355.40(430)
Π-98

Nemačka obaveštajna služba VIII

NEMAČKA OBAVEŠTAJNA SLUŽBA

DRŽAVNI SEKRETARIJAT
ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE FNRJ
UPRAVA DRŽAVNE BEZBEDNOSTI
III odeljenje

NEMAČKA OBAVEŠTAJNA SLUŽBA

VIII

BEOGRAD
1956

VIII

ZBIRKA DOKUMENATA

S R B I J A

S A D R Ž A J

Broj dokumenta		Strari R
I. OKUPACIONE VLASTI I KVISLINŠKA UPRAVA		
143.	OKH naređuje da Nedić ostane na slobodi . .	529
144.	Ustaški krugovi o Nedićevoj vladi. . . .	531
145.	Nedićeva shvatanja o ulozi Srbije.	534
146.	Formiranje „Srpske državne straže"	535
147.	Cenzura Nedićevih govora.	533
148.	Kontrola generala oko Milana Nedića	541
149.	Odnos okupacionih vlasti prema kvislinškim ministrima.	543
150.	Arogantan stav nemačkih policiskih organa prema Nediću.	545
151.	Nedićev akt povodom prikupljanja poljoprivrednih proizvoda.	549
152—155.	Nemci prepuštaju Nediću odluku o sudbini jugoslovenskih zarobljenika.	551
156—157.	Pitanje veze Nedić—Mihailović.	559
158.	Agentura u vrhu kvislinške uprave. . . .	562
159.	Fotićeva izjava o Nediću.	564
160.	Nedićev zahtev za oružjem.	565
161.	Mueller traži hapšenje Tase Dinića. . . .	566
162.	BdS brani Tasu Dinića od napada.	569
163—164.	Berlin povlači nalog za hapšenje Tase Dinića .	573
165.	Dinić pod prismotrom nemačke obaveštajne službe	575
166.	Dinićevo držanje pred kraj okupacije	576
167—168.	Einsatzgruppe Sipo i SD-a istupa u korist Dragomira Jovanovića.	580
169.	RSHA insistira da Jovanović ostane upravnik grada Beograda.	583
170.	Okupacione vlasti o intrigama među kvislinzima	585
171.	Prigovori okupacionoj politici.	587
172.	Kritika Neuhausen-ove politike.	590

II OBAVEŠTAJNA DELATNOST VOJNIH OKUPACIONIH USTANOVA I JEDINICA

173. Postupanje sa otkrivenom protivničkom radiostanicom 592
174. Uključivanje vojne prislušne službe 594
175. Nadležnost vazduhoplovne prislušne službe . . 596
176. Veze vazduhoplovne prislušne službe 598
177 Saradnja obaveštajnih ustanova u saslušavanju 600
178. Uloga poštanske cenzure 603
179—182. Saradnja ustanova cenzure pošte, Abwehr-a i Gestapo-a 607
183. Prisluškivanje telefonskih razgovora 616
184. Ugovaranje sastanka Nedić—D. Mihailović . . 617
185. Učešće carinske pogranične straže u obaveštajnoj službi 619

III. ABWEHR I GFP

1) Abwehr

186. Delatnost pokretnih Abwehr-ovih komandi . . . 621
187. Dokumenti iz jugoslovenskih arhiva 624
188. Kartoteka Abwehr-a 627
189. Soradnja Abwehr—BdS 629
190—192. Odnosi Abwehr—BdS 631
193. Odnosi organa BdS-a prema organu Abwehr-a 636
194. Mišljenje organa BdS-a o izveštajima Abwehr-a 638
195. OKW vodi računa o predratnim nemačkim agentima 640
196. Abwehr-ov agent održava veze i sa aparatom RSHA 642
197. Međusobno denunciranje agenata 643
198. Pravdanje agenturnih izdataka 645
199. Upućivanje Abwehr-ovog personala u operativnu trupu 646

2) GFP — Tajna vojna policija

200. Postupak Tajne vojne policije po poternicama 649
201. Izveštaj Tajne vojne policije o otkrivenom slučaju špijunaže 651
202. Poterna centrala Tajne vojne policije 655

IV. APARAT SIPO I SD-a

1) Delatnost

203. Upltanje bezbednosno-policiskih organa u politiku 656
204. Plan stvarnih akata Einsatzkommande Beograd 658

205—206. Hapšenje po Vanrednom spisku poternica . . 675
207—210. Postupak protiv predratnih jugoslovenskih funkcionera. 682
211. Postupak protiv bivših jugoslovenskih diplomata 683
212—213. Volksdeutscher-i kao denuncijanti. 692
214. Uloga agenta Rudolfa Treu-a. 694
215. Kartoteka BdS-a. 697
216—217. Kartoteka BdS-a II. 700
218—219. Formular naloga za hapšenje. 704
220. Nalog za hapšenje i kućni pretres. 708
221. Primanje u zatvor. 710
222. Premeštanje iz zatvora u zatvor. 714
223. Formular naloga za otpuštanje iz zatvora . . 715
224—225. Kartoteka zatvora Einsatzgruppe i BdS-a . . 717
226. Zatvaranje bez obrazloženja i oduzimanje dece 721
227. Hapšenje bivših jugoslovenskih oficira . . . 723
228. Prevara nad srodnicima traženoga lica . . . 724
229. Nedužni hapšenici Wehrmacht-a u zatvoru BdS-a 726
230—231. Naredba o upućivanju u Banjički logor . . . 729
232. Dnevni raport Banjičkoga logora. 732
233. Otpuštanje iz logora. 734
234. Obaveza ćutanja i obaveštavanja. 736
235. Uticaj ispostava BdS-a na odlučivanje o sudbini hapšenika. 737
236. Konspirativnost u pogledu radio-prislušne službe 740
237. Preki sud BdS-a. 741
238. Rad BdS po sektoru VI. 743
239. Situacioni izveštaj odeljenja VI BdS-a . . . 745
240. Golubija pošta. 752

2) Veze sa nemačkim i kvislinškim ustanovama

241—242. Saradnja upravnog štaba Vojnog zapovednika sa nadleštvom Sipo i SD-a. 754
243—244. Saradnja Wehrmacht-a sa BdS-om. 758
245. Odnosi BdS-a sa Odeljenjem za propagandu . 760
246. BdS kontroliše postavljanje službenika propagande 762
247. Obaveštajni rad bugarskog oficira za vezu . . 764
248. Saradnja sa bugarskim jedinicama. 766
249. Saradnja ustanove Sipo i SD-a u Beogradu sa ustanovama u Reich-u. 769
250. „Srpski dobrovoljački korpus" sarađuje sa BdS-om 771
251. Specijalna policija menja kategorizaciju zatvorenika. 773
.773
252—253. Specijalna policija samovlasno upućuje hapšenike na streljanje. 776
254. Specijalna policija samostalno otpušta hapšenike 780
255. Specijalna policija obrađuje predmete upućivanja na rad u Norvešku. 782
256—257. Specijalna policija preuzima slučajeve na dosleđenje. 784

258. BdS uzima u zaštitu upravnika kvislinške policije pred drugim nemačkim vlastima 786
259. Istupanje upravnika kvislinške policije prema BdS-u 788

3) Agentura

260. Odmeravanje korisnosti lica za agenturu BdS-a 792
261. Vrbovanje hapšenika u zatvoru 795
262. Proveravanje pouzdanosti informatora 797
263. Svedočanstvo i preporuka za agenta BdS-a . 798
264—265. Vrbovanje agenata među dvovlasnicima 799
266. Gledište BdS-a o svojoj agenturi 802
267 Denuncijacija protiv komunista u kulturnom životu 805
268—272. Agentura protiv KPJ 807
273. Agentski rad Miodraga Savkovića 814
274. Postupak sa agentom koji je znao previše . . 813
275. Otpuštanje zarobljenika potrebnih za agenturu 813
276—283. Rad agenta Strahinje Janjića 820
284. Obaveštajni rad „Srskog Gestapo-a". 837
285. Kvislinški ministri kao saradnici obaveštajne službe 839
286. Veze ljotićevaca sa BdS-om 842
287—289. Agentski rad grupe „Signal". 844
290. Lik agenta Radmila Milenkovića 849
291—293. Politika prema ruskim beloemigrantima . . . 850
294. Rukovodioci okupacionog policiskog aparata protiv agenata iz Berlina 857

V. TEROR

1) Akcije i mere protiv NOP-a

295—297. Naredbe generala Boehme-a za suzbijanje narodnoga ustanka 860
298. Izveštaj Einsatzgruppe Sipo i SD-a o suzbijanju narodnog ustanka u Jugoslaviji 868
299—301. Mere bezbednosti protiv srpskih intelektualaca i studenata 873
302. Sprovođenje uhapšenih komunista iz unutrašnjosti u Beograd 880
303. Narod pomaže partizane 883
304. Postupak sa uhapšenim komunistima 885
305—306. Streljanje zbog nesposobnosti za koncentracioni logor ili prinudni rad 890
307. Držanje komuniste Stevana Filipovića 895
308—309. Postupak sa Volksdeutscher-ima — komunistima 898
310. Saradnja BdS-a i Specijalne policije protiv KPJ na terenu 900
311. Specijalna policija predlaže streljanje uhapšenih komunista 902
312. Ic-služba Višeg vođe SS i policije 903

2) Odmazde i logori

313. Obračunavanje prilikom vršenja odmazdi . . 922
314. Streljanje zbog atentata na nemačke oficire . . 924
315. Policiski organi vrše streljanja za odmazde po naredbi vojnih vlasti. 926
316. Postupak oko vršenja hitnih streljanja za od- 920
mazdu. 928
317—319. „Pogubljenje iz nužde". 929
320—321. Uređenje pitanja odmazdi krajem 1943 935
322—323. Promena politike odmazdi pod uticajem Neubacher-a. 943
324—326. Streljanja za odmazdu vršila je i Specijalna komanda 1005. 945
327. Spaljivanje kuća za odmazdu. 949
328—329. Odmazde u Banatu. 951
330 Formular o upućivanju u koncentracioni logor 955
331. Zatvorenici BdS-a kao prinudni radnici . . . 958
332—335. Iz koncentracionog logora nema otpuštanja . . 960

VI. POSEBNI PROBLEMI

1) Četnici

'336—339. Regulisanje upotrebe četničkih formacija . . 968
340. Dodeljivanje „ugovornih teritorija" četničkim odredima. 979
341. Stav BdS-a Beograd prema hercegovačkim četnicima. 981

2) Pravoslavna crkva

342—348. Politiziranje okupatora oko Srpske pravoslavne crkve. 983
349. Otpor Sipo i SD-a protiv uplitanja drugih činilaca u crkvenu politiku. 996
350—354. Agentura u crkvenim krugovima. 997
355—358. Odnosi sa visokim crkvenim funkcionerima . . 1004

3) Borba protiv stranih obaveštajnih službi

359. Kotraobaveštajni rad Abwehr-a protiv mađarske špijunaže. 1010
360. BdS preduzima kontraobaveštajnu razradu po sporazumu sa Abwehr-om. 1017
3G1 GFP vrši kontraobaveštajne zadatke za Abwehr 1022
362—363. Zarobljavanje britanskog obaveštajnog oficira . 1024
364. Specijalne mere predostrožnosti kod uhapšenih britanskih obaveštajaca. 1030

365—367. Obaveštajna delatnost protiv veza jugoslovenske emigrantske vlade 1032
368—369. Kamufliranje nemačkoga agenta u Italiji posredstvom B'dS-a Beograd 1037
370. Obaveštajna služba prema Italijanima . . . . 104!
371. Traganje za linijama predratne obaveštajne službe u Jugoslaviji 1043

4) Lokalni problemi — Banat, Sandžak i Crna Gora

372. Pripreme za eventualnu predaju Banata Mađarskoj 1045
373. Upućivanje komunista iz Banata za Norvešku 1047
374. Ličnost prefekta policije u Banatu 1043
375. Politika priključenja Crne Gore okupiranoj Srbiji 1052
376. BdS prati političke događaje u Crnoj Gori . 1054
377. Saradnja sa crnogorskom kvislinškom policijom 1056
378—379. Ličnost von Krempler-a 1059

OKH NAREĐUJE DA NEDIĆ OSTANE NA SLOBODI

U prvim danima okupacije, kada je većina viših jugoslovenskih vojnih rukovodilaca bila otpremljena u zarobljeničke logore, OKH (Vrhovna komanda kopnene vojske) je naredila da Nedić ostane na slobodi.

DOKUMENAT BR. 143

Vojni zapovednik u Srbiji
Komandni štab
Quartiermeister[1])

Beograd, 4.6.41.

Paraj: Kr(aus) 5/6

Kreiskommandanturi OK[2]) 1/834

Beograd

Olovkom:
preko Feldkommandanture 599

Predmet: Uredba za registrovanje odbeglih ratnih zarobljenika.

Veza: Vojnog zapovednika, Komandni štab, Odeljenje Qu. Broj 38/41 pov. od 15.5.41.

') Quartirmeister, naziv pomoćnika načelnika štaba u Wehrmacht-u, i to u generalštabu i višim štabovima. Istim nazivom obeležavano je i odeljenje štaba, kome je Quartiermeister bio na čelu a u prepisci je označavano i skraćeno sa Qu.

[2]) OK — Ortskommandantur, tj. Komanda mesta.

Štambilj (K)
Paraf: W.

Skreće se pažnja, da raniji ministar vojske, komandant III jugoslovenske armije u ovom ratu, general Milan N e d i ć, Beograd, Nemanjina (ne zameniti ga sa njegovim bratom Milutinom Nedićem, koji je 1938/39 bio ministar vojske) *ne* sme biti uhapšen niti sproveden u Nemačku na osnovu gore navedene uredbe, pošto po izričitoj naredbi Vrhovne komande suvozemne vojske ima biti privremeno ostavljen na slobodi pod nadzorom.

Prema tome, pretsednik opštine nakon registrovanja ima mu izdati objavu o otsustvu shodno gore navedenoj uredbi.

Za Vojnog zapovednika u Srbiji
Načelnik komandnog štaba
Gravenhorst s. r.
generalštabni potpukovnik

Mastilom:

IV A 3 — 217/42

Informativno:

Einsatzgruppi SD-a[1])

Ustanovi za vezu Wehrmacht-a[2]), Beograd.

Štambilj:

Paraf:

Policija bezbednosti i SD Einsatzkommando Beograd	
Dan prijema: 5.VI.1941.	Pril.
Del. Br. 536/41	
Refer.: SS-maj. Kraus SS-maj. Hintze	

Mastilom: Hintze s. r. 6./6.41.

Saopšteno 10./6.41.

Hintze s.r. 10./6.41.

Treba: Einsatzgruppi policije bezbednosti i SD-a.

-) Kamuflažni naziv za nadleštvo Abwehr-a u Beogradu.

USTAŠKI KRUGOVI O NEDICEVOJ VLADI

Formiranje Nedićeve vlade dočekano je u ustaškim krugovima u NDH veoma neprijateljski. Rukovodilac Einsatzkommande Sipo i SD-a u Zagrebu, Wilhelm Beisner, preneo je to zagrebačko mišljenje RSHA-u na način koji pokazuje da ga je i on u svemu delio.

DOKUMENAT BR. 144

Šef Einsatzgruppe
policije bezbednosti i SD-a
Einsatzkommando Zagreb

Zagreb, 13 septembra 1941.
Tuškanac 18
Telefon 22-352

Del. Br. 167/41
Be/Gr.

Štambilj:

Policija bezbednosti i SD Beograd	
20.IX.1941.	Pril.
Referat III	Opšta kartoteka
Del. Br. 2884/41	

Paraf:

1. Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a — Uprava IV D 4 — na ruke SS-potpukovnika dr. Weimann-a

   Berlin

2. Informativno

   Einsatzgruppi policije bezbednosti i SD-a
   na ruke SS-potpukovnika Teichmann-a

   Beograd

Predmet: Ocena u Zagrebu o srpskoj vladi Nedića
Veza: Nema.

Olovkom:
Registraturi!
Oformiti lični predmet za Nedića i priključiti aktima
Paraf:
T(eichmann)
23/9.

Kada se u Zagrebu saznalo za naimenovanje generala N e d i ć a za šefa srpske vlade, izazvalo je to u nadležnim hrvatskim krugovima opšte zaprepašćenje i veliko čuđenje. Kao što je poznato, Nedić je za vreme svoje delatnosti kao ministar vojske u ranijem srpskom režimu, bio po zlu čuven kao izraziti neprijatelj osovine i politike koju ona zastupa. U Zagrebu je ovladalo mišljenje, da je time, što je Nediću povereno obrazovanje vlade, srpska — u toku rata zbrisana — zaverenička klika dobila sada novu legalizaciju svoga delovanja čak i od strane nemačkih okupacionih trupa.

Kako je već izvešteno, u Zagrebu je primljeno više izveštaja, prema kojima se na srpskoj strani sve ulaže, da bi se dobilo od nadležnih nemačkih vlasti odobrenje za izgradnju oružanih trupa. Ove oružane trupe trebalo bi zatim da pretstavljaju osnovni kadar za akciju koja bi se u zgodnoj prilici povela protiv Reich-a.

Istovremeno se u hrvatskim krugovima ukazuje, da ustanici koji se nalaze na hrvatskom području primaju — kako to proizlazi iz jasnog dokaznog materijala — svoja uputstva direktno iz Beograda.

Kako se vidi iz više ovdašnjih izveštaja koji su tamo podneti, i obaveštenja koja su ovde pristigla uglavnom potvrđuju gornje bojazni hrvatskih krugova. Nedavno pristigla obaveštenja slažu se u tome da general Nedić ne raspolaže nikakviim autoritetom u samoj Srbiji. Uticaj njegove vlade dostiže jedva preko granice grada atara Beograda. Misija generala Nedića je time već

posle nekoliko nedelja promašila svoju stvarnu svrhu; štaviše, mora se konstatovati da je nastupilo dalje uznemirenje u zemlji. Molite se da ovo primite na znanje.

Komandant EK[1]) Zagreb
Beisner s. r.
SS-major

NEDICEVA SHVATANJA O ULOZI SRBIJE

Iako je Nedić bio u službi Nemaca, odeljenje III BdS-a ipak je prikupljalo obaveštenja o njemu i njegovom radu. Tako je u Nedićev dosije uneta i zabeleška o razgovoru koji je Nedić imao sa nemaćkim oficirom za cenzuru u Beogradu, koji je vršio kontrolu nad kvislinškom štampom. Karakteristična je izjava Nedića o ulozi Srbije kao žandarma Trećeg Reich-a.

DOKUMENAT BR. 145

Rukovodilac III[1]) Rx/LP Beograd, 17.6.43

1.) B e l e š k a

Predmet: Političke smernice ministra pretsednika generala N e d i ć a.

Danas sam govorio sa oficirom za cenzuru, gospodinom kapetanom T a n g 1-om, koji je juče duže vremena razgovarao sa ministrom pretsednikom N e d i ć e m o njegovim političkim ciljevima.

N. je pritom naročito izložio, da je on spreman najlojalnije da sarađuje sa Nemačkom, ali mora težiti da njegov narod vidi i rezultat te saradnje. Prema njegovom mišljenju, srpski narod koji je naseljen u srcu Balkana, pozvan je da na Balkanu bude čuvar i žandarm za centar Evrope, tj. za Reich i njegove evropske planove. Srpski narod ima za to potrebna svojstva, on je ratoboran, veran i dokazao je u svojoj istoriji sposobnost za konstruktivnu politiku[2]). Pritom je govorio u prvom redu o liniji Dunav—Morava—Vardar.

Kapetan Tangl je mišljenja, da Nedić misli pošteno i da bi trebalo potpomagati njegova stremljenja.

Hans Rexeisen s. r.
SS-kapetan

2.) Zastupniku. ***Paraf:*** T(eichmann) 22/6.
3.) Podneti rukovodiocu
4.) III A — iskoristiti
Olovkom: Priključiti ličnom predmetu ***Nedića*** N — 5

[1]) Odeljenje III (SD) BdS-a Beograd.
[2]) Od sledeče rečenice do kraja beleške tekst je mastilom.

FORMIRANJE »SRPSKE DRŽAVNE STRAŽE«

Po dolasku višeg vođe SS i policije, SS-generala Meyszner-a u Beograd, februara 1942, došlo je do dogovora, u razgovoru između njega i Nedića o formiranju „Srpske državne straže". O tome govori sledeći dokumenat.

DOKUMENAT BR. 146

Olovkom:

K III[1]) Naređenje 16.11.42. Beograd, 13.2.42.

Strogo poverljivo ***Olovkom:***
Poverljivo!

1.) Beleška.

Predmet: Razgovor između SS-generala Meyszner-a i ministra pretsednika generala Nedića.

Na dan 4.2.42 posetio je SS-general Meyszner srpskog ministra pretsednika u njegovom kabinetu. Razgovor se kretao, uglavnom, oko organizovanja nove srpske državne policije i trajao je oko pola časa. Ceo razgovor može se podeltii, otprilike, na četiri razgovorne teme:

1) Grupisanje dobrovoljačkih formacija,
2) Jačina državne policije,
3) Naziv iste,
4) Policiski starešinski kadar.

1.) Po prvom pitanju, general Nedić je zauzeo stav, da dobrovoljačke formacije, koje se imaju uvrstiti u policiju, ne treba raspoređivati kao organske celine, nego ih treba horizontalno podeliti na sve policiske otseke u zemlji. SS-general Meyszner bio je naprotiv, više za izgradnju unutar sebe zatvorenih formacija, kako dobrovoljci u stranoj okolini ne bi mogli da skrenu sa svoje ideologije. Izgleda da je konačno ipak pobedilo Nedićevo stanovište.

') Odeljenje III (SD) Einsatzkommande Sipo i SD-a, Beograd.

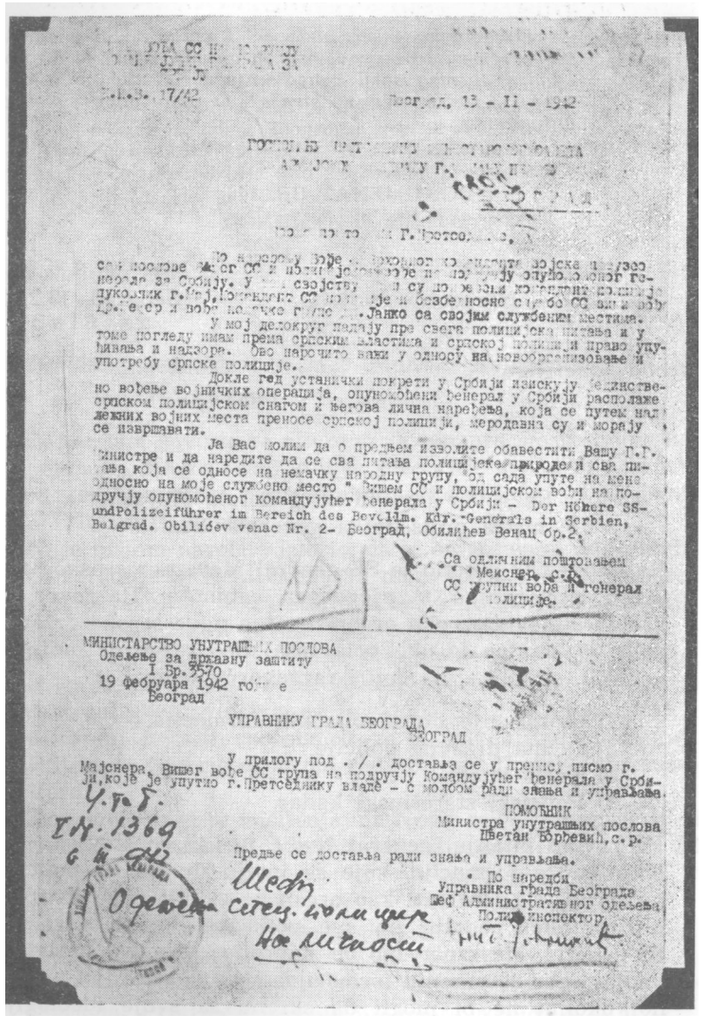

Б.1.Б. 17/42 Београд, 13 - II - 1942

ГОСПОДИНУ ПРЕТСЕДНИКУ МИНИСТАРСКОГ САВЕТА
АМ ЈОМ ... ПРИЗУ Г. ...

Београд

Господине Г. Претседнику,

По наредби Вође врховног команданта војске ... СС и полиције ... у подручју опуномоћеног генерала за Србију. У ... сврсишту ... су ... командант полиције дукољник г. ... Претседник СС полиције и безбедносне службе СС ... Др. Нојер и вођ ... Јанко са својим службеним местима.

У мој делокруг падају пре свега полицијска питања и у томе погледу имам према српским властима и српској полицији право упућивања и надзора. Ово нарочито важи у односу на новоорганизовање и употребу српске полиције.

Докле год устанички покрети у Србији изискују јединствено вођење војничких операција, опуномоћени генерал у Србији располаже српском полицијском снагом и његова лична наређења, која се путем надлежних војних места преносе српској полицији, меродавна су и морају се извршавати.

Ја Вас молим да о предњем изволите обавестити Вашу Г.Г. Министре и да наредите да се сва питања полицијске природе а сва питања која се односе на немачку народну групу, од сада упуте на мене односно на моје службено место " Вишем СС и полицијском вођи на подручју опуномоћеног командујућег генерала у Србији - Der Höhere SS- und Polizeiführer im Bereich des Bevollm. Kdr.-Generals in Serbien, Belgrad. Обилићев венац Nr. 2- Београд, Обилићев Венац бр.2.

Са одличним поштовањем
Мајснер, с.р.
СС групни вођа и генерал
полиције.

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Одељење за државну заштиту
I Бр.3570
19 фебруара 1942 године
Београд

УПРАВНИКУ ГРАДА БЕОГРАДА
Београд

У прилогу под ./. доставља се у преносу писмо г. Мајснера, Вишег вође СС трупа на подручју Командујућег генерала у Србији, које је упутио г. Претседнику владе - с молбом ради знања и управљања.

ПОМОЋНИК
Министра унутрашњих послова
Шћепан Ђорђевић, с.р.

Предње се доставља ради знања и управљања.

По наредби
Управника града Београда
Шеф Административног одељења
Полиц. инспектор

Шефу
Одељења сетеј. полиције
На мишљење

Objava SS-generala Meyszner-a o preuzimanju i nadležnostima ustanove Višeg vođe SS-a i policije u Srbiji

2.) U pogledu jačine državne policije, sporazum je postignut odmah. Nedić je naglasio da mu je potrebno približno 16.000 ljudi, dok je SS-general Meyszner pomenuo čak cifru od 15.000. Nedić je zatim razvio svoj plan, kako misli da regrutuje ovih 16.000 ljudi. Prvo je trebalo sledećeg dana da se održi u ministarstvu unutrašnjih poslova konferencija svih 12 okružnih načelnika. Nedić je tom prilikom hteo svakome da izda nalog, da u svome okrugu regrutuje po 500 ljudi za državnu policiju. Ovi ljudi trebalo bi da potiču iz dobrih i pouzdanih porodica i da su već otslužili svoj vojni rok. Tako će se prikupiti 6.000 ljudi. Daljih 7.500 dale bi policija i žandarmerija koje sa sada u službi, a 2.500 ljudi, koji nedostaju do 16.000, general Nedić je hteo da preuzme iz dobrovoljačkih formacija, naravno, ukoilko oni sami izjave želju za prijem. SS-general je bio potpuno saglasan sa ovim planom.

3.) U pogledu naziva budućih policiskih formacija, SS-general Meyszner je zauzeo stanovište, da naziv uopšte ne igra nikakvu ulogu. Po svemu se, međutim, ipak mogla konstatovati izvesna simpatija za izraz policija. Nedić je, naprotiv, najodlučnije odbio izraze policija ili žandarmerija, navodeći da su ovi izrazi diskreditovani u toku 20 godina zloglasnoga policiskoga režima u Jugoslaviji. Slično kao i Ljotić (čije ime je ovom prilikom čak i pomenuto), Nedić je predložio izraz »Narodna garda«.

4.) Neke oficire policije i žandarmerije označio je sam Nedić nepouzdanima, te je stoga predložio da se iz zarobljeništva puste na slobodu oni aktivni oficiri, koji su se dobrovoljno stavili na raspolaganje za borbu protiv komunizma u Srbiji. Istovremeno je Nedić zamolio za odgovarajuću podršku od strane SS-generala Meyszner-a kod SS-generala i državnog savetnika dr. Turner-a, kod koga je ovakav predlog već u toku. SS-general Meyszner se, međutim, po ovome pitanju očigledno nije hteo da obaveže, nego se izvukao ne dajući nikakva konkretna obećanja, predloživši sa svoje strane da se unaprede u čin oficira oni podoficiri, koji su se dosada naročito odlikovali u odbrambenim borbama protiv komunizma.

Heinz Schroeter s. r.
SS-poručnik

CENZURA NEDICEVIH GOVORA

I pored stalnih izjava o svojoj lojalnosti, Nedić je bio i pod kontrolom nemačke cenzure koja je iz izveštaja o njegovim govorima u kvislinškoj štampi izbacivila bezobzirno sva mesta koja su oficiru za cenzuru ma na koji način izgledala nezgodna. Staviše, i sama Nađićeva propaganda je brisala iz njegovih govora izvesne reči.

DOKUMENAT BR. 147

Propagandno odeljenje Jugoistoka[1])
Grupa štampe/Ustanova za cenzuru

Beograd, 13 decembra 1942.

Olovkom:

Rukovodiocu III

III C na znanje

Paraj: **B.**

Paraj: H. Schr(oeter) 4.1.43.

6/1.43. Priključiti ličnom predmetu Nedića N — 5

U subotu 12.12. podnelo je Propagandno odeljenje srpske vlade ustanovi za cenzuru izvestaj o govoru koji je ministar pretsednik Nedić održao u petak popodne pred jednim izaslanstvom srpskih seljaka.

Glavni sadržaj i ovoga govora pretstavlja vrlo oštro obračunavanje sa jugoslovenskom emigrantskom vladom, Dražom Mihailovićem i anglofilima. Vredna je pažnje otvorenost, kojom general Nedić obrađuje neka politička pitanja. U uvodu pada u oči otsečno odbijanje stranih interesa:

> »Ja sam učio vas i ceo srpski narod, da se brinete za svoje stvari; ***da ne radite*** ma za čije interese, jer politika ne poznaje ljubav, ne poznaje srodstvo, niti

***) Odeljenje za propagandu OKW-a uspostavljalo je pri višim štabovima Wehrmacht-a propaganda odeljenja, koja su obrazovana u sarardnji sa Ministrom propagande Reich-a. U Beogradu je bilo sedište propagandnoga odeljenja za područje Zapovednika Wehrmacht-a za Jugoistok, kao i njegovog otseka za Srbiju.**

> priznaje strane interese. Ona zna samo sopstvem račun, sopstvene potrebe, koje nikada nisu iste sa potrebama srpskog naroda. Stoga morate u međunarodnoj i svetskoj politici da razlikujete dobro od zla, istinu od propagande, a naročito spasenje od ***propasti.*** . . . . . .«

Prema sledečim izlaganjima upravljena je ova primedba nesumnjivo protiv engleskog i boljševičkog uticaja. Pošto, međutim, takvo odbijanje u svom uopštavanju neizbežno pogađa i nemački uticaj, to su izbačene reči od »da ne radite« do »propasti«.

Malo dalje, u izveštaju se kaže:

> »Ministar pretsednik je potsetio prisutne da i u Rasini ima nerazumnih ljudi, koji nisu slušali njega ***nego*** nekog Keserovića, koji je prošle godine zavio u crno Kruševac, pa sada želi i Rasinu da baci u propast. On je naglasio da će stradati i žene i deca i drugi ***nevini*** ljudi, ali onaj zločinac će opet pobeći u šumu, kao i prošle godine, kada je napustio Kruševac«.

Deo od »nego« je izbačen, zbog nagoveštaja da će nevini morati da stradaju.

Treće mesto, gde je cenzura zahvatila, naročito je interesantno zato, što je ovde već i srpsko propagandno odeljenje izvršilo neka brisanja. Izveštaj navodi žučne ispade ministra pretsednika protiv londonskih emigranata i Draže Mihailovića, i nastavlja:

> »Potom je ministar pretsednik podvukao, da možemo ponovo zadobiti slobodu i državu samo razboritošću srpskog naroda, a to su mir, rad i vreme koje sve leči. Drugog leka nema, jer rat će trajati dugo ***i nije važno ko će pobediti, nego*** važno je da li će svi Srbi ostati u životu, da li će u ovoj zemlji biti Srba ili neće.
>
> Posle dugotrajnog odobravanja povodom ovih reči, ministar pretsednik izražava svoje priznanje rasinskim junacima, naročito 12 pešadiskom puku, koji je lično video, ***i kaže da oni treba svoje junaštvo,*** u prvom redu hrabrost, ***da sačuvaju za docnija poko-***

> ***ljenja,*** sada pak da sačuvaju samo red, mir i bratsku slogu, jer sada nije vreme Kraljevića Marka, nego vreme štuka i tenkova«.

Ova razmatranja o ponovnom zadobijanju države i slobode, sa kojima je ministar pretsednik zaključio svoj govor, cenzura je brisala. Srpsko propagandno odeljenje je već ovde brisalo iz teksta sledeća 3 mesta: 1. reči:. . . . »i nije važno ko će pobediti, nego ....«, koje prikazuju lojalnost srpskog ministra pretsednika prema Nemačkom Reich-u u čudnovatom svetlu; 2. reči:. . . . »i kaže da oni treba svoje junaštvo«, i 3. »da sačuvaju za docnija pokoljenja«, dakle aluziju na ponovno uspostavljanje srpske države oružanom silom.

Posle odgovora iz redova seljaka, završio je ministar pretsednik manifestaciju kratkom završnom rečju, iz koje je srpsko propagandno odeljenje opet brisalo samo jednu jedinu reč, istina, najvažniju reč. Ovo mesto glasi:

> »Kada se vratite kućama, prenesite Rasini moj pozdrav i recite joj da će general Nedić učiniti za nju sve, da ona bude opet što je bila: ***slobodna,*** napredna i ponosna«.

Srpsko propagandno odeljenje brisalo je reč »slobodna«.

Paraf: T(angl)
poručnik

KONTROLA GENERALA OKO MILANA NEDIĆA

Od mnogobrojnih izveštaja raznih nemačkih agenata koji su pratili delatnost Milana Nedića i generala koji su, manje više, bili okupljeni oko njega, interesantan je sledeći.

DOKUMENAT BR. 148

III A[1]) M/LP Beograd, 7.7.1942.

1.) Beleška

Predmet: Klika oko generala Nedića.

U vezi sa izveštajem o vojnoj kliki, koja se polako formira oko generala Nedića, naknadno se saznaje, da jedna znatna grupa oficira bivše jugoslovenske vojske veruje u sigurnu i apsolutnu pobedu Nemačke.nad Rusijom, a prema tome i uopšte u Drugom svetskom ratu. Stoga ovi oficiri preporučuju Nedićevu politiku i držanje, iako ga aktivno svi ne pomažu, ne samo iz interesa prestiža, nego čak i iz sopstvenih (sporna pitanja iz vremena Jugoslavije). Za ove oficire se ne može tvrditi da pripadaju Nedićevoj »vojnoj kliki«, jer je pretpostavka za postojanje klike ne samo opšte jedinstvo, nego i jednakost ličnih interesa.

Osim Milana Nedića, koji je bio ministar rata[2]) i načelnik Generalštaba[3]) Jugoslavije, još i sledeći generali veruju u bezuslovnu i sigurnu pobedu Nemačke nad Sovjetskom Rusijom:

Petar Pešić, od 1914 do 18 pomoćnik komandanta Vrhovne komande, dva puta ministar rata i načelnik Generalštaba.

Ljubomir Marić, za vreme Stojadinovićeve vlade ministar rata i načelnik Generalštaba.

Milutin Nedić, ministar rata posle Marića i načelnik Generalštaba.

Petar Košić, armiski general i načelnik Generalštaba.

Josif Kostić, senator, brigadni general[4]), sada minister pošta.

[1]) Odeljenje III (SD) otsek A, BdS-a Beograd.
[2]) Pravi naziv: ministar vojske i mornarice.
[3]) Pravi naziv: Glavni generalštab jugoslovenske vojske i mornarice.
[4]) Treba: armiski general.

Nikola Hristić, brigadni general i bivši ađutant kneza Pavla.

Štambilji:

K ***Paraf:*** Gu Kartoteka: ne postoji predmet

Paraf:

Aleksandar Stojanović, armiski general i šef vojnog odeljenja u Pretsedništvu vlade generala Nedića (u Jugoslaviji je bio predviđen za ministra rata).
Žarko Majstorović, brigadni general i bivši knežev ađutant.
Dura Dokić, brigadni general[1]), sada ministar saobraćaja.
Linus Dekaneva, brigadni general i bivši knežev ađutant.
(Milutin Nedić, Josif Kostić, Dura Dokić, Aleksandar Stojanović, Žarko Majstorović bili su pomenuti u poslednjem izveštaju o vojnoj kliki).
Takvo mišljenje najpoznatijih i najboljih vojnih stručnjaka čini, uprkos žestoke inostrane propagande, na stanovništvo veliki utisak. Mnogi počinju da sumnjaju u svoja ubeđenja, do kojih su došli slušajući radio-emisije i posmatraju događaje realnije.
O člancima ministra pretsednika Nedića, njegovog brata Milutina i generala Kostića, diskutuje se ne samo u vojnim krugovima, nego takođe i u intelektualnim krugovima, te bi stoga bilo celishodno, da i ostali vojni stručnjaci, naročito bivši ministri i načelnici Generalštaba Pešić, Košić i Maric istupe u javnosti člancima, u kojima bi prikazivali stvarnu situaciju na frontu i izvlačili nužne i logične zaključke.

Agent 119

Paraf: D. M(arkow)
tumač

Olovkom i mastilom:

1.) Priključiti ličnom predmetu Nikola Hristić
2.) Gospođa Peinigg, formirati karton za kartoteku, svršeno
3.) Registraturi — stavti u akta

Paraf: 18/7.

') Treba: armiski general.

ODNOS OKUPACIONIH VLASTI PREMA KVISLINŠKIM MINISTRIMA

Iako je Nediću bilo obećano, kada je formirao kvislinšku vladu, da mu se u njen sastav okupacione vlasti neće mešati, upravni štab Vojnog zapovednika je nepoćudne ministre smenjivao, a po potrebi tražio i ukidanje pojedinih ministarstava. U tome je upravni štab tražio, naročito oko prikupljanja materijala, saradnju BdS-a. Karakteristično je da BdS traži mišljenje od Tase Dinića.

DOKUMENAT BR. 149

III A[1]) Schu/LP Beograd, 14.4.43.

Mastilom: 1635
Paraf: Hg

1.) Zabeleška

Olovkom: D-560 ***Predmet:*** Dobrosavljević Stojimir, ministar za socijalnu politiku i narodno zdravlje

Viši vojno-upravni savetnik Sauerwein moli za obaveštenje koji se predmeti nalaze kod ovoga nadleštva i šta se o gore imenovanom inače saznalo u političkom pogledu.
D. treba da je u političkom pogledu nepouzdan, što se moglo konstatovati i po radu njegovog ministarstva kao i među činovnicima koji rade u ministarstvu. Ako bi materijal protiv D-a bio dovoljan, v.v.u.s.[2]) Sauerwein se nosi mišlju, da ga kao ministra smeni, a eventualno ukine ministarstvo.

Schulz s. r.
SS-poručnik

2.) Rukovodiocu III podneti akta !
III A Pitati Dinića !

[1]) Odeljenje III, otsek A, BdS-a Beograd.
[2]) Skraćenica „viši vojno-upravni savetnik".

3.) Prilikom ponovnog razgovora sa v.v.u.s. Sauerwein-om, ovaj je na pitanje izjavio da bi ministra D-a, ministra za socijalnu politiku i narodno zdravlje, trebalo smeniti zbog nesposobnosti. Čas za ovo još nije utvrđen, pošto je za opravdanje potreban još razni materijal koji će, kako v.v.u.s. Sauerwein veruje, moći dobiti u najskorije vreme na osnovu rada ministra D-a. Kako izgleda, sa ovom merom je saglasan i šef vojne uprave.

Schulz s. r.
SS-poručnik

10.6.1943.

4.) Rukovodiocu III ***Paraf:*** 10.6.
5.) III D ***Paraf:*** 16.VI.
6.) III B ***Paraf:***

AROGANTAN STAV NEMACKIH POLICISKIH ORGANA PREMA NEDLCU

Radi vršenja pritiska i političke učene prema Nediću, sastavio je nemački agent i službenik Nedićeve „Državne propagande", dr Lazar Prokić, brošuru u kojoj je podvrgao Nedićevu poltiku kritici sa nemačkih pozicija. Nedić je saznao za to i naredio da se slog brošure pre štampanja rasturi. Tim povodom je podneo žalbu Vojnom zapovedniku. Prepis žalbe je stigao BdS-u, a šef odeljenja III, SS-major Rexeisen, rukopisom je u margini zabeležio svoje primedbe. One jasno pokazuju nadmeni stav bezbednosno-policiskog aparata prema najvažnijem okupatorovom saradniku u Srbiji.

DOKUMENAT BR. **150**

Olovkom:

Centralna kartoteka

Olovkom:

Poverljivo !

PRETSEDNIK
MINISTARSKOG SAVETA

Beograd, 23.6.1943.

Olovkom:

Zastupniku po povratku

Lični ***predmet Nedića***

N — 5

Mastilom:

1.) Starešinska konferencija

2 J m c odmah ;R« OJkom:
rešeno

3.) III D Olovkom: Uzeto na znanje

Paraf: Hei(ntschel)
17/7

Olovkom:

4.) Ponovno podneti kod III C

Paraf: K. 12.7.

Gospodine generale!

Nadležna mesta ne samo što mi ne olakšavaju pretešku i punu odgovornosti dužnost pretsednika srpske vlade u tako teškim okolnostima, koje su u glavnim crtama i Vama poznate i o čemu sam imao čast da Vam dosada već nekoliko puta pišem, nego mi ona

još i povećavaju poteškoće i često, bez ikakvog povoda i osnova, preduzimaju razne stvari, te me stavljaju pred svršene činove koji me upravo onemogućavaju. Ovoga puta na sledeći način:

Srpska vlada je, pored otpravljanja svojih redovnih i nadasve teških i odgovornih zadataka, prodiskutovala i razne druge važne probleme, i prema njima zauzela odgovarajuće stanovište. Tako, između ostaloga, i prema problemu budućeg oblika države, pri čemu je, po prethodnom savetovanju sa nadležnim nemačkim faktorima, odlučila, da po primeru srpskih seljačkih kućnih zadruga, pređe na oblik zadružne države. Već i ranije, a naročito otkako je utvrđen ovaj stav, cela srpska vlada i ja lično prilagodili smo ovome svu svoju javnu akciju, preduzeli po tome na najširoj osnovi sve pripreme i poveli odgovarajuću propagandnu akciju.

Mastilom:
?

Naše načelno nastojanje bilo je upravljeno na to, da u budućnosti isključimo sve profesionalne i većim delom pokvarene političare i da preduzmemo sve, da bi srpski narod, koji je u svojoj suštini dobar i čestit, mogao doći do odgovarajućeg izražaja, kako bi tada u obnovljenoj zemlji uveli novi poredak, koji bi nam dozvolio da zaboravimo prošlost i omogućio da buduća država, kako je mi zamišljamo i na čijem stvaranju radimo putem propagande, sa Vašim znanjem i odobrenjem, bude najbolje jemstvo za njen prijem u evropsku zajednicu, koja se for-

Komandujućem generalu i
Zapovedniku u Srbiji
Gospodinu
Generalu artiljerije
B a d e r - u
B e o g r a d

Olovkom:
Registraturi: priključiti
ličnom predmetu Nedića

mira prema planovima Fuehrer-a veliko-nemačkog Reich-a.

Mastilom:

Drskost!
Da li je propagandno odeljenje Jugoistok dužno da polaže računa srpskoj vladi?
III C:
Odmah nabaviti brošuru

Dok, dakle, srpska vlada i ja lično radimo u ovim teškim trenucima svima snagama u duhu jasno istaknutih direktiva, odobrava — ***iza mojih leđa,*** i bez znanja srpske vlade — ***Propagandno odeljenje Jugoistok*** izlaženje knjige »Seljačka država?«, čiji ***oštri, neopravdani, nepotpuni, neukusni i za celu srpsku vladu i mene lično vrlo uvredljivi navodi bagatelišu i krivo tumače čitavo naše dosadašnje i buduće delovanje, naše planove tretiraju s visine i sa potcenjivanjem, iako je u*** svoje vreme, prilikom podnošenja našeg plana, pala od ***strane vrlo visokog nemačkog mesta*** ocena »Summa cum laude«[1]^.

Ovu knjigu je napisao dr. ***Lazar Prokić,*** bivši nameštenik Državnog propagandnog odeljenja, koji je u svoje vreme zbog raznih nepravilnosti bio otpušten. Delo se sada nalazi u štampi.

Neverovatno !

Danas sam izdao naređenje upravniku grada Beograda da štampariji oduzme rukopis i da naredi da se prekine sa štampanjem.

Izveštavajući Vas o ovim merama, molim da izvolite izdati naredbu, da se gornji podaci provere i potom odobri moj postupak.

Primite, vrlo cenjeni gospodine generale, i ovom prilikom izraz moga naročitog poštovanja.

Potpis: Nedić
general
Pretsednik
ministarskog saveta

Mastilom:

Šta na to veli Propagandno odeljenje Jugoistok? Dopušta li takav postupak prema sebi?

') Sa **najvećom pohvalom (lat.) — izvrsno. — Podvlačenja** (kurziv) na **ovom mestu učinio je mastilom šef odeljenja III/BdS-a,** SS-major **Rexeisen.**

Vlada Nedić — Ceka Đorđević želi verovatno da pribavi sebi dobru otstupnicu, pre nego što dođu engleski oslobodioci?
Ili se želi staviti na probu nemačko strpljenje??
Najoštriji ukor je bezuslovno na mestu, bez obzira kako izgleda brošura Propagandnog odeljenja Jugoistok!

Paraf: Rex(eisen) 12.7.43.

Olovkom:

Ovaj dopis je očigledno pisao Jevrejin Himmelsbach[1]) po nalogu Ceke Đorđevića[2]).
Daleko smo doterali! ! ! !

Paraf: Rex(eisen) 12.7.

[J]) Ovde se verovatno misli na glavnog tumača Nedićevog pretsedništva vlade, Predraga Milojevića.
[2]) Državni sekretar u pretsedništvu Nedićeve vlade.

NEDICEV AKT POVODOM PRIKUPLJANJA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA

Aroganciju bezbednosno-policiskih organa prema kvislinškoj vladi pokazuju i primedbe, stavljene na kopiju akta koji je povodom prikupljanja poljoprivrednih proizvoda Nedić podneo Generalnom opunomoćeniku za privredu u Srbiji.

DOKUMENAT BR. 151

Mastilom:
Centralna kartoteka ***Paraf:*** T(eichmann)
26/7

Pretsednik
Ministarskog saveta
Beograd, 19.6.1943.

1.) Starešinska konferencija
2.) III D rešeno »R«
Paraf: Rex(eisen) 20/7.

Olovkom: Lični predmet Nedića

Mastilom:
Srpsko bacanje prašine u oči!

Gospodine Obergruppenfuehrer-u![1])

Da bi se obezbedilo da izvršenje uredbe o prikupljanju i iskorišćavanju poljoprivrednih proizvoda bude potpuno i bez žalbe, izdao sam pod današnjim datumom naredbu svim upravnim i komunalnim činovnicima na teritoriji Srbije, da se, gde god bi to izgledalo potrebno, stave na raspolaganje odnosnim okružnim i sreskim načelnicima i da efikasnom saradnjom obezbede da se pomenuia uredba izvrši u potpunosti. Osim toga praduzeo sam potrebno, da bi okružni i sreski načelnici uvek i blagovremeno dobili dovoljnu pomoć od srpske državne straže.

Mastilom:

') Obergruppenfuehrer — generalski čin u nacističkim partiskim organizacijama.

?
Drskost!
Najpre neka prikupljanje pravilno funkcioniše od strane Srba !

Da bi celokupna delatnost oko prikupljanja žetve mogla biti organizovana bez trvenja, slobodan sam da Vas najučtivije zamolim, da izvolite izdejstvovati kod gospodina Komandujućeg generala i Zapovednika u Srbiji — u slučaju da to ne spada u područje Vaše nadležnosti — da se prema nakupačkim firmama predvide najstrožije sankcije, ako one skrive makakvu nepravilnost, nemarnost ili nebrižljivost u toku svoje nakupačke delatnosti.

Bio bih Vam vrlo obavezan, ako biste me obavestili o preduzetom i molim Vas, vrlo poštovani gospodine Obergruppenfuehrer-u, da i ovom prilikom primite izraz moga naročitog poštovanja.

Mastilom: I to dopušta Generalni opunomoćenik za privredu da mu se kaže?

G e n e r a l
Pretsednik Ministarskog saveta[1])

Generalnom Opunomoćeniku
za privredu u Srbiji
Gospodinu
Obergruppenfuehrer-u Nacionalsocij alističkog vazduhoplovnog korpusa
N e u h a u s e n - u

B e o g r a d

') Dokumenat je nepotpisan pošto je BdS dobio prepis Nedićeve originalne pretstavke.

NEMCI PREPUŠTAJU NEDLCU ODLUKU O SUDBINI JUGOSLOVENSKIH ZAROBLJENIKA

Posle italijanske kapitulacije našli su se u nemačkim rukama neki jugoslovenski ratni zarobljenici koji su se dotada nalazili u italijanskim logorima. Neki generali su izrazili želju da budu dovedeni u Beograd. Odluku o njima ostavio je BdS, po želji političkog pretstavnika Trećeg Reich-a u Beogradu, pretsedniku kvislinške vlade Nediću.

DOKUMENAT BR. 152

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Primljen
čas dan
20.20. 20.
mesec godina
II. 1944
od
po *Paraf* Ra.

Teletipa
Broj 1926

Olovkom:
IV (VB II)
Prostor za štambilj prijema
Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu

Dan prijema: 21. II. 1944. *Paraf*
Delov. Br.: 3573/44

Odelj.	Referat	Referent	*Paraf* F.
IV	VB II[1])	IV A 3	*Paraf*

Paraf Sa(ttler) 21/II

Teletip

Otpravljen
čas dan
mesec godina
kome
po

Beleška o zadržavanju
Štambilji:

Kancelarija rukovodioca IV

Odeljenje VI *Paraf*
Del. Br. 137/II B.

[1]) Oficir BdS-a za vezu sa vojnim okupacionim vlastima.

Firenze Br. 120 20.2.44. 12.37 — GA —
BdS-u[1]) Beograd

Predmet: Prikupljanje bivših jugoslovenskih ratnih zarobljenika koji su pušteni na slobodu.
Veza: Nema —

Da bih smirio pozadinsko frontno područje, prikupljam uz garantovanje slobodnog prolaza bivše jugoslovenske ratne zarobljenike, koje su u svoje vreme Italijani pustili na slobodu i koji se od toga vremena sakrivaju u unutrašnjosti. Dosada ni u jednom slučaju nije dokazan kontakt sa bandama, pošto oni još i danas gledaju u Italijanima svoje neprijatelje. U najskorije vreme moći ću da prikupim sve srpske generale koji su bili pušteni na slobodu. Dosada su se prijavili general Arbeit i general Milovanović, koje sam uputio za Beograd da se prijave tamošnjem nadleštvu. Njima je ovde obećano, da ih nijedno nemačko nadleštvo neće internirati. Oni su dali pismeno svoju oficirsku časnu reč, da će se prema Nemcima u Srbiji držati lojalno. Obojici su izdate potvrde istog sadržaja.

Ispostava komande Firenze, potpis Alberti, SS-kapetan

Štambilj:

Nije obuhvaćen u karto-teci

Olovkom:
osim Aračića

Olovkom:
Naređenje

1.) Prema belešci kod registrature postoji predmet za A.[2]) kod odeljenja VI
2.) VI na znanje (u slučaju da su poznate tačne personalije, molim narediti da se formira lični predmet i upitni karton za Milovanovića)
3.) Vratiti za IV A 3

Paraf:
Br(andt) 28/2.

[1]) **Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a.**
[2]) **Aračića.**

DOKUMENAT BR. 153

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Primljen		*Olovkom:*	Otpravljen	
čas	**dan**	**VB II (IV)**	**čas**	**dan**
16.30	**2.**	**Prostor za štambilj prijema**		
mesec	**godina**	***Štambilj:***	**mesec**	**godina**
III.	**1944.**	**Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu**		
od			**kome**	
po	***Paraf:*** **Ant.**	**Dan prijema: 3. III. 1944.** ***Paraf***		
		Del. br.: 3965/44	**po**	
		Odelj. Referat Referent ***Paraf***	**Beleška o zadržavanju**	
		VB II IV ***Paraf***		
		Paraf: **Sa(ttler) 3/III**	***Štambilj:***	
Teletipa Br. 2393		**Teletip**	**K**	
			Paraf: **Gu.**	

Ljubljana Br. 1650 2.3.44. 16.30 — RA — BdS-u Beograd —

Predmet: Dolazak bivših jugoslovenskih generala u Beograd iz internacije u Italiji —

Bivši general Jefrem Mihailović došao je pre nekoliko dana iz internacije u Italiji u Ljubljanu i namerava da putuje dalje za Beograd. Molim odmah prikupiti obaveštenja da li je general M. u Beogradu poželjan.

Olovkom: Zar je već pušten na slobodu? Komandant policije bezbednosti i SD-a na ***Bl$_e$đ$_u$*** —

Ispostava Ljubljana —
Potpis Schluifer,
SS-kapetan

Štambilj:

Nije obuhvaćen u kartoteci

Paraf: B.

Mastilom: ***Hitno!***

D Kod VB II ne postoje predmeti

2) U načelu postoje smetnje

3) Pitati Neubacher-a?[1])

4) Rukovodiocu VI

Paraj: Mue(ller) 3/III

[1]) Ing. H. Neubacher, vanredni opunomoćenik Min. inostr. poslova Reich-a za Jugoistok.

DOKUMENAT BR. 154

Radio-služba
policije bezbednosti i SD-a

Primljen	Prostor za štambilj prijema	Otpravljen
čas dan		**čas dan**
mesec godina		**10.00 9.**
od		**mesec godina**
po	**1) Teletip**	**III. 1944.**
		kome Ljub-
		ljana
		po ***Paraf: Sch***

Br. 2548 **Telegram - Radiogram -** ***Teletip*** **Telefon**

VI — 137/4. Del. Br. 3573/44, 3965/44"

Beograd, 6.3.1944

Komandantu policije bezbednosti i SD-a
B l e d
— Ispostava L j u b l j a n a —

i Lično SS-kapetanu Schluifer-u ili zastupniku na dužnosti.

Predmet: Dolazak bivših jugoslovenskih generala u Beograd iz internacije u Italiji
Veza: Tamošnji teletip Br. 1650 od 2.3.44,

Odluka o povratku trojice bivših jugoslovenskih generala
Jefrema M i h a j l o v i ć a ***Štambilj:***
Petra A r a č i ć a i K
Lazara P. M i l o v a n o v i ć a ***Paraf:*** Gu„

prepuštena je po želji izvanrednog opunomo-
I ćenog ministra dr ing. Neubacher-a mini-

stru pretsedniku generalu Nediću, koji je zamolio da mu se da još vremena za razmišljanje u cilju provere.
Stoga se moli da se generali koji su stigli tamo još zadrže do konačne odluke. Dalje obaveštenje sledi.

Paraf: Rex(eisen) 6.3.44.

Zapovednik policije
bezbednosti i SD-a
Beograd

Potpis: Dr Schaefer
SS-viši pukovnik[1])
Paraf: Sch(aefer)

2) VB II radi znanja i obaveštenja Voj. zapov.[2])
Paraf: Mue(ller) 8/3
3) Zastupniku (VB I) ***Paraf:*** 7/3
4) Rukovodiocu s molbom na znanje i potpis
5) Teletip
6) Registraturi ***Paraf:*** Fr. 9/3
7) Rukovodiocu VI ponovo podneti

Mastilom:
Pitati »Dušana« da li je donesena odluka !

Paraf: Rex(eisen) 9.3.

•) SS-Oberfuehrer.
[2]) tj. Vojnog zapovednika.

DOKUMENAT BR. 155

Radio-služba
policije bezbednosti i SD-a

Primljen **čas dan** **mesec godina** **od** **po**	**Prostor za štambilj prijema** **Poverljivo** **1) Teletip**	**Otpravljen** **čas dan** **10.40 14** **mesec godina** **III. 1944.** **kome: Nadleštvo Beč za Ljubljanu** **po *Paraf:* Scha**
	Telegram - Radiogram - *Teletip* **Telefon** **Specijalni radio-izveštaj**	
Br. 2736		

VI — 137/4, Del. Br. 3573/44, 3965/44 Beograd, 13.3.44.

Komandantu policije bezbednosti i SD- Bled — Ispostavi Ljubljana —

Lično SS-kapetanu Schluifer-u ili zastupniku na dužnosti

Predmet: Dolazak bivših jugoslovenskih generala u Beograd iz internacije u Italiji

Veza: Ovdašnji teletip Br. 2548 od 9.3.4*4.

Srpski ministar pretsednik general Nedić je odlučio, da su mu najavljena tri generala ovde zasada nepoželjna.

Stoga se moli da se sa tom trojicom generala raspolaže na drugi način, najbolje ih odvesti u Reich u ratno zarobljeništvo. Potrebno je ukazati na to, da iz političkih raz-

loga ovoj trojici generala ne treba saopštiti da ih je Nedić odbio.

Zapovednik policije
bezbednosti i SD-a
u Beogradu VI-137/4

Potpis: Dr Schaefer
SS-viši pukovnik

Paraf: Rex(eisen) 13.3.44.

2) Zastupniku. ***Paraf:*** T(eichmann) 13/3.

3) Rukovodiocu s molbom na znanje i potpis.

Paraf: Sch(aefer)

4) Teletip

5) Registraturi. ***Olovkom:*** reženo 14/3 ***Paraf:*** VB II na znanje

6) Rukovodiocu V

Registraturi: Oformiti lični predmet i iskoristiti za kartoteku.

Priključiti aktima. ***Paraf:*** 16/3

PITANJE VEZE NEDlC-MIHAILOVlC

Iako je Nedić javno istupao odlučno protiv Draže Mihailovića, nemačka obaveštajna služba je stalno, a naročito pošto je Nemcima „ratna sreća okrenula leđa", sumnjala u postojanje podzemnih veza između ove dvojice.

DOKUMENAT BR. 156

VB II[1]) Mue/Ha. Beograd, 25.10.1943.

Štambilj:

Poverljivo

1.) Zabeleženo aktom:

Kako se poverljivo saznaje, uspostavljena je veza između Draže Mihajlovića i generala Nedića kao i ministra unutrašnjih poslova Dinića.

Kao posrednik nastupio je neki kapetan Milićević. Nije poznato, da li ovaj izvestaj odgovara činjenicama, ili se radi samo o nekom tendencioznom izveštaju.

Kod posrednika radi se verovatno o rezervnom kapetanu Savi M i 1 i ć e v i ć u, koji navodno radi kod Nacionalne službe obnove u Kuršumliji.

Dokumenta se nalaze kod VB II — S. M. 10597/598.

Štambilj: K

Paraf: Gu.

Štambilj:

Nije obuhvaćen u kartoteci

Paraf: P.

Mueller s. r.
SS-poručnik

2.) 1 primerak staviti uz lični predmet Nedića
3.) 1 „ „ „ „ „ ministra unutrašnjih poslova Dinića

[1]) Oficir za vezu BdS-a sa vojnim okupacionim vlastima; VB je skraćenica za Verbindungsführer — Befehlshaber, tj. oficir za vezu pri voinom zapovedniku.

4.) 1 primerak uzeti za rukovodioca III[1])

Paraf: Hei(ntschel)

5.) Registraturi: sa originalom oformiti lični predmet za kapetana Milićevića.

6.) Rukovodiocu III s molbom da se poverljivo utvrde tačne personalije kapetana Milićevića, ukoliko je to moguće bez ugrožavanja izvora obaveštenja.

7.) Lični predmet podneti rukovodicu IV[2])

Paraf: Sa(ttler) 24/1

8.) zastupniku. ***Paraf:***

9.) rukovodiocu.

10.) IV A 3 iskoristiti za kartoteku. Izvršeno.

Paraf:

11.) Registraturi.

Paraf: Mue(ller) 19/1

Mastilom:

IV A 3 — 185/44

Štambilj:

Kancelarija rukovodioca IV

[1]) **III — odeljenje SD-a.**
[2]) **IV — Odeljenje Gestapo-a.**

DOKUMENAT BR. 157

Predmet: Kapetan Sava Miličević

Kapetan Sava Milićević (Miličević) nije poznat kod Nacionalne službe. Isto tako nije poznat ni u Kuršumliji. Nismo našli nijednog čoveka, koji je o njemu išta čuo. *Ne bi li to mogao biti kapetan SDS Milačić,* koji je u pogledu DM-a vrlo sumnjiv ?

Mastilom:

(Utvrđivanje podataka o *Milačiću* — već je u toku)

Izvor »Ć«[1])

Beograd 6. 11. 43.

»Jelen«[2])

Olovkom:

Uputiti VB II

Paraf: Hei(ntschei)

[1]) Agent potpukovnik „Srpske državne straže" Cosić, šef obav. odelj. SDS-a.

[2]) Agent Vladimir Hoerschelmann.

AGENTURA U VRHU KVISLINSKE UPRAVE

Svojom, agenturom među rukovodećim organima i najvišim funkcionerima kvislinške uprave BdS je kontrolisao rad kolaboracionista, uključivši i samoga Nedića. Ovde spada, naprimer, i sledeći akt koji se odnosi na informaciju, dobijenu iz redova pripadnika Nedićeve „Srpske državne propagande".

DOKUMENAT BR. 158

III A

Ke/Br. 1 aprila 1944.

1.) B e l e š k a :

Izvor: Sa[1]) — Anto Tomović
(Srpska državna propaganda)

Olovkom:
N-5

Predmet: Pregovori general Nedić—DM.

D-689
Ustrojiti
lični
predmet
M-478

Trenutno se vode pregovori između generala Nedića i DM-a. Kao pregovarači generala Nedića fungiraju major SDS B. (*Olovkom:* ?) D o r đ e v i ć, komandant SDS u Užicu, koji je 14 marta boravio u Prijepolju, dalje sreski načelnik N e š i ć iz Raške i neka ličnost iz Beograda, za koju se pretpostavlja da se radi o četničkom komandantu M a j s t o r o v i ć u. Od strane DM-a učestvuje u pregovorima nekoliko poznatih četničkih oficira.

Kehrer s. r.
SS-podoficir

2.) Rukovodiocu III. ***Paraf:*** Hei(ntschel) 1/4
3.) Rukovodiocu IV. ***Paraf:*** Sa(ttler) 3/4
4.) IV A 3

***) Savetnik ministarstva unutr. poslova Nedićeve vlade Sarapa, agent BdS-a.**

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Dan prijema: 2.IV.1944.		
Del. Br.: 5007/44		
Odeljenje:	Referat	Referent
IV	IV A 3	Sa(ttler)

Paraf:

Paraf: F

Mastilom:
IV A b — 884/44

Olovkom:
K IV 1 b iskoristiti

Paraf: Br(andt) 10/4

na poleđini :

K IV 1 b 884/44 Beograd, 19.5.44.

Naređenje

1. Predmet je iskorišćen kod IV 1 b. Prepis je uzet za odgovarajuće lične predmete.
2. Dalje zasada nema šta da se preduzima.
3. Registraturi: Priključiti ličnom predmetu »N 5 general N e d i ć«.

Potpis nečitak
SS-podoficir

FOTICEVA IZJAVA O NEDICU

Povodom jednog govora poslanika jugoslovenske emigrantske vlade u Washington-u, Konstantina Fotića, registrovao je referent SD-a u nadleštvu BdS-a.

Beograd povoljnu Fotićevu izjavu o Nediću.

DOKUMENAT BR. 159

Mastilom: 3646/Hg

III C[1]
Schr/Br. 6 oktobra 1943.

1.) Zabeleženo aktom:

Olovkom: Priključiti ličnom predmetu

Olovkom: N — 5

Predmet: Nedić u očima emigranata Jugoslovena u Americi

Pre nekoliko dana održao je bivši jugoslovenski poslanik kod Društva naroda i kasniji poslanik u Washington-u, Konstantin Fotić, govor preko emisione stanice New York, u kome se bavio ličnošću ministra pretsednika Nedića. Fotić je pritom naveo da se Nedić nikako ne sme označavati izdajnikom. Naprotiv, on radi pod najtežim okolnostima za dobro i spasenje srpskog naroda. *Nedić nije Quisling, nije čak ni Petain.*

H. Schroeter s. r.
SS-poručnik

2.) Rukovodiocu III s molbom na znanje.
Paraf: Hei(ntschel)

3.) Zastupniku s molbom na znanje.
Paraf: T(eichmann) 9/10.
Olovkom: priključiti ličnom predmetu N-5

4.) III A zadržati za akta. ***Paraf:*** Schu. 11/X.

') III C — otsek C odeljenja III (SD) BdS-a Beograd.

NEDICEV ZAHTEV ZA ORUŽJEM

U predvečerje sloma nemačke okupacije u Srbiji Nedić je zatražio oružje za organizovanje borbe protiv NOP-a. Informacija o tome uzeta je iz dnevnoga izveštaja zapovednika Sipo i SD-a u Beogradu.

DOKUMENAT BR. 160

K IV 1 b[1]) Beograd, 27 avgusta 1944.

1.) Izvod iz *izveštaja o dnevnim događajima od 18 avg. 1944.*

Vojni zapovednik primio je na dan 17.8. u prisustvu Specijalnog opunomoćenika Ministarstva inostranih poslova, poslanika Neubacher-a, ministra pretsednika Nedića i njegovu vladu. Srpska vlada je postavila ultimativni zahtev da se odmah naoruža 50.000 ljudi pod komandom Nedića za borbu protiv komunista. Pre prijema došlo je do ličnog dodira Nedić—DM. Ako se ne udovolji zahtevu ovoga puta treba očekivati ostavku vlade.

Za tačnost izvoda:
Haase s. r.
kancelar, namešt.

2.) Registraturi priključiti predmetu N-5 (Nedić)

Potpis nečitak
SS-podoficir

') IV 1 b — otsek 1 b odeljenja IV (Gestapo) BdS-a Beograd.

MUELLER TRAŽI HAPŠENJE TASE DINiCA

Jedan od najpouzdanijih okupatorovih saradnika, Tasa Dinić, predratni nemački agent, postavljen je, na insistiranje okupacionih vlasti, za ministra unutrašnjih poslova kvislinške vlade. Bio je u periodu između dva rata, kao obaveštajni oficir jugoslolvenskog generalštaba, odgovoran za obaveštajni rad prema Bugarskoj. Njegovo postavljenje izazvalo je u Bugarskoj nezadovoljstvo zbog predratnih računa, pa je bugarski kralj Boris 1942 zatražio od Hitler-a da se Dinić smeni, kao predratni neprijatelj Bugarske. Rezultat te Borisove intervencije bio je sledeći teletip koji je sa potpisom šefa Gestapo-a Mueller-a upućen BdS-u u Beograd.

DOKUMENAT BR. 161

Šef Einsatzgruppe policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Primljen **čas dan** **19.20 10** **mesec godina** **XII 1942** **od KLO** **po** *Paraf*	**Prostor za štambilj prijema** *Olovkom:* **Nemoguće** *Paraf:* **Sch(aefer)** **11/XII**	**Otpravljen** **čas dan** **mesec godina** **kome** **PO**
Teletipa **Br. 5713**	**Teletip**	**Eeie.ška o zadržavanju**

Berlin Nue[1]) 225 764 10/12 42 18.45

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a — lično – Beograd

[1]) Nue — Nachrichtenübermittlung, tj. služba veze odn. otsek za vezu.

P o v e r l j i v o

Naročitim putem, o kome ću Vam još pismeno dati obaveštenje, stiglo je sledeče obaveštenje RSHA-u: Jugoslovenski major Tasa (Tanasije) D i n i ć bio je od 1923 godine do oko 1930—32 godine u garnizonu u Caribrodu. Tamo se nalazio na položaju specijalnog opunomoćenog generalštabnog oficira, koji je imao zadatak da razornu propagandu, vođenu u Bugarskoj u duhu jugoslovenskih interesa, na njenoj granici organizuje i sprovodi. Njegov specijalni zadatak sastojao se u tome da organizuje bugarske političke emigrante koji su nakon pada zemljoradničke vlade u Bugarskoj, 9 juna 1923, izbegli iz zemlje i u većim masama tražili pribežište u Jugoslaviji. Uspeo je takođe da od 1923 do 1927 godine prebaci više bandi preko granice. Rezultati ove akcije bili su:

Atentat na kralja Borisa 14 aprila 1925 u Arabakonaku, atentat u sabornoj crkvi u Sofiji 16 aprila iste godine, razbojnički napad u varošici Godee, ubistvo sudskog veća suda iz Loveča na drumu između Pavlikene i Sevlieva u leto 1927 itd. itd. Kad se septembra 1934 nalazio pokojni Jugoslovenski kralj Aleksandar u poseti u Sofiji, došlo je 29 septembra između njega i kralja Borisa, na povratku sa lovačkog izleta kod Plovdiva u bugarskom salonskom vagonu, prilikom dužeg, vrlo srdačnog razgovora između dvojice vladara, do govora i o temi Tasa Dinić. Kralj Boris pitao je svoga gosta, zašto godinama drži majora Dinića u caribrodskom garnizonu. Zar Aleksandar ne zna da je taj čovek direktno štetan za bugarsko-jugoslovensko zbliženje?

Sasvim otvoreno i pošteno sa smeškom na usnama odgovorio je pokojni kralj Aleksandar: »Da, ja to znam, ali ja sam uvek mislio da hoćeš da me ubiješ preko Tvojih Makedonaca, i zbog toga sam dao Diniću isti nalog za tebe. Od decembra prošle godine, pošto sam video da nikako nemaš tu nameru i kako smo opet postali dobri prijatelji, ja sam

Dinića, koji je sada već u činu pukovnikia ili potpukovnika, poslao na Primorje. On mi se činio, međutim, isuviše opasnim, i izgubio je moje poverenje, stoga sam ga ove godine u proleće (1934) poslao u penziju«.

Za vreme dok je jadni ministar pretsednik Stojadinović stajao u Jugoslaviji na kormilu, Dinić je bio narodni poslanik. Kralj Boris je nekoliko puta upozoravao Stojadinovića i namesnika Pavla da se čuvaju ovog neugodnog druga, koji kao aktivni i verni član srpske vojne lige, sigurno ne može iskreno potpomagati Stojadinovićevu politiku. Upozoravanja su se pokazala opravdanima, jer kad je u beogradskoj skupštini jedan ludi crnogorski poslanik izvršio atentat na ministra predsednika Stojadinovića, Dinić je smesta pobegao u Prag, pre nego što je uopšte bio osumnjičen. Kasnije se pokazalo da je i on učestvovao u zaveri i da je atentatora bodrio.

Do Stojadinovićevog pada ostao je Dinić pod blagonaklonom zaštitom gospodina Beneša u Pragu. Obzirom na gore spomenute činjenice i tesne veze koje Dinića vezuju sa Benešovim krugovima u Pragu, ne bi bili čudo, ako bi on danas imao otprilike isto mišljenje koje imaju i češki emigrantski krugovi, čije je delo bilo da izvrše sramni atentat na Reichsprotektora Heydrich-a u Pragu. RSHA je naredio, da se major Tasa Dinić smesta uhapsi i što pre kao i najtemeljitije sasluša. Pritom ne pominjati ništa o ličnom razgovoru između Aleksandra i Borisa.

Molim :

A) izvestaj o izvršenju hapšenja

B) što skorije dostavljanje rezultata saslušanja.

RSHA, šef Uprave IV[1]),potpis: Mueller SS-general.

') Uprava IV — centrala Gestapo-a u sastavu Glavne uprave bezbednosti Reich-a.

BdS BRANI TASU DINiCA OD NAPADA

Na zahtev Berlina da* se *Dinić uhapsi, BdS je odgovorio opširnim teletipom kojim je uzeo Dinića u odbranu i obrazložio zašto nije pristupio njegovom hapšenju.

DOKUMENAT BR. 162

Radio-služba
Policije bezbednosti i SD-a

Primljen	**Prostor za štambilj prijema**	**Otpravljen**
čas dan		**čas dan**
mesec godina		**13.55 12**
od		**mesec godina**
		XII 1942
		kome RSHA
po	**1.) Teletip**	**po** ***Paraf:***
	Telegram-radiogram-teletip-telefon	
br. 5740		

Poverljivo

Mastilom: 1852/ ***Paraf:*** Fei.

Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a — Uprava IV
lično SS-generalu i generalu policije Mueller-u
ili određenom mu zastupniku

Berlin

Predmet: Atanasije (Tasa) Dinić, jugoslovenski pukovnik u penziji, sada ministar unutrašnjih poslova Srbije, rođen 14.4.1890 u Nišu.

Veza: Tamošnji teletip 225/764 od 10.12.1942.

O pukovniku i ministru unutrašnjih poslova Diniću je od 1941 neprekidno izveštavano i pri tome je razjašnjena i njegova prošlost. Jedan neproveren izveštaj o Dinićevoj prošlosti predat je naročito 18.5.1942, koji je prikazivao Dinićevu specijalnu delatnost u Makedoniji.

RSHA — Uprava IV D 4 upućuje dopisom od 26 juna br. 480/41 pov. na izveštaj SS-majora Helm-a iz Beograda od 21.3.1941, dakle pre jugoslovenskog rata, u kome je saopšteno da je Dinić ranije bio vojni ataše u Albaniji i da je tada već bio opisan kao oduševljeni pristalica Nemačke, koji bi prema sopstvenim izjavama u slučaju rata prebegao nemačkim trupama i borio se protiv Jugoslavije.

U jugoslovenskom ratu, Dinić je komandovao jugoslovenskim 312 rezervnim pukom, čije je razoružanje i predaju nemačkim trupama naredio iz sopstvene pobude, iako je od 1912 u svim srpskim ratovima bio odlikovan najvišim srpskim vojničkim ordenima. On se zalagao i za život zarobljenih Nemaca u sadašnjem ratu. Iz Niša su ga sproveli nemački oficiri u Beograd i ovde je stavljen pod zaštitu jednog specijalnog opunomoćenika Ministarstva inostranih poslova.

Posle formiranja prve komesarske srpske vlade, Dinić je naimenovan za izvanrednog komesara za činovnička pitanja u pretsedništvu vlade, te je bezobzirno sprovodio svoju delatnost protiv svih slobodnih zidara, anglofila i marksista.
Dinić se, od završetka jugoslovenske vojne, zalaže nepokolebljivo i otvoreno za lojalnu saradnju sa nemačkim okupacionim vlastima i bezobzirno je predlagao najoštrije mere protiv pripadnika srpskog pokreta otpora i komunista. Otkako je postao ministar unutrašnjih poslova, početkom novembra 1942, zalaže se otvoreno za temeljito čišćenje srpske javnosti od svih anglofila, slobodnih zidara, komunista kao i pobunjenika Draže Mihailovića.

Iako njegov dolazak na položaj pada u vreme jako teških iskušenja zbog događaja na frontu, može se

od vremena otvorenog germanofilskog i energičnog držanja ministra unutrašnjih poslova Dinića zabeležiti bitno unutrašnje-političko razbistravanje u Srbiji.

Njegovo hapšenje i saslušavanje ne bi, stoga, pretstavljalo samo krizu vlade koja bi smesta nastupila, nego i pobedu svih protivnemačkih snaga u srpskom prostoru. U Srbiji sada nema odlučnijeg germanofila i energičnije ličnosti od Dinića.

Od strane Dinića, a u sporazumu sa komandujućim generalom, opunomoćenikom ministarstva inostranih poslova i sa mnom već pokrenute i za red i bezbednost u Srbiji izvanredno važne mere, jesu, između ostalih:

1.) Hapšenje svih aktivniih nezaposlenih jugoslovenskih oficira i njihovo interniranje u jedan nemački logor za ratne zarobljenike (oko 2.000 ljudi).

2.) Hapšenje svih rukovodećih slobodnih zidara, anglofila, pristalica Draže Mihailovića i protivnika Nemačke u Srbiji i njihovo sprovođenje u Nemačku kao talaca.

3.) Oduzimanje svih radio-aparata od lica, čija lojalnost u duhu saradnje sa nemačkim vlastima nije nesumnjivo utvrđena.

4.) Hapšenje svih srodnika jugoslovenskih emigranata u inostranstvu i oduzimanje njihove imovine.

5.) Oduzimanje državljanstva svim licima emigrantske vlade u Londonu.

Hapšenje ministra unutrašnjih poslova Dinića bi, uostalom, naišlo na najoštriji otpor ministra inostranih poslova, pošto je opunomoćenik Ministarstva inostranih poslova prilikom svoga dolaska iz Berlina, pozvao Dinića na položaj srpskog ministra unutrašnjih poslova.

Pukovnik Dinić je izložen najžešćim napadima slobodno-zidarskih krugova. Njegovo uklanjanje i hapšenje, moglo bi stoga, biti samo u interesu

svih prema Nemcima neprijateljski raspoloženih snaga na Balkanu.

Zbog toga još nisam naredio hapšenje, pošto bi ovo moglo da povuče za sobom nesagledljive potrese za nemačku poziciju na Balkanu. U svakom slučaju zadatak nemačke policije i snaga bezbednosti Wehrmacht-a bio bi izvanredno otežan, tako da bi bila potrebna znatna pojačanja, jer bi se sa hapšenjem ministra unutrašnjih poslova trebalo očekivati da otpadnu i poslednji delovi stanovništva, prijateljski raspoloženog prema Nemcima.

Molim, da mi se daju dalja uputstva.

Zapovednik policije
bezbednosti i SD-a
u Beogradu,
rukovodilac III Rx/LP
Potpis: dr Schaefer
SS-pukovnik

Paraf: Sch(aefer)

Beograd, 12.12.1942.

Olovkom: Registraturi — priključiti ličnom predmetu T. Dinića, pukovnika i ministra unutrašnjih poslova

D — 4

BERLIN POVLAČI NALOG ZA HAPŠENJE DINIĆA

Intervencija BdS-a u korist Dinića imala je za rezultat sledeća dva teletipa, Sefa Gestapo-a Mueller-a, kojima je nalog za mere protiv Dinića praktično povučen.

DOKUMENAT BR. 163

Šef Einsatzgruppe policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Primljen **čas dan** **20.00 12** **mesec godina** **XII 1942** **od GR** **po** ***Paraf***	**Prostor za štambilj prijema** ***Olovkom:*** **Rukovodilac** **III**	**Otpravljen** **čas dan** **mesec godina** **kome** **PO**
		Beleška o zadržavanju
Teletipa br. 5745	**Teletip**	

DR Berlin Nue 227 625 12.12.42 19.55

BdS-u[1]) Beograd

Poverljivo — hitno, smesta

Po stvari Dinića pribaviću ponovo uputstva od RFSS-a[2])

RSHA Uprava IV — Potpis: Mueller SS-general.

***) BdS-u — tj. Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a.**
-') Reichsführer SS, Himmler-ov službeni naziv.

DOKUMENAT BR. 164

Šef Einsatzgruppe policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Primljen	Prostor za štambilj prijema	Otpravljen
čas **dan**		**čas** **dan**
11.30 **15**		
mesec **godina**		**mesec** **godina**
XII **1942**		
od **Wue**		**kome**
po ***Paraf***		**po**
		Beleška o zadržavanju

Teletipa br. 5778

Teletip

Berlin Nue 229 144 15.12.42 11.28

BdS-u Beograd — Poverljivo

Na osnovu tamošnjeg teletipa, Reichsfuehrer SS i šef nemačke policije[1]) naredio je da se odustane od hapšenja Dinića. Dalje uputstvo od Reichsfuehrer-a još će uslediti, pošto Reichsfuehrer SS po ovome želi da govori sa Fuehrer-om.

RSHA IV, u zamenu, Potpis: Mueller

Olovkom: Rukovodilac III!
Dati da se uredi lični predmet.

Paraf:
T(eichmann) 5/1
Svršeno
Paraf: 22/1

') Himmler.

DINIC POD PRISMOTROM NEMAČKE OBAVEŠTAJNE SLUŽBE

I pored svojih zasluga za okupatora i svojih veza sa njim, Dinić je bio — kao i svi ostali istaknuti kvislinzi — pod stalnom obaveštajnom prismotrom. U tu svrhu je, između ostalih, upotrebljen agent Milan Banič, bivši jugoslovenski narodni poslanik sa Sušaka, koji je upotrebljavao pseudonim „Weber". Iz izveštaja se vidi kako je Dinić, zbog obrta prouzrokovanih ratnim zbivanjima, klonuo i u svojim germanofilskim uverenjima.

DOKUMENAT BR. 165

III A[1]) 1 aprila 1944

Ke/Br.

1.) Z ab el e šk a : ***Izvor: »Weber«***

Predmet: Tasa Dinić ***Olovkom:*** D —4

Olovkom: Lični predmet

Prilikom jednog razgovora sa agentom »Weber«-om, ovaj je izjavio, da je Tasa Dinić na liniji da napusti svoju germanofilsku politiku. Pouzdanik veruje da Dinić već traži kontakt sa DM-om.

Agent »Weber« saopštava da mu je Dinić, u prisustvu Damjana Kovačevića, intendanta pozorišta Popovića i Vladimira Vujića prigovorio, što ga je u svoje vreme doveo u vezu sa nemačkim ustanovama i da je kriv, što se on, Dinić, previše eksponirao u svojoj germanofilskoj politici.

Kehrer s. r.
SS-podoficir

2.) Rukovodiocu III
Paraf: Sa(ttler) 1/4

3.) Priključiti ličnom predmetu Tase Dinića D — 4 u kasi registrature.

») III A — tj. otsek A odeljenja III (SD) BdS-a Beograd.

DINICEVO DRŽANJE PRED KRAJ OKUPACIJE

Da bi se proverilo Dinićevo mišljenje i držanje, o kome je pristiglo više negativnih izveštaja, nadležni referent odeljenja III (SD-a) u nadleštvu BdS-a, održao je lično razgovor sa Dinićem. Razgovor je održan u prisustvu di>a agenta nemačke obaveštajne službe., koji su inače radili za Abwehr, Marion Bauderer i Zorana Vukovića. Zabeleška o razgovoru karakteriše držanje jednog od najistaknutijih kvislinga, slomljenog uverenjem u nemački poraz. Dokumenat pokazuje i nastojanje za objedinjavanjem svih srpskih reakcionarnih snaga protiv NOP-a.

DOKUMENAT BR. 166

III C[1]) 27 maja 1944

Schr/Br.

Olovkom: 1008 ***Paraf:*** Hg

Štambilj:

Olovkom:
Po mome nalogu !
Paraf:
Hei(ntschel) 30/5

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Datum prijema: 7.VI.1944		
Delov. br. 1358/44 Pov.		
Odeljenje:	Referat	Referent
III		

Olovkom:
Podneti SS-višem pukovniku
Paraf:

Paraf:

Paraf:

Sch(aefer) 31/5

Štambilj:

Poverljivo

STROGO POVERLJIVO

•) III C — tj. otsek C odeljenja III (SD) BdS-a Beograd.

1.) Z a b e l e ž k a :

Predmet: Razgovor sa ministrom Dinićem od 26.5.44.

Na dan 26.5.44 imao sam u prisustvu gospođe B a u d e r e r i Zorana V u k o v i ć a opširan ra-govor sa ministrom za socijalnu politiku Atanasi-jem D i n i ć e m o političkoj situaciji, iz koga, kao naročito bitne, fiksiram sledeče četiri tačke:

1.) Tasa Dinić je davao utisak umornog i slomlje-nog čoveka. Odmah na početku žalio se na nezgo-de u želucu, koje mu već od pre godinu dana čine poteškoće. On bi vrlo rado želeo da ode na duže vreme u Karlove Vary, jer ga na to prinudava ne samo njegovo narušeno zdravstveno stanje, nego i nepovoljne radne prilike. On se oseća u najvećem stepenu zasićen radom. On zna i uviđa da nema po-verenje ministra pretsednika, a s druge strane, ni ministar pretsednik nema više njegovo povere-nje, što, međutim, ne treba smatrati nekom nje-govom političkom aspiracijom. On nema nikakvih drugih želja niti kakvih drugih ambicija, sem t.e, da služi svome narodu i da svom narodu čini dobro.

2.) U pogledu svog ličnog osećanja nesigurnosti, posle ubistva Masalovića i Đorđevića, D. uopšte ništa nije pominjao, ali su mi gospođa Bauderer i Vuković pričali, pre nego što je D. došao da se on više ne oseća sigurnim i da radi toga hoće da za neko vreme premesti svoje konačište kod gospođe Bau-derer. Ovo osećanje nesigurnosti ga je i navelo, da u govoru prilikom pogreba Ceke Đorđevića označi komuniste kao izvršioce, mada je pre toga dobio, od ministra pretsednika, striktan nalog da za izvršenje ovog dela ožigoše DM.

3.) U pogledu unutrašnje-političke situacije, D. vidi jedini izlaz u spajanju svih nacionalnih snaga u borbi protiv komunizma. DM je danas toliko moćan faktor, da se više neće moći obići prilikom rešavanja unutrašnje-političkog proble-

ma. On ima u unutrašnjosti za sobom sto procenata stanovništva, a u Beogradu najmanje 70°/o. Sporazum sa DM-om, koji bi se morao ostvariti postepeno i u etapama, bio bi poslednji izlaz pred krajnjom konsekvencom nove borbe Nemačke protiv celokupnog srpskog naroda. Takav sporazum ni danas nije nemoguć, ali je svakako potrebno da se ostave po strani lične ambicije kako DM-a tako i Nedića i Ljotića. Svakog od ta tri čoveka danas vodi ambicija, da on bude taj, koji će mladom kralju Petru prilikom njegovog povratka predati državu u ruke. Uostalom, već je postignut sporazum između Nedića i DM-a, čeka se samo na povratak Neubacher-a, da bi se ovaj sporazum podneo na odobrenje. Ovaj sporazum sastojao bi se iz sledeče 3 tačke:

a) DM se obavezuje da će se uzdržavati od svake sabotaže i nasrtaja protiv nemačkih oružanih snaga, a ove, da niukakvom obliku ne napadaju DM.

b) Isto važi i u odnosu između DM-a i legalnih srpskih oružanih snaga.

c) Borba protiv komunizma vodiče se zajednički. Postojala bi, naravno, opasnost da DM pomoću ovog sporazuma dobije u ruke celu srpsku državu, ali bi se moralo postupati diplomatski i vešto, kako bi se ovo sprečilo. Za ovo su pak potrebni bolji taktičari, nego što se sada mogu naći u Nedićevoj okolini. Osim toga, imalo bi se očekivati, da će ovim sporazumom DM izgubiti nešto simpatija i da će se ove okrenuti više prema Nediću.

Olovkom: Dotle već

U slučaju, da ovaj sporazum ne izgleda prihvatljivim, ili da iz nekog drugoga razloga ne bi mogao biti ostvaren, mogao bi se on staviti na raspolaganje kao pregovarač sa DM-om. Zato mu je, međutim, potreban pristanak s nemačke strane, dok bi, s druge strane, bilo potrebno da se Nedić ne upozna sa pregovorima, jer bi on time mogao dobiti mogućnost da osujeti njegove namere, zbog surevnijivosti prema tuđim uspesima.

4.) O opštoj evropskoj situaciji, D. je dao, izraza svom ličnom mišljenju, da će se ovaj rat završiti kompromisnom pobedom Nemačke i Engleske. Engleska je do sada napregla sve sile da u najvećoj meri oslabi nemačkog i ruskog protivnika. Nemačka još nije dovoljno oslabljena, a i Amerika je prejaka. Stoga engleska politika danas polaže sve na to, da Ameriku navede na invaziju u Evropi, koja bi Ameriku stajala ogromnih žrtava. U trenutku, kada bi nemački istočni ili zapadni front bio poljuljan, Engleska će se morati osećati pobuđenom da Nemačkoj pohita u pomoć. Potpuno na istoj liniji, Engleska svesno drži Tursku izvan rata, jer kad bi Engleska imala želju da Tursku natera u rat, ona bi to već odavno mogla da učini. Japanu i Americi će se, dalje, prepustiti da na Dalekom Istoku međusobno iskrvare, posle čega će jaka Britanija i ratom oslabljena Nemačka, kao kompromisni pobednici, moći izići iz rata. Treba se nadati, da će prilikom podele interesnih sfera između Nemačke i Engleske, Balkan biti prepušten nemačkom uticaju. O engleskoj politici i njenim metodama, Balkan neće više ništa da zna.

Heinz Schroeter s. r.
SS-poručnik

2.) Rukovodiocu III s molbom na znanje

Paraf: Hei(ntschel) 30/5

3.) Zastupniku s molbom na znanje

Paraf: T(eichmann) 30/5

4.) Registraturi da priključi ličnom predmetu Atanasije Dinić (Tasa Dinić) D — 4

EINSATZGRUPPE SIPO I SD-a ISTUPA U KORIST DRAGOMIRA JOVANOVIĆA

Jedan od važnijih predratnih agenata nemačke obaveštajne službe, Dragomir Jovanović, postavljen je u samom početku okupacije, na položaj upravnika grada Beograda, kao ličnost najvećeg poverenja nemačkog bezbednosno-policiskog aparata. Kada je Beisner, rukovodilac Einsatzkommande Sipo i SD-a u Zagrebu, uputio u Berlin negativno mišljenje o Jovanoviću (dobijeno iz ustaških krugova), šef Einsatzgruppe Sipo i SD-a — kome je zagrebački Einsatzkommando bio podređen — oštro je ukorio Beisner-a. Istovrmeno je SS-major Helm, šef odeljenja IV Einsatzgruppe, i predratni nemački policiski oficir za vezu u Beogradu, poslao Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a pismo kojim istupa protiv Beisner-ovog izveštaja i uzima Jovanovića u odbranu.

DOKUMENAT BR. 167

Mastilom: 2885/41

26 septembra 1941.

L i č n o

1.)
Einsatzkommando Zagreb
na ruke SS-majora Beisner-a
Zagreb

Štambilj: Ekspedovano 27.9.41.
Priloga ./. *Paraf:*

Predmet: Jovanović Dragi
Veza : Tamošnji dopis od 18. 9. 1941.

Gornjim dopisom upoznali ste me sa pismenom ocenom, koju je dao maršal Kvaternik o Jovanoviću.

Nemoguće je, da dostavljate ovakve lokalno obojene izveštaje Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a, jer se inače tamo mogu isuviše lako izvlačiti pogrešni zaključci.

Ovakvi izveštaji imaju se dostaviti Einsatzgruppe koja će ih zatim sa svojim mišljenjem sprovesti RSHA-u.
Molim, da ubuduće postupate na odgovarajući način.

Šef Einsatzgruppe
policije bezbednosti i SD-a
Paraf: F(uchs)
SS-pukovnik i pukovnik policije

2.) III na znanje
3.) IV na znanje ***Paraf:*** T(eichmann) 27/9
4.) Priključiti aktima

DOKUMENAT BR. 168

30 septembra 41.

2885/41 He/To

Naređenje:

1.) Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a — Uprava IV[1]) —
B e r l i n

Štambilj:
Ekspedovano 2.10.41.
Pril. ./. *Paraf:* Jg.

Olovkom: **P — J/55**

Predmet: J o v a n o v i ć Dragi
Veza : Dopis EK Zagreb Del. Br. 246/41 od 18.9.41.

EK Zagreb dostavio je 18. 9. 41 tamo ocenu o beogradskom Upavniku policije J o v a n o v i ć u, koju je dao maršal K v a t e r n i k. U ovom dopisu Jovanović se optužuje čak da je neprijateljski raspoložen prema Nemcima.
Da bih sprečio ovakve lokalno obojene izveštaje, slobodan sam upozoriti na to, da se ocene hrvatskih ustanova o srpskim ličnostima moraju primiti sa opreznošću.
Uprkos svim manama, koje ima Upravnik policije u Beogradu, a koje su i ovde poznate, ima se primetiti da je saradnja između Einsatzgruppe policije bezbednosti i SD-a i Uprave grada Beograda odlična i da se, na kraju krajeva, svodi na Jovanovićevu inicijativu.
EK-u Zagreb je — da bi se izbegli pogrešni zaključci — naloženo, da ubuduće izveštaje ovakve vrste sprovodi peko Einsatzgruppe policije bezbednosti i SD-a.

U zamenu
Paraf: H(elm)
SS-major

Mastilom:
2.) Po ekspediciji SS-pukovniku Fuchs-u
3.) Priključiti aktima

Paraf: F(uchs)

') Uprava IV — centrala Gestapo-a.

RSHA INSISTIRA DA JOVANOVIC OSTANE UPRAVNIK GRADA BEOGRADA

Iz kvislinških krugova se nastojalo, da se Jovanoviću oduzme jedna od dve funkcije koje je vršio: ili pretsedništvo beogradske opštine ili položaj upravnika grada Beograda. U ovaj spor se umešao šef Gestapo-a Mueller i zatražio, da Jovanović svakako ostane na čelu beogradske policije. S druge strane, vojna uprava je tražila, da on ostane i pretsednik opštine, pa je tako Jovanovič obe funkcije vršio do kraja okupacije.

DOKUMENAT BR. 169

Šef Einsatzgruppe policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Primljen
ćas dan
18.50 23.
mesec godina
II. 1942.
Od Berlin
po ***Paraf***

Prostor za štambilj prijema
Štambilj:

Policija bezbednosti i SD Beograd	
24. II. 1942.	Pril.
Referat Rukovodilac IV	Karto-teka
Del. Br. 1245/42	*Paraf*

Otpravljen
čas dan
mesec godina
kome
po
Beleška o zadržavanju
Paraf

Teletipa
Br. 0808

Teletip

Berlin Nue[1]) 31702 23.2.42. 18.40 — KU —
Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a
na ruke SS-majora Sattler-a
Smesta podneti

Predmet : Upravnik policije Ivanović[2])
Veza : Tamošnji teletip »najhitnije« od 23.2.42.

[1]) Nue — Nachrichtenübermittlung, tj. služba veze, otsek za vezu.
[2]) Radi se o Dragom Jovanoviću.

U državno-policiskom pogledu postoji vrlo veliki interes da se Ivanović zadrži kao Upravnik policije.

RSHA Berlin IV — potpis Mueller SS-general.

Olovkom:

Državni savetnik Turner i Nedić žele da on napusti jedan položaj.

Feldkommandantura odbija da ga kao pretsednika opštine smeni.

Paraf: Sa(ttler) 24/11.

Viši vojni upravni savetnik Ranze, Feldkommandantura, 24719

OKUPACIONE VLASTI O INTRIGAMA MEĐU KVISLINZIMA

Na jednu denuncijaciju, koju je izneo nekadašnji ministar Lazar Marković, protiv istaknutih kolaboracionista Velibora Jonića i Đorđa Perića, diplomatski pretstavnik Trećeg Reich-a u Beogradu dao je karakteristično mišljenje.

DOKUMENAT BR. 170

P R E P I S

Mastilom: 1722 ***Paraf:*** Hg

Opunomoćenik
Ministarstva inostranih poslova
kod vojnog zapovednika u Srbiji
Kru 2148 Beograd, 22 aprila 1943

P o v e r l j i v o

Na dopis od 13 aprila 1943
Br. 2366/4. 43. pov. /453/III C 2

Izjava ranijeg ministra pravde Lazara Markovih, koju je ponovio jedan pouzdanik, uzeta je na znanje.

Ako je tačno, da je Lazar Marković okrivio sadašnjeg ministra prosvete Jonića i šefa propagande Perića, da su bili slobodni zidari, onda se prema ovdašnjem shvatanju radi o jednoj od bezbrojnih neosnovanih denuncijacija, koje su uobičajene u Srbiji.

Po nalogu
Potpis: Feine

Štambilj:

Kancelarija rukovodioca IV

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu

Dan prijema: 23.IV.1943 ***Paraf:*** Br.

Delov. Br.: 966/43 pov. ***Paraf:***

Odeljenje:	Referat	Referent
III	IV	

Paraf:

Nadleštvu Abwehr-a Beograd

Beograd

B 4 s molbom na znanje
Paraf: Sa(ttler) 30/4
III A ***Paraf:*** Schu 27/4
III C ***Paraf:*** 28/4

Informativno:
Komandujućem generalu i zapovedniku u Srbiji, I c
Višem vođi SS i policije
Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a

Beograd

Olovkom: IV Regisraturi priključiti ličnom predmetu Janjića[1])

Paraf: Sa(ttler) 5/V.

') Pogrešno, treba: Jonića.

PRIGOVORI OKUPACIONOJ POLITICI

U jesen 1943 postavljen je ing. Hermann Neubacher za opunomoćenika Ministarstva inostranih poslova Reich-a za Jugoistok. Neubacher je imao posebni zadatak da političkim sredstvima suzbija Narodnooslobodilački pokret. Da bi se upoznao sa situacijom u Srbiji, sazvao je kvislinške okružne načelnike na konferenciju i zatražio od njih, da otvoreno iznesu prigovore i žalbe protiv politike okupacionih vlasti. Te prigovore je saopštio ostalim faktorima okupacione uprave.

DOKUMENAT BR. 171

Izvanredni opunomoćenik
Ministarstva inostranih poslova
za Jugoistok

Kru 5020 *POVERLJ1VO*

P r i b e l e š k a
za šefa Vojne uprave

Povodom jedne konferencije okružnih načelnika u pretsedništvu vlade, **oni su mi** na moje traženje, podneli niz žalbi koje se odnose na upravne, privredne i ostale mere političkoga pritiska, **a** o kojima prema sporazumu obaveštavam **šefa** Vojne uprave.

1. Odvajanje uprave od egzekutive je izvanredno otežalo položaje okružnih načelnika.
2. Smanjena, rđavo naoružana egzekutiva bavi se uglavnom rekvizicijama.
3. Stalno dolaze protivrečna naređenja raznih nemačkih nadleštava, pa čak i pretnje srpskim vlastima zbog opštenja sa drugim nemačkim nadleštvima.
4. Razna nemačka nadleštva hapse kako ko stigne.
5. Arbanasi u nemačkoj uniformi, prilikom policiskih akcija, terorišu mirno stanovništvo, a razaraju i crkve.
6. Bugarske okupacione trupe vrše sve jači teror (samovoljna masovna hapšenja, streljanja, spaljivanje sela, silovanje žena, odvođenje devojaka itd.).

7. Kada u borbi sa bandama poginu nemački vojnici, mere odmazde, protiv onih koji nisu učestvovali, izgledaju nerazumljive.
8. Nemačke vlasti se ne osvrću na postojeće odredbe o Radnoj službi, i isključuju sadejstvo srpskih vlasti.
9. Nezakonito se rukuje radnom obavezom.
10. Celokupnu Radnu službu bilo bi najbolje prepustiti srpskim vlastima.
11. Radni obveznici se zadržavaju preko ugovorenih šest meseci, pa i onda kada stigne zamena, čime se kompromituje časna obaveza i upravo prinuđuje na bekstvo bandama.
12. U logorima za prisilni rad dešavaju se teška zlostavljanja. I na tome području vrlo često se ne vodi računa o postojećim odredbama.
13. Pozivanje bez izbora na obavezni rad državnih činovnika.
14. Nakup od strane prolazećih trupa guta ostatke stočnog fonda u predelima koji su ispunili svoju obavezu predaje. Suprotna naređenja Kreiskommandanata, jedinice koje prolaze ne poštuju.
15. Kvote za ishranu državnih činovnika su preniske.
16. U Kraljevačkom okrugu je predaju 7 vagona žita, koju je odredio Generalni opunomoćenik za privredu u dva sela, navodno Feldkommandantura povisila na 80 vagona, koji je zahtev ostao u važnosti, uprkos potvrde Generalnog opunomoćenika za privredu da namet iznosi 7 vagona, navodno, sa obrazloženjem, da Feldkommandantura ne može biti dezavuisana.
17. Nakupačke firme pokušavale su da vrše snižavanje cena, uprkos suprotnome sporazumu.
18. Kod prikupljanja talaca biraju se, na radost protivnika, konzervativni elementi kao sudije, profesori itd.
19. U Požarevačkom okrugu nakon 100°/o ispunjenja nameta Kreiskommandantura je odredila dalje namete, među ovima količine jaja kojih prema sezoni uopšte ne može da bude. Uprkos toga, predviđene su kazne za nepredavanje.
20. U Beogradskom okrugu zbog slabije predaje pojedinih sela, odvedeni su u logor ljudi koji su sami sve predali
21. U okrugu Nišice[1]) je povodom prisustva dvadeset policiskih činovnika, zbog nekoliko metaka koji su pali u noći a koji nikoga nisu pogodili, uhapšeno 12 ljudi i streljano.

') Pogrešno, verovatno treba da bude Uzice ili Niš.

Razumljivo da uzimam pod svoju zaštitu sve one koji su dali ove izjave, pošto sam tražio da se otvoreno izjasne.

Beograd, 9 oktobra 1943

Potpis: Neubacher

Informativno:

1. Vrhovnom komandantu Jugoistok
2. Vojnom zapovedniku Jugoistok
3. Generalnom opunomoćeniku za privredu u Srbiji
4. Višem vođi SS i policije

KRITIKA NEUHAUSEN-ove POLITIKE

Neuhausen-ova ekonomska politika u Srbiji bila je objekat živih kritika ostalih činilaca okupacionoga režima, a naročito štaba Vojnog zapovednika.

DOKUMENAT BR. 172

Beograd, 24 novembra 1943
Dr Reu/Str.

Gospodinu
Obergruppenfuehrer-u[1]) Franz-u Neuhausen-u
preko gospodina vojno-upravnog šefa[2]) Keyser-a
u kući

Olovkom:
Paraf: 24/11
Mastilom:
u akta
Paraf: 4/12 43

Na konferenciji koja je održana juče kod Komandnog štaba i na kojoj su pod pretsedništvom generalštabnog pukovnika Munkel-a prisustvovala gospoda

major Steiger i
major von Stockhausen > od Komandnog štaba
poručnik Bode I
jedan major od B.d.O-a Hold?
kapetan Gerhard od Vojnog privrednog štaba
dr Reusch i
viši šumarski inspektor Stens od strane Šefa vojne uprave,

izjavio je pukovnik Munkel u vezi sa pitanjima upotrebe Srpske državne straže sledeče:

') Generalski čin u nacističkim partiskim formacijama; u Neuhausen-ovom slučaju radi se o nac. soc. vazduhoplovnom korpusu.

[2]) Službeni naziv za više funkcionere vojno-upravnog aparata, generalski rang.

Srpska državna straža nije potpuno sposobna za upotrebu, jer joj nedostaje odelo, obuća i ishrana. Ljudi na stražarskim mestima stoje delimično bosi i odeveni su krajnje oskudno. Što se nije uspelo da trupa bude pristojno opremljena i hranjena, to je krivica dobrim delom do Generalnog opunomoćenika za privredu. U svoje vreme iz Srbije je izvezeno za Nemačku na desetine hiljada metara najboljih vunenih štofova i velike količine kože. Materijal se kasnije opet morao uvesti. I životne namirnice su otpremljene iz zemlje u mnogo većim količinama, nego što je to dozvoljavalo obezbeđenje najpotrebnije ishrane trupa i stanovništva. Time su intendanture i prevozna sredstva bili dodatno vanredno opterećeni. On ne može imati pregled o tome, koliko se privredno rukovodstvo pritom može pozivati na zapovesti maršala Reich-a, ili u kolikoj meri je privredno rukovodstvo bilo u stanju da se suprotstavi zapovestima koje su izdavane iz Berlina. Na svaki način vojno rukovodstvo je zbog ovog postupka privrednog rukovodstva danas u vrlo nezgodnom položaju.
Reusch je na to odgovorio da ovde mora postojati nesporazum. On, ustvari, nije odgovoran za referate o kojima je reč, ali mora da konstatuje da je od strane vojske verovatno predviđeno da izvezene količine životnih namirnica i ostalih industriskih proizvoda obuhvataju i snabdevanje susednih područja kao i snabdevanje okupacionih trupa. On mora da odbije prigovore koji su upućeni njegovom nadleštvu i energično moli da se ovo rasvetli u razgovoru sa nadležnim ustanovama.

Munkel je odgovorio da se ovde ne radi o prigovorima nego o konstatacijama. Njegov štab, kao i štab SS-generala Meyszrser-a saglasni su u tome, da su zemlji oduzete prevelike količine životnih namirnica i industriskih proizvoda. Rasvetljavanje ovih činjenica suvišno je. To isto vredi i za radnu snagu. On zna da su Nemačkoj potrebni i srpski radnici. Međutim, vrlo bolno je da zbog toga razloga danas u Srbiji ima premalo radne snage. Diskusija je vođena u vrlo oštrom tonu. Pukovnik Munkel nije bio pristupačan za izvesne prigovore.

Dr Reusch s. r. Stens s. r.

II. OBAVESTAJNA DELATNOST VOJNIH OKUPACIONIH USTANOVA I JEDINICA

POSTUPANJE SA OTKRIVENOM PROTIVNIČKOM RADIO-STANICOM

Prilikom otkrivanja protivničkih radio-stanica uključivana je specijalna prislušna služba Wehrmacht-a. Odluka o tome, da li se takva stanica treba eliminisati ili je treba ostaviti pod kontrolom da nesmetano produži rad, zavisila je od obaveštajne oportunosti. Nadležan za donošenje odluke o tome bio je Vojni zapovednik. Dokumenat pokazuje slučaj nekog uhapšenog četnika, koji je provalio jednu četničku ilegalnu radiostanicu. Od strane BdS-a bio je za ovakve slučajeve nadležan njegov oficir za vezu sa Vojnim zapovednikom, koji je obeležavan skraćenicom VB II (Verbindungsoffizier Befehlshaber II, tj. Oficir za vezu za zapovednikom II).

DOKUMENAT BR. 173

P o v e r l j i v o

VB II 266/42 pov. Beograd, 27.7.1942.

Paraf: Sch(aefer) 27/7.

1. Grubićevo hapšenje je usledilo zbog pokušaja nagovaranja jednog nemačkog vojnika na bekstvo. Tek kasnije se slučajno pokazalo, da on može dati važne podatke o radiosaobraćaju D.M.-a i da je inače vrlo dobro informisan o organizaciji D.M.

On je nato od strane VB II preveden u kućni zatvor i opširno saslušan. Ukoliko je njegovo saslušanje u pogledu radio-saobraćaja moglo biti odmah provereno od strane radio-oficira Komandujućeg generala, koji je prisustvovao saslsušanju, pokazali su se njegovi podaci kao *tačni.*

Posle završenog saslušavanja, G. je ponovo vraćen u kućni zatvor. Dobio je kartu Srbije i hartiju i sada crta plan organizacije brigada D.M.-a, ukoliko mu je to moguće.

Mere — Hvatanje radio-telegrafiste beogradske stanice i davaoca materijala *ne smeju se ovog trenutka preduzeti,* shodno razgovoru sa Komandujućim generalom, a i po želji radio-oficira, pošto se na osnovu G-evih podataka sada vrši dalje uključivanje u neprijateljski radio-saobraćaj. Ako se svi podaci pokažu istinitim, onda je predviđen u datom slučaju blag postupak sa G-em.

G. se mora ponovo predati u zatvor Wehrmacht-a, kada izviđaii budu završeni, pošto je protiv njega poveden postupak od strane vojnog suda zbog nagovaranja na bekstvo iz vojske.

2. *Rukovodiocu* podneto s molbom na znanje
3. *Zastupniku* „ „
4. *Rukovodiocu* IV „ „
5. *SS-kapetanu Brandt-u* na korišćenje.

Paraf:
T(eichmann) 28/7
Paraf:
Sa(ttler) 18/8.

Mastilom:
IV A 3 — 600/42

Mueller s. r.
SS-poručnik

UKLJUČIVANJE VOJNE PRISLUŠNE SLUŽBE

Ako se radilo o uhapšenim radiotelegrafistima. BdS je izveštavao vojnu prislušnu službu, stavljajući joj takvog hapšenika na raspolaganje. U konkretnom slučaju uhapšenik je ponuđen, ali se za njega vojna obaveštajna služba nije interesovala. N. A. 4 znači Nachrichtenabteilung, 4, tj. odeljenje za vezu 4, koje je ustvari pretstavljalo jedinicu vojne prislušne službe.

DOKUMENAT BR. 174

Viši vođa SS i policije u Srbiji
ZAPOVEDNIK
POLICIJE BEZBEDNOSTI I SD-a
u Beogradu
Ispostava Kragujevac
IV A 3 Eng. Br. dol.: 221/44 Kragujevac, 10 maja 1944.

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Dan prijema: 10.5.1944		*Paraf:*
Br. delov.: 6274/44		*Paraf:*
Odeljenje:	Referat	Referent
IV	IV 1 b	*Paraf:*

Paraf: Sa(ttler) 12/V

Komandantu policije bezbednosti i SD-a
B e o g r a d

Štambilj: [Ne nalazi se u kartoteci]
Paraf: Br.

Predmet: K 1 a j i ć Milija, četnički narednik vodnik, civilno zanimanje elektrotehničar, rođen 5.12.1918 u Bajinoj Bašti, Srbin, pravoslavne veroispovesti,

Olovkom: samac, poslednje mesto stanovanja Be-
SS-podof. ograd, Šumatovačka br. 26.
Kuschel *Veza:* Nema.
Paraf: *Prilozi:* 1 personalni list i tri prepisa.
Ku(schel) 9/6

Na osnovu telefonskog razgovora sa SS-kapetanom Muel-**ler**-om, danas se sprovodi napred imenovani BdS-u Beograd.

Mastilom: *Potpis nečitak*
IV lb — 1522/44 SS-kapetan
Olovkom:
1) I c — Je li ovaj čovek potreban u neku naročitu svrhu?
2) IV 1
Paraf: Br(andt)
27.5.
Olovkom: Ne
Paraf: Mue(ller) 8.6.

Original ***uz*** *povraćaj*
N. A. 4
Ovo je navodni radiotelegrafista, koji je pre izvesnog vremena uhapšen. Postoji li interes da se ponovo specijalno sasluša?
Olovkom: ***Ne***
Potpis nečitak
3.6.
Mueller s. r.
SS-kapetan

Štambilj:

1. Odeljenje za vezu 4
Dan prijema: 3 juna 1944
Br. del.:
Oznaka predmeta:
Prilozi:
Broj listova: *Paraf:*

2. Gr. A W ***Paraf:*** ***Paraf:***
Vratiti registraturi
Paraf:

NADLEŽNOST VAZDUHOPLOVNE PRISLUŠNE SLUŽBE

Pored prislušne službe suvozemne vojske isturila je u okupiranu Srbiju svoju jedinicu i prislušna služba nemačkog vojnog vazduhoplolvstva. Njen zadatak je bio, pre svega, da prisluškuje radio-saobraćaj koji je mogao koristiti savezničkom vazduhoplovstvu. Praktično je to značilo, da je ona pratila delatnost svih ilegalnih britanskih radiostanica na teritoriji Srbije. Naziv te jedinice bio je Luftwaffen-Funkueberwachungskompanie z. b. V. 1, tojest Četa radio-nadzorne službe vojnog vazduhoplovstva za specijalne zadatke 1.

DOKUMENAT BR. 175

Ln. Fu. Ue. Kp. z. b. V. I.[1]) *Poverljivo*

Br. B. Nr. 4854/43 pov. Mesto štaba, 25. 10. 43.

Veza: nema

Predmet: Tajni predajnik u Alibunar-u

Prilozi: 1 skica.

Štambilj:

Olovkom:
Formirati lični predmet
Štambilj:
K ***Paraf:***
Gu

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a		
Dan prijema: 25. X. 1943.		
Br. delov.: 2286/43 pov.		
Odeljenje:	Referat	Referent
VB II		

Paraf:
Ft
Paraf:
Ft

Paraf: 26/10

Višem vođi SS i policije u Srbiji
Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a Srbije
B e o g r a d
lično SS-poručniku M u e l l e r - u

') Skraćenica za: Luftwaffen — Funküberwachungskompanie zur besonderen Verwendung 1, tj. četa radio-nadzorne službe vojnog vazduhoplovstva za specijalne zadatke 1.

Prema saopštenju poručnika Gerstberger-a, komandira jedne pekarske čete u Alibunaru (u srpskom Banatu), treba da se u tome mestu, u kući srpskog železničkog činovnika 2ive Cvejanov-a, nalazi jedan tajni otpremni radio-aparat. Poručnik Gerstberger u svom izveštaju oslanja se na iskaz jedne Volksdeutscher-ke, koja stanuje u susedstvu sumnjive kuće, kao i zapažanja pripadnika čete, koji su navodno utvrdili sumnjive antene na dotičnoj kući, u kojoj se ne nalazi nikakav radio-prijemnik.

Komanda ove čete u Alibunaru nije mogla radio-tehničkim sredstvima doći ni do kakvih znakova o postojanju neke tajne otpremne radio-stanice u opštini. Ipak je, preko komande čete konstatovano, da se na sumnjivoj kući nalazi upadljivi antenski uređaj koji bi se eventualno mogao upotrebiti za otpremne svrhe.

Četa moli, da se posle razgovora sa odeljenjem Ic Vojnog zapovednika Jugoistok, preduzme pretres sumnjive kuće. Umoljava se, da pri tome učestvuje jedan radio-mehaničar i jedan stručnjak iz sastava čete. Oba pripadnika čete trebalo bi radi veće celishodnosti da nose, već prema tome da li će se akcija vršiti u civilu ili u uniformi, isto odelo kao i pripadnici komande SD-a.

Prema konstataciji poručnika Gerstberger-a, Živa Cvejanov je uvek 24 časa na službi, a potom 24 časa na odmoru. Njegov poslednji dan službe bio je od subote 24. 10 od 08.00 časova do ponedeljka 25. 10. do 08.00 časova. Smena se uvek vrši u 08.00 časova.

Položaj kuće može se videti iz priložene skice; kućni brojevi ne postoje u Alibunaru.

Geta umoljava da bude obaveštena na 48 časova pre sprovođenja akcije.

Weilbach s. r.
kapetan i komandir čete

VEZE VAZDUHOPLOVNE PRISLUŠNE SLUŽBE

Vazduhoplovna prislušna služba saopštavala je svoje izveštaje višim komandama, a takođe i prislušnoj službi vojske. Ona je bila nadležna i za saslušanje uhvaćenih radio-agenata, naročito po radiotehničkim pitanjima.

DOKUMENAT BR. 176

Četa radio-nadzorne službe vazduhoplovstva
za specijalne zadatke 1

Br. Delov. br. 88/44 Pov. Mesto štaba, 5.1.44

P o v e r l j i v o

Veza: Nema
Predmet: »Slučaj lovac«, dnevnik i saslušanje engl. kap. Hargreaves-a.
Prilog: 2

Po ključu za raspodelu

Četa dostavlja sažete izvode iz dnevnika engl. kap. Hargreaves-a i na temelju toga izvršeno saslušanje istoga.

Ključ za raspodelu :

1. Vrhovna komanda Wehrmacht-a, rukovodni štab Wehrmacht-a, odeljenje za vezu Wehrmacht-a/radio III, Berlin
2. Vrhovna komanda Wehrmacht-a, rukovodni štab Wehrmacht-a, odeljenje za vezu Wehrmacht-a/radio III, ispostava Balkan Jug
3. Vrhovna komanda Wehrmacht-a, rukovodni štab Wehrmacht-a, odeljenje za vezu Wehrmacht-a/radio III, ispostava Beč
4. Vrhovni komandant Jugoistoka (vojna grupa F) I c i šef službe veze, Beograd

5. Vojni zapovednik Jugoistok, odeljenje I c, Beograd
6. Komandant izviđačkog odeljenja službe veze 4, Beograd
7. Nadleštvo Abwehr-a Beograd
8. *Viši vođa SS i policije u Srbiji*
9. Vod Wollny, Beograd[1])
10. Koncept

Gebauer s. r.
poručnik i zastunik komandira čete

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Datum prijema: 7.I.1944		
Delov. br. 2886/43 Pov.		
Odeljenje:	Referat	Referent
V B II		

Paraf:
Br.
Paraf:
Paraf:

') Vod Wollny — tj. od radio-prislušne službe suvozemne vojske.

SARADNJA OBAVEŠTAJNIH USTANOVA U SASLUSAVANJU

Zapisnik o saslušanju uhapšenog četnika Grubića pokazuje koje su sve ustanove obaveštajne službe sarađivale prilikom važnijih saslušanja. U ovom slučaju našli su se na okupu pretstavnici Ic-službe Vojnog zapovednika, Abwehr-a, vojne prislušne službe („Vod Wollny"), Tajne vojne policije i BdS-a. Inače je zapisnik od interesa zbog podataka o radio-službe DM-a, za koju se nemačka obaveštajna služba specijalno interesovala, zbog veze sa britanskom obaveštajnom delatnošću koja je tekla tim kanalima. Iz zapisnika je preveden samo onaj deo koji se odnosi na radio-službu DM-a.

DOKUMENAT BR. 177

Komandujući general i Zapovednik u Srbiji — Odelj. I c[1]) —

Beograd, 26 jula 1942.

Z a p i s n i k
o saslušanju Milana M. G r u b i ć a

Prisutni

od strane :	Komand, generala i Zap. u Srbiji:	major dr Siebert
	Ast-a[2]) Beograd:	ppuk. Lapp
	„ „	poruč. dr Proschko
	Voda Wollny: '	potporučnik Wollny
	„ „	narednik Urrag kao tumač
	Tajne vojne policije Grupa 20 :	sekr. Schuster
	Službe bezbednosti:	SS-poruč. Mueller
	Službe bezbednosti :	SS-kap. Brandt

Priveden dolazi četnik G r u b i ć i izjavjuje:

[1]) I c — obaveštajno odeljenje.
[2]) Ast — Abwehrstelle, tj. nadleštvo Abwehr-a.

Personalije:

Zovem se Milan Grubić, rođen 9 aprila 1919 u Staroj Pazovi (Srem) kao sin Mihajla i Jelene rođene Popović. Ja sam biv. Jugosloven srp. narodnosti.

b) *Radio:*

Najvažnije sredstvo za održavanje veze u pokretu D.M. je radio.

Jedno opšte naređenje D.M.-a kaže, da sve brigade treba da raspolažu radio-aparatima. Ipak, sve brigade verovatno nisu snabdevene radio-aparatima.

Najveći deo raspoloživih aparata sačinjavaju amaterski aparati koje su amateri sami izradili, kao i nekoliko predajnih instalacija ranije jugosl. vojske. Aparati amaterske izrade imaju talasnu dužinu od 20—120 m. Aparati ranije jugosl. vojske rade verovatno na kratkim, srednjim i dugim talasima. Predajne instalacije snabdevaju se strujom iz baterija, akumulatora ili generatora.

Radio-saobraćaj D.M.-a između brigada i Štaba D.M.-a obavlja se na 80—85 m. Radio-stanica D.M.-a ima pozivni znak EJQ. Od strane pojedinih komandanata isključivo se upotrebljavaju šifre. Postupak je u jednostavnom metodu pomoću kocki, čije rešenje proizlazi iz knjige:

»Komunizam na beogradskom univerzitetu za vreme Jugoslavije« od Dimitrija Ljotića.

Rukovodeći oficir za vezu tj. referent za radio-vezu, bio je Saša, koji je ujesen pr. g. prilikom jednog boravka D.M.-a na Ravnoj Gori izradio uputstvo za rukovanje radio-aparatima, a verovatno i metod šifrovanja.

Sledeće stanice rade na 80—85 m.: *Beograd,* verovatno Draže Pavlovića 13 II (stan radio-telegrafiste), *Ravna Gora,* verovatno u manastiru *Gornjaku,* u *Ribarima,* verovatno u školi. Ova stanica je radio-stanica III. štaba. Jedna druga stanica nalazi se u *Leskovcu* (štab Rudničkog odreda).

Mesto zadržavanja glavne radio-stanice D.M.-a je nepoznato, pošto je ovo pokretna radio-stanica i Mihajlović

prilikom svojih putovanja nosi sa sobom radio-stanicu. Radio-telegrafista ove radio-stanice zove se Dejan.
Ujesen pr. g. održavao je Saša radio-saobraćaj sa Londonom i Maltom na 260—265 m. Dupli postupak pomoću kocki. Radio-saobraćaj sa Londonom obavlja sada u štabu Draže Mihajlovića radio-telegrafista Dejan. Verovatno postoji još i sada radio-saobraćaj sa Maltom.
Da li se obavlja radio-saobraćaj sa Kairom, nije mi poznato.

Ujesen pr. g. doneo je jedan engleski kapetan jedan kod, koji se verovatno sastojao iz brojeva. Engleski uticaj na radio-saobraćaj i na postupak oko radia ne postoji. Firma za snabdevanje baterijama i pojedinim radio-delovima je Bogdan V r a n e š, Beograd, Kralja Ferdinanda 15. V. mora da zna, da su rezervni delovi namenjeni D.M.-u, jer sam mu to ja sam pričao.

Završna izjava:

Time, što sam hteo da nagovorim jednog nemačkog vojnika na bekstvo, učinio sam veliku grešku. Ja bih želeo da ovo popravim. Ako bih sada bio osuđen na smrt, nemački Wehrmacht neće od toga imati ništa. Međutim, izjavljujem da sam spreman, da sa nekoliko ljudi, među kojima bi morao biti jedan radio-telegrafista, pođem na teren i da tamo za nedelju dana otkrijem organizaciju D.M., tj. da pronađem i pohvatam radio-stanice.
Sve sam istinito rekao što sam znao, i molim da mi se ovo prilikom moga kažnjavanja uračuna kao olakšanje.

P. p. p.i)

Milan Grubić fc. r.

Zaključeno:
Dr. Siebert s. r.
major

') P. p. p. — pročitano, priznato, potpisano.

ULOGA POŠTANSKE CENZURE

Kao pomoćna delatnost, sa gledišta obaveštajne službe, cenzura pošte je u mnogim slučajevima pretstavljala važan izvor za obaveštajna saznanja. Akt poštanske cenzure u Beču povodom jednog pisma iz Beograda pokazuje postupak u ovakvim slučajevima.

DOKUMENAT BR. 178

P o v e r l j i v o !

Ustanova za cenzuru inostrane pošte Beč
Grupa VIII Pfi/Ma

Beč, 22 juna 1942.
Br. B. iBr. 5550/42. pov.

Olovkom:
Paraf: A ***Paraf:***

Olovkom: 1
Paraf: D
Schubert 9/7.

Centralnoj ustanovi za cenzuru inostrane pošte, u triplikatu

Osim toga:
Vrhovnoj komandi Wehrmacht-a Inostr. VIII[1])
(g. potpukovnik von Kenschitzki)
AST-u XVII[2]) (major Wolf)
Vojnom zapovedniku u Srbiji, Beograd
Ast-u Beograd

Štambilj: Kartoteka: ne postoji predmet
Paraf: Gu

Pošiljalac: Mihailo *Jabločkov,* Beograd, Kneza Pavla 13.
Primalac: Aleksandar Ignjatov, kod gospođe Hamm, Berlin 0 34, Exertstrasse 10
Datum pisma: 13. 6. 1942.
Priloga:

***) Inost. VIII — tj. otsek VIII odeljenja „Inostranstvo" u sastavu Amt-a Aus! and/Abwehr u Vrhovnoj komandi Wehrmacht-a.**
[z]) Ast-u XVII — tj. nadleštvu Abwehr-a u vojnoj oblasti XVII (Beč).

Rezultat iskorišćenja:

1. u osnovnim tačkama:

2. Rezime:

POLITIKA

Originalno pismo: ruski, otpremljeno dalje

SRBIJA : Ruski emigrant iz Beograda izveštava o leševima koji svakodnevno plivaju Dunavom i Savom, osim toga i o slučajevima trovanja.

Izvod iz pisma:

»Kupanje na Dunavu, Savi i sporednim rekama je od strane Upravnika grada strogo zabranjeno. Razlog ove naredbe nije nam tačno poznat, pretpostavljamo da je naređeno stoga, što je u poslednje vreme izvađeno iz vode više (10 komada) leševa odraslih lica, koja su podavili Mađari i vezali konopcima jedan za drugi. I leševi dece su bili po 3—5 komada stavljeni u džakove od slamarica i vezani zajedno. Osim toga, ovih dana na Čukarici se otrovalo oko 100 ljudi — čime? — to je nepoznato. Govori se (ali ja ne verujem), da su Hrvati prodali saharin pomešan sa strihninom ili nekom drugom štetnom bojom. Prema tome u leto je kupanje zabranjeno, a i sladoled se može jesti samo ako se pre toga napravi testamenat....« Ovaj deo pisma je isečen.

Paraj: P.

Štambilj:

Komandujući general i Zapovednik u Srbiji

Dan prijema: 24.6.42.
Br. Glavnog biro-a 4516/42 pov.

Odeljenje I c Mapa br. 2270/42 pov.

Broj komada 1 Prilozi./.

Gross s. r.
lotpukovnik i rukodilac nadleštva

Odeljenju I c 3 jula 1942.
sa sledečim mišljenjem natrag.

Prenošenje vesti licima izvan okupiranog područja je, prema postojećim odredbama (List naredaba Zapovednika Srbije Br. 14/41 str. 131), kažnjivo ako se događa na štetu nemačkog Wehrmacht-a ili Reich-a. U pismu opisani događaji ne odnose se ni na nemački Wehrmacht ni na Reich. Ipak se mora računati stim, da bi širenje vesti o takvim zbivanjima u zemlji, mogla zaobilaznim putem saznati i neprijateljska propaganda pa da ih iskoristi na štetu Reich-a.

Međutim sporno je, da li je pisac pisma iole bio svestan mogućeg dejstva svoga saopštenja na štetu Reich-a, pošto se radilo o događajima koje su skrivili Mađari odn. Hrvati. Pokušaj zabranjenog prenošenja vesti — ovde bi se moglo raditi samo o pokušaju — prema subjektivnoj strani, izgleda da bi se jedva mogao dokazati.

Za svaki slučaj smatram potrebnim da se pisac pisma strogo opomene, da bi se saopštenja ovakve vrste ubuduće sprečila.

Mitterer s. r.
vojno-sudski savetnik

Komandujući general i Zapovednik
u Srbiji Mesto štaba, 3. 7. 42.
Odeljenje I c/AO[1]) Br. 2270/42 pov.

Original ***P o v e r l j i v o***

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a

B e o g r a d

[1]) Ic/AO — tj. odeljenje I c (obaveštajno), oficiri za odbranu (Abwehroffizier).

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Dan prijema: 6. 7. 1942.		
Delov. br.: 6648/42		
Odeljenje:	Referat	Referent
IV	IV C 1	

Paraf: Sa(ttler)

Paraf:

Paraf:

Paraf:

Na znanje s molbom da se preduzme potrebno u smislu poslednjeg stava prednjeg dopisa vojno-sudskog savetnika Mitterer-a.

Za komandujućeg generala
i zapovednika u Srbiji,
načelnik generalštaba,
po naređenju:
Dr. Siebert s. r.
major

SARADNJA USTANOVA CENZURE POŠTE, ABWEHR-a I GESTAPO-a

Predmet Milutina Hristića, koji je kao inostrani radnik radio u Beču, a zatražio pismom iz Zaječara pikrinsku kiselinu, pokazuje sadejstvo ustanove za cenzuru pošte sa Abwehr-om i Gestapo-om, kako u Reich-u, tako i u okupiranoj Srbiji. Postupak u Srbiji je voden na dva koloseka (Abwehr i Gestapo) sve do avgusta 1944, kada je referat III C 2 ustanove Abwehr-a pripojen Gestapo-u odnosno nadleštvu Zapovednika Sipo i SD-a u Beogradu. Leitgruppe (Rukovodna grupa) AO je kontraobaveštajno odeljenje Abwehr-a, pridruženo u toku reorganizacije Abwehr-ovog aparata Vojnom zapovedniku u Beogradu.

DOKUMENAT BR. 179

Rukovodna grupa A. O.
kod Vojnog zapovednika Jugoistoka
Br. 2231/5.44 Pov. /388/**III** C 2[1])

Beograd, 4.5.1944

Poverljivo

Predmet: Sumnja zbog sabotaže
Veza: Nema

Štambilj:

K ***Paraf:*** K

Štambilj:

Nije obuhvaćen u kartoteci

Paraf:

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu

Datum prijema: 5.V.1944 ***Paraf:***

Delov. br. 1094/44 Pov.

Odeljenje:	Referat	Referent	***Paraf:***
IV	IV 2 a	*Paraf:* Sa(ttler) 9/V	***\Paraf:***

IV/l: Nema predmeta ***Paraf:*** G
12.5.44

Paraf:
W(ienecke) 15/5

') Otsek III C 2 bio je nadležan za kontraobaveštajnu delatnost na civilnom sektoru.

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a

Beograd

Ustanova za cenzurisanje inostrane pošte Beč uhvatila ie pismo Milutina Hristića, Beč XXI, Bruenner Str. 72, logor »Manfried« upućeno Gordani Veljić, Zaječar (Srbija!, Zagrebačka broj 14, koje je nakon pregleda dalo sledeći rezultat:

Pismo je zajedno sa ceduljom pisano olovkom na srpskom jeziku. U ovome se nalazi poziv za pribavljanje eksplozivnog materijala. Prevod počev od 3. reda glasi: ».... Neka mi šalju više cigareta i pasulja. To im naglasite. Nela, idi Tunnersima i traži od njih pikrinske kiseline. To mi odmah pošalji«.

Umoljava se, da razjasnite ličnost Gordane Veljić, prikupite dalja obaveštenja o sadržaju pisma i izvestite o rezultatu.

Schu.

Sommerfeld s. r.
pukovnik

DOKUMENAT BR. 180

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Primljen
čas dan
19.45 16
mesec godina
V **1944**
od
Paraf
po
Ant.

Štambilj:

Kancelarija rukovodioca IV

Teletipa

Br. 4143

Prostor za štambilj prijema
Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu

Datum prijema: 19.V.1944 *Pa*

Delov. br. 6498/44

Odeljenje:	Referat	Referent
	IV 2a	*Paraj:* Sa(ttler) 23/V

Teletip

Otpravljen
čas dan
mesec godina
PUTEM RADIA
kome
Paraf
po
W(ienecke)
24/5
Paraf ***Štambilj:***
K
Paraf
24.5.44
Paraf
Beleška o zadržavanju
Mastilom:
IV 1a—957/44

Štambilj: Stl[1]) Beč 17563 16.5.44 19.40 — Gy—

Registratura: nema predmeta

Paraf:

IV/1: nema predmeta
24.5.44 ***Paraf:***

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a u Beogradu

Hitno, smesta podneti, zatvor

Predmet: Milutin Hristić, pomoćni radnik, rođen 9.6.1924 u Nišu, pravoslavne, neženjen, srpski državljanin, u Beču 21, Bruennerstrasse br. 72 WHGW. —

Veza: Bez

Hristić je pisao u jednom pismu upućenom vazdušnom poštom, koje je uhvaće-

') Stl — Staatspolizeileitstelle, tj. rukovodna ustanova Gestapo-a.

no od strane ustanove za cenzurisanje inostrane pošte Beč, izvesnoj Gordani V e 1 j i ć, koja stanuje u Zaječaru, Zagrebačka br. 14, da obavesti njegove roditelje da mu šalju više cigareta, pasulja i pikrinske kiseline. Pikrinska kiselina u jedinjenju sa azotom je vrlo jak eksplozivni materijal.

Stoga nije isključeno, da H. ima nameru da ovde vrši sabotažu. Ova sumnja je tim opravdanija, što je Hristić zaposlen u jednoj fabrici automobila. H. navodi da ima hronično oboljenje očiju i da mu je za lečenje ovog oboljenja potrebna pikrinska kiselina, odnosno mast koja je izrađena od pikrinske kiseline. U pismu je H. pomenuo, da roditelji pikrinsku kiselinu nabave kod Tunners-a. Ovaj Tunners treba da je apotekar u Zaječaru.

H-evi roditelji su bračni par Rista i Natalija Hristić rođena Bošković, sa stanom u Zaječaru, Brisenska broj 20.

Molim da se ova stvar proveri. Dalje molim za obaveštenje, šta je poznato o Hristiću u kriminalnom i državno-političkom pogledu. Pošto se radi o stvari koja povlači sobom zatvor, bio bih zahvalan za što skorije rušenje.

Stl. Beč Delov. br. 1057/44 Pov.. —IV —2 A

Potpis: u zamenu, po nalogu, Glueck — SS-poručnik i krim. insp.

DOKUMENAT BR. 181

P o v e r l j i v o !

Nadleštvo Abwehr-a Beč — Beč I, 27 aprila 1944
Br. Br. 46353/44 Pov. Ill C — Stubenring 1
Oznaka akta: III C/lb/2c — lokal 1233

Predmet: Sumnja zbog sabotaže: Pismo Milutina Hristića, Beč XXI, Bruennerstr. 72, logor »Manfried«, Gordani Veljić, Zaječar, Srbija, Zagrebačka br. 14
Prilog: Uz 1.): — 1 original —

Štambilj:

Ustanova za vezu
Wehrmacht-a[1])
Beograd
Odeljenje III c 2
Del. br. 388/5.44 Pov.
Datum: 4.5.44

Štambilj: *Paraf:* 30/IV

III C 2

Rukovodna grupa
A. O. kod Vojnog
zapovednika
Jugoistok
Delov. br. 2231/5.44
Pov.
Datum 1.V.1944
Prilog:

1.) Rukovodnoj ustanovi državne policije[2]) Beč
Informativno:
2.) Rukovodnoj grupi A. O. kod Vojnog zapovednika Jugoistok

Beograd

Nadleštvo Abwehr-a dostavlja gore navedeno originalno pismo, kome nalazi prigovora ustanova za cenzurisanje inostrane pošte Beč. Rezultat pregleda glasi:

[1]) Ustanova za vezu Wehrmacht-a — kamuflažni naziv nadleštva Abwehr-a u Beogradu.
[2]) Tojest, ustanovi Gestapo-a.

»Pismo je zajedno sa ceduljom pisano olovkom na srpskom jeziku. U ovome se nalazi poziv za pribavljanje eksplozivnog materijama. Prevod počev od 3. reda glasi: »»…. Neka mi šalju više cigareta i pasulja. To im naglasite. Nela, idi Tunners-ima i traži od njih pikrinske kiseline. To mi odmah pošalji««.

Nadleštvo Abwehr-a moli za izviđaje i izveštaj o rezultatu u triplikatu.

Po nalogu
Potpis nečitak
major

DOKUMENAT BR. 182

Viši vođa SS i policije u Srbiji
Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu

IV 2 a[1])^- 957/44 Gri/Mk
Delov. br. 6777/44 6898/44

Beograd, 5.7.1944
Telefon 22-103

Štambilj:

III C 2			*Paraf:* 11/VII
Rukovodna grupa A. O. kod Vojnog zapovednika Jugoistok Delov. br. 2231/7.44. Pov. Datum 11.VII.1944 Prilog: ./.			

Rukovodnoj grupi A. O.
kod Vojnog zapovednika Jugoistok
u Beogradu

Predmet: Hristić Milutin, pomoćni radnik, rođen 9.6.24 u Nišu, sada u Beču u zatvoru (sumnja zbog sabotaže)

Veza: Tamošnji dopis od 4.5.44 — br. 2231/5.44 Pov. /388/III C 2

Prilog: Nema.

Olovkom:
H 314
IV la — 957/44

Rukovodna ustanova Državne policije Beč uhapsila je goreimenovanog i povela protiv njega postupak zbog sumnje sabotaže. Pikrinsku kiselinu, koju je on tražio od svojih roditelja u Zaječaru, oni nisu kupili, jer se ne može slati u Reich.

') IV 2 a, tj. referat 2 a odeljenja IV (Gestapo) BdS-a.

Gordana V e 1 j i ć, učenica 6 razreda gimnazije, rođena 10.10.26 u Zlotu, kćerka je paroha Miloja Veljića. Ona je bila školska drugarica Milutina H-a i s njim je kratko vreme održavala ljubavne odnose.

Apotekar Michael T u n e r, od koga je trebalo kupiti pikrinsku kiselinu, ima na skladištu samo oko 100 gr. Iz raspoloživih dokumenata može se videti, da on do sada još nije izdavao pikrinsku kiselinu bez naročite dozvole.

U političkom pogledu nije se moglo saznati ništa nepovoljno o navedenim licima.

Po nalogu
Sattler s. r.
SS-major

Štambilj:

Ustanova za vezu Wehrmacht-a
Beograd
Odeljenje III C 2
Del. br. 388/7.44 Pov.
Datum: 12.7.44

IV 3 a Beograd, 1.8.1944

P o v e r l j i v o

1. ***Zabeleška:***
   Napred prikopčani predmet preuzet je prilikom prijema referata III C 2 Rukovodne grupe A. O. Beograd.
   Predmet je obrađivao referat IV 2 a. O rezultatu prikupljanja podataka mora se obavestiti nadleštvo Abwehr-a Beč.
2. IV 2 a s molbom na znanje i dalje rešavanje.

Po nalogu
Kuntze s. r.
v SS-poručnik.

Paraf: P 1/8

Mastilom:
IV 2 a referent Fey
Paraf: W(ienecke) 5/8

IV 2 a — 957/44 Beograd, 9.8.44

1. Rukovodna ustanova Državne policije Beč već je obaveštena o ishodu prikupljanja podataka. Smatra se da nije potrebno obaveštavati nadleštvo Abwehr-a Beč, pošto je referat koji je u pitanju takođe preuzet od strane Državne policije Beč.
2. Predmet prema tome važi kao zaključen i može se staviti u akta.
3. Kancelariji IV 1 a, delovodnik ***Paraf:***
4. Priključiti ličnom predmetu H. 314

Fy.
9.8.

Wienecke s. r.
SS-kapetan.

PRISLUŠKIVANJE TELEFONSKIH RAZGOVORA

Od prisluškivanja telefonskih razgovora koje je vršila vojna služba veze, nemačka obaveštajna služba dobijala je ponekad dragocene informacije. Prisluškivani su i svi zvanični razgovori najviših kvislinških funkcionera. Dokumenat prikazuje način na koji je ustanova za prisluškivanje izveštavala zainteresovane nemačke vlasti o praćenim telefonskim razgovorima.

DOKUMENAT BR. 183

		Po
21.6.43 1030 **12** 1230	Niš— Beograd ***Olovkom:*** IV C Priključiti ličnom predmetu Dinić	Pretsednik opštine u Nišu zvao je telefonom Ministarstvo unutrašnjih poslova u Beogradu, gde je govorio sa sa ministrom D i n i ć e m. *Niš:* Javljam Vam se zbog parastosa za Srbe koje su pobili komunisti. Ovdašnji sveštenici ustručavaju se da održe ovo bogosluženje, jer navodno nisu dobili nikakvo odobrenje od mitropolita. *Dinić:* Tako nešto! Platite im i oni moraju da se mole. Njihova roba, naše pare. Koliko vam popova treba zato, deset popova, 10.000 dinara, jedan episkop 5.000 dinara, samo platite! 22.6.43 parastos se mora održati.

UGOVARANJE SASTANKA NEDlC—D. MIHAILOVlC

Sa znanjem i uz saglasnost okupacionih vlasti uspostavljena je pred kraj okupacije Srbije, i javna saradnja Nedićevog kvislinškog aparata sa četnicima Draže Mihailovića. U vezi stim došlo je do sastanka između Nedića i Mihailovića u selu Ražanima. Nemačka telefonska prislušna služba uhvatila je razgovor, koji je tim povodom vodio upravnik kvislinške policije Dragomir Jovanović iz Mladenovca, prvo sa pretstavnikom Draže Mihailovića, a zatim sa Nedićem. Ovim razgovorom utvrđen je sastanak u Ražanima.

DOKUMENAT BR. 184

Datum cas	Iz — — u	Rezultat prislušivanja
13.8.44. 13.25	Kosjerić — Mladenovac	Kosjerić: Jedan nepoznati Mladenovac: Telefon br. 4, pretstojnik policije JOVANOVlC K: Pozvao je najpre Beograd, telefon br. 27630, gde mu je rečeno da je JOVANOVlC u MLADENOVCU. Potom je pozvao MLADENOVAC, gde je dobio JOVANOVlCA, ali se sa njim nije mogao sporazumeti zbog smetnji na telefonskom vodu. Telefonistkinja u centrali VALJEVO posredovala je u razgovoru tako, da je najpre predavala BEOGRADU šta je čula iz KOSJERICA, koji je dalje prenosio MLADENOVCU i obratno. »Da li se može dogovorena stvar učiniti danas?« ***M:*** Ko pita? ***K:*** Gospodin koji je pre 2 dana govoriou Aranđelovcu. ***M:*** Dobro. Danas od 19—24 časa. ***K:*** Gde?

Datum Iz — cas — u	Rezultat prisluškivanja
Nastavak	M: U selu Ražanima, u blizini Kosjerića, a izaslanici tj. pratioci moraju čekati u 2arkovu. Ja ću doći sa starim gospodinom u 19.30 ili 20.00 časova. *K:* To me se ne tiče. Mene se tiče samo selo Ražani. Ja ću tu čekati sa celim društvom. M: Da li je na telefonu stvarno gospodin iz Aranđelovca? Neka mi to još jednom potvrdi. *K:* Da, ja sam gospodin iz Ai andelovca. *M:* U redu, ja ću stići u P.ažane večeras. *K:* Gospodin Jovanović neka dođe sa svojim društvom, jer ću i ja doći sa svojim. Odmah zatim pozvao je Jovanović sa telefon, br. 25 u MLADENOVCU telefon broj 43443 u Beogradu. *M:* Gospodine pretsedniče, ja ću danas otputovati u 18.00 časova. *B:* Ne čujem dobro. *M:* Ja ću danas u 17.00 časova doći k Vama. *B:* Dobro. Tja (Prednji izveštaj predat je u 15.20 časova telefonom dežurnom podoficiru Zapovednika policije bezbednosti i SD-a za gospodina SS-višeg pukovnika Dr. Schaefer-a.)
	Olovkom: ***Paraf:*** K.

Olovkom:
Uz predmet J—55
(Jovanović)

UČEŠĆE CARINSKE POGRANIČNE STRAŽE U OBAVEŠTAJNOJ SLUŽBI

Carinska pogranična straža, sa svojim ispostavama i stanicama na granicama teritorije pod komandom Vojnog zapovednika u Beogradu, vršila je takođe obaveštajne zadatke. Ona je svoje izveštaje, koji su mogli biti od interesa za vojno rukovodstvo i za obaveštajnu i bezbednosno-policisku službu, dostavljala neposredno zainteresovanim ustanovama. Kod Vojnoga zapovednika u Beogradu nalazio se njen stalni službenik za vezu.

DOKUMENAT BR. 185

Štambilj:

Carinska pogranična zaštita Jugoistok
Sreski carinski komesar Beograd
0 3051 Beograd, 21 maja 1944.

Ključ za raspodelu
Činovniku za vezu carinske pogranične zaštite
kod Vojnog zapovednika Jugoistok
Beograd

Štambilj:
Del. Br. 858/44
23.V.1944.

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a
Becker ek
Kreiskommandantur-i 1/823
Bečkerek

Olovkom:
Dnevni izveštaj

Oblasnom policiskom komandantu
Bečkerek
Prefekturi Državne poljske straže
Bečkerek
Predmet: Vatreni okršaj sa banditima na prostoru Cente

') Zrenjanin.

Prema saopštenju carinskog sekretara Krebs-a, trebalo je da se u noći od 19 na 20 maja 1944 banditi ponovno prebace preko Karaša i Dunava iz Banata za Hrvatsku. Krebs i 4 čoveka pogranične stanice Centa smestili su se kod rampe III iza pumpne stanice. Već prilikom dolaska osmotrili su svetlosne signale iz rita u pravcu dunavskog nasipa. Posle 3/4 časa stražarenja na Karašu, približila su se u gustom mraku — kako se to moglo utvrditi pri svetlosti svetlečih metaka — 3 čamca srednje veličine na rastojanju od po 50 m i pokušala da pristanu. Čamci su obasuti ručnim bombama i puščanom vatrom. Jedna od ručnih bombi eksplodirala je pored jednog čamca, pa su vika i stenjanje nagovestili da treba računati, da na strani bandita ima, u najmanju ruku ranjenih. Banditi su se ograničili na to da ispale dva metka iz pištolja i na bacanje jedne ručne bombe.

Na našoj strani nije bilo gubitaka. Stražarski pas pomoćnog carinskog asistenta Gerlinger-a pobegao je u toku borbe i još se nije vratio.

Ujutro 20. 5. 44. u 6 časova, pojavile su se na nasipu patrole državne poljske straže, Nemačke momčadi i Wehrmacht-a, koje su se priključile poteri za banditima.

U zamenu
Goldmann s. r.

III. ABWEHR I GFP

1) Abwehr

DELATNOST POKRETNIH ABWEHR-ovih KOMANDI

Prilikom, prodiranja Wehrmacht-a u Jugoslaviju, operativnu trupu su pratile Abwehr-ove pokretne komande. Zadatak im je bio da obaveštajno obezbeduju trupu i da preduzimaju najpreče, uglavnom kontra-obaveštajne radnje na osvojenim teritorijama, pre formiranja stalnih Abwehr-ovih ustanova na njima. V Beogradu je delovao, u prvim mesecima po dolasku nemačkih jedinica, takav Abwehrkommando (nazivan i Sonderkommando, tj. Vanredna komanda) pod rukovodstvom kapetana Kiesevoetter-a. Po njegovom nalogu vršila je Tajna vojna policija hapšenja, a hapšenici su mahom predavani Einsatzkommandi Sipo i SD-a na dalji postupak.

DOKUMENAT BR. 186

P o v e r l j i v o

Abwehrkommando Kiesewetter Beograd, 5 maja 1941.

Mastilom:

Del. br. 9/41 pov.

Olovkom:

Kriminalnom inspektoru

Huebner-u

Molim razgovor, Hitno je
rešeno 8/5 ***Paraf:***
H(elm)7/5

Šefu Einsatzgruppe
policije bezbednosti i službe bezbednosti
— Einsatzkommando Beograd —

B e o g r a d

Predmet: Jugoslovenska sabotažna organizacija

1940 godine otkrivena je u Koruškoj jedna sabotažna organizacija kojom je rukovodio jugoslovenski konzulat u Celovcu, a koja je u Gornjoj Štajerskoj i u italijanskom Tarvis-u već bila izvršila sabotažne akte dizanjem u vazduh železničkih postrojenja. Dalje dizanje u vazduh kao i zato potreban eksploziv bili su pripremljeni. Organizator je bio činovnik jugoslovenskog konzulata Karlo Širok. Protivobaveštajnom igrom saznalo se da je duhovni rukovodilac ove vrlo razgranate sabotažne organizacije Ante F. Batagelj, inspektor Ministarstva unutrašnjih poslova, koji je radio pod šifrom »Nino«. Organizacija je radila u sporazumu sa jugoslovenskim vlastima i jugoslovenskim oružanim snagama, a osim toga je stajala u vezi sa Intelligence Service-om, koji joj je dobavljao novac i skoro sav eksplozivni materijal. Posle razbijanja ove organizacije, Abwehr Berlin je ceo materijal ustupio Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a u Berlinu.

Prilikom pretraživanja u bivšoj zgradi jugoslovenskog generalštaba, Kommando je našao spisak sa 86 imena iz gore navedene sabotažne organizacije. Od strane Ustanove za vezu Wehrmacht-a[1]) povereno je kapetanu Fritz-u da u sporazumu sa italijanskim okupacionim vlastina u Ljubljani preduzme, da se na italijanskom području pohvataju lica imenovana u spisku. Za vreme

[J]) Wehrmachtverbindungsstelle — kamuflažni naziv za nadleštvo Abwehr-a u Beogradu.

ovih pregovora uključila se Glavna uprava bezbednosti Reich-a, koju je pretstavljao SS-kapetan Rexeisen. Abwehr Berlin je odlučio, pošto je pitanjem sabotaže organizacije rukovodila Služba bezbednosti Reich-a, da istoj prepusti dalje sprovođenje. U samom Beogradu izvršena su od strane Abwehr-ovog trupa kapetana Muenster — Schultz-a traganja za šestoricom beogradskih članova ove organizacije, a koji su bili zabeleženi u spisku. Prepisi izveštaja trupa prilažu se.

Lica imenovana pod 2 i 3, dr Mirko Vratovič, potpretsednik Saveza emigranata, i dr Alojzije Berce, činovnik Centralnog presbiroa, uhapšena su i nalaze se u sudskom zatvoru u Beogradu, Kralja Aleksandra 5, te se ovim predaju Službi bezbednosti Reich-a.

Olovkom:
Pretres

Preporučuje se, da se naročito traga za, pod 6 imenovanim, Batageljom koji se verovatno nalazi u ratnom zarobljeništvu, kao duhovnim vođom organizacije, i da se naredi kućni pretres koji dosada još nije bio sproveden.

Kiesewetter s. r.
kapetan i starešina Kommande

DOKUMENTI IZ JUGOSLOVENSKIH ARHIVA

Početkom okupacije zaplenjene su sve važnije jugoslovenske arhive. Materijal koji je mogao biti obaveštajno interesantan velikim delom je prenesen u Beč, gde je, pri tamošnjem nadleštvu Abwehr-a, osnovana posebna ustanova za njegovo korištenje. Dokumenti koji su bili važni za obaveštajni i egzekutivni rad u okupiranoj Srbiji slati su preko RSHA u. Beograd, na dalji postupak nemačkim bezbednosno-policiskim vlastima.

DOKUMENAT BR. 187

Glavna uprava bezbednosti Reich-a
IV A 1 b Berlin, 3 novembra 1942

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Dan prijema: 14. XI 1942.		
Delov. br.: 16105/42		
Odeljenje:	Referat	Referent
IV	IV A 1	

Paraf:
Paraf:
Paraf:

Paraf: Sa(ttler) 16/11.

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a

Štambilj: K *Paraf:* Tsch. *u Beogradu*

Predmet: Jugoslovenski zaplenjeni materijal — Dokumenti Državnog suda u Beogradu.

Veza: nema

Priloga : *—1—*

U prilogu, iz jugoslovenskog zaplenjenog materijala dostavljam 1 presudu Državnog suda u Beogradu radi znanja i tamošnje daljnje upotrebe.

Po nalogu:
Potpis nečitak

Štambilj:

IV A 1 2860/42 Beograd, 28. 11. 1942.

1. Uzeto na znanje
2. Kancelariji IV A 1

Delovodnik zavesti i razvesti Paraf:
Lična kartoteka — predmetna kartoteka Paraf: Ga.
Oformiti lični predmet

priključiti aktima

3. Registraturi: u akta

Potpis nečitak (u zamenu)
SS-poručnik ***Paraf:***

Štambilj:

Nadleštvo Abwehr Beč
Ustanova za iskorišćavanje materijala Jugoistok[1])

Beč I, Stubenring 1

Podoficir Leitheim

iz sanduka 740

akt 57

Revolucionar

čije se ime vidi iz presude Državnog suda u Beogradu Br. 900/1929.

(Sledi presuda Državnog suda za zaštitu države u Beogradu Br. 900/1929).

') Auswertestelle Suedost — ustanova obrazovana kod Ast-a Beč, kojoj su predate sve arhive i pismena akta, zaplenjena u bivšoj Jugoslaviji. Ona je primljeni materijal pregledala, proučavala i izdvajala, te prema sadržaju dostavljala odgovarajućim nemačkim nadleštvima i ustanovama radi daljeg iskorišćavanja.

KARTOTEKA ABWEHR-a

Ast Beograd vodio je svoju opštu kartoteku po jedinstvenom obrascu. Sledi karton agentkinje Ast-a Marion Bauderer.

DOKUMENAT BR. 188

Prezime
B a u d e r e r
Ime
Marija rođ. Esch v. Achten
Dan i mesto rođenja
3 2 99 u Gymnich-u

Zanimanje
Razvedena, agent Ast-a Graz
Boravište
Beograd

Delov. br.	Primedbe	Gde se nalazi
121/41 pov.	Na dan 6 6 40 Jugosloveni	III F
komandni	su je uhapsili	13/V 14
predmet		
Reich-a		
III F	Bila je agent Ast-a Beograd,	
	sada je reducirana	J
328/41	Radi sa svojim posinkom	III C 1/
III C	Ivom Volekom	AM 4/25
3990/42 pov.	446 agent B 2/VIII 14	
4590/42 pov.	Razgovor u Sofiji	III F
III F		11/B 2
79/7. 42	Dopis Vrhovnoj komandi	Rukovodilac
pov. komand.	Wehrmacht-a — Abw. III F 3	III/K
predmet		3
5364/12. 42	Dopis SD-a — Svima pri-	III F
	padnicima SD-a	
pov.	i Sipo-a zabranjeno da op-	11/B 2
	šte sa B-ovom	

Abwehr je za svoju agenturnu mrežu vrbovao i lica iz redova protivnika, upotrebljavajući za tu svrhu naročito hapšenike iz zatvora i logora. Zahtev Abwehr-a za otpuštanjem takvih lica iz logora BdS bi, nadležan za logore, redovno ispunjavao.

DOKUMENAT BR. 189

Nadleštvo Abwehr-a Beograd
Del. Br. 6389/11.43 III F[1]) pov. Beograd, 11 novembra 1943.

Štambilj:

Poverljivo

Predmet: Otpust talaca

Štambilj:

Zapovednik
policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu

Dan prijema: 14. XI. 1943. ***Paraj:***

Delov. Br.: 2522/43 pov. ***Paraf:***

Odeljenje:	Referat	Referent
IV		

Paraf:

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Informativno: "Vojnom zapovedniku Jugoistok, Ic[2])

Dole navedeni Srbi iz sela Stapari i Duba kod Užica nalaze se u logoru Beograd:

Prema izveštaju našeg obaveštajnog punkta Ivanjica, protiv imenovanih ne postoji ništa i oni

>) III F — odeljenje Abwehr-a nadležno za aktivnu kontra-špijunažu, prodiranje u protivničke veze itd.

[2]) I c —• obaveštajno odeljenje (I c) u štabu Vojnog zapovednika.

Name: B a u d e r e r	Beruf: Gesch., VM. Ast Graz.
Vorname: Maria geb. Esch v.Achten	Wohnort: Belgrad.
Geburstag u. -Ort: 3.2.99 in Gymnich .	

Tagebuch Nr.	B e m e r k u n g e n	Verbleib
121 /41 g.Kdos. III F	Wurde a. 6.6.4o von den Jugoslaven verhaftet . War VM. Ast Belgrad, nunmehr abgebaut.	IIIF 13/V 14
328/41 IIIC 3	Arbeitet mit ihrem Adoptivsohn Ivo V o l e k	IIIC 1/AM4/25
3990/4 g. ?	446 VM B 2/VIII 14	
4590/42 g. IIIF	~~Aussprache in Sofia~~	IIIF 11/B 2
79/7. 42 g.K.	Schreiben an OKW - Abw III F 3-	L III/K 3
5364/12.42 g.	Schreiben des SD.- Verbot für sämtl.Angehörige des SD. und der Sipo mit B. zu verkehren .	IIIF 11/B 2

Karton agentkinje Marion Bauderer

su bili prikupljeni samo kao uhapšenici za odmazdu.

U cilju daljeg razvoja započetih veza, imenovani su neophodno potrebni i stoga se moli da budu odmah otpušteni.

Olovkom:

M 1911 — M i č i ć Dušan, rođen 1923, iz. s. Roščići,
M i č i ć Negoslav, rođen 1924, „ „ „ Sada verovatno u koncentracionom logoru Kraljevo
4 brata S t a r č e v i ć a, iz sela Stapari kod Užica
J o v a n o v i ć, „ „ „
U r o š e v i ć, „ „ „
Milan B 1 a g o j e v i č, .. ,, Duba
J 631 — Ilija M a r k o v i č, ,. „ „
Milutin R a n k o v i ć, „ „ „

Olovkom: J 631

Štambilj:

Nije obuhvaćen u kartoteci

Paraf: ***J***

K.

Dr Sommerfeld s. r.
pukovnik

Olovkom:
Još nedostaju dokumenti
3-jice na kraju imenovanih
(IV C 2)
Paraf: H(ausding) 1/12

IV C 2
odmah
Paraf: H(ausding) 21/11

1.) Lica pomenuta u prednjem dopisu, imaju se na osnovu naređenja SS-višeg pukovnika Dr Schaefer-a odmah otpustiti iz zatvora.
2.) *IV A 3 :* Rothenschmidt: Odgovoriti na dopis nadleštva Abwehr-a i oficira za vezu kod Srpskog dobrovoljačkog korpusa. Po 1 kopija za lične predmete J 631 i M 1911.

Paraf: H(ausding) 2/12

ODNOSI ABWEHR—BdS

Protiv beogradskog advokata Ranka Brašića poveli su paralelno postupak BdS i nadleštvo Abwehr-a u Beogradu, zbog sumnje da održava vezu sa britanskom obaveštajnom službom, preko organizacije DM-a. Oko obrade toga slučaja pojavio se spor između ove dve ustanove, koji je karakterističan za njihove međusobne odnose. Najzad je Brašić zavrbovan za Abwehr, a upotrebljen je i u obaveštajnoj igri.

DOKUMENAT BR. 190

Nadleštvo Abwehr-a u Beogradu — *Poverljivo*
Br. delov.: 1131/4.3.43. III F[1]) — Pov. — 6 april 1943.
Paraf: Sch(aefer) 12/4

Predmet: Ranko Brašić
Veza : Razgovor SS-por. Mueller — kap. Wachernig.

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu	
Dan prijema: 8.4.1943.	
Br. Del.: 702/43 Pov. ***Paraf:*** FT	
Odeljenje: i Referat Referent.	
VB II	***Paraf:*** FT

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a

B e o g r a d

Umoljavate se da celokupni materijal, uključivši i zlato koje je potrebno u službene svrhe, a koji je pronađen kod beogradskog advokata Ran-

[1]) III F — odeljenje Abwehr-a, nadležno za aktivnu kontrašpijunažu, prodiranje u protivničke veze itd.

Olovkom: Alalmu vera! Sve lepše!

ka Brašića, uhapšenog po ***naređenju ustanove Abwehr-a*** dostavite ovoj ustanovi. ***Sva akta stoje, naravno, i dalje na raspolaganju tamošnjem nadležtvu u svrhu proučavanja').***

Pre donošenja odluke o konačnom postupanju po ovom predmetu predlaže se konferencija sa rukovodiocem ove ustanove.

Olovkom: 702/43 pov.

Kohoutek s. r.
pukovnik

Štambilj:

Predmet B — 874	od 23.1.43. kod VB II
	priključeno
	nije pronađ.

') Podvučeno kod Zapovednika Sipo i SD-a, sa strane stavljena napomena rukopisom zamenika zapovednika, SS-ppuk. Teichmann-a.

DOKUMENAT BR. **191**

VB II[1]) Mue/Ku. 31/3
Br. del.: 702/43 — Pov. 13 aprila 1943.

POVERLJIVO

1.) Nadleštvu Abwehr-a Beograd
Lično gospodinu pukovniku dr von Kohoutek-u
B e o g r a d

Štambilj:

Ekspedovano na dan 14.4.1943.
Priloga: nema *Paraf*: Fr.

Predmet: Ranko B r a š i ć
Veza : Tamošnji akt od 6.4.43. — Br. del.: 1131/4.43. III F — Poverljivo.
Priloga: Nema

Predmet B r a š i ć se zasada nalazi još u obradi, pošto se posle okončanja saslušanja — koja su dostavljena tamošnjem referentu u prepisu — pojavio dalji veoma ozbiljan optužni materijal.
Dalji izviđaji mogu se sprovesti tek kada bude B. preveden iz Celovca u Beograd.
Hapšenje Brašića je izvršeno u saglasnosti sa Komandujućim generalom i komandantom Srbije od strane ovdašnjeg nadleštva, koje je već 24.1.43 naredilo pograničnim policiskim organima da B.-a uhapse prilikom prelaska granice.
Neka konferencija o konačnom postupanju po ovom slučaju ne smatra se celishodnom pre okončanih izviđaja.

2.) Priključiti ličnom predmetu Brašić

Olovkom:
VB II

Paraf: Sch(aefer)
SS-pukovnik

***) Oficir za vezu BdS-a sa vojnim okupacionim vlastima.**

DOKUMENAT BR. 192

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu — Beograd, 30.10.1943
— IV A 3[1]) — 2923/43 — Kro./Wu.
Br. del.: 190/43 — Pover.

Naređenje

1.) Zabeleška:

Advokat Ranko Brašić je bio po naređenju rukovodioca IV nakon razgovora sa Ast-om Beograd ponovo pusten iz zatvora.

Olovkom:
Svršeno 30.10.43
Paraf:

Štambilj:
Ekspedovano: 5.11.1943
Prilog: 1 *Paraf*

2.) *Pisati:*

Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a
— Referat IV E 6 —
Poverljivo!
u Berlinu

Predmet: Advokat Ranko Brašić, rođen 27.11.1909 u Trsteniku.
Veza : Tamošnji akt IV E 6 — Br. Del.: 7995 — Pov. od 2.10.43.
Prilog : — *1* —

Ranko Brašić se nalazio od 24.9.43 do 25.10.43 ponovo ovde u zatvoru, pošto je prema pouzdanom agentskom izvestaju bio pod jakom sumnjom, da se na delu pokazao kao saradnik u civilnom štabu i u bratskoj pomoći organizacije DM. Njegovo razobličavanje bilo je do-

[1]) IV A 3 - referat A 3 odeljenja IV (Gestapo) BdS-a.

sada nemoguće, a da se pri tome ozbiljno ne ugrozi agent. On je privremeno pušten iz zatvora, jer je u saradnji sa Ast-om Beograd hitno i neophodno potreban u obaveštajnoj igri sa poturenim agentom, koja se sada vodi. O daljem toku slučaja izvestiću na vreme.

U prilogu dostavlja se prepis moga izveštaja od 21. 5.43 o Brašiću.

Schaefer s. r.
SS-viši pukovnik

Rukovodilac referata I H u Abwehr-ovoj ustanovi u Beogradu, profesor dr Mati, bio je jedan od najistaknutih Abvjehr-ovih oificira u okupiranoj jugoistočnoj Evropi. Izgleda da je nastojanje Matl-a, da stekne poverenje nekih lica u unutrašnjosti kritikom izvesnih nemačkih metoda, razlog što rukovodilac odeljenja III BdS-a, Rexeisen, oštro istupa protiv njega. Mati je imao nezgodu da je naleteo na Rexeisen-ove agente. Zapovednik Sipo i SD-a Schaefer nije našao za potrebno da po ovome postupi, nego je naredio da se stvar stavi u akta.

DOKUMENAT BR. 193

Olovkom: 2487 Hg

Rukovodilac III[1]) Rx/Hg — Beograd, 19.6.1943.

Paraf: T(eichmann) 22/6

Poverljivo!

1.) B e l e š k a :

Štambilj: K ***Paraf:*** Gu.

Štambilj:

Nije obuhvaćen u kartoteci

Paraf: **P.**

Mastilom:

Dr Mattl, rez. kapetan, sada u Beogradu.

Predmet: Profesor dr M a t e (Matini ili Mattl)

Danas su me izvestili agentkinja »Vera« i pukovnik Đ u r i ć, da ih je oboje 16.6.1943 posetio u Leskovcu neki kapetan nemačkog Wehrmacht-a dr M a t e (Matini ili Mattl) iz Beograda, u građanstvu po zanimanju profesor univerziteta, koji je zauzeo stav protiv uređenja nemačkog Reich-a, pa čak i protiv ministra inostranih poslova von Ribbentrop-a kao i protiv Gestapo-a.

III — Odeljenje III (SD) BdS-a Beograd.

On je izjavio pred okružnim načelnikom Durićem, pretsednikom opštine Leskovca, jednim drugim Srbinom i pred »Verom«, da je politika Reich-a u Srbiji i Hrvatskoj skroz pogrešna. Kada bi nemački Wehrmacht imao stvar sam u ruci, tada bi bilo sve dobro. Ali ovde ima reč i Gestapo.

Politika ministra inostranih poslova Reich-a von Ribbentrop-a nije pravilna. M. je navodno rekao doslovno:»Kada bih ja nešto rekao, Ribbentrop bi otišao Fuehrer-u i ja bih bio lišen čina. Ja sa ovom politikom ovde nisam zadovoljan, ali nažalost ne mogu učiniti ništa protiv toga«.

M. je poreklom iz Ostmarka[1]).

On se okrenuo protiv delatnosti nemačke uprave, protiv pogubljenja i izjavio da je stručnjak za balkanska pitanja.

U prednjem izveštaju radi se očito o kapetanu Mattl-u, profesoru univerziteta i poznavaocu Balkana iz Graz-a, koji radi po nalogu AST-a Beograd. Ovaj metod trčanja za popularnošću kod Srba i izdaja svakog nemačkog i nacionalsocijalističkog držanja više je nego nemarnost i već se graniči sa patologijom.

Agentkinja »Vera« kao i Đurić prilikom podnošenja izveštaja pokazali su, da im je odvratno ovakvo ponašanje jednog nemačkog oficira, koji je nastupio u punoj uniformi sa ordenima. Oni su potpuno pravilno izjavili, da im je nerazumljivo kako je on mogao tako da govori pred nepoznatim Srbima. Oboje tvrde, da je nemački kapetan ovo izneo iz najdubljeg uverenja, iako ga uopšte nisu bliže poznavali.

Potpis: Rex eisen
SS-kapetan

Za tačnost:
Stenot.
Zastupniku rukovodioca.
Rukovodiocu podneti. ***Paraf:*** Sch(aefer) 22/6.

Mastilom:

Po nalogu SS-višeg pukovnika Dr Schaefer-a zasada priključiti aktima.

Paraf: Rex(eisen)
25.6.43.

Registraturi da formira lični predmet!

***) Austrija.**

MIŠLJENJE ORGANA BdS-a O IZVEŠTAJIMA ABWEHR-a

Za stav ispostava BdS-a u unutrašnjosti prema Abwehr-ovim izveštajima karakterističan je sledeći dopis ispostave BdS-a u Nišu.

DOKUMENAT BR. 194

VIŠI VOĐA SS I POLICIJE
na području Opunomoćenog
komandujućeg generala u Srbiji
Zapovednik policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu
— Ispostava Niš —
Delov. br. 1109/42. P.A.[1]) 539
Delov. br. 547/42 P.A. 245

Niš, 1.9.42

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Datum prijema: 8.IX.1942		*Paraf:*
Delov. br. 7437/42		*Paraf:*
Odeljenje:	Referat	Referent
IV A 1		

Olovkom: Molim razgovor *Paraf:*
Paraf: Sa(ttler) 9/9
svršeno *Paraf:*
M(ueller) 11/9

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a
— IV A l[a]) —
u *Beogradu*

') PA — Personalakt, tj. lični akt.
-) IV A 1 — referat A 1 odeljenja IV (Gestapo) BdS-a, nadležan za borbu protiv komunizma.

Predmet: Partizani u okolini Niša

Veza: Tamošnji dopis — IV A 1 — Sdl. — 2268/2 — D. 371 — B. Br. 7437/42 od 24.8.42.

Prilog: Nema

Takozvani pouzdani agentski izveštaji nadleštva Abwehr-a Beograd uzimaju u poslednje vreme toliki obim da se više ne mogu pratiti. Redovno se može računati da ih je 98% bezvrednih. I ispostava Niš im pridaje onu važnost koja odgovara toj konstataciji, jer joj, prvo, ne stoji na raspolaganju zato potrebna radna snaga, a drugo, ima i da obavlja hitnije zadatke.

Što se tiče gornjeg događaja, može se sažeto reći:

1.) Potpukovnik Filip Dimitrijević je ovde poznat kao pristalica DM-a. Međutim nije ustanovljen još nijedan jedini slučaj, da bi se on mogao označiti izvorom intervencija za partizane koje bi trebalo otpustiti.

2.) Čedomir Milošević nalazi se ovde u prihvatnom logoru i biće u određenom času likvidiran.

3.) Branko Bumbović je u međuvremenu otpušten Iz zatvora, pošto ne izgleda sumnjiv da je izvršio delo.

Tako je isto postupijeno i sa pomenutim Momčilom Momčilovićem.

Ostala pomenuta lica se dosada još nisu pojavljivala.

Molim da se kako uopšte, tako i posebno, od slučaja do slučaja proceni, da li su izveštaji Ast-a Beograd vredni da budu uzeti u rad. U svakom slučaju mora da usledi bezuslovno uzdržavanje, kada ne mogu biti navedeni nikakvi svedoci ili dokazi za kažnjivo političko držanje okrivljenih

Molim da se ovo uzme na znanje.

Štambilj:

D	od	kod
Predm.	priloženo	
371	nije utvrđ.	

Wienecke s. r.
SS-poručnik

Olovkom:

Ispitati tamošnja tvrđenja o predmetima.

Paraf: Sa(ttler) 4/9.

OKW VODI RAČUNA O PREDRATNIM NEMACKIM AGENTIMA

Beloemigrant Petar Petrovič Durnovo bio je još od pre rata u nemačkoj obaveštajnoj službi. OKW je naredio Abwehr-ovoj ustanovi u Beogradu da sa njim saraduje i prema njemu postupa vrlo pažljivo. O toma govori interna zabeleška kod nadleštva Sipo i SD-a u Beogradu. Karakteristična je napomena jednoga referenta, o potrebi opreznosti kod izveštaja Abwehr - ove ustanove koji se odnose na ruske beloemigrante.

DOKUMENAT BR. 195

III[1]) E Bo./R Beograd, 11 oktobra 1941.

Zabeleška.

Predmet: Durnovo Petar Petrovič
Vlasnik i direktor društva »METAL«
Kneza Pavla 15, Beograd.

D. je bio u Rusiji gardiski oficir u konjici, svršio je Generalštabnu akademiju i za vreme rata bio oficir u generalštabu. On je rođak poznatog ministra unutrašnjih poslova Durnova i imao je jakih veza u Rusiji.

U emigraciji je radio u prvo vreme kao činovnik. Nakon svoje posete Nemačkoj, gde je mogao da uhvati veze sa više nemačkih metalurgiskih firmi, među kojima se nalazila i firma »Stollberger Kupferwerke«[2]), preuzeo je razna zastupstva i protekcijom je dobio veće porudžbine za ranije jugoslovensko Ministarstvo vojske.

[1]) III — odeljenje III (SD) Einsatzgruppe policije bezbednosti i SD-a Beograd.

[2]) Kombinat bakra Stollberg.

Olovkom: Dakle oprez pri izveštajima Abwehr-ove ustanove o Rusima

Opisuju ga kao vrlo energičnog i sposobnog čoveka, ali vrlo despotskog i svojeglavog. Prema svojim shvatanjima stoji desno, i germanofil je. Vrlo je samostalan i drži se daleko od emigracije, Posvećuje se samo svojim poslovima. U poslednje vreme održavao je veze sa krugovima, koji su stajali u opoziciji prema Povereništvu za rusku emigraciju u Srbiji i njenom bivšem rukovodiocu, generalu Skorodumovu.

Rukovodiocu III na znanje,

Durnovo po naročitoj želji nemačke Vrhovne komande najtešnje sarađuje sa Nadleštvom za vezu Wehrmacht-a[1]) u Beogradu i tamo ga smatraju revnosnim saradnikom.

Potpis nečitak
SS-podoficir

Paraf: H(elm) 11/10

1.) SS-majoru Helm-u s molbom na znanje i zadržavanje akta.
Olovkom:
2.) Priključiti predmetu
Olovkom:

Rukovodilac IV 16.X.41.
1.) R IV A IV E cirkularno na znanje.

Paraf: Wien(ecke) 16/X.

Paraf: H(uebner) 21/10.

2.) Priključiti predmetu

Paraf: H(ausding) 16/X

Registratura, molim akte propisno prositi.

') Wehrmachtsverbindungsstelle — kamuflažni naziv za Abwehr-ovo nadleštvo (Ast) u Beogradu.

ABWEHR-ov AGENT ODRŽAVA VEZE I SA APARATOM RSHA

O P. ***Petroviču Durnovu vodio je u svojoj kartoteci evidenciju i referat Uprave VI RSHA, nadležan za rusku emigraciju, a odatle su podaci uneseni i u kartoteku Einsatzkommande Sipo i SD-a u Beogradu.***

DOKUMENAT BR. 196

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

Prezime: D u r n o v

Odlične veze, poudan, nepodmitljiv, prema Nemcima prijateljski raspoložen SA[2]): 3631 / 23. 11. 39.

Ime: Petar

Rođen:

Zanimanje: bivši carski ruski pukovnik

Stan: Beograd

Oznaka akta: **D 111**

EK[1]) Beograd

Kartoteka referata VI B 7 RSHA

23. 9. 41. Ruski emigrant

[1]) **EK — Einsatzkommando policije bezbednosti i SD-a.**
[2]) **SA — Sachakte, tj. stvarni akt.**

MEĐUSOBNO DENUNCIRANJE AGENATA

Dok prethodna dva dokumentai o P. Petroviču Durnovu daju o njegovim obaveštajnim kvalitetima vrlo pozitivno mišljenje, dotle je nadleštvo Sipo i SD-a u Beogradu od svoje agenture iz beloemigrantskih redova dobilo i negativnih mišljenja o njemu. Agent BdS-a X XV, čiji izveštaj pretstavlja sledeći dokumenat, je beloemigrant Vladimir Geršeljman, koji je po dolasku Nemaca promenio svoje ime u Waldemar von Hoerschelmann, proglasivši se Nemcem iz Rusije. On je bio i primljen u službu BdS-a i dobio oficirski čin u SS-u.

DOKUMENAT BR. 197

III B[1]) Str./Os. Beograd, 28 juna 1944

Mastilom:
1194 ***Paraf:*** Hg.

1. Zabeleženo aktom

Predmet: Durnovo Petar, bivši ruski pukovnik, rođen 14.3.1885 u Petrovgradu[2]).

Gore imenovani podneo je u toku svoje delatnosti za nemaeko poslanstvo u Beogradu istome oko 1935—36 godine predlog da prikuplja podatke o jugoslovenskoj ratnoj mornarici, kao i o utvrđenjima u Boki Kotorskoj, o mornaričkom arsenalu i drugim vojnim objektima na jugoslovenskoj obali. Ovaj predlog imao je besumnje da služi za maskiranje njegove obostrane delatnosti (s jedne strane za Nemačku protiv Jugoslavije, a s druge strane za Jugoslaviju protiv Nemačke). Poslanstvo je bilo sporazumno i D. se je uputio, snabdeven obilnim sredstvima, na »putovanje radi oporavka« na Jadran.

Nakon svoga povratka, D. je predao opširan izveštaj kome je priložio album sa snimcima koje je snimio pod »velikom opasnošću« u Boki Kotorskoj . Kod ovoga se radi o snimcima

[1]) III B — otsek B odeljenja III (SD) BdS-a Beograd.
[2]) Lenjingrad.

jugoslovenskih brodova, među njima i podmornica (potpisani je lično video ovaj album kod D., pre nego što je predat poslanstvu, i bio je stvarno iznenađen njegovom veštom delatnošću). Njegov rad bio je priznat od strane poslanstva, pošta je isti zahtevao besumnje mnogo »hrabrosti« i »veštine«, a istovremeno je bio vezan i sa »velikim rizikom«.

Godinu dana kasnije, potpisani je posetio Boku Kotorsku i arsenal u Tivtu. Duž cele obale, a naročito u Tivtu, mogle su se svuda, skoro na svakih 1000 koraka, videti table sa natpisom: »Fotografisanje vojnih objekata je najstrožije zabranjeno«, tako da je izgledalo da je fotografisanje nemogućno. Na najveće iznenađenje potpisanog, mogle su se ipak u jednom tamošnjem kiosku kupiti serije fotografskih snimaka svih jugoslovenskih ratnih brodova, između ostaloga i podmornica. Bez teškoća mogli su se u njima prepoznati »tajni snimci« koje je izradio D., sa kojih je D. odrezao samo natpis sa imenom broda, te ih predao kao privatne snimke. Izveštaj, kakav je D. predao o Boki Kotorskoj, mogao je sačiniti bez opasnosti svaki turista, koji je posetio ovaj kraj.

Ovo je karakteristično za rad D-a koji je, kao uvek, bio samo blef i može se označiti kao prevara, pošto je za par dinara nabavio nekoliko poštanskih dopisnica, zašto je kasnije dobio veće sume od Nemaca. Tako je D. uvek iskorišćavao glupost Jugoslovena, da bi stekao poverenje nemačkog poslanstva.

X XV

2. V III ***Paraf:*** 21/6 ***Olovkom:***

3. IV 1 c ***Paraf:*** Hr. 1.7.44 Heuer

4. Priključiti ličnom predmetu D 111 Kdt 24/6

PRAVDANJE AGENTURNIH IZDATAKA

Za pravdanje agenturnih izdataka Abwehr-ovih ustanova izdat je obrazac, prema kome je trebalo sastavljati mesečne obračune.

DOKUMENAT BR. 198

Obrazac!

Potporučnik Meier — Mesto štaba, 1 oktobra 1944
Vojna pošta broj 48927

Pravdanje izdataka

na Kuna 29.200 (slovima: Kuna dvadesetdevethiljadadvestotine) koje smo ja i pripadnici moje komande u vezi sa agentima izdali u toku meseca septembra 1944 kako sledi:

3.9.44	gošćenje agenata	3.000.—
5.9	plaćanje jednog agenta	2.500.—
7.9	za specijalnu nagradu jednom važnom agentu	3.500.—
10.9	čaščenje i gošćenje agenata	4.000.—
14.9	plaćanje agenata	6.000.—
17.9	podmićivanja	5.000.—
26.9	plaćanje jednog agenta za važna izviđanja na terenu	3.000.—
29.9	pića za agente	2.200 —
		~ 29.200,—

Iz konspirativnih razloga nisu se mogle podneti potvrde za izdate iznose. Ovim izjavljujem pod zakletvom, da sa gore navedeni iznosi izdati iskjučivo za obaveštajne svrhe.

Potpis: Meier
potporučnik

UPUĆIVANJE ABWEHR-ovog PERSONALA U OPERATIVNU TRUPU

Upućivanje raspoloživih snaga u operativnu trupu, koja je na frontovima imala strahovitih gubitaka, nije mimoišlo ni Abwehr. Dokumenat pretstavlja raspis Amt-a Ausland/Abwehr o tome pitanju. Kratica KV znači, sposoban za operativnu trupu, a Gvf, sposoban za vojnu garnizonsku službu.

DOKUMENAT BR. 199

PREPIS

POVERLJIVO

Amt Ausland/Abwehr
Odelj. Abw. III Br. 4117/12.43 pov. (III/N)[1])

Mesto štaba, 23 decembra 1943
Aparati 51
Centrala: Adele
Br. B. Br. 8403/43 pov.

Predmet: Mere uštede

Führer je izdao naredbu o privođenju novih snaga borbenim jedinicama na osnovu koje se moraju delom neposredno, delom posredno osloboditi za front sve snage bez kojih se ikako može, a obustaviti obrada svih pitanja koja nisu od važnosti za ishod rata.

U sprovođenju ove naredbe naređuje se:

1.) Sve oficire, činovnike, podoficire i vojnike kao i sve nemačke muške civilne službenike, nameštenike i radnike godišta 06 i mlađe, sa stepenom sposobnosti »sposoban za rat« i »sposoban za garnizonsku službu«, odmah, pa i bez zamene staviti na raspolaganje komandama vojnih oblasti odn. komandama vojnih okruga radi upotrebe na frontu. Oslobođenja zbog neophodnosti odmah

') III — III/N — III je oznaka kontraobaveštajnog odeljenja; III N je referat, nadležan za cenzuru.

ukinuti. Nove molbe za lica te kategorije ne mogu se usvojiti.

2.) Sve oficire, činovnike, podoficire i vojnike, kao i muške nameštenike' i radnike godišta 1897—1905, sa stepenom sposobnosti »sposoban za rat« i »sposoban za garnizonsku službu« odmah prijaviti komandama vojnih oblasti odn. komandama vojnih okruga, kao lica koja dolaze u obzir za oslobođenje. Molbe za oslobođenje zbog neophodnosti za tu kategoriju lica mogu se podneti samo iz izuzetno važnih razloga, uzimajući u obzir odluku Amt Ausl./Abw. — odelj. Abw. III Br. 2299/7.43 pov. III M[1]) od 17 septembra 1943.

3.) Trgovačka pošta između Nemačke i okupiranih oblasti ima se ubuduće pregledavati čitanjem i hemiskim putem samo u štihprobama, korišćenje u privrednom pogledu ima za tu poštu prestati. Osoblje, koje se time oslobađa, može se — ako je potrebno — koristiti za druge zadatke cenzure, inače ga treba staviti na raspolaganje upravi rada.

4.) Cenzurno-kontraobaveštajni pregled ima se svesti na oko 25°/o poštanskih pošiljki koje pristižu. Izbor pošiljki koje treba pregledati ostavlja se ustanovama za cenzuru. Treba, međutim, povesti računa da se u izvesnim vremenskim razmacima sve različite vrste pošiljki podvrgnu pregledu. Pregled paketića ili zatvorenih pošiljki propuštanjem kroz raspoložive rentgenske aparate ovim ograničenjem nije obuhvaćen. Osoblje koje je time oslobođeno staviti na raspolaganje upravi rada, ukoliko se u pojedinim slučajevima odavde ne naredi premeštaj u druge ustanove za cenzuru.

5.) Za pregled pošte čitanjem ima važiti kao direktiva da, uglavnom, treba pregledati:

a) 100%-no celokupna pošta koja neprijatelju neposredno stiže u ruke;

b) po mogućnosti 100%-no, ali najmanje 70%>-no poštanski saobraćaj sa neutralnim zemljama kao i tranzitna pošta;

') Greška u prepisu; treba: III N.

c) otprilike 70%-no poštanski saobraćaj sa prijateljskim zemljama, izuzev Finske za koju je dovoljno 25%;
d) otprilike 20—50% poštanskog saobraćaja sa oblastima pod nemačkom okupacijom.

Za specijalne zadatke izdaće se, u slučaju potrebe, odavde potrebna uputstva u pogledu obima pregleda.

Eventualno oslobođeno osoblje ima se staviti na raspolaganje upravi rađa.

6.) Ustanova za cenzuru[1]) München ima 5 oficira
Hamburg ima 2 oficira
Beč ima 4 oficira
Cenzura telegrama[2]) Berlin ima 2 oficira

da ponudi nadležnim komandama vojne oblasti za drugu upotrebu, bez traženja zamene.

7.) Temeljito preispitati ukupnu organizaciju kao i interno službeno poslovanje, nisu li ma na kome mestu još moguće uštede, pa i neznatne vrste.

8.) Rukovodioci ustanova lično su odgovorni da se sprovedu sve mere oko ušteda personala, koje se bilo kako mogu dovesti u sklad sa postavljenim zadatkom.

9.) Ustanove za cenzuru za pregled inostranih pisama i telegrama imaju javiti do 15 januara da su prednje mere ograničenja sprovedene, uz jednovremeni izveštaj, kakve su uštede u personalu nastupile u svakom pojedinom slučaju. (Kod oficira poimenični podaci.)

Po naređenju
Potpis: V. Bentivegni

Za tačnost
Klausa
kap. korv.
Za tačnost otpravka
8.2.44
Br. *Potpis* *nečitak*

[1]) **ABP — Auslandsbriefpriifstelle.**
[2]) **ATP — Auslandstelegrammprüfstelle.**

2) GFP — Tajna vojna policija

POSTUPAK TAJNE VOJNE POLICIJE PO POTERNICAMA

Postupajući po poternicama, izdatim za raznim licima, Tajna vojna policija je sarađivala sa bezbednosno-policiskim organima, vojnom žandarmerijom i Policijom poretka.

DOKUMENAT BR. 200

Tajna vojna policija
Grupa 20
Ispostava Kos. Mitrovica — 1 aprila 1942.
Delov. br. 96/42

Štambilj:

Tajna vojna policija
Grupa 20
Oznaka akta: 107/42-I pov.
Datum: 8.42.
Prilozi:

Tajnoj vojnoj policiji — Grupa 20
u
B e o g r a d u

Perdmet: Hapšenja
Veza: Tamošnja poternica Br. 107/42 pov. od 20.2.1942.
Prilozi: Nema

U vezi gore pomenute poternice izveštava se da je pokrenuto traganje za licima navedenim u tome dopisu, u sporazumu sa policijom bezbednosti i SD-om, vojnom žandarmerijom i sreskim policiskim komesarijatom.

Prema usmenom saopštenju vojne žandarmerije Kreiskommandanture Kos. Mitrovica, u poternici pod tačkom »1« za hapšenje, opisani Todor Dobrić, komandant pobunjene kolašinske trupe Mašana Đurovića, uhapšen je 31.3.1942 od strane ispostave žandarmerije u Raškoj i predat Kreiskommandanturi Kos. Mitrovica (jedinica vojne žandarmerije).

Todora Dobrića saslušala je 1.4.1942 vojna žandarmerija Kreiskommandanture u vezi sa potstrekavanjem na ubistvo 3 Albanca, ali pošto se na temelju saslušanja pokazala navodno potpuna neodrživost njegovog okrivijavanja, on je još istog dana pušten na slobodu.

O izvršenom hapšenju Dobrića i kasnijem puštanju istog na slobodu, vojna žandarmerija podnela je putem Kreiskommandanture direktno izveštaj Vojnom zapovedniku Jugoistok u Beogradu.

Potera za ostalim licima u sporazumu sa napred navedenim ustanovama nastavlja se.

Karch s. r.
rukovodilac ispostave i sekretar
vojne policije

IZVEŠTAJ TAJNE VOJNE POLICIJE O OTKRIVENOM SLUČAJU ŠPIJUNAŽE

Za otkrivene slučajeve špijunaže, odnosno, pojave sumnje u tom pogledu, postojali su specijalni formulari, sa utvrđenim pitanjima koje je popunjavala ustanova koja je na takav slučaj naišla i počela da ga obrađuje. Formulare je izdala centrala Gestapo-a u Berlinu. Dokumenat pretstavlja prijavu, sastavljenu na formulam, koju je o otkrivenom slučaju špijunaže podneo komesarijat Tajne vojne policije u Zrenjaninu.

DOKUMENAT BR. 201

Poverljivo

Predmet: H/24 Oznaka akta
(Crno uokvireni deo popunjava Uprava tajne državne policije)[1])

Ekspresno pismo

Slučaj špijunaže

I. Zemlja napada:
(Popuniti samo ako je nesumnjivo utvrđena)
Banat/ Srbija

II. Izvršilac odnosno osumnjičeni:
(Tačne personalije, mesto stanovanja, lažno ime, lažna adresa itd.)

1. Glavni izvršilac: Wilhelm Hinterecker, hotelijer, rođen 30.3.1883 u Budimpešti, bivši jugoslovenski državljanin, mađarske narodnosti, oženjen, rimokatolik, stanuje u Modošu[2]) Banat, sada u zatvoru u Velikom Bečkereku[3]).
2. Saučesnici:
(Saradnici, pomoćnici, pomagači, ***potstrekači)*** Josef Kertesz, navodno žandarmeriski narednik, mađanski državljanin, bez bližih personalija[4]).

Gornji tekst nalazi se u crnom okviru.
[a]) Jaša Tomić.
[3]) Zrenjanin.
[4]) Ceo dosadašnji tekst nalazi se u crvenom okviru.

III. Naredbodavac:

(Personalije, mesto stanovanja, mesto pojavljivanja, lažno ime, lažna adresa itd.)
Žandarmeriski narednik Josef Kertesz iz Mađarske, pobliže personalije nisu poznate.

IV. Objekti obaveštajne delatnosti:

(Kratki opšti podaci)
Popuna jednog upitnika, pri čemu se radilo najvećim delom, o privrednim pitanjima, kao imena nadleštava, njihovih rukovodećih činovnika, stav ovih činovnika i ostalog stanovništva, pitanje Jevreja, komunista, mađarskih škola itd.

V. Kako i kada je otkiveno delo izdaje?

(Prijavljivač, sopstveni izviđaji itd.)
Prijava carinske pogranične zaštite u Modošu.

VI. Činjenično stanje:

Vidi broj IV. — Podaci o imenima lica koja su neprijateljski nastrojena prema Mađarima itd.

VII. Ocena o značaju dela:

Slučaj o kome je reč može se smatrati privrednom špijunažom. U političkom pogledu dobija značaj utoliko, što se među licima koja su neprijateljski raspoložena prema Mađarima pominju i pripadnici nemačkog naroda, koji bi prilikom eventualnog dolaska Mađara mogli biti ugroženi.

VIII. Stanje postupka u vezi sa 1. izviđajima:

H. je stavljen u zatvor 29.9.1941.

2. Hapšenje i zaštitni zatvor:
(Kada i gde je uhapšen, kada i od strane koga ie izdato naređenje za hapšenje ili potvrđen zaštitni zatvor?)

Hinterecker je privremeno uhapšen od strane Tajne vojne policije, pošto su ga prethodno činovnici carinske pogranične zaštite u Modošu stavili na raspolaganje ovdašnjem komesarijatu Tajne vojne policije.

Mesto gde je zatvoren: Sud Kreiskommandanture u Velikom Bečkereku.

IX. Ima li akata?

Nema.

X. Činovnik-referent:

Komesar Tajne vojne policije Gressmann.

XI. Prijava se šalje istovremeno:

1. Pograničnom insektoru
2. Ustanovi Abwehr-a Beograd.

Nadleštvo:

Tajna vojna policija, Grupa 20
Komesarijat Veliki Bečkerek.

Oznaka akta:
227/41
Datum:
2.10.1941
Potpis:
Maier s. r.
Komesar Tajne vojne policije

Izveštaj u crvenom okviru dostavljen u prepisu Šefu vojne policije Suvozemne vojske u logoru Vrhovne komande suvozemne vojske Quelle / A. 7. i Šefu vojne policije Wehrmacht-a kod Vrhovne komande Wehrmacht-a.

13.10.1941.

Potpis nečitak

Mastilom: Priključiti predmetu.
Potpis nečitak

POTERNA CENTRALA TAJNE VOJNE POLICIJE

Pri ustanovi Rukovodećeg direktora vojne policije, kod Vrhovnog komandanta za Jugoistok u Beogradu, formirana je potema centrala gde su se stigale sve poternice raznih bezbednosno-policiskih i vojnih ustanova. Dokumenat pretstavlja prijavu, podnesenu poternoj centrali od strane nadleštva Sipo i SD-a.

DOKUMENAT BR. 202

Nadleštvo vojne pošte Br. 46315
Delov. br. 10763/43 pov.
Poternoj centrali kod Rukovodećeg direktora vojne policije
kod Vrhovnog komandanta Jugoistok — Mesto štaba, 15.8.1944.
Broj vojne pošte : 06439
Predmet : Hapšenje civilnih lica

Štambilj:
Ekspedovano 22 avg. 1944.
Priloga : . /. *Paraf:*

Prezime i ime	Zanimanje	Podaci o rođenju	Mesto stanovanja	Primedba	Nadleštvo koje je izvršilo raspis
Dimitrov Mihajlo (Mitko) Dimitar	Bugarin student	? ?	Navodno Beograd	Protivdržavna rovarenja	Bekstvo BdS Beograd

2.) Registraturi za ekspediciju *Olovkom:* 22/8. *Paraf:*
3.) Registraturi: priključiti predmetu.

Hucko s. r.
SS-major
(Ime, čin)

IV. APARAT SIPO I SD-a

1) Delatnost

UPLITANJE BEZBEDNOSNO-POLICISKIH ORGANA U POLITIKU

Među istaknutim funkcionerima aparata RSHA u Beogradu, početkom okupacije, nalazili su se Karl Kraus, SS-major i raniji glavni opunomoćenik Uprave VI RSHA za Jugoslaviju i Hans Helm, SS-major i raniji policiski oficir za vezu. Kao predratni poznavaoci ljudi i prilika u Beogradu, Kraus i Helm su imali odlučujući uticaj prilikom određivanja okupacione politike. Tako je, naročito Kraus, uzeo merodavnog učešća prilikom formiranja kvislinškog režima. Pred sastavljanje prve komesarske kvislinške uprave potekao je od njega memorandum, kojim se izjasnio protiv postavljanja Cvetkovića na njeno čelo.

DOKUMENAT BR. 203

Olovkom:

III 1 b

Razlozi protiv ponovnog postavljanja Cvetkovića za ministra pretsednika

1. Cvetković poreklom nije Srbin, što se i u narodu stalno ističe i što je jedan od bitnih razloga da u narodu nema nikakvih pristalica.

2. Cvetkovićeva politika bila je do poslednjeg vremena nejasna i dvosmislena. U privatnim razgovorima u više mahova je

izjavljivao da samo silom prilika i protiv svoje volje preduzima približavanje politici osovine, da je inače lično uveren u to da će Engleska pobediti i da Jugoslavija mora izdržati do toga trenutka (Vidi naše izveštaje).

3. Cv. je, upkos ponovljenih intervencija s nemačke strane, držao među svojim saradnicima izrazite neprijatelje Nemačke i protivnike osovine. Naprimer, ministre Konstantinovića, Budisavljevića, Čubrilovića i Lazara Markovića, koji su bili slobodni zidari i koji su delom bili ponovo zastupljeni u revolucionarnoj vladi (Čubrilović, Budisavljević). Naročito Konstantinović, jedan od najužih Cvetkovićevih savetodavaca, objedinio je u svojoj ruci kao vodeći slobodni zidar konce protivnemačke politike. Cv. je takođe, uprkos toga što je generalni konzul Neuhausen protestovao, zadržao bivšeg upravnika grada Beograda Drinčića, koji je bio odgovoran za protivnemačke mere u aprilu, maju 1940, kao i docnije. Takođe nije dao da na njega utiče činjenica, što je ***generalni konzul Neuhausen odbio saradnju sa Drinčićem*** podovom otkrivanja afere sabotaže. Drinčić je još oko 5 dana pre potpisivanja pakta izjavio u užem krugu da će se, bez obzira hoće li pakt biti potpisan ili ne, Jugoslavija ipak boriti na strani Engleske protiv Nemačke.

4. Cv. je, kao ministar pretsednik i ministar unutrašnjih poslova, odgovoran zato, što se engleska propaganda mogla širiti pod zaštitom vlasti, upkos ponovljenih ukazivanja na rastuću opasnost koja iz toga izrasta za Jugoslaviju.

5. Ličnost Cv.-a ne pruža, na osnovu stečenih iskustava, jemstvo da bi danas pod još težim prilikama bio u stanju da se afirmira i da osigura mir i red u zemlji. Naročito izgleda, da on nije podesan da sprovodi i sprovede jasnu pronemačku politiku.

6. Cv. se mora, nadalje okarakterisati kao skroz korumpirana ličnost. To je u narodu toliko poznato, da bi se njegovo ponovno postavljanje s nemačke strane smatralo odobravanjem ovakvog držanja.

Budući državni vođa Srbije mora da bude nacionalni Srbin i da je do danas sačuvao ugled nepodmitljivog čoveka.

Beograd, 19. IV. 1941.

PLAN STVARNIH AKATA EINSATZKOMMANDE BEOGRAD

Takozvani „plan stvarnih akata" Einsatzkommande policije bezbednosti i SD-a u Beogradu je, kao interna sistematizacija predmeta, karakterističan za unutrašnju administraciju u bezbednosno-policiskim ustanovama okupatora u Srbiji. On pokazuje njihov metod obrade, sređivanja i evidencije materijala. Po nekoliko grupa „stvarnih akata" obrađivao bi, kao „stvarni sektor", jedan službenik dotičnoga referata, tako da ovaj plan, istovremeno, pokazuje i unutrašnji raspored posla u pojedinim referatima. Pored dominantnog značaja komunističkog kompleksa, iz plana se vidi da crkve —• za razliku od situacije u Reich-u — nisu tretirane apriorno kao ideološki protivnici, jer nisu spadale u nadležnost odeljenja IV (Gestapo-a), već ih je obrađivalo odeljenje III (SD). Isto tako je od interesa i okolnost da je podnošenje izveštaja vojnim ustanovama koncentrisano na jednome mestu, što znači da je ono bilo dirigovano i podvrgnuto određenoj cenzuri.

DOKUMENAT BR. 204

ŠEF EINSATZGRUPPE
POLICIJE BEZBEDNOSTI I SD-a
— EINSATZKOMMANDO BEOGRAD —

Beograd, 28 avgusta 1941

Svima
referatima E.K.[1])

Predmet: Plan stvarnih akata

U prilogu se dostavlja plan stvarnih akata za E. K. Otsad treba postupiti po njemu.

Referati imaju sačiniti prepise plana. stvarnih akata i po jedan prepis uručiti svakom referentu kao i kancelariskim službenicima.

Za tačnost
Potpis nečitak
SS-poručnik

Potpis: Hintze
SS-major

') EK — Einsatzkommando.

Plan stvarnih akata za odeljenje III.

Referat III A. Pravo i administracija, unutrašnjopolitičke srpske stvari.

Stvarna akta:

III/l Ministarstva i državna nadleštva

III/2 Gradska nadleštva

III/3 Policija i žandarmerija

III/4 Zdravstvo

Brojevi III/5 do III/30 ostaju slobodni

Plan stvarnih akata za ***odeljenje*** *III.*

Referat III C. Kulturni problemi, publicitet

111/31 Visoke i srednje škole

III/32 Pozorište, umetnost, film i si.

III/33 Muzeji, biblioteke i si.

III/34 Štampa

III/35 Radio i si.

111/36 Izveštaji o položaju

111/37 Opšti publicitet

Brojevi III/38 do 111/50 ostaju slobodni.

Plan ***stvarnih akata za*** *odeljenje III.*

Referat *III D.* Privredna pitanja

111/51	Uklanjanje Jevreja u Banatu
111/52	„ „ u Bačkoj
III/53	„ „ u Sremu
III/54	„ „ u užoj Srbiji
111/55	Komesari i poverenici
111/56	Javno finansiranje
111/57	Privatno-privredno finansiranje
111/58	Upotreba radne snage i obrazovanje nadnica
III/59	Opšti privredni problemi
111/60	Načelni problemi prerađivačke privrede i gazdovanja sirovinama; spoljna trgovina
IH/61	Formiranje cena i kontrola cena
111/62	Poljoprivreda i ishrana
III/63	Bankarstvo i krediti
111/64	Osiguranja
III/65	Gazdovanje devizama u platnom prometu sa inostranstvom, neprijateljska imovina

Brojevi III/66 do III/75 ostaju slobodni.

Plan stvarnih akata za odeljenje III.

Referat III E. Emigranti, manjine

III/76 Ruska emigracija
111/77 Rusko povereništvo
III/78 Ruska udruženja
III/79 Zemgor
111/80 Savez ruskih ratnih invalida
III/81 Ruski Nacionalni radni savez novog pokoljenja
111/82 Ruska kolonija u Beogradu
111/83 Ruski Nacionalni savez učesnika u ratu
III/84 Zemski Sojuz
111/85 Savez ruske nac. omladine
111/86 Rusko narodno oploćenije
III/87 Rus. časopisi
III/88 Novoje Slovo
III/89 Ruski Bilten
111/90 Razno

Brojevi III/91 do III/100 ostaju slobodni.

III/101 Ukrajinska emigracija
III/102 Ukrajinski potporni komitet »Prosvita«
III/103 Razno

Brojevi III/104 do III/110 ostaju slobodni.

III/lll Kozačka emigracija
III/112 Svekozački savez
III/113 Razno

Brojevi III/114 do III/120 ostaju slobodni.

III/121 Nemačka emigracija
III/122 Češka
IH/123 Poljska
III/124 Jermenska „
III/125 Ostale emigracije

Brojevi III/126 do III/140 ostaju slobodni.

Plan stvarnih akata za odeljenje III.

Referat III F. Verska pitanja

III/141 Srpsko-pravoslavna crkva — Organizacija (postanak i razvoj)
III/142 „ „ „ Proglasi, pastirska pisma itd.
III/143 Priredbe
III/144 „ „ „ Finansiranje
III/145 „ „ „ Štampa
III/146 Mere
III/147 „ „ „ Veze prema drugim crkvama
III/148 „ „ „ „ sa komunizmom
III/149 „ „ „ „ prema desničarskim krugovima
III/150 „ „ „ Panslavističke struje
III/151 Opšte

Brojevi III/152 do III/160 ostaju slobodni.

III/161 Rimo-katolička crkva — Organizacija
III/162 „ „ „ Priredbe
HI/163 „ „ „ Ostala delatnost
III/164 „ „ „ Vršenje uticaja
III/165 „ „ „ Rad na unijaćenju
III/166 „ „ „ Opšte

Brojevi III/167 do III/170 ostaju slobodni.

III/171 Ruska pravoslavna crkva — Organizacija (postanak i razvoj)
HI/172 „ „ „ Delatnost
III/173 „ „ „ Finansiranje
HI/174 „ Mere
III/175 „ „ „ Veze
HI/176 „ „ „ Opšte

Brojevi III/177 do III/180 ostaju slobodni.

HI/181 Nemačka evangelička crkva — Organizacija
III/182 „ „ „ Delatnost
HI/183 „ „ „ Finansiranje
III/184 „ „ „ Saradnja sa narodnosnom grupom

Brojevi III/185 do III/190 ostaju slobodni.

HI/191 Muhamedanci — Opšte
III/192 Sekte — Opšte

Ostali brojevi ostaju slobodni.

Plan stvarnih akata za odeljenje IV.

Referat IV A. Komunizam, marksizam i si.

IV/1 *Komunizam na području grada Beograda*
ukoliko se to odnosi na Komunističku partiju i njene organizacije.

IV/2 *Komunizam na okupiranoj srpskoj teritoriji*
ukoliko se to odnosi na Komunističku partiju i njene organizacije.

IV/3 *Komunizam na izvansrpskoj teritoriji*[1])
ukoliko se to odnosi na Komunističku partiju i njene organizacije.

IV/4 *Komunistička propaganda na području grada Beograda*
kao izrada i rasturanje letaka, nalepljivanje i mazanje, propaganda o tobožnjim grozotama i propaganda došaptavanjem ili druga propaganda koja služi neprijateljskim ciljevima.

IV/5 *Komunistička propaganda na okupiranoj srpskoj teritoriji*
kao izrada i rasturanje letaka, nalepljivanje i mazanje, propaganda o tobožnjim grozotama i propaganda došaptavanjem ili druga propaganda koja služi neprijateljskim ciljevima.

IV/6 *Komunistička propaganda na izvansrpskoj teritoriji*
kao izrada i rasturanje letaka, nalepljivanje i mazanje, propaganda o tobožnjim grozotama i propaganda došaptavanjem ili druga propaganda koja služi neprijateljskim ciljevima.

IV/7 *Komunistički skupovi na području grada Beograda*

IV/8 *Komunistički skupovi na okupiranoj srpskoj teritoriji*

IV/9 *Komunistički skupovi na izvansrpskoj teritoriji*

[1]) U originalu: ausserserbischen Raum.

IV/10 ***Komunistički prepadi na području grada Beograda***

na: pripadnike Wehrmacht-a, uključivo organizacija koje su mu podređene, izuzev zaštitne policije i policije bezbednosti.

IV/11 Komunistički prepadi na okupiranoj srpskoj teritoriji

na: pripadnike Wehrmacht-a, uključivo organizacija koje su mu podređene, izuzev zaštitne policije i policije bezbednosti.

IV/l 2 ***Komunistički prepadi na izvansrpskoj teritoriji***

na: pripadnike Wehrmacht-a, uključivo organizacija koje su mu podređene, izuzev zaštitne policije i policije bezbednosti.

IV/13 ***Komunistički prepadi na području grada Beograda***

na: ustanove nemačkog Wehrmacht-a, kao kasarne, službene zgrade, ostale smeštajne prostorije, garaže, postrojenja za vezu i za osvetljenje, motorna vozila i dr. objekte.

IV/14 ***Komunistički prepadi na okupiranoj srpskoj teritoriji***

na: ustanove nemačkog Wehrmacht-a, kao kasarne, službene zgrade, ostale smeštajne prostorije, garaže, postrojenja za vezu i za osvetljenje, motorna vozila i dr. objekte.

IV/l 5 ***Komunistički prepadi na izvansrpskoj teritoriji***

na: ustanove nemačkog Wehrmacht-a, kao kasarne, službene zgrade, ostale smeštajne prostorije, garaže, postrojenja za vezu i za osvetljenje, motorna vozila i dr. objekte.

IV/16 ***Komunistički prepadi na području grada Beograda***

na: pripadnike nemačke policije bezbednosti.

IV/l 7 ***Komunistički prepadi na okupiranoj srpskoj teritoriji***

na: pripadnike nemačke policije bezbednosti.

IV/18 ***Komunistički prepadi na izvansrpskoj teritoriji***

na: pripadnike nemačke policije bezbednosti.

IV/19 ***Komunistički prepadi na području grada Beograda***

na: ustanove nemačke policije bezbednosti, kao službene zgrade, smeštajne prostorije, garaže, postrojenja za vezu i za osvetljenje, motorna vozila i dr. objekte

IV/20 ***Komunistički prepadi na okupiranoj srpskoj teritoriji***

na: ustanove nemačke policije bezbednosti, kao službene zgrade, smeštajne prostorije, garaže, postrojenja za vezu i za osvetljenje, motorna vozila i dr. objekte

IV/21 ***Komunistički prepadi na izvansrpskoj teritoriji***

na: ustanove nemačke policije bezbednosti, kao službene zgrade, smeštajne prostorije, garaže, postrojenja za vezu i za osvetljenje, motorna vozila i dr. objekte

IV/22 ***Komunistički prepadi na području grada Beograda***

na: pripadnike nemačke zaštitne policije.

IV/23 ***Komunistički prepadi na okupiranoj srpskoj teritoriji***

na: pripadnike nemačke zaštitne policije.

IV/24 ***Komunistički prepadi na izvansrpskoj teritoriji***

na: pripadnike nemačke zaštitne policije.

IV/25 ***Komunistički prepadi na području grada Beograda***

na: ustanove nemačke zaštitne policije, kao kasarne, službene zgrade, ostale smeštajne prostorije, garaže, postrojenja za vezu i za osvetljenje, motorna vozila i dr. objekte.

IV/26 ***Komunistički prepadi na okupiranoj srpskoj teritoriji***

na: ustanove nemačke zaštitne policije, kao kasarne, službene zgrade, ostale smeštajne prostorije, garaže, postrojenja za vezu i za osvetljenje, motorna vozila i dr. objekte.

IV/27 ***Komunistički prepadi na izvansrpskoj teritoriji***

na: ustanove nemačke zaštitne policije, kao kasarne, službene zgrade, ostale smeštajne prostorije, garaže, postrojenja za vezu i za osvetljenje, motorna vozila i dr. objekte.

IV/28 ***Komunistički prepadi na području grada Beograda***
na: ostala nemačka nadleštva, njihove činovnike, službenike, ili službenike koji se nalaze u kakvom ugovornom odnosu.

IV/29 ***Komunistički prepadi na okupiranoj srpskoj teritoriji***
na: ostala nemačka nadleštva, njihove činovnike, službenike, ili službenike koji se nalaze u kakvom ugovornom odnosu.

IV/30 ***Komunistički prepadi na izvansrpskoj teritoriji***
na: ostala nemačka nadleštva, njihove činovnike, službenike, ili službenike koji se nalaze u kakvom ugovornom odnosu.

IV/31 ***Komunistički prepadi na području grada Beograda***
na: Nemce iz Reich-a i Volksdeutscher-e.

IV/32 ***Komunistički prepadi na okupiranoj srpskoj teritoriji***
na: Nemce iz Reich-a i Volksdeutscher-e.

IV/33 ***Komunistički prepadi ha izvansrpskoj teritoriji***
na: Nemce iz Reich-a i Volksdeutscher-e.

IV/34 ***Komunistički prepadi na području grada Beograda***
na: pripadnike srpske policije.

IV/35 ***Komunistički prepadi na okupiranoj srpskoj teritoriji***
na: pripadnike srpske policije.

IV/36 ***Komunistički prepadi na izvansrpskoj teritoriji***
na: pripadnike srpske policije.

IV/37 ***Komunistički prepadi na području grada Beograda***
na: ustanove srpske policije ili žandarmerije, kao slubene zgrade, kasarne, ostale smeštajne prostorije, garaže, postrojenja za vezu i za osvetljenje, motorna vozila i dr. objekte.

IV/38 ***Komunistički prepadi na okupiranoj srpskoj teritoriji***
na: ustanove srpske policije ili žandarmerije, kao slubene zgrade, kasarne, ostale smeštajne prostorije, garaže, postrojenja za vezu i za osvetljenje, motorna vozila i dr. objekte.

IV/39 *Komunistički prepadi na području grada Beograda*
na: ustanove srpske vlade, ministarstva, upravu policije, opštinske zgrade, banke, postrojenja za saobraćaj, transport, veze i osvetljenje, i dr. objekte.

IV/40 *Komunistički prepadi na okupiranoj srpskoj teritoriji*
na: ustanove srpske vlade, ministarstva, upravu policije, opštinske zgrade, banke, postrojenja za saobraćaj, transport, veze i osvetljenje, i dr. objekte.

IV/41 *Komunistički prepadi na području grada Beograda*
na: ostale pripadnike srpske narodnosne grupe.

IV/42 *Komunistički prepadi na okupiranoj srpskoj teritoriji*
na: ostale pripadnike srpske narodnosne grupe.

IV/43 *Komunistički prepadi na izvansrpskoj teritoriji*
na: ostale pripadnike srpske narodnosne grupe.

IV/44 *Komunistički prepadi na području grada Beograda*
na: ostale pripadnike drugih narodnosnih grupa.

IV/45 *Komunistički prepadi na okupiranoj srpskoj teritoriji*
na: ostale pripadnike drugih narodnosnih grupa.

IV/46 *Komunistički prepadi na izvansrpskoj teritoriji*
na: ostale pripadnike drugih narodnosnih grupa.

IV/47 Komunistički radio-otpremnici i prijemnici i ostala postrojenja koja služe za vezu.

IV/48 Racije na komunističke elemente na području grada Beograda.

IV/49 Racije na komunističke elemente na okupiranoj srpskoj teritoriji.

IV/50 Ostali pokreti otpora, uklj. ostalih marksističkih pokreta.

Brojevi IV/51 do IV/100 ostaju slobodni.

Plan stvarnih akata za odeljenje IV.

Referat IV B.

IV/101 Komunistička banditska delatnost na području grada Beograda.

IV/102 Komunistička banditska delatnost na okupiranoj srpskoj teritoriji.

IV/l03 Komunistička banditska delatnost na izvansrpskoj teritoriji.

IV/104 Četničke organizacije i njihova delatnost na području grada Beograda.

IV/l05 Četničke organizacije i njihova delatnost na okupiranoj srpskoj teritoriji.

IV/106 Ljotićeva stranka i njena delatnost na području grada Beograda.

IV/107 Ljotićeva stranka i njena delatnost na okupiranoj srpskoj teritoriji.

Brojevi IV/108 do IV/150 ostaju slobodni.

Plan stvarnih akata za odeljenje IV.

Referat IV C. Pritvor, potera, zatvor

IV/151 Potera za civilnim licima

IV/152 „ „ vojnim licima i pripadnicima oružanog SS-a i policije

IV/153 „ ,, srpskim vojnim licima, uklj. ratnih zarobljenika.

IV/154 Poterna kartoteka

IV/ Brojevi IV/155 do IV/160 ostaju slobodni.

IV/161 Stvari zatvora (zatvorenici se ubeležavaju u kartoteci zatvora)

Brojevi IV/l62 do IV/165 ostaju slobodni.

IV/l66 Saslušavanje lica, sprovedenih sa strane.

Brojevi IV/167 do IV/175 ostaju slobodni.

Plan stvarnih akata za odeljenje IV.

Referat IV D. Jevreji i slobodni zidari

IV/1V6 Potraga kod Jevreja, zaplena imovine i hapšenje

IV/177 Jevrejski emigrantski logori

IV/178 Formiranje jevrejske zajednice u Srbiji

IV/179 Jevrejska zajednica u Beogradu

Brojevi IV/180 do IV/185 ostaju slobodni.

IV/186 Slobodni zidari u biv. Jugoslaviji

IV/187 „ „ u Beogradu

IV/188 Antimasonska izložba u Beogradu

Brojevi IV/189 do IV/200 ostaju slobodni.

Plan stvarnih akata za odeljenje IV.

Referat IV E. Atentati, sabotaža, špijunaža, falsifikati, inostranci, pasoški poslovi, provere.

IV/201 Atentati i sabotaža za Beograd sa mestima Zemun, Umka, Stepojevci, Ripanj, Sopot i Grocka.

IV/202 Atentati i sabotaža za unutrašnjost sa mestima u području Aranđelovca: Mladenovac, Aranđelovac, Darosava, D. Šatornja, Lazarevac, Lajkovac, Ljig, Belanovica, Topola, Natalinci.

IV/203 Atentati i sabotaža za unutrašnjost sa mestima u području Palanke: Palanka, Veliko Orašje, Zabari, Rača, Svilajnac, Kušiljevo, Skela, Markovac, Adžibegovac.

IV/204 Atentati i sabotaža za unutrašnjost sa mestima u području Jagodine: Jagodina, Bagrdan, Glogovac, Despotovac, Ćuprija, Senjski Rudnik, Paraćin, Rekovac.

IV/205 Atentati i sabotaža za unutrašnjost sa mestima u području Gornjeg Milanovca: Gornji Milanovac, Rudnik, Vraćešnica, Bešići.

IV/206 Atentati i sabotaža za unutrašnjost sa mestima u području Čačka: Čačak, Preljina, Guča, Ivanjica, Kraljevo, Knić.

IV/207 Atentati i sabotaža za unutrašnjost sa mestima u području Kruševca; Kruševac, Trstenik, Varvarin, Ražanj, Đunis, Aleksandrovac.

IV/208 Atentati i sabotaža za unutrašnjost sa mestima u području Valjeva: Valjevo, Obrenovac, Ub, Banjina, Koceljevo, Kamenica, Mionica.

IV/209 Atentati i sabotaža za unutrašnjost sa mestima u području Šabca: Šabac, Vladimirci, Debrc, Lešnica, Loznica, Zavlaka, Krupanj, Ljubovija, Pecka.

IV/210 Atentati i sabotaža za unutrašnjost sa mestima u području Užica: Užice, Kosjerić, Bajina Bašta, Čajetina, Požega, Arilje.

IV/211 Atentati i sabotaža za unutrašnjost sa mestima u području Prokuplja: Prokuplie, Kuršumlija, Blace.

IV/213 Atentati i sabotaža za unutrašnjost sa mestima u području Zaječar: Zaječar, Knjaževac, Boljevac, Borski Rudnik, Salaš, Negotin.

IV/212 Atentati i sabotaža za unutrašnjost sa mestima u području Leskovca: Leskovac, Lebane, Vlasotince.

IV/214 Atentati i sabotaža protiv preduzeća ratne industrije

IV/215 „ ,, protiv industriskih preduzeća

IV/216 „ » protiv železničkih stanica

IV/217 „ ,, protiv vozova

IV/218 ,, protiv motornih vozila

IV/219 „ „ protiv pripadnika Wehrmacht-a

IV/220 „ „ protiv zaštitne policije

IV/221 „ „ protiv policije bezbednosti

IV/222 „ „ protiv srpske policije

IV/223 „ „ protiv slagališta municije

IV/224 „ ,, protiv prostorija i organizacije NSDAP.

IV/225 „ „ protiv plovidbenih puteva

1V/226 „ „ protiv brodova i čamaca

IV/227 „ „ protiv otvorernih pogona

IV/228 „ „ protiv poštanskih i telegrafskih postrojenja

Brojevi IV/229 do IV/250 ostaju slobodni.

1V/251 Špijunaža Amerika

IV/252 „ Engleska

IV/253 „ Rusija

IV/254 „ ostale zemlje

IV/255 „ putem pripadnika Wehrmächt-a

IV/256 „ u preduzećima ratne industrije

IV/257 „ putem privrede

IV/258 „ „ vojnih atašea

IV/259 „ „ inostranih pretstavništava

IV/260 „ „ štampe

IV/261 „ ,, dezertera

IV/262 „ „ lica koja izbegavaju vojnu obavezu

IV/263 „ „ civilno mobilisanih lica

1V/264 „ „ pripadnika Legije stranaca

Brojevi IV/265 do IV/275 ostaju slobodni.

IV/276 Falsifikati, pasoši
IV/277 Propusnice, isprave za slobodno kretanje
IV/278 Ostala dokumenta

Brojevi IV/278 do IV/290 ostaju slobodni.

IV/291 Nadzor nad inostrancima
IV/292 Statistika inostranaca
IV/293 Inostranci, opšte

Brojevi IV/294 do IV/300 ostaju slobodni.

IV/301 Provera pasoških stvari i molbi za izdavanje pasoša
IV/302 „ viza

Brojevi IV/303 do IV/310 ostaju slobodni.

IV/311 Provere Wehrmacht
IV/312 ,, zaštitna policija
IV/313 ,, policija bezbednosti
IV/314 ,, kombinat Reich-a »Herman Göring«
IV/315 ,, organizacija Todt
IV/316 ,, srpska policija
IV/317 „ organizacija NSDAP
IV/318 „ opšte

Brojevi IV/319 do IV/330 ostaju slobodni.

IV/331 Podnošenje izveštaja Wehrmacht-ovoj ustanovi za vezu[1])
IV/332 ,, ,, Vojnom zapovedniku, upravni štab
IV/333 ,, ,, Vojnom zapovedniku, komandni štab
IV/334 ,, ,, Kreiskommandarituri
IV/335 ,, ,, Feldkommandanturi 599 Beograd
IV/336 „ „ „ 610 Pančevo
IV/337 „ „ „ 810 Užice
IV/338 „ „ „ 809 Niš i
IV/338 „ „ „ ? Zagreb

Ostali brojevi od 340 do 400 ostaju slobodni.

Stvarni predmet 401 odnosi se na: izveštaje o akcijama.

Stvarni predmet 402 odnosi se na: izveštaje o događajima.

') Wehrmachtsverbindungsstelle, kamuflažni naziv za ustanovu Abwehr-a (Abwehrstelle) u Beogradu.

HAPŠENJE PO VANREDNOM SPISKU POTERNICA

Pred nemački napad na Jugoslaviju sastavljen je, na osnovu podataka kojima su raspolagala razna odeIjenja Glavne uprave bezbednosti Reich-a, a i ria osnovu traženja pojedinih Abwehr-ovih ustanova u Reich-u, posebni spisak poternica koji je obuhvatao veliki broj lica u Jugoslaviji, registrovanih od strane nemačke obaveštajne službe pre rata kao protivnika Trećeg Reich-a. Ta su lica — kao i druga koja su uhapšena na osnovu raznih dostava u Beogradu, posle dolaska okupacionih vlasti — upućivana transportima za Graz, tamošnjoj ustanovi Gestapo-a. Odatle su neka od njih otpremana onim ustanovama koje su ih tražile, dok je protiv većine u samom Graz-u vođen istražni postupak. O tome govore sledeća dva dokumenta.

DOKUMENAT BR. 205

— Potera — 27 maja 1947..

Tajnoj državnoj policiji,
Ustanova državne policije Graz,
lično SS-majoru Dr W e i m an n - u
Graz —

Predmet: Transport uhapšenika Einsatzkommande policije bezbednosti i SD-a Beograd za Graz.

Veza: Nema.

Prilozi: 13 ličnih predmeta i saslušanja sa pril.

Sledeči navedeni uhapšenici Einsatzkommande policije bezbednosti i SD-a Beograd sprovode se sa predmetima, koji su dosada ovde sačinjeni, na područje Reich-a radi daljeg postupka:

1. Dimitrije Vergun, rođen 18.10.1871 u Grodeku/ Istočna Galicija, sa stanom u Beogradu, Palmotićeva ul. Br. 6.
   Vergun je uveden u vanredni spisak poternica za Jugoslaviju od strane RSHA — IV E 4.

2. Student medicine František Trunecka, rođen 2.2.1913 u Prossnitz-u/Protektorat, češki podanik, sa stanom u Beogradu, Frankopanova 30.

   Trunecka je uveden u vanredni spisak poternica za Jugoslaviju od strane RSHA — strana 191 — IV D 1.

3. Svetislav Marodić, generalni sekretar Trgovinske komore, rođen 9.7.1893 u Donjem Koviljuu/Mađarska, jugoslovenski državljanin, sa stanom u Beogradu, Ilirska br. 3.

   Marodić je uveden u vanredni spisak poternica za Jugoslaviju od strane RSHA — strana 107 — IV A 1.

4. Profesor Petar Struve, rođen 20.1.70 u Permu/Ural.

   Str. je uveden u vanredni spisak poternica za Jugoslaviju od strane RSHA — IV E 4.

5. Borisav Zeković, rođen 26.4.1920 u Vojki, sa stanom u Zemunu, Tošin Bunar 67.

   Z. je četnik.

6. Dr. Nikodije Jovanović, savetnik jugoslovenskog Ministarstva inostranih poslova, rođen 18.1.1898 u Sopotnici kod Niša, sa stanom u Beogradu, Vojvode Bogdana 3/III, jugoslovenski državljanin.

   J. je uveden u vanredni spisak poternica za Jugoslaviju od strane Državne policije Celovec (Klagenfurt) — strana 72 — IV E 6.

7. Radomir (Raka) Jovanović, šef policije, rođen 21.9.1901 u Kladovu, sa stanom u Beogradu, Kapetana Koče br. 41, jugoslovenski državljanin.

   J. je uveden u vanredni spisak poternica za Jugoslaviju od strane RSHA — IV A 2 i IV D 3 b.

8. Petar Sokolov, trgovac i tehnički nameštenik, ruski državljanin, rođen 20.1.1898 u Jekaterinoslavu[1])/Rusija, sa stanom u Beogradu, Kneginje Perside 81/1.

   S. je uveden u vanredni spisak poternica za Jugoslaviju od strane RSHA — strana 173 — VI H 4.

9. Milan Schlang, tehničar za visokogradnje, rođen 25.2.1897 u Pakracu, sa stanom u Beogradu, Kosmajska 19, jugoslovenski državljanin.

[1]) Sada Sverdlovsk.

Schi, je uveden u vanredni spisak poternica za Jugoslaviju od strane RSHA — IV D 2.

10. Ignatz Schlang, rođen 20.10.1873 u Wieliczki/Galicija, sa stanom u Beogradu, Kosmajska 19, jugoslovenski državljanin.

    Schi, je uveden u vanredni spisak poternica za Jugoslaviju od strane RSHA — IV D 2.

11. Remon Eugene De 11 e 1, rođen 22.9.1874 u Exen Province[1]), sa stanom u Beogradu, Janka Vukotića 38, francuski državljanin.

    D. je uveden u vanredni spisak poternica za Jugoslaviju od strane RSHA — IV E 3.

12. Dušan Stojanović, rođen 14.4.1902 u Salašu, sa stanom u Nišu, Sokolska Br. 6, jugoslovenski državljanin.

    St. je uveden u vanredni spisak poternica za Jugoslaviju od strane RSHA — IV A 2 a.

13. Anton Ivenšič, rođen 18.2.08 u Pidikoli, mesar. I-a traži Državna policija Celovec (Klagenfurt) zbog atentata izvršenog na železnici.

U zamenu

SS-major

') Treba: Aix-en-Provence.

DOKUMENAT BR. 206

Einsatzkommanda
policije bezbednosti i SD-a — Beograd, 8 sept. 41
Beograd — IV C —
T./Oe.

Naređenje:

1. Na dan 10.9.41 sprovešće Einsatzkommanda Beograd sledeče uhapšenike železničkim transportom na područje Reich-a:
   1. Robert B r u n n e r, trgovac, Nemac iz Reich-a, Polujevrejin, rođen 19.1.1901 u Beču, sa stanom u Novom Sadu.
      B. je uveden u nemačku knjigu poternica pod[1]LG Beč 121 f Vr 682/40.
   2. Vlaho C u č k a, carinski činovnik, jugoslovenski državljanin, rođen 21.8.06 u Gružu, sa stanom u Gružu.
      Č. je uveden u vanredni spisak poternica za Jugoslaviju od strane RSHA — IV E 6.
   3. Bohuslav K u č e r a, baštovan, pripadnik Protektorata, rođen 6.12.09 u Pragu, sa stanom u Beogradu, Pančevački Rit.
      K. je uveden u vanredni spisak poternica za Jugoslaviju od strane RSHA — IV A 2.
   4. Radiša M a r k o v i ć, đak, jugoslovenski državljanin, rođen 7.7.21 u Beogradu, sa stanom u Beogradu, Splitska 37.
      Za M-a je od strane RSHA — IV C 2 — zatvorenički broj St. 5501 — naređen zaštitni zatvor.
   5. Milan S a v i ć, strugarski učenik, jugoslovenski državljanin, rođen 8.4.23 u Neščinu, sa stanom u Beogradu, Splitska 39.
      Za S-a je od strane RSHA — IV C 2 — zatvorenički broj St. 5501 — naređen zaštitni zatvor.
   6. Branislav S t a n o j l o v i ć, student, jugoslovenski državljanin, rođen 23.12.23 u Ćupriji, sa stanom u Beogradu.

Za St.-a je od strane RSHA — IV C 2 — zatvorenički broj St. 5501 — naređen zaštitni zatvor.

7. Milivoje M i r i 1 o v, bez zanimanja, jugoslovenski državljanin, rođen 25.9.20 u Tuzli, sa stanom u Beogradu, Zorina 50.

   M. se izdavao za činovnika Gestapo-a. M-a treba predložiti za zaštitni zatvor, i on se ima sprovesti u jedan koncentracioni logor.

8. Emerik G u s s m a n n, inženjer, Jevrejin, jugoslovenski državljanin, rođen 7.12.91 u Mitrovici, sa stanom u Novom Sadu.

   G. je uveden u vanredni spisak poternica za Jugoslaviju od strane RSHA — IV E 6.

9. Arthur G o e t z, trgovac, Nemac iz Reich-a, emigrant, rođen 30.10.94 u Gleiwitz-u, sa stanom u Brčkom.

   G. je od strane-RSHA — IV A 1 uveden u vanredni spisak poternica za Jugoslaviju.

10. Geca K o h n, knjižar, Jevrejin, jugoslovenski državljanin, rođen 2.8.73 u Csongrad-u/Mađarska, sa stanom u Beogradu, Dobračina 30.

    Shodno naredbi RSHA — VI E' 2 — D 21 J — 26 Gg od 4.8.41, K. se ima predati RSHA-u. Predmet, koji postoji protiv K-a, otposlat je 2.7.41 RSHA-u — Uprava VI E 2.

11. Milorad D i v o k y, student, pripadnik Protektorata, rođen 7.11.18 u Jasenovi, sa stanom u Beogradu, Kralja Milana 39.

    D. je vrlo sumnjiv zbog veleizdaje i izdaje zemlje. Predmet koji postoji protiv D-a, već je dostavljen 1.8.41 Državnoj policiji Graz.

12. Philipp S c h e r e r, stražar, Volksdeutscher, roden 20.1.10 u Crvenki/Bačka, sa stanom u Crvenki.

    Na temelju činjeničnog stanja, koje postoji protiv Sch-a, — vidi priloženi predmet — nužno je potrebno da Sch. bude smešten u jedan koncentracioni logor.

13. Karl E i s n e r, stražar, Nemac iz Reich-a, rođen 10.10.09 u Niederthomasdorf-u, sa stanom u Brnu, Waisenhausgasse 50.

    — Vidi kao pod prethodnim brojem 12 ! —

14. Max Langholz, baštovan, danski državljanin, rođen 20.5.16 u Sonderburg-u.
L. je bez dozvole prešao granicu.
15. Bernhard Sievers, baštovan, danski državljanin, rođen 7.12.14 u Sonderburg-u.
S. je bez dozvole prešao granicu.

Molim da se protiv navedenih pod br. 14 i 15 sprovede provera njihovih navoda i zatim preduzme što je potrebno; eventualno imaju se privesti u jedan radni logor.

16. Alois Leutgeb, đak, Nemac iz Reich-a, rođen 27.2.23 u Beču, sa stanom u Beču-10, Hasengasse 52. L. je otprilike pre 3 nedelje bez dozvole prešao granicu. On se, sem u Jugoslaviji, zadržavao i u Grčkoj. L. pripada, kako je dokazano, Hitler-ovoj omladini. On je u uniformi. L-a treba sprovesti njegovim roditeljima u Beču.
17. Vidi stranu 4.— Dodatak !

2. ***Pisati:***

Tajnoj državnoj policiji,
Ustanova državne policije Graz,

lično gospodinu kriminalnom savetniku Mueller-u

G r a z .

Predmet: Transport uhapšenika Einsatzkommande policije bezbednosti i SD-a Beograd za Graz.

Veza: Nema.

Prilozi: 13 ličnih predmeta i saslušanja.

Sledeči navedeni uhapšenici Einsatzkommande Sipo i SD-a Beograd sprovode se sa predmetima koji su ovde sačinjeni na područje Reich-a, radi daljeg postupka.
— Dalje (od do) iz naređenja pod 1.

3. Transportovanje uhapšenika izvršiće se pod rukovodstvom SS-podoficira Schwarz-a iz ovdašnje EK-e[1]).

!) Einsatzkommande.

Kao pratnja dodaje se SS-podoficir Tempel iz ovdašnje EK-e. Za pripremu kola stavio se SS-podoficir Tempel u vezu sa nemačkom Transportnom komandaturom Beograd. Transport je dobio broj 808 147 i polazi 10.9.41 u 6.00 časova putničkim vozom preko Zagreba—Maribora za Graz.

4. Rukovodilac transportne službe SS-potporučnik Mussmann je obavešten da pripremi kamion za prednji transport uhapšenika na železničku stanicu Beograd.
5. Podneti SS-majoru Hintze-u.
6. Priključiti aktima »Transporti uhapšenika« kod IV C

Po zapovesti
Zappe s. r.
SS-poručnik

Dodatak uz naređenje pod 1

17. Hubert Leitner, učitelj smučanja, Nemac iz Reich-a, roden 6.12.10 u Steinberg-u/Tirol, sa stanom u Foči.

    L. je kao Nemac iz Reich-a radio u inostranstvu protiv Nemačke. Njegovo bavljenje u okupiranoj Srbiji je nedopustivo, i treba ga eventualno sprovesti u jedan koncentracioni logor.

Hintze s. r.

POSTUPAK PROTIV PREDRATNIH JUGOSLOVENSKIH FUNKCIONERA

Jedna od ličnosti za koju se odmah po formiranju okupacione uprave zainteresovala Einsatzgruppe Sipo i SD-a bio je Dragomir Drinčić, koji je do 27 marta 1941 bio upravnik grada Beograda. Za njim su nemački bezbednosno-policiski organi tragali po dolasku u Beograd zbog protivnemačke delatnosti sa savezničkom obaveštajnom službom. Međutim Drinčić je bio kao rezervni oficir zarobljen i nalazio se u jednom zarobljeničkom logoru u Nemačkoj. Iz korespondencije, koja se razvila između Einsatzgruppe Sipo i SD-a u Beogradu i centrale Gestapo-a u Berlinu, vidi se težnja organa bezbednosno-policiske službe u Srbiji da na Drinčića stave ruku, rezervisano držanje centrale Gestapo-a po tom pitanju i odbijanje vojnih nadležnih vlasti da Drinčića, koji je kao zarobljenik bio pod zaštitom ženevske konvencije, izruče policiskim organima.

DOKUMENAT BR. 207

R. F. SS
Služba bezbednosti
Služba veze

Primljen Dan mesec godina čas od po	Otpravljen Dan mesec 31. VII. godina čas 1941 11.05 kome RSHA po *Paraf*	Prostor za štambilj prijema
... Br. 981	Zabeležka o izadržavanju	*Mastilom:* 127/41
Telelgram - Radiogram - Teletip - Telefon		

Šef Einsatzgruppe policije bezbednosti i SD-a

127/41 — He/Le. **Beograd,** 30.7.1941.

Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a, Uprava IV
na ruke SS-generala i generalmajora policije
M u e l l e r - a
Berlin

Predmet: Bivši upravnik policije D r i n č i ć

Prema izveštaju iz pouzdanog izvora, bivši upravnik policije D r i n č i ć nalazi se u Nemačkoj u Oflag-u VI W (Waarburg?). D. je kao upravnik policije u Beogradu, u vreme najvećih progona Nemaca, bio saodgovoran za ceo niz protivnemačkih mera. On nikada nije krio svoje simpatije za protivnike Reich-a, te je delom otvoreno, a delom tolerisanjem podupirao rad protivničke obaveštajne službe i protivničke propagande.
Obaveštenja o D-u, koja pružaju podloge za državno-političke mere, nalaze se kod Glavne uprave bezbednosti Reich-a u Berlinu.

Predlaže se, da se Drinčić izvadi iz logora u cilju državno-političkog gonjenja.

Po nalogu
Potpis: Helm, ***Paraf:*** H(elm)
SS-major

DOKUMENAT BR. 208

Šef Einsatzgruppe policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Primljen
Čas **Dan**
19,57 **28.**
mesec **godina**
XI. **1941.**
od
po
Paraf: **Mue**

Prostor za štambilj prijema
Štambilj:

Policija bezbednosti i SD Beograd	
29. XI. 1941.	Prilog
Referat G IV	videti u kartoteci
Delov. br.	

Otpravljen
Gas **Dan**
mesec **godina**
kome
po

Zabeleška o zadržavanju

Teletipa br. 3271

Teletip

Berlin Nue[1]) 193 031 28.11. 19.55 RU — Einsatzkommandi Beograd

Predmet: Srpski ratni zarobljenik Dragomir Drinčić 21.6.97 u Nišu.
Veza: Tamošnji teletip 961 od 31.7.41. 127/41.

Molim za hitan izveštaj, koje se mere tamo nameravaju preduzeti protiv Drinčića. Kojim se konkretnim materijalom protiv njega raspolaže?
Ukazuje se na to, da ovde postoje zabeleške, prema kojima se Drinčić u raznim slučajevima držao objektivno prema nemačkim interesima. Govori se o mogućnosti da se upotrebi za nemačke interese.

RSHA IV D 4 — 4814/41. SS-major Dr Hoffmann

Štambilj:

D — 49 Predmet	od kod
	priključen
	nije pronađen

') Nue — Nachrichtenuebertragung, tj. služba veze, otsek za vezu.

DOKUMENAT BR. 209

R. F. SS
Služba bezbednosti
Služba veze

Primljen	Otpravljen	Prostor za štambilj prijema
Dan mesec	Dan mesec 5. XII.	
godina čas	godina čas 1941. 12.50	
od	kome RSHA IV	
po	po *Paraf*	
	Zabeleška o zadržavanju	
... Br. 3360		
Telelgram - Radiogram - Teletip - Telefon		

1.) He/To Beograd, 5 decembra 1941.
Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a —
Uprava IV —
Berlin

Predmet: Srpski ratni zarobljenik Dragomir Drinčić, rođen 21.6.1897 u Nišu

Veza: Tamošnji teletip br. 193031 od 28.11.41.

Postoji namera, da se bivši beogradski upravnik policije Drinčić prebaci u Beograd u cilju detaljnog saslušanja, pošto raspolaže opširnim znanjem o razvoju političkih prilika od početka rata, a naročito o delatnosti tadašnjeg jugoslovenskog ministra pretsednika. Pored toga Drinčić može dati iscrpna obaveštenja i o svojevremenoj delatnosti Uprave grada Beograda i ju-

goslovenskog Ministarstva unutrašnjih poslova. Tamošnje tvrđenje, da se D. u raznim slučajevima objektivno držao prema nemačkim interesima, može možda pojedinačno biti tačno, celokupna pak slika pokazuje, da se D. mora ubrajati među srpske krugove koji su neprijateljski raspoloženi prema Nemcima. Sumnjamo u mogućnost, da se D. upotrebi za nemačke interese. Mora se uzeti u obzir, da je D. vaspitan u francuskom duhu i da je bio i solunski borac, mada je poznato da se može pridobiti za novac. Eventualna upotreba D-a za nemačke interese, može se proceniti tek kada ovde budu završena nameravana saslušanja.

Umoljava se da se D. pod policiskim nadzorom sprovede Einsatzgruppi policije bezbednosti i SD-a u Beogradu.

Olovkom:

2.) IV E

Šef Einsatzgruppe
policije bezbednosti i SD-a
u zamenu,
potpis: Helm, SS-major
Paraf: H(elm) 5/12.

DOKUMENAT BR. 210

Šef Einsatzgruppe policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Primljen	Prostor za štambilj prijema	Otpravljen
Cas 15.15 **Dan** 2. mesec II. godina 1942. od Bin **po** *Paraf*	*Olovkom:* K IV *Paraf:* H(elm 211	Čas Dan **mesec godina** kome po
Teletipa ... br. 0413	*Olovkom:* **Teletip**	Zabeležka o zadržavanju Podoficiru **Apfelthaler-u** *Paraf:* H(uebner) 4/2

D-49

Berlin Nue 17926 2.2.42. 14.50 — Kl.
Einsatzkommando policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Predmet: Srpski ratni zarobljenik Dragomir Drinčić
Veza: Tamošnji teletip br. 3360 od 5.12.41.

Vrhovna komanda Wehrmaeht-a odbila je predlog u pogledu predaje Drinčić-a sa prirnedbom da se saslušanje može izvršiti kod Kommantanture Oflag-a putem činovnika ustanove državne policije. Predaja ne dolazi u obzir. Ostavljam vašem izboru da Drinčića saslušate putem činovnika tamošnjeg nadleštva, ili putem ustanove državne policije u Nuernberg-u.

RSHA IV D 2 4818/41

Olovkom:

podneti uz predmet *Paraf:* H(ausding) 2/II	Izvod iz akta saslušati samo
IV Nuernberg-u *Paraf:* Sa(ttler) 6/II	preko Nuernberg-a *Paraf:* H(ausaing) 6/2

POSTUPAK PROTIV BIVŠIH JUGOSLOVENSKIH DIPLOMATA

U samom početku okupacije, uhapšen je u Beogradu veći broj diplomata razbijene jugoslovenske države, koji su službovali, do njenoga sloma, u raznim pretstavništvima u Reich-u. Uhapšen je i dotadašnji vojni ataše Jugoslavije u Berlinu, kao i neki jugoslavenski konzularni službenici. Zajedno sa licima, uhapšenim po vanrednom spisku poternica, i ovi su diplomati upućeni u Reich, radi istrage zbog sumnje da su se na svojim položajima u jugoslovenskim konzulatima ili u jugoslovenskom poslanstvu u Berlinu bavili obaveštajnom delatnošću protiv Nemačke.

DOKUMENAT BR. 211

Šef Einsatzgruppe policije
bezbednosti i SD-a — Beograd, 3 juna 1941.
Einsatzkommando Beograd

Naređenje:

1. Beleška:

Na dan 3.6.41 prevešće Einsatzkommando Beograd železničkim transportom sledeće uhapšenike na područje Reich-a:

1. Vladimir Vauhnik, pukovnik, dosada vojni ataše u Belinu,
2. Dr Frido Pogačnik, sekretar poslanstva,
3. Branislav Dimitrijević, rođen 15.5.1904 u Beogradu, generalni konzul,
4. Mirko Kranjc, rođen 9.3.1904 u Baronici, iseljenički komesar,
5. Dr Josip Logar, rođ. 1.1.1906 u Kranju, vicekonzul,
6. Dr Avgust Mišetić, rođen 24.12.1882 u Dubrovniku, generalni konzul,
7. Josef Negresek, rođen 3.3.1908 u Mesti, konzularni činovnik,

8. Vojislav Jakov Ijević, rođen 24.9.1893 u Beogradu, generalni konzul,
9. Milivoje Pandurović, generalni konzul,
10. Aleksandar Pantić, rođen 16.10.1902 u Belički, konzularni činovnik,
11. Radovan Šumenković, rođen 17.12.1889 u Nišu, generalni konzul,
12. Božidar Štefanović, konzularni činovnik, Prag,
13. Cecilija Zore, neudata artiskinja, jugoslovenska državljanka, rođena 12.6.1920 u Basel-u, sa stanom u Beogradu, Topličin Venae 25/1.

    Z.-ova je uvedena u vanredni spisak poternica za Jugoslaviju od strane RSHA — strana 209 — IV E 4.
14. Hans Kantor, rođen 4.5.95, sa stanom u Beogradu, Francuska ulica 22/V.

    K. je uveden u vanredni spisak poternica za Jugosloviju od strane RSHA — IV E 6,
15. Gertruda Serviser, rođena 30.1.12, sa stanom u Beogradu, Francuska ulica 22/V.
16. Ludwig Kuehbauch, rođen 9.4.1905 u Sarajevu, sa stanom u Sarajevu, Mejtaš 9,
17. Charles Vincent, rođen 20.1.1904 u Paraćinu, trgovački putnik, francuski državljanin, sa stanom u Beogradu, Kosmajska 33/111.

    V. je uveden u vanredni spisak poternica za Jugoslaviju od strane RSHA — IV E 6.

2. Prema dogovoru sa SS-majorom Hintze-om, transportovanje uhapšenika od Beograda do Graz-a izvršiće se delom železnicom, a delom kamionima. Za vođu transporta predviđen je SS-podoficir Tempel, a kao dalji pratioci za čuvanje tumač Kaeraeskaenji i Volksdeutscher-i Georg Heinrich i Josef Schiller.
   Kako je utvrđeno na železničkoj stanici Beograd, transportni voz polazi večeras u 23,21 časa iz Beograda u pravcu Zagreba. U sporazumu sa potporučnikom Hitschyem kod Komande 2 armije, Transportno odeljenje, obećano je da će biti stavljena na raspolaganje rezervisana kola (Br. 782 392).

Einsatzkommando Zagreb obavešten je danas u 15.30 časova da pripremi kamion. Razgovor je obavljen sa Mundam-om.

3. Pisati:

Tajnoj državnoj policiji,
Ustanova državne policije Graz,
lično SS-majoru dr. Weimann-u
Graz

Predmet: Transport uhapšenika Einsatzkommande policije bezbednosti i SD-a Beograd za Graz.
Veza: Nema
Prilozi: 13 kopija saslušanja, 3 lična predmeta i 12 diplomatskih pasoša.

Dole navedeni uhapšenici Einsatzkommande policije bezbednosti i SD-a sprovode se sa predmetima, koji su dosada ovde sačinjeni, na područje Reich-a radi daljeg postupka.

— Dalje (od do) kao pod tač. 1 naređenja

Kod gore navedenih uhapšenika od broja 1 do 12, radi se o bivšim jugoslovenskim diplomatama, koje je 1.6.41 otpustio savetnik poslansva dr Stille iz nemačkog poslanstva u Beogradu. Nakon otpusta, usledilo je prema radiogramskom uputstvu RSHA, koje je ovde primljeno 31.5.41, hapšenje bivših jugoslovenskih diplomata. Po naređenju RSHA imaju se bivši jugoslovenski diplomate odmah sprovesti Ustanovi državne policije Klagenfurt[1]). Imenovanima su uzete generalije. Po jedna kopija zapisnika o saslušanju i po jedan jugoslovenski diplomatski pasoš su priključeni.

U pogledu pod br. 15 pomenute uhapšenice Gertrude Servišer navodi se, da se kod imenovane radi o verenici pod br. 14 navedenog Hansa Kantor-a, koji je uveden u vanredni spisak poternica za Jugoslaviju od strane RSHA — IV.E 6. Servišer-ova je vrlo sumnjiva, da je radila zajednički sa Kantor-om.

') Celovec.

Što se tiče pod br. 16 imenovanog Ludwiga Kuehbauch-a, kao dopuna njegovom priloženom ličnom predmetu napominje se da mu je dokazano da se lažno pretstavljao kao poverenik Tajne državne policije. Predlaže se da Kuehbauch bude sproveden u jedan koncentracioni logor.

4. Rukovodilac transportne službe SS-potporučnik Mussmann obavešten je da spremi kamion, za prednji transport uhapšenika na železničku stanicu Beograd.
5. Registraturi na korišćenje i da zadrži dopis.

U zamenu
Hintze s. r.
SS-major

VOLKSDEUTSCHER-i KAO DENUNCIJANTI

Uloga Volksdeutscher-a, koji su se odmah stavili na raspolaganje okupatoru, bila je naročito kobna i zbog toga, što su vrlo aktivno delovali kao denuncijanti protiv srpskoga življa, često sa lažnim optužbama. Istoriju jedne takve neopravdane denuncijacije, koja je dovela do hapšenja i fizičkog mučenja denunciranoga lica, iako je najzad utvrđena njegova nevinost, otkrivaju sledeća dva dokumenta.

DOKUMENAT BR. 212

Komandantura V otseka Beograd, 12.11.1941.

Službi bezbednosti

Gospodin Lesković Andreas, pomoćni tumač kod Ic u 704 diviziji, sada sa stanom u Vojvode Protića 18 III, i njegova supruga Milica Lesković prijavili su Komandanturi V otseka sledeče:

Maksima Andrijevića je danas uhapsila patrola Komanme, dok su komunisti držali u svojoj vlasti mesto Ub, otprilike od 1 do 10 oktobra 1941, kao pisar u komunističkom Mesnom odboru. U tome svojstvu je, naprimer, aktivno učestvovao kod sprovođenja gospođe Lesković, koju su bili uhapsili komunisti. Posle oslobođenja mesta od strane nemačkog Wehrmacht-a, Andrijević je pobegao u Beograd i tu ga je prepoznao pomoćni tumač Lesković«.

Kao svedoci:

Lesković Andreas s. r.

Mastilom:

za moju ženu: Lesković Milica

Maksima Andrijevića je danas uhapsila patrola Komandanture V otseka i predala ga Službi bezbednosti radi dalje istrage.

Okrugli pečat:

V otsek za obezbeđenje

Schmidt s. r.
narednik i komandant otseka

Komandant otseka

Prilog: Isprave M. Andrijevića
Jedan džepni nož
27 dinara kod njega pronađenog novca

DOKUMENAT BR. 213

Einsatzkommando Beograd Beograd, 29 novembra 1941.
IV A/Fi

Završni izveštaj

I. Andrejević je okrivljen da je, po zauzimanju Uba od od strane komunista, prešao dobrovoljno k njima i da je radio u tamošnjem odboru. On je navodno merodavno sudelovao i u sprovođenju jedne Volksdeutscher-ke. Ove optužbe potkrepio je i svedok Harfmann i njegovi navodi su ispočetka izgledali verovatni, pošto je duže vremena radio kod Wehrmacht-a kao pomoćni tumač i otuda bio najtačnije obavešten o prilikama u Ubu.

Uprkos pooštrenom saslušanju, Andrejević nije priznao, •štaviše on je neprekidno uveravao da je nevin i navodio da su ga komunisti primorali da kod njih radi. On priznaje da je video Volksdeutscher-ku Leskovićevu i da ga je ona molila da je oslobodi. To mu, međutim, pod •ondašnjim okolnostima nije bilo moguće.

Svedok Harfmann bio je 22.11.41 službeno saslušan kao svedok po nekoj drugoj stvari i pokazalo se da su njegovi navodi bez ikakvog osnova. Pošto je Harfmann duže vremena radio kod Wehrmacht-a kao tumač i izrazio želju da radi kod nadleštva kao agent, dobio sam utisak da se on svojim navodima želi napraviti važnim, ali da na samoj stvari nema ništa. On, štaviše, u svakom čoveku sa ustaničkog područja vidi komunistu i prema tome udešava svoje navode.

Kako je Andrejević pri svom saslušavanju ostavio vrlo dobar utisak, a i njegovi navodi izgledaju potpuno verovatni, to predlažem da se Andrejević pusti iz zatvora.

Primedba: Harfmann je izjavio da će sledečih dana otići da razgovara sa SS-poručnikom Wienecke-om i tražiće da bude primljen za agenta. Iz gore navedenih razloga molim da se Harfmann odbije, pošto sa njim ne bi bio zajamčen besprekoran rad.

Fischer s. r.
SS-podoficir

II. SS-poručniku Wienecke-u s molbom na znanje i dalje naloge.

ULOGA AGENTA RUDOLFA TREU-a

Jedan od agenata aparata Sipo i SD-a u Jugoslaviji bio je Rudolf Treu. O njegovim vezama među kvislinškim političarima i njegovoj ulozi govori sledeći dokumenat.

DOKUMENAT BR. 214

Rex/P.[1]) 6 septembra 1941.

Poverljivo!

Šefu Einsatzgruppe
policije bezbednosti i SD-a u

Beogradu i

Komandantu Einsatzkommande
policije bezbednosti i SD-a u

Zagrebu
(u duplikatu)

Predmet: Razgovor sa vođom »Zbora« Dimitrijem Ljotićem u Beogradu.
Veza: Nema.
Priloga: devet

Od pre 3 meseca u ovome nadleštvu s vremena na vreme besplatno radi jedan saradnik-Volksdeutscher, koji je ranije, za vreme svoga bavljenja u Makedoniji, dugo godina pripadao pokretu »Zbor« i stoga vrlo dobro poznaje vodeće ljude toga pokreta. Posle sloma Jugoslavije, ovaj agent po imenu Rudolf Treu, profesor gimnazije u Osijeku, učestvovao je u spasavanju vodećih ličnosti »Zbora« iz Hrvatske i Slavonije. Ove ličnosti, koje zahvaljuju život delovanju prof. Treu-a i ovoga nadleštva, vrlo su mu naklonjene, te su mu kod Ljotića jako potkrepile glas kao prijatelja »Zbora« i srpskog naroda. Agent je stoga već jednom, pre nešto više

') Pisac pisma je šef Einsatzkommande policije bezbednosti i SD-a u Osijeku, SS-kap. Rexeisen.

od mesec dana, imao prilike da razgovara sa Ljotićem i njegovim vodećim sekretarima i tada je, kako je već izvešteno, saopštio planove za vladu koju bi obrazovao N e d i ć.

Vodeći ljudi »Zbora«, naročito Ljotić, govore pred agentom potpuno bez uzdržavanja sa najvećim poverenjem i, kako izgleda, uvereni su da mogu, s jedne strane, preko agenta dostavljati svoje želje i drugim nemačkim ustanovama, a s druge opet, istim putem preko agenta dobijati sugestije sa nemačke strane.

Često prilikom najslobodnijih razgovora ovoga agenta pitaju za savet po stvarima »Zbora« i njegovih budućih planova. U četvrtak, 4 septembra, agent je opet otišao po ovdašnjem nalogu na razgovor sa Ljotićem, i uprkos velike zauzetosti ovaj ga je odmah primio. Razgovor se vodio od 11.30 do 13 časova u kući dir. Drž. agrarne banke, dr. Conića, koji važi kao šef Ljotićevog kabineta i stanuje u Beogradu, Palmotićeva ulica br. 16/1.

Ovdašnjem agentu je naloženo da sadržaj ovoga razgovora sa Ljotićeem odmah prenese na hartiju. U prilozima se prikazuju pojedina gledišta ovoga razgovora, sređena po sledečim temama:

1. Pozadina obrazovanja Nedićevog kabineta prema pričanju Dim. Ljotića
2. Slobodni zidari u Nedićevoj vladi prema Ljotićevom pričanju
3. Stav ministra unutrašnjih poslova Aćimovića prema komunizmu i njegovom suzbijanju prema Ljotićevom pričanju
4. Stav Ljotić—Nedić prema srpskom pitanju u Hrvatskoj
5. Reakcija srpske emigrantske vlade na Nedićev kabinet prema Ljotićevom pričanju
6. Veze koje bi se imale uspostaviti između Ljotića i Govedarića[1]) vođe hrtavske nacionalsocijalističke stranke
7. Ljotićeve žalbe na nemačke psihološke omaške
8. Ljotićevo mišljenje o dr. Vlatku Mačeku, kao Pavelićevom nasledniku u Hrvatskoj
9. Ljotićevo mišljenje o štetnoj delatnosti beogradskog lista »Novo Vreme«.

') Treba: Govedić.

Ljotić je pozvao agenta na razgovor utroje sa generalom Nedićem za utorak 9 o. m. u Beograd. Ovde postoji namera kako je već javljeno telefonom, da se otputuje sa agentom u ponedeljak 8 o. m. za Beograd, kako bi se od EG[1]) još eventualno dobila bliža uputstva za ovaj razgovor.

Komandant Einsatzkommande
policije bezbednosti i SD-a
u Osijeku
Hans Rexeisen s. r.
SS-kapetan

') EG — Einsatzgruppe policije bezbednosti i SD-a.

KARTOTEKA BdS-a

BdS je vodio kartoteku zatvorenika na specijalnom formularu. Ovde se radi o zatvoreniku koji je upućen na „dobrovoljni rad" u Nemačku.

DOKUMENAT BR. 215

Uhapšenik

Prezime: Acketa ime: Jovo — Đuro

Rođen: 1913 —• Grubišno Polje zanimanje: ratar

Stanuje: Vrbnica — srez: Moravski

Dan prijema: 17 II 1943	**Sproveden**		**Vraćen kada**
Gr. Požarevac	**Kada**	**Kuda**	
Otpušten:	**30 3 43**	**Nemačka (dobrov.)**	
kada:			
kuda:			
Razlog zaštitnog zatvora:			
15 II 1943 W. A.			
Ranije kazne:			

Kažnjavanja: *Olovkom:* 40 D

Naročite zabeleške: Din. 40.— oduzeto

Olovkom: Sposoban

Štambilj:

Iznos je isplaćen

na dan 31 3 43

kome Ustanovi za

vrbovanje[1]) (Beck)

Beograd

') Misli se **na vrbovanje radnika za rad u Nemačkoj.**

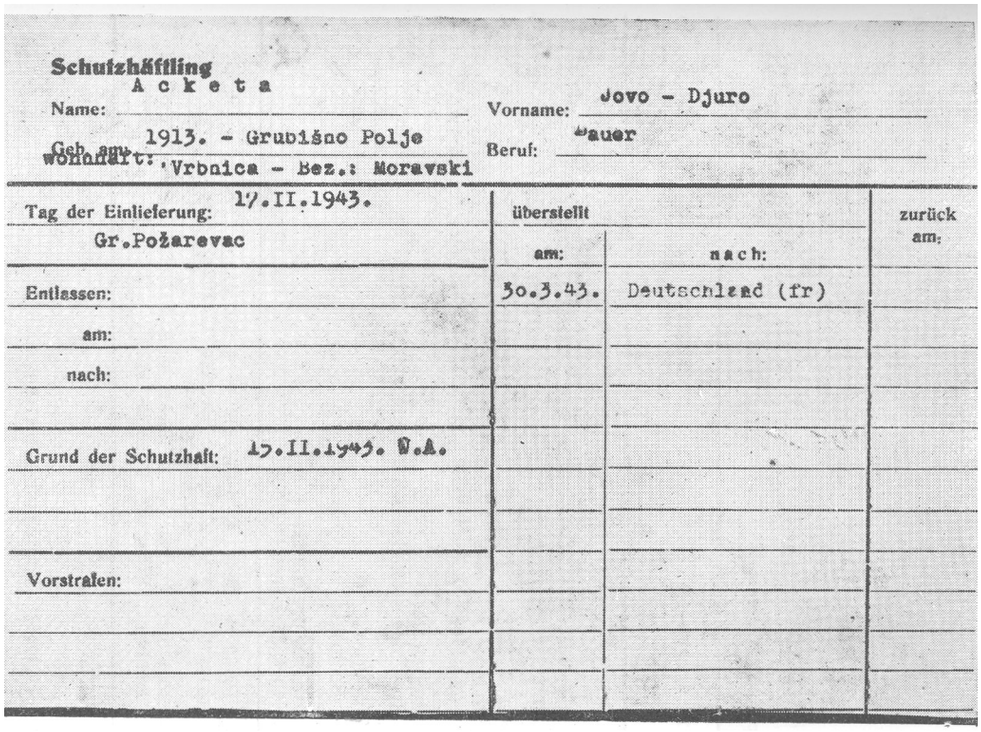

Schutzhäftling

Name: Acketa

Vorname: Jovo - Djuro

Geb. am: 1913. - Grubišno Polje

Beruf: Bauer

Wohnort: Vrbnica - Bez.: Moravski

Tag der Einlieferung: 17.II.1943.	überstellt		zurück am:
Gr.Požarevac	am:	nach:	
Entlassen:	30.3.43.	Deutschland (fr)	
am:			
nach:			
Grund der Schutzhaft: 17.II.1943. W.A.			
Vorstrafen:			

Karton (prednja strana) zatvorenika Jove-Đure Ackete

KARTOTEKA BdS-a II

Sva lica koja **su se pojavila u** *spisima BdS-a uvođena su u glavnu kartoteku. Između ostalih, evidentirana su i lica za kojima je BdS tragao radi hapšenja. Sledeča dva dokumenta pretstavljaju kartone Moše Pijade i Aleksandra Rankovića, koje je registrovao antikomunistički refzrat IV A 1.*

DOKUMENAT BR. 216

Prednja strana:

1 - 2 3 4 : 5 6 7 $ 9 lojll lg 13 14 15 16 17 j 18 19 gO

".••••,'-•• 1 1 li

Prezime: **P i j a d e**	**IV A 735/41 = Lični predmet C 102** **IV A 1 2045/42** **IV A 1 625/43**
Ime: **Moša**	
Rođen: **22.12.1889 u Beogradu** **Zanimanje:** **novinar i akademski slikar**	
Stanuje: **Beograd** **Oznaka predmeta:** **EK[1]) Beograd P 331**	

IV/60 = 3. 7. 42 i IV/l02 = 4. 10. 41
Predmet: Dr Čubrilović Branko C 102
Braća Sokić S 390
Predmet: IV/l11 od 23 9 43 — S 17
Predmet: Srzentić Vaso S 1120

Zadnja strana:

17.12.41 komunistički rukovodilac

EK — Einsatzkommando policije bezbednosti i SD-a, Beograd.

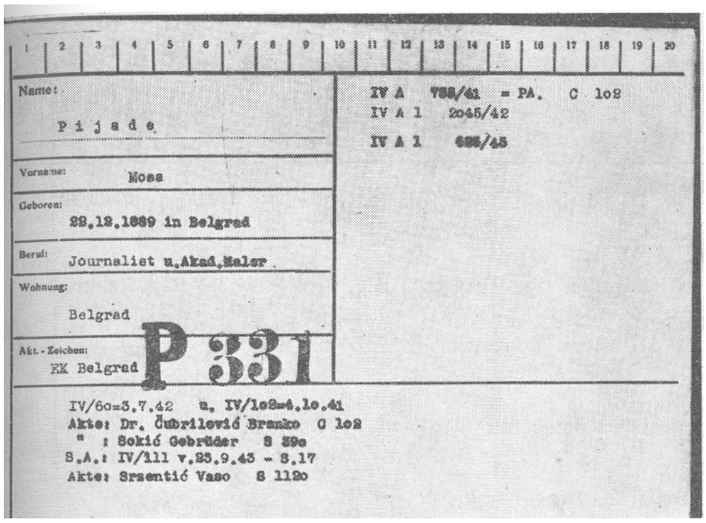

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

Name: P i j a d e

Vorname: Moša

Geboren: 22.12.1889 in Belgrad

Beruf: Journalist u.Akad.Maler

Wohnung: Belgrad

Akt.-Zeichen: EK Belgrad

P 331

IV A 788/41 = PA. C 102
IV A 1 2045/42
IV A 1 685/45

IV/60=3.7.42 u. IV/102=4.10.41
Akte: Dr. Čubrilović Branko C 102
" : Sokić Gebrüder S 29o
S.A.: IV/111 v.23.9.43 - S.17
Akte: Srzentić Vaso S 112o

Faksimil kartona

DOKUMENAT BR. 217

Prednja strana:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 **19 20**

Prezime: **R a n k o v i ć**	**IV/la 894/42, 2882/42**
Ime: **Aleksandar zvani „Leka"**	**27.3.42.** **R. treba da je navodno pripadnik CK KPJ za grad Beograd.**
Rođen: **28.11.1909. u Draževcu, srez Posava**	**10.6.44 R. je blagovremeno pobegao.**
Zanimanje: **krojački pomoćnik**	
Stan: **Beograd, Dragačevska 9**	
Oznaka predmeta: **EK Beograd R 272**	**4209/42**

Predmet: Boljević Stevan B 778

Zadnja strana:

Zbog saradnje i propagande komunizma, 11.12.29 osuđen je na 8 godina tamnice.

Name

R a n k o v i ć

Vorname: Aleksander gen. " Leka "

Geboren: 28.11.1909. zu Draževac, Bez. Posa-va

Beru: Schneidergehilfe

Wohnung:

Belgrad, Dragačevska 9

Akt. - Zeichen:

[illegible] Belgrad R 272

[illegible]/12 894/4 , 2882/42

27.3.42.
[illegible] soll angebl. dem Zk. der [illegible] für die Stadt Belgrad angehören.

10.6.44 R. ist z.Zt. flüchtig.

4209/42

Akte: Boljević Stevan B 778

Faksimil

FORMULAR NALOGA ZA HAPŠENJE

Ispostavama u unutrašnjosti dostavljao je BdS nalog za hapšenje pojedinih lica na posebnom kartonu „Zahtev za hapšenje". Reprodukovani su dokumenti Svetozara Vukmanovića-Tempa i Petra Stambolića.

DOKUMENAT BR. 218

POVERLJIVO!

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a

Referat: IV 1 a — Beograd: 28.5.44

ZAHTEV ZA HAPŠENJE

Ovaj karton ima čuvati nadleštvo kome je povereno hapšenje kao dokumenat za poternicu i tek posle izvršenog hapšenja priključiti prijavi o predaji.

Porodično ime: Vukmanović	Obrazloženje:
Ime: Svetozar, (zvani »Tempo«)	Vođa jednog višeg komunističkog štaba u Leskovcu
Zanimanje — čin: ranije pravnik	
Datum rođenja:	
Mesto rođenja:	Predmeti se nalaze: IV 1 a
Mesto stanovanja ili poslednje mesto boravka: Leskovac	PA[1]): V 748, Sa: Br. 82 E 1, 82 E 4
Srez: „	SA: Br. 91 — Leskovac
Okrug: „	
Saslušanje izvršio:	.....
Ima se predati u:	SS-

') PA — Personalakt, tj. lični akt (predmet).

47

GEHEIM!

Der Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD

Referat: IV 1 a — Belgrad: 28.5.44

FESTNAHME — ERSUCHEN

Diese Karte ist von der mit der Festnahme beauftragten Dienststelle als Fahndungsunterlage aufzubewahren und erst nach erfolgter Festnahme der Einlieferungsanzeige beizufügen.

Familienname: V u k m a n o v i ć

Vorname: Svetozar, (gen. "Tempo"

Beruf — Dienstgrad: ehem. Jurist

Geburtsdatum:

Geburtsort:

Wohnort oder letzter Aufenthaltsort: Leskovac

Bezirk: "

Kreis: "

Vernehmung durch::

Einlieferung nach:

Begründung:

Führer eines höheren komm. Stabes in Leskovac.

Unterlagen befinden sich: IV 1 a
PA: V 748, SA: Nr. 82 E 1, 82 E 4,
SA: Nr. 91- Leskovac,

H-

Karton kojim je BdS naložio svojim ispostavama da izvrše hapšenje druga Svetozara Vukmanovića „Tempa"

PO VERLJIVO !

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a

Referat: IV 1 a Beograd: 8.7.44

ZAHTEV ZA HAPŠENJE

Ovaj karton ima čuvati nadleštvo kome je povereno hapšenje kao dokumenat za poternicu i tek posle izvršenog hapšenja priključiti prijavi o predaji.

Porodično ime: Stambolić
Ime: Petar
Zanimanje — čin: student agronomije
Datum rođenja:
Mesto rođenja:
Mesto stanovanja ili poslednje mesto boravka: Užice
Srez: „
Okrug:
Saslušanje izvršio:
Ima se predati u:

Obrazloženje:

Predmeti se nalaze: IV 1 a pa: St 739

SS-

DOKUMENAT BR. 219

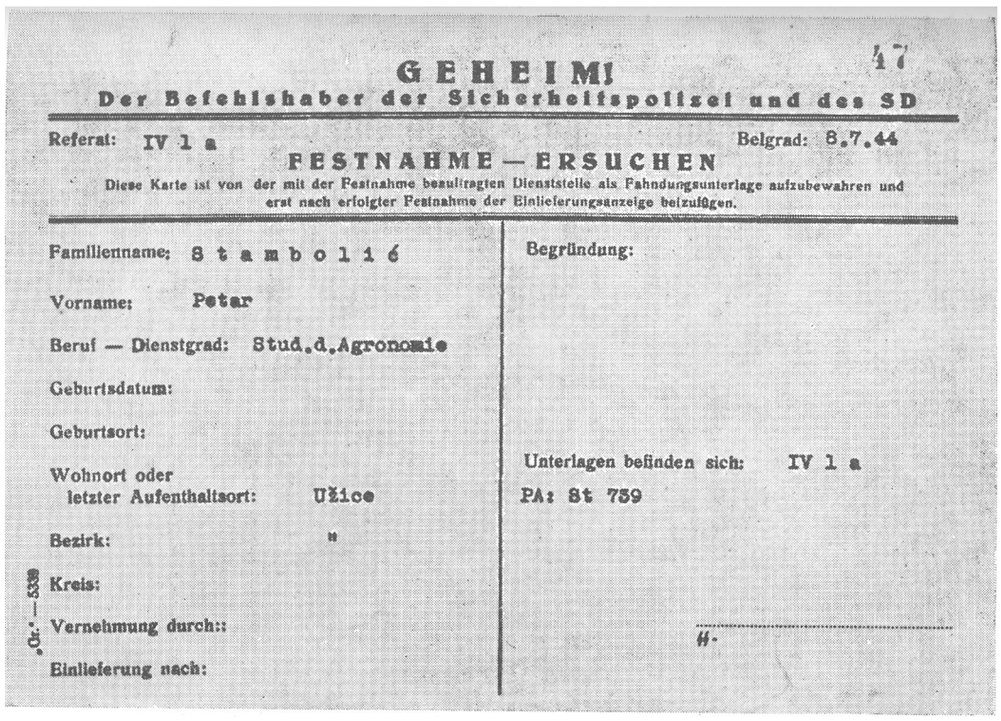

47

GEHEIM!

Der Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD

Referat: IV 1 a — Belgrad: 8.7.44

FESTNAHME — ERSUCHEN

Diese Karte ist von der mit der Festnahme beauftragten Dienststelle als Fahndungsunterlage aufzubewahren und erst nach erfolgter Festnahme der Einlieferungsanzeige beizufügen.

Familienname: S t a m b o l i ć

Vorname: Petar

Beruf — Dienstgrad: Stud.d.Agronomie

Geburtsdatum:

Geburtsort:

Wohnort oder letzter Aufenthaltsort: Užice

Bezirk: "

Kreis:

Vernehmung durch::

Einlieferung nach:

Begründung:

Unterlagen befinden sich: IV 1 a

PA: St 739

H.

„Gr." — 5339

Karton naloga za hapšenje druga Petra Stambolića

NALOG ZA HAPŠENJE I KUCNI PRETKES

Iz sledečega naloga za hapšenje vidi se učešće kvislinške policije prilikom sprovođenja egzekutivnih mera, a isto tako i uticaj koji je, do početka 1942 godine, na postupke nemačkog bezbednosno-policiskog aparata vršio šef upravnoga štaba Vojnog zapovednika, dr Harald Turner.

DOKUMENAT BR. 220

— Rukovodilac IV[1]) — Beograd, 30 oktobar 1941

Zapovest za akciju Pov. br. 10

1.) ***Uhapsiti: Pretresti*** stan i uhapšenika sprovesti u sabiralište zatvorenika.

Prezime: Gluščević Ime: Boris
Zanimanje: inženjer Starost: 31.1.1894
Stan: Višnjićeva 3 Kvart: III
Organi:
SS-podoficir Berthold
SS-tumač Achatz
i
i za to određeni srpski policiski agenti.

Rezultat pretresa

a: bez rezultata ./.
b: priključiti zaplenjeni materijal ./.
c: lice koje treba uhapsiti zatečeno: da — ne
d: nije zatečeno: da — ne
gde se verovatno zadržava
e: Imovno stanje: nema

Berthold s. r.
potpis činovnika koji vrše hapšenje

Odeljenja IV (Gestapo) Einsatzkommande policije bezbednosti i SD-a, Beograd.

2.) ***Sabiralište zatvorenika:***
Original
Uz privod
uhapšenik sproveden u prihvatni logor Banjica (Dedinje)

.3.) Uhapšenik primljen: ***Poptis nečitak***
4.) Listu hapšenja ispraviti
5.) Kopiju odmah podneti rukovodiocu akcije radi kontrole.

Odeljenje IV C/Led. Beograd, 28 nov. 1941

1. Na prednjoj strani imenovani je 27.11.41 po naređenju državnog savetnika dr Thurner-a[1]) opet pušten iz prihvatnog logora.

Lederer s. r.
SS-podoficir

2. Odeljenju IV D — Schlutt —
na dalje rešavanje.

Po nalogu
Schwarz s. r.
SS-potporučnik

Naređenje: 25.2.42
IV/3

1. Registraturi na iskorišćavanje i da sačini lični predmet.
2. Priključiti aktima. Lični predmet.

Po nalogu
Schlutt s. r.
SS-potporučnik

Pogrešno; treba: Turner-a.

PRIMANJE U ZATVOR

Za primanje u zatvor, Einsatzgruppe Sipo i SD-a raspolagala je specijalnim formularima, kojima je naređivan smeštaj hapšenika u zatvor. Na istom formularu su unošene i napomene u pogledu specijalnoga tretmana pojedinih zatvorenika. Dokumenat pretstavIja nalog za prijem u zatvor i „zadržavanje do daljega" Stevana Filipovića.

DOKUMENAT BR. 221

ŠEF EINSATZGRUPPE POLICIJE BEZBEDNOSTI I SD-a Beograd, 21 februara 1942 u časova

Nadleštvo IV/l.

Štambilj:

Policija bezbednosti i SD Beograd	
23.II.1942	Prilog
Referat IV1	Uneti u kartoteku
Del. Br.	*Paraf:*

Naređenje za prijem

. Danas ze od Einsatzgruppe Sipo i SD-a u Valjevu zahtevano da se zbog pripadništva partizanima uhapšeni Filipović Steva
zanimanje: bravar

Ime i prezime: Steva Filipović

Datum i mesto rođenja: 27.1.1916 u Opuzenu

Državljanstvo: jugoslovensko

ima do daljega zadržati u zatvoru.

Napomene:

II. Upućeno
Kućnom zatvoru
Policiskom zatvoru 1901
Sabirnom logoru Dedinje
Sabirnom logoru

Službeni pečat.

Ulrich s. r.

(Potpis referenta ili načelnika odeljenja)
SS- podoficir

Na poleđini:

Zatvor policije bezbednosti i SD-a Beograd, 21.11.1942

I. Priveden na dan 21.11.1942 vreme: 15,45 časova

II. Smešten u samicu / skupnu sobu br. 21

III. Predmeti predati na čuvanje:

Rukopisno: Nije ništa oduzeto

Josef Richter s. r.

DER CHEF DER EINSATZGRUPPE
DER SICHERHEITSPOLIZEI
UND DES SD.

Dienststelle IV / 7.

SICHERHEITSPOL. u. SD.
BELGRAD
23. II. 1942
Reg. 7 4
B. N.

Belgrad, 21. Feber 1942

Annahmebefehl

I. Der am heutigen von der Einsatzgruppe d. Sipol. u. d. S.D. aus Valjevo angeforderte

wegen ~~XXXXXXXXXX~~ Angehöriger der Partisanen

festgenommene Filipović Steva

Beruf: Schlosser

Vor- und Zuname: Steva Filipović

Geburtszeit und -ort: 27. I. 1916 in Opuzen

Staatszugehörigkeit: Jugoslave

ist bis auf weiteres in Verwahrung zu nehmen.

Bemerkungen:

II. An das

~~Hausgefängnis~~
Polizeigefängnis 1901
~~Anhaltelager Dudinje~~
~~Anhaltelager~~

Dienststempel

Unterschrift d. Referenten oder Abteilungsleiter

Faksimil prednje strane formulara

GEFÄNGNIS DER SICHERHEITSPOLIZEI
UND DES SD.

Belgrad, am 21.5. 194 2.

I. Eingeliefert am 21.5. 194 2. Zeit: 15⁴⁵ Uhr

II. Verwahrt in ~~Einzel-~~ Gemeinschafts-Zelle Nr. 31.

III. In Verwahrung genommene Gegenstände:

Nichts abgenommen

Josef Richter

Poleđina istog formulara

PREMESTANJE IZ ZATVORA U ZATVOR

BdS je u Beogradu imao tri zatvora.* zatvor u zgradi gde mu je bilo sedište, zatvor u zgradi bivšeg okružnog suda za Okrug beogradski i logor Dedinje. Sem toga, BdS je raspolagao i logorom na Sajmištu u Zemunu u kome su do 1942 bili smešteni Jevreji, a po njihovoj likvidaciji ili otpremanju u koncentracione logore u Reich, zarobljeni partizani i uhapšeni pripadnici i simpatizeri NOP-a. Zemunski logor je služio kao prolazni i odatle su zatvorenici transportovani u koncentracione i radne logore u Nemačkoj i okupiranim zemljama. Za premeštanje zatvorenika iz jednog zatvora odnosno logora u drugi, postojali su posebni formulari.

DOKUMENAT BR. 222

ZAPOVEDNIK
POLICIJE BEZBEDNOSTI I SD-a
U BEOGRADU
_ IV A 3 Oznaka akta: 20/44 Beograd, 11.1.1944.
Referent: Kramp

Naređenje o sprovodu

1.) Ime i prezime: Radovan Jošić
zanimanje: poručnik
Datum i mesto rođenja: 10.10.1906 u Kodražama
Predat na dan: 4.1.44. zatvoru u zgradi
ima se na dan 11.1.44 premestiti u
policiski zatvor

Napomene:
II.) Zatvoru u zgradi
III.) Priključiti uz predmet kod IV A 3

Po naredbi
Kramp s. r.
Potpis referenta ili šefa policije
SS- podoficir

(Službeni pečat)

FORMULAR NALOGA ZA OTPUŠTANJE IZ ZATVORA

Otpuštanje iz zatvora vršilo se na osnovu naloga nadležne ustanove Sipo i SD-a. Kao i u slučaju naloga za prijem u zatvor, tako je i prilikom otpuštanja ispunjavan poseban formular. Iz reprodukovanog dokumenta se vidi da je Stevan Filipović otpušten iz gestapovskog zatvora da bi bio izručen Wehrmacht-u radi pogubljenja.

DOKUMENAT BR. 223

ŠEF EINSATZGRUPPE POLICIJE BEZBEDNOSTI I SD-a Beograd, 18.3.42
Nadleštvo IV/1/Stü. ***Mastilom:*** 746/42

NAREĐENJE ZA OTPUŠTANJE

I. Na dan 21.2.42 tamo predati

Zanimanje: bravar

Ime i prezime: Steva Filipović

Datum i mesto rođenja: 27.1.1916 u Opuzenu

ima se otpustiti 25.III.1942 u 8,30 časova

Napomene: Izručenje Wehrmacht-u radi streljanja u Valjevu.

Mastilom:

izručen 25.111. u 8,30 časova.

Richter s. r.

II. Kućnom zatvoru
Policiskom zatvoru

Sabirnom logoru Dedinje
Sabirnom logoru

Službeni pečat. Winecke s. r.

(Potpis referenta ili načelnika odeljenja)

DER CHEF DER EINSATZGRUPPE
DER SICHERHEITSPOLIZEI
UND DES SD.

Dienststelle IV/ 1/Stü. 744/42

Belgrad, 18.3.42

25
122

Entlassungsbefehl

I. D er am 21.2.42 dort eingelieferte

Beruf: Schlosser

Vor- und Zuname: Steva F i l i p o v i ć

Geburtszeit und -ort: 27.1.1916 in Opuzen

ist am 25. III 8 30 entlassen

Bemerkungen: Überstellung an die Wehrmacht zum Zwecke der Exekution in Valjevo.

überstellt
~~entlassen~~ am 25. III. 8 30 Uhr
Kielder

II. An das

Hausgefängnis
Polizeigefängnis
Anhaltelager Dedinje
Anhaltelager

Dienststempel.

Unterschrift d. Referenten oder Abteilungsleiter

Faksimil formulara

KARTOTEKA ZATVORA EINSATZGRUPPE I BdS-a

Zatvor Einsatzkommande Sipo i SD-a u Beogradu, koji je posle njenog rasformiranja preuzeo BdS, vodio je kartoteku svojih zatvorenika. U početku su upotrebljavani obični beli kartoni bez rubrika, a kasnije kartoni sa unesenim rubrikama za pojedine podatke. Jedan od prvih zatvorenika bio je, pod brojem 5, Viteslav Posiril, Čeh, koga je uhapsila Abwehrkommando Kiesewetter odmah u početku svoje delatnosti u Beogradu. Do marta 1944 broj zatvorenika je dostigao 6.290, kao što se vidi iz kartona Vladimira Beatoviča.

DOKUMENAT BR. 224

5

Witeslaw

Posiril

Bankarski činovnik

Rođen 27 2 1893 u Neu Straschitz-u

Rimo-katolik

Državljanstvo: Protektorat

Oženjen

Stanuje: Beograd, Brankova 21a/V

Primljen: 17 4 41. Kapetan Kiesewetter

Otpušten: 28 4 41 sproveden za Beč

5

Witeslaw
P o s i r i l

Bankbeamter

Geb. am 27.2.1893 in Neu Straschitz

Roem.Kath.

Staatsang.: Protektorat

Verh.

Wohn.: Belgrad, Bwankowa 21a/V

Eingel.:am 17.4.41. Hpt.Kiesewetter

Entl.: am 28.4.41. nach Wien überführt

Karton Posiril-a

DOKUMENAT BR. 225

A	B C j D	E F G H I	I K L M N O
			6290

Beatović	Vladimir
Rođen: 17 6 1900	u Bratuncu J F

Upravnik, Srbin, pravoslavne, oženjen

stanuje u Banji Koviljači

primljen 31 3 1944 zbog: komunističke delatnosti

Referat: IV A-l

otpušten 7 4 1944. Po nalogu SS-podoficira Borchert-a

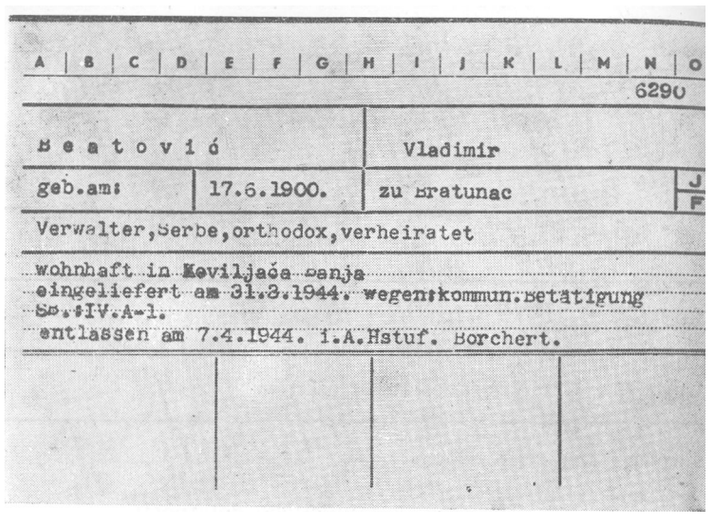

A | B | C | D | E | F | G | H | I | J | K | L | M | N | O

6290

Beatović		Vladimir	
geb.am:	17.6.1900.	zu Bratunac	J/F

Verwalter, Serbe, orthodox, verheiratet

wohnhaft in Koviljača Banja
eingeliefert am 31.3.1944. wegen: kommun. Betätigung
SS.: IV.A-1.
entlassen am 7.4.1944. i.A. Hstuf. Borchert.

Faksimil kartona

ZATVARANJE BEZ OBRAZLOŽENJA I ODUZIMANJE DECE

Prilikom akcija Wehrmacht-a u toku jeseni 1941 hapšena su mnogobrojna lica i sprovođena u Beograd, u zatvor Einsatzkommande Sipo i SD-a, bez ikakvog bližeg obrazloženja. Od žena koje su imale sitnu decu, deca su oduzimana i davana drugim licima na čuvanje.

DOKUMENAT BR. 226

IV A/B Beograd, 14.11.1941.

Z a t v o r !

U nadleštvo je došao narednik
August Siegle,
broj vojne pošte 02854 D

i izjavio sledeće:

»Danas sam primio od nadleštva, sa napred navedenim brojem vojne pošte, naređenje da dole imenovane osobe, koje je uhapsio Wehrmacht u Sopotu, odnosno u okolini Sopota, sprovedem Službi bezbednosti u Beogradu. Neki pismeni dokumenat za Službu bezbednosti nisam primio od svoga nadleštva, pa mi stoga nije poznat razlog hapšenja dole imenovanih osoba.

Reč je o sledečim licima:

Štambilj:
K ***Paraf***
Štambilj:
Registratura:
nema predmeta

1. — Milan Bulatović, rođen 27.5.05 u Retkoceru, sa stanom u Sopotu, Srbin, žandarmeriski narednik.
2.— Dragoslav Marković, rođen 11.1.07. u Soko Banji, sa stanom u Sopotu, Srbin, finansiski činovnik,

3. — Petar B a d r i ć, rođen 6.3.04. u Dragotini, sa stanom u Sopotu, Srbin, finansiski činovnik,

4. — Vukman S t a n k o v i ć, rođen 6.12.04. u Polimlju, sa stanom u Sopotu, Srbin, učitelj,

5. — Danica M i l o s a v l j e v i ć, rođena 30. 9.98. u Kraljevu, sa stanom u Nemenikuća, Srpkinja, učiteljica.

Ehrlich s. r.
SS-podoficir

Radi obaveštenja:

IV A/B Beograd, 14.11.1941.

Pet napred navedenih lica su bila sprovedena u policiski zatvor. Formulari za predaju predati su policiskom zatvoru.

Narednik S i e g l e sproveo je i dvoje dece, na kraju navedene Milosavljevićeve, čiji je muž navodno bio od komunista odvučen u šumu na dan 2.10.41. Zatvor je odbio da primi decu. Posredovanjem odavde, deca su bila predata poznanici Milosavljevićeve, gospođi Vukosavi N i n i ć, sa stanom u Beogradu. Miloša Velikog br. 19.

Narednik S i e g l e je pet navedenih lica danas sproveo ovamo železnicom iz Ripnja.

Ehrlich s. r.

HAPŠENJE BIVŠIH JUGOSLOVENSKIH OFICIRA

U toku okupacije u nekoliko mahova je vršeno hapšenje oficira stare jugoslovenske vojske, koji su se nalazili u okupiranoj Srbiji. Radilo se o preventivnoj policiskoj meri, kojom je okupator želeo da ukloni iz Srbije grupe lica koje. je smatrao nepouzdanim. Uhapšeni oficiri sprovođeni su u zarobljeničke logore u Reich. Sledeći dokumenat ilustruje takav slučaj.

DOKUMENAT BR. 227

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a

Beograd, 17 febr. 1943.

Hapšenje

Olovkom:
Otpušten, bolestan
na plućima.
Štambilj:
U registraturi nema predmeta

Štambilji: K ***Paraf:*** G U
Nije u kartoteci.
Paraf: **J.**

Prezime i ime: A ć i m K. Miloš
Datum i mesto rođenja: 28.2.1915 u Beogradu
Stan: Beograd, Hadži Ruvimova 11/1
Poslednji čin u bivšoj jugoslovenskoj vojsci: vazduhoplovni poručnik
Sadašnji poziv: činovnik poljoprivrednog odeljenja opštine grada Beograda

uhapšen na dan 17.2.1943 kao nepouzdan oficir i sproveden sa svojim stvarima ratno- vojnom zatvoru u cilju da se uputi u jedan od logora za ratne zarobljenike.

Napomene vidi na poleđini.

Na poleđini:
Radio aparat: Marka »Philips« br. E 12312 E
Radio aparat: Marke »Orion« br. 14872

PREVARA NAD SRODNICIMA TRAŽENOGA LICA

Da bi se domogla lica koja je tražila radi hapšenja, u slučaju njihovog bekstva, nemačka policija bezbednosti se služila i prevarom nad srodnicima. U ovome slučaju, • o kome svedoče naredna četiri dokumenta, vidi* se da je zbog *bekstva traženog Branka Antiča uhapšena njegova majka. Njoj je u zatvoru objašnjeno da se radi o zameni u ličnosti između njenog sina i nekog drugoga lica, zbog čega je potrebno da se njen sin pojavi da bi se pitanje razjasnilo. Tom prevarom se od majke iščupalo nekoliko podataka o adresama gde bi se traženi Antič mogao naći-

DOKUMENAT BR. 228

— IV A 1[1]) — Beograd, 26. 11. 43.

Izveštaj o pretresu

Dole potpisani i tumač SS-podoficir Feiler su danas od 11 do 13 časova temeljno pretresli roditeljski stan studenta

Antić Branka,

koji je rođeen 23. 3. 16. u Vrnjačkoj Banji, sa stanom u Beogradu, Miloša Pocerca 26, koji se sada nalazi u bekstvu. U stanu nije pronađeno ništa sumnjivog. Pretresu je prisustvovala majka, gospođa Branislava Antić. Stan je odmah zapečaćen, a ključevi su predati majci, koja se sada nalazi u zatvoru.

Winzer s. r. Feiler Filip s. r.
SS-podoficir SS-podoficir

') IV A 1 — otsek A 1 odeljenja IV (Gestapo) BdS-a Beograd.

- IV A 1 - Beograd, 26. 11. 43.

Nastavak zapisnika

Privedena iz zatvora, pristupi gospođa

An ti ć Branislava

i po stvari daje još sledeča obaveštenja:

Pošto sam danas saznala, da verovatno postoji zamena u ličnositi između moga sina i nekog drugog lica, to ću, koliko mi je moguće, navesti sve adrese, gde bi se moj sin eventualno mogao zadržavati.

1.) u Beogradu:

Z 1 a t i č a n i n Radivoje, Prote Mateje 37 ili 39,
M a r k o v i ć Jovan, Knez Mihailova Br. ?
P o p o v i č Dušan, Nemanjina 32,
A n t i ć Antonije, Bitoljska Br. 1,
B a b o v i ć Mihajlo, Terazije ugao Kralja Aleksandra.

2.) *Izvan Beograda:*

B e l i m a r k o v i ć Marsela, vila »Belimarković« u Vrnjačkoj Banji, *srez Trstenik*
A n t i ć Đorđe, *selo Izvor kod Zaječara.*

Dalje adrese više ne znam. Ukoliko mi još koje padnu na pamet, ja ću ih odmah navesti.

p. p. p.[1])
Antić Branislava s. r.

Kao tumač:
Feiler Filip s. r.
SS-podoficir

Zaključeno:
Winzer s. r.
SS-podoficir

Pročitano, priznato, potpisano.

NEDUŽNI HAPŠENICI WEHRMACHT-a U ZATVORU BdS-a

Sledeći dokumenti prikazuju slučaj jedne grupe Wehrmacht-ovih hapšenika koji su prebačeni u Banjički logor, a da o razlozima njihovog hapšenja nije dato nikakvo objašnjenje. Postupak po toj stvari ilustruje naročito zabeleška od 3 februara 1942.

DOKUMENAT BR. 229

IV — 2 — Led/Oe Beograd, 24 januara 1942

I z v e š t a j !

Predmet: Predvođenje zarobljenika iz Vrnjačke Banje od strane Wehrmacht-a u ovdašnji prihvatni logor.

Veza : Dopis Uprave grada Beograda, Odeljenje specijalne policije II-Br. 143 od 18.1.42.

1. Lica navedena ovde u spisku, privedena su od strane nemačkog Wehrmacht-a na dan 27. 12. 41 iz Vrnjačke Banje u Beograd i predata ovdašnjem prihvatnom logoru. Tada nije privedeno 21 lice, kako je to navedeno u spisku, već je samo 18 zarobljenika predato u prihvatni logor. Lica navedena pod rednim brojem 6, 7 i 9 pustio je Wehrmacht na slobodu već pre transportovanja za Beograd još u Vrnjačkoj Banji. Ostali se još nalaze u ovdašnjem prihvatnom logoru.

Lederer s. r.
SS-podoficir

2. Referentu IV 1 radi provere napred navedenih lica i na nadležno dalje rešenje.

Po naredbi
Paraf: Hii(bner)
SS-poručnik

Olovkom:

IV/1 B., 28. I. 42.

Naređenje

I Primljeno na znanje
II Kancelariji IV/1 Provera
III Reg. nema predmeta u vezi s tim
IV Ponovo podneti kancelarijii IV/1

Wienecke s. r.
SS-poručnik
Paraf: Ho

Olovkom:

U slučaju da je kod nas provera negativna, upitati srpsku Specijalnu policiju.
Paraf: W(ienecke) s. r. 29/1.

— IV/1 — Beograd, 3. 2. 1942.

Z a b e l e š k a.

Posle provere utvrđeno je da se kod IV/1 ne nalaze nikakvi raniji predmeti protiv lica koja su navedena u priloženom spisku. (Pored toga utvrđeno je) sledeče: Wehrmacht je 22 dec. 41 pohvatao u Vrnjačkoj Banji 21 lice i sproveo ih u ovdašnji prihvatni logor. Srpska Specijalna policija nas izveštava da su ta lica predata tamo. Zatim nas srpska policija izveštava da su sva ta lica besprekorni ljudi i moli da se puste na slobodu. Kao garanciju navode ministra unutrašnjih poslova Ačimoviča. Zbog čega je izvršeno hapšenje, trebalo bi mi da nanjušimo. Tako se posluje u ovom dućanu, kada se hapšenja vrše bez izveštaja. Sada stavljamo zatvorenike srpskoj policiji na dalje raspolaganje a sutra će biti otpušteni. Wehrmacht je imao svoga posla — a i mi —. Međutim, nismo postigli ništa. Prema pričanju lica koja su' predata, već su 3 lica bila otpuštena kao nevina pre transportovanja ovamo. Prema tome trebalo bi da su ostali krivi. Ko zna?

Kestermann s. r.
SS-podoficir

— IV/1 — Br. delovod. 325/42 3. 2. 1942.

1.) Gospodinu upravniku policije
— Specijalna policija —

Beograd

Štambilj:

Ekspedovano 5.2.42.
Pril. ./. Egner s. r.

Predmet; Hapšenja 21 lica u Vrnjačkoj Banji
Veza : Vaš dopis — II br. 143 — od 18. I. 42.

Lica navedena u vašem dopisu koja se nalaze u prihvatnom logoru, stoje vam na raspolaganju za dalji zvanični postupak. Izgleda celishodno da se isti sprovedu nadležnom okružnom načelniku[1]). Ukupno ima, međutim, svega 18 lica. Lica navedena pod rednim brojem 6, 7 i 9 su već otpuštena u Vrnjačkoj iBanji od strane Wehrmacht-a.

Po naredbi
SS-poručnik

Olovkom:
279/42

2.) IV/1 na razvod
3.) Registraturi: na ekspediciju i korišćenje i za kartoteku IV/1[2])
4.) Priključiti aktima i na čuvanje u registraturi

Paraf: Wie(necke) s. r.
SS-poručnik

***) Ova je rečenica umetnuta mastilom.**
[2]) Poslednjih šest reći dodato olovkom.

NAREDBA O UPUĆIVANJU U BANJICKI LOGOR

Hapšenici BdS-a nalazili su se, za vreme istrage, u tzv. kućnom zatvoru u samoj zgradi BdS-a, ili u tzv. policiskom zatvoru u zgradi okružnog suda za Okrug beogradski. Po donošenju oduke, oni su sprovođeni u Banjički logor, odakle bi onda bili upućivani na izvršenje te odluke. Uz njih je upućen akt koji je sadržavao naloge za dalje postupanje sa njima. Akt je mogao biti zbirni ili individualni, kao što to pokazuju sledeća dva dokumenta.

DOKUMENAT BR. 230

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu
IV C 2[1]) To/Fr. Beograd, 1 marta 1944.

Naređenje o sprovodu

Niže navedeni zatvorenici imaju se na dan 1.3.1944 sprovesti iz policiskog zatvora u logor Dedinje.

a.) ***U cilju odmazde:***

1. — Đorđević Radomir, rođ. 21.7.1900 u Vranju, rezervni kapetan.
2.— Jošić Radovan, rođen 10.10.06 u Kodraži, rezervni poručnik.
3.— Đorđević Nikola, rođen 15.9.1912 u Aranđelovcu, rezervni potporučnik.
4.— Jovanović Todor, rođen 15.11.95 u Bitolju, policiski narednik vodnik SDS.
5.— Živković Nikola, rođen 29.1.97 u Javoliku, upravnik slagališta.

b.) ***U cilju upućivanja na prinudni rad:***

6.— Sević Milutin, rođen 7.6.05 u Blaznavi, privatni činovnik.

!) IV C 2 - otsek C 2 odeljenja IV (Gestapo) BdS-a Beograd.

7.— J a n k o v i ć Miodrag, rođen 7.1.08 u Beogradu, trgovac radio-aparatima.

c.) *U cilju upućivanja za rad u logoru:*

8. — J a k o v l j e v i ć Radmila, rođena 8.12.23 u Beogradu, činovnica.

d.) *U cilju upućivanja na dobrovoljni rad:*

9. — M i j a i l o v i ć Milivoje, rođen 24.8.21 u Topoli, poljoprivredni radnik.

Uz predmet: M 2064 — Mijailović Milivoje.

Olovkom:

Sprovedeni 1.III.44.
Richter s. r.

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a — Zatvor

Po naredbi:
Brandt s. r. SS-kapetan

Štambilj:

Preuzeti u Prihvatnom logoru Dedinje. 1.3.44.

Krueger s. r.
SS-vojnik

DOKUMENAT BR. 231

ZAPOVEDNIK
POLICIJE BEZBEDNOSTI I SD-a
U BEOGRADU
IV A 3 Br. predmeta: 20/44
Referent: Kramp Beograd, 29.2.44.

Naređenje o sprovodu

I.) Ime i prezime: Radovan Jošić
Zanimanje: trgovac povrćem (rezerv, poručnik)
Datum i mesto rođenja: 10.10.1906 u Kodraži
Predmet: 4.1.44
ima se na dan 29.2.44 sprovesti u
Prihvatni logor Dedinje

Napomene:
Olovkom:
Odmazda

Štambilj:
Primljen u prihvatnom
logoru Dedinje 29.2.1944.
Friedrich s. r.

II.) Policiskom zatvoru

III.) Uz predmet:

Po naredbi:
Kramp s. r.
SS-podoficir
(Potpis šefa odelj. ili referenta)'

Mastilom:
Sproveden 29.2.44.
Richter s. r.

Štambilj:
Zapovednik policije
bezbednosti i SD-a
— Zatvor —
(Službeni štambilj)

DNEVNI RAPORT BANJICKOGA LOGORA

Reprodukovani izveštaj Banjičkog logora — koji je službeno nazivan „Prihvatnim logorom Dedinje" - pokazuje brojno stanje i srazmeru zatvorenika BdS-a i kvislinške policije.

DOKUMENAT BR. 232

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a Srbija, Sandžak i Crna Gora Prihvatni logor Dedinje/Kr.

Beograd, 27.8.1944.

Nadleštvu Beograd Odeljenje IV Referat 6-b *u Beogradu*

Olovkom: Karton kartoteke ažuriran 29.8/44

Predmet: Dnevni izveštaj
Veza: Nema

Na dan 26.8.1944 ujutro nalazio se je u prihvatnom logoru:

od strane Policije bezbednosti	1.869	uhapšenika
od strane srpske policije	938	uhapšenika
Svega	2.807	uhapšenika

Predato od strane nadleštva IV. 1-a	2	uhapšenika
Predato od strane nadleštva IV. 1-b	2	
Predato od strane nadleštva IV. 1-c	1	uhapšenik
Predato od strane nadleštva V. C-2 .	1	
Predato od strane Odeljenja V . .	i	
Predato od strane Ispostave Požarevac	j-	„
Predato od strane Ispostave Požarevac grupa Kostolac . .	22	uhapšenika
Otpušteno od strane nadleštva IV. 1-b	89	
Predato od strane srpske policije . .	5	uhapšenika
Otpušteno od strane srpske policije	6	uhapšenika
	2	uhapšenika

Na dan 26.8.1944 iznosi stanje u prihvatnom logoru:

Od strane policije bezbednosti . . .	.1.982	uhapšenika
Od strane srpske policije . . . _.__. .	942	uhapšenika
Ukupno	2.924	uhapšenika

Komandant logora
Kremper s. r.
SS-poručnik

Olovkom:
Schmeidig Josef

OTPUŠTANJE IZ LOGORA

Za otpuštanje iz logora postojali su posebni formulari, koji su sadržavali podatke o licu sa potrebnim naređenjem i napomenama, a isto tako i oštampan tekst izjave koju je otpušteno lice trebalo da potpiše.

DOKUMENAT BR. 233

VIŠI VOĐA SS I POLICIJE
na području Komandujućeg generala
u Srbiji

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu Beograd, 5 aprila 1944.
Nadleštvo IV/6 b
Oznaka predmeta: M 2064
Referent: IV A 3

Naređenje za otpuštanje

I. Na dan 8.2.44 tamo predata
zanimanje: glumica
prezime i ime: Jovanović Vera
datum i mesto rođenja: 23.4.1904 Prnjavor
ima se otpustiti 5.4.1944. u . . . . . časova.

Napomena:
J. po naređenju SS-kapetana Brandt-a opomenuti i otpustiti iz logora Dedinje.

II.
Prihvatnom logoru Dedinje.

Po naredbi:
Everding s. r.
(Potpis referenta ili rukovodioca odeljenja)
SS-poručnik

(Službeni pečat)

Štambilj:
Otpuštena iz prihvatnog logora
6.4.1944. IV A 3

Raspravljeno

IV C 2 Rei/Fr. Beograd, 5 aprila 1944.

Privedena iz logora Dedinje J o v a n o v i ć Vera je izjavila sledeče:

Po ***predmetu:***

Saopšteno mi je da sam otpuštena.

Bila sam opomenuta, da ne smem ništa od onog što sam videla i čula za vreme svoga bavljenja u zatvoru pričati licima na slobodi, jer u protivnom slučaju treba da računam sa najstrožijim policiskim merama.

Neću delovati politički niti antidržavno.

Predmeti koji su mi oduzeti prilikom hapšenja, vraćeni su mi bez izuzetka.

Razumela sam.

Posle svoga otpuštanja stanovaću u Beogradu, Prote Đurića 16.

p.p.p.[1])
Jovanović Vera s. r.

Zaključio:
Winter s. r.
SS-potporučnik

Štambilj:
Za vernost prevoda
Krueger s. r.
SS-vojnik

*) Pročitano, priznato, potpisano.

OBAVEZA CUTANJA I OBAVEŠTAVANJA

Prilikom puštanja iz Banjičkog logora, sva su lica morala potpisati obavezu o ćutanju o svemu što su u logoru videla i čula. Kod nekih, koja su izgledala pogodna, obaveza je proširena i na obaveštavanje o svim događajima koji su za nemačku policiju mogli biti cd interesa.

DOKUMENAT BR. 234

Šef Einsatzgruppe
policije bezbednosti i SD-a — Beograd, 17.12.1941.
Nadleštvo IV E/Sthb

1. ***Opomena***

Ukazano mi je na to, da ne smem ni sa jednim licem da govorim o onome što sam video i čuo za vreme dok sam se nalazio u zatvoru, kao ni o predmetu moga saslušanja.

Dalje, obavezujem se da ću najhitnije izveštavati o svima događajima za koje budem čuo, a koji bi bili od važnosti za policiju bezbednosti i druga nemačka nadleštva.

Upozoren sam i na to, da u slučaju nepridržavanja ove opomene, treba da računam sa najstrožijim merama državne policije.

V. M. Duričić s. r.

Prisutan:
Steinhiller s. r.
SS-podoficir

Karl Knothen s. r.
tumač IV E

Naređenje

2. U akta

SS-poručnik

UTICAJ ISPOSTAVA BdS-a NA ODLUČIVANJE O SUDBINI HAPŠENIKA

Ispostave BdS-a upućivale* su *svoje zatvorenike, po sprovedenoj istrazi, svojoj centrali u Beogradu. Uz njih su dostavljale izveštaj sa konkretnim predlogom za dalji postupak sa tim licima. Ovaj predlog je mogao u Beogradu biti usvojen ili preinačen. Karakteristično je kako se pojedinim hapšenicima pripisuju određene namere, bez ikakvog osnova za to, kao naprimer u slučaju Semsadinovića ili Jelića (Pošto se „potucao", zaključak: „Nema sumnje da je nameravao da ode komunistima").

DOKUMENAT BR. 235

VIŠI VOĐA SS I POLICIJE
u Srbiji
Zapovednik policije bezbednosti
i SD-a u Beogradu
Ispostava Leskovac
Delov. br. 581/44 — IV 12 — I

Leskovac, 31 jula 1944.

Štambilj:

Kancelarija
rukovodioca
IV

Štambilj:

Zapovednik
policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu

Primljeno: 5.VIII.1944

Delov. br. 9848/44

Odeljenje:	Referat	Referent
IV	1 b	Koppe s. r.

Paraf:

Paraj:

Paraf:

Paraf: W(ienecke) 11/8
Paraj: Sa(ttler)

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a
u *Beogradu*

Predmet: Predaja uhapšenika
Veza: Nema
Priloga: ***2***

Sledeči uhapšenici predaju se tamo u cilju ***mera odmazde:***

1.) D i m i t r i j e v i ć Spasoje, rođen 1924 Leskovac, boravište tamošnje, đak,
2.) S t e v a n o v i ć Božidar, rođen 1923, Leskovac, boravište tamošnje, telegrafista,
3.) V e 1 i k o v i ć Božidar, rođen 1907, Novo Selo, boravište Leskovac, železnički činovnik,
4.) P e t k o v i ć Dragoljub, rođen 1922, Vranje, boravište Leskovac, telegrafista,

Sledeči uhapšenici predaju se tamo u cilju upućivanja na ***prinudni rad:***

5.) P a v 1 o v i ć Dragoljub, rođen 1907, Vinarce, boravište Leskovac, nakupac stoke,
6.) M i h a j l o v i ć Zivojin, rođen 1910, Vinarce, boravište Leskovac, poštanski činovnik,
7.) Š e m s a d i n o v i ć Nejim, rođen 1919, Krane, srez Prespanski, boravište Bitolj, Albanija, tkač,
8.) J e 1 i ć Ratko, rođen 1917, Orgaj, srez Prokuplje, boravište Prokuplje, gostioničar.

Štambilj:
IV/1 nema predmeta
10.8.44 ***Paraf:***

Štambilj:
Nije obuhvaćen u kartoteci

Paraf:

Freitag s. r.
SS-poručnik

Sch

Postojeći razlozi za lica koja se sprovode ovamo radi mera *odmazde:*

1.) D i m i t r i j e v i ć Spasoje pripadao je komunističkoj organizaciji u Leskovcu i vodio je čitalačku grupu. Priznao je.

2.) S t e v a n o v i ć Božidar bio je aktivan kao komunista već 1941 i 1942. Bio je zaposlen na ovdašnjoj železnici i opet aktivan za komuniste. Vršio je i kurirsku službu i sklanjao lica pred zahvatom policije.

3.) V e l i č k o v i ć Božidar informisao je kao železnički činovnik komuniste o železničkom saobraćaju na leskovačkoj pruzi.

4.) P e t k o v i ć Dragoljub organizovao je u Leskovcu komunističku čitalačku grupu. Prenosio je komunistima vesti koje su za njih bile od važnosti.

Postojeći razlozi za lica koja se sprovode ovamo radi ***prisilnog rada:***

5.) P a v l o v i ć Dragoljub priznao je da je obavljao kurirsku službu za komuniste.

6.) M i h a j l o v i ć Zivojin izdao je komunistima jednom neku akciju, izvestivši ih pismeno o tome. Priznao je.

7.) Š e m s a d i n o v i ć Nejim bio je zbog ubistva bez predumišljaja osuđen na 15 godina robije. Po izdržanoj kazni lutao je bez cilja i postoji jaka sumnja da je nameravao da ode komunistima, pošto nigde nije našao skloništa.

8.) J e 1 i ć Ratko je pobegao sa prinudnoga rada u Boru i potucao se. Nema sumnje da je nameravao da ode komunistima.

Freitag s. r.
SS-poručnik

KONSPIRATIVNOST U POGLEDU RADIO-PRISLUŠNE SLUŽBE

Rezultati radio-prislušne službe, koji su saopštavani BdS-u preko oficira za vezu VB II, upotrebljavani su za pokretanje postupka i u istragama, no uz sve mere predostrožnosti kojima se težilo da se ne sazna za izvor tih informacija. To jasno pokazuje sledeći dokumenat, tačke 1, 3 i 5, u kojima se podaci dobijeni putem prislušne službe pripisuju pouzdanom agentu. Pored toga, VB II je snabdevao ovakve informacije specijalnim pečatom kojim bi naređivao da se eventualno hapšenje na temelju informacije sprovede tek posle izvesnoga vremena, kako se, tobože, ne bi ugrozio navodni agent od koga informacija potiče. Time se i u samom aparatu BdS-a, želelo izazvati utisak da se kod informacije radi o obaveštenju, dobijenom preko agenture.

DOKUMENAT BR. 236

VB II — Br. SM 395/42 Beograd, 7.10.42

Kod saslušanja imati u vidu:

1. — Izveštaj potiče od agenta koji je dosada poznat kao apsolutno pouzdan. Ovaj je izvestio da kap. B(abunski) simpatiše sa pokretom DM i da poznaje sve oficire pokreta u Beogradu.
2. — Babunski je stoga — *jako sumnjiv* — da je delovao u organizaciji Draže Mihajlovića.
   Uhapšeni mora znati imena oficira DM-pokreta u SDS-i u Beogradu.
3. — *Bezuslovno treba paziti:*
   Uhapšenom se ne smeju *ni u kom slučaju* predočiti prednja obaveštenja agenta *doslovce* ili tako, da odatle može prepoznati izvor obaveštenja, jer bi isti inače bio ugrožen.
4. — *Jedan prepis* saslušanja dostaviti što je moguće hitnije VB II pod oznakom broja koji je stavljen u zaglavlju, radi daljeg iskorišćenja i kontrole agenta.
   Olovkom: izvršeno 5.11.
   Paraf: Kr.
5. — *Napomena:* Pošto nije jako opterećen, predlog za upućivanje u logor ratnih zarobljenika posle saslušanja.

Mueller s. r.
SS-poručnik

PREKI SUD BdS-a

V izvesnim slučajevima zapovednik Sipo i SD-a je formirao posebni preki sud. Ovo se dešavalo, naprimť. kada bi izvesno lice trebalo osuditi na smrt, a ne dati mogućnosti drugim ustanovama (redovnim vojnim sudovima) da se pozabave pozadinom postupka. Slučaj Tomaševića, Jakšića i Zečevića rešen je pred prekim sudom BdS-a zato, da se ne bi otkrilo postrojenje strogo konspirativne prislušne službe, koja je otkrila ilegalnu radiostanicu sa kojom su optuženici bili povezani. Stanica je pretstavljala važnu kariku u mreži britanske obaveštajne službe u okupiranoj Srbiji.

DOKUMENAT BR. 237

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu

Beograd, 19.4.43.

Preki sud Zapovednika policije bezbednosti i SD-a u Beogradu, kome su pripadali:

1.) SS-pukovnik dr. Schaefer kao pretsednik,
2.) SS-major dr. Weinmann kao porotnik,
3.) SS-kapetan Hausding kao porotnik,
4.) SS-poručnik Mueller kao zastupnik optužbe,
5.) Pripadnik SS-a Franzoesy kao tumač i
6.) Kancel. nameštenica Sachs kao zapisničarka

osudio je optužene

Dragomira Tomaševića, rod. 12.11.1900 u Petrovcu,
Tihomira Jakšića, rođ. 9.10.19 u Slavonskoj Požegi, i
Bogoljuba Zečevića, rođ. 8.8.14 u Ivanjici
na smrt.

Tomaševiću je dokazano, a i priznao je da je od marta 1942 igrao vodeću ulogu u izgradnji radio-mreže pokreta DM, da je u Beogradu rukovao jednim ilegalnim radio-otpremnikom i izradio niz drugih otpremnika za organizaciju. Osim toga otpre-

mio je iz Beograda mnogobrojne izveštaje glavnom štabu DM-a.

Jakšić je od marta 42 u Beogradu rukovao jednim ilegalnim radio-otpremnikom pokreta DM i uspostavio radio-vezu beogradske organizacije DM sa glavnim štabom, kao i izrađivao radio-otpremnike.

Zečević je od jula 42 do svoga hapšenja radio kao kurir za beogradski štab organizacije DM.

Presuda ima se odmah izvršiti.

Paraf: Sch(aefer)

SS-major SS-pukovnik SS-kapetan

RAD BdS-a PO SEKTORU VI

BdS Beograd radio je obaveštajno i po sektoru VI RSHA. O podacima do kojih bi došao službeno je izveštavao zainteresovane ustanove u Reich-u.

DOKUMENAT BR. 238

Radio-služba
policije bezbednosti i SD-a

Primljen	**Prostor za štambilj prijema**	**Otpravljen**
čas dan	***Tajni predmet Reich-a!***	**čas dan**
mesec godina	***Mastilom:***	**13.05 16. mesec godina XII. 1943.**
od	**uvedeno Kaiser**	**Kome Beč**
po	**16.XII.43.**	**po *Paraf* R**
	1. Teletip	***Specijalni radio-izveštaj***
Br. 9162	**Telegram - Radiogram - Teletip - Telefon Sp. r. izv.[1])**	

Tajni predmet Reich-a

VI-/25 Jedan primerak Beograd, 15.12.1943
Rx/LP
6/44 tajni predmet Reich-a
Rukovodnoj ustanovi državne policije
na ruke SS-majora Waneck-a

Beč

Predmet: Neprijateljski kurs prema Nemcima u Mađarskoj.

Mađarski oficiri i viši upravni činovnici žale se na neprijateljski kurs prema Nemcima, koji sve više dolazi do izražaja u Mađarskoj, a koji teži, da što je više moguće, isključi činovnike i oficire prijateljski raspoložene prema Nemcima, i na njihova mesta postavi one koji su neprijateljski na-

***) Specijalni radio-izveštaj.**

strojeni prema Nemcima. Prilikom jednog lova u srednjoj Mađarskoj, sredinom prošle nedelje, u kojem su učestvovali između ostalih i podžupan Läszlö E n d r e i veći broj visokih germanofilskih oficira, Endre je izjavio, da ima osećaj da se odnosi u Mađarskoj toliko jako zaoštravaju, da će biti uklonjeni svi prijatelji Nemačke, kako bi time bio oslobođen put za neprijateljsku politiku Mađarske prema osovini.

On, kao i drugi germanofilski oficiri i činovnici raspituju se, da li će dobiti pravo azila u Reich-u, ako za njih više ne bude postojala nikakva momogućnost u Mađarskoj. Jedan mađarski general, koji je učestvovao u lovu i koji se bio istakao a komandovanju mađarskim trupama na Istoku, izjavio je da vlada pokušava sve, kako bi se oslobodila politike osovine. Ali je ipak Honved[1]) dovoljno jak, da može sprečiti svaki državni udar.

Pošto i sa drugih strana pristižu slični izveštaji, da se mađarski oficiri raspituju o pravu azila u Nemačkoj, moli se za obaveštenje, da li i ukoliko se njima ovo može zagarantovati.

Mastilom:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a — VI/25
u Beogradu, Del. br
Potpis: Dr. Schaefer
SS-viši pukovnik

Paraf:

R(exeisen) 15.12.43.

2) Zastupniku s molbom na znanje.
3) Podneti rukovodiocu s molbom na potpis.
4) Teletip. ***Paraf:*** Sch(aefer)
5) Gospođi Kaiser. ***Olovkom:*** 89/43 Pov.
Paraf: K(aiser)

Naziv za mađarsku vojsku (domobran).

SITUACIONI IZVESTAJI ODELJENJA VI BdS-a

Avgusta 1944 godine počeo je BdS, preko svoga odeljenja VI, da izdaje situacione izveštaje i propagandne informacije. Zadatak im je bio da služe kao uputstvo za nacistički ideološki rad u vojnim jedinicama. Ovo je bio sastavni deo opštih napora da se u Wehrmacht-u pojača unutrašnji propagandni rad radi održavanja morala trupa.

DOKUMENAT BR. 239

Obaveštenja
Odeljenja VI
Prilog situacionom izveštaju
od 1.9.44.
Delov. Br. 1236/44 pov.

Poverljivo
Zaključeno
30.8.44.

Izveštaji Odeljenja VI izlaze otsada redovno sa mesečnim izveštajima Višeg vođe SS i policije. Oni treba starešinama jedinica da daju uputstva za ideološki rad u trupi. Međutim, sasvim posebno su zamišljeni izveštaji za ideološku odbrambenu službu. Baš u današnje vreme, kada neprijateljska propaganda sama sebe pretiče i ponovno povlačenje frontova kao i izdaja Rumunije, čine da slabiči budu podložni]i ovakvoj propagandi, dužnost je starešine jedinice da se stara o raspoloženju svojih ljudi, da jača njihovo ideološko držanje i poverenje u pobedu. U tome radu izveštaji treba da mu budu pomagači.

Krajnje naprezanje snaga

Na kraju pete godine rata neprijatelji su sjedinili sve snage i nastoje da u najvećim bitkama svetske istorije angažovanjem miliona ljudi i masama najmodernijeg ratnog materijala dovedu do odluke.

Na Zapadu je nastao pokretni rat, u kome se vidi kako Anglo-Amerikanci nadiru ka Seni.

Obe armije vojne grupe Rommel uspele su da izvrše jedan od najtežih prelaza reke. Nemačke divizije stoje sa svojim tenkovima i topovima na istočnoj obali Sene i tako su osujetile neprijatelju drugu nameru za opkoljavanje.

Anglo-Amerikanci su zaposeli Pariz posle hrabre odbrane nemačkih uporišta u gradu.

Sada se vidi da sama Sena nije bila zamišljena kao glavna linija budućeg • fronta u Francuskoj, da su prihvatni položaji bili planirani u dubljoj pozadini. Jasno je i koje trupe treba da posednu prihvatni front: obe armije koje su se isprva borile u Normandiji i sada se povukle preko Sene, trupe koje su dosada stajale u severnoj Francuskoj s puškom „k nozi" i divizije vojne grupe Blaskowitz koje se povlače zadržavajući neprijatelja davanjem otpora u dolini Rone. Narednih nedelja borbe će se voditi za uspostavljanje ovakvog novog fronta.

Na Istoku je nemački odbrambeni front na severnom i srednjem delu ukočen.

U Rumuniji se naše trupe nalaze s obe strane donjeg Pruta u teškim probojnim borbama. Rusi su prešli Seret.

U Karpatima neprijatelji pokušavaju da prodru u Mađarsku Na prostoru Balkana dosada neutralna Turska odlučila se za neprijatelje i stavila se na njihovu stranu.

U Rumuniji smo doživeli drugo izdanje kraljevske izdaje. Kralj Mihajlo je posle uklanjanja Antonescu-ove vlade, besramno i podmuklo zaključio primirje sa Sovjetima. On je time izvršio zločin i prema svome narodu, pošto ga je izručio Sovjetima. Treba se nadati da će energična intervencija nacionalnih patriota u Bukureštu u poslednjem minutu moći da zadrži nesreću izazvanu izdajom. Kakav će efekat izdaja imati na tok fronta, još se ne može predvideti. Nemačke protivmere će, međutim, i ovde uskoro dovesti do učvršćenja situacije.

Tako u času odbrane imamo ne samo da primamo udarce od skoncentrisanih neprijateljskih snaga, brojno i materijalno nadmoćnijih protivnika na frontovima, nego se moramo boriti i sa izdajom nekadašnjih saveznika. Za one koji misle samo sa olovkom u ruci, moglo bi da izgleda da je već utvrđeno kada će rat biti završen.

Mi, međutim, kao vojnici Reichsfuehrer-a[1]) imamo nesavladljivu veru u konačnu pobedu i nepokolebljivo poverenje u Führer-a i narod. Ne postoji uopšte nikakav povod da obe-

Tj. Himmler-a.

simo glavu. Udarci kao 20 juli 1944[1]) ili izdaja Rumunije ne mogu nas oboriti, sve dotle, dok je svaki Nemac spreman, da se sam potpuno založi i da sve da od sebe. Iz nedela od 20 jula ove godine, iskrsao je jedan izliv nemačkog naroda, koji je jasno otkrio još skrivene snage. U Istočnoj Pruskoj su stotinama hiljada ljudi, žena i dece, u času opasnosti posegli za ašovima, te su podigli protivtenkovske i streljačke rovove. Uprkos terora bombardovanja, naoružanje radi sa pojačanom turažom, na starom i novom oružju. Naša vojska je netaknuta i stalno se popunjava iz domovine. Nove mase se privode u vojsku i industriju naoružanja. Dela naših vojnika, a naročito nemačkih boraca-pojedinaca, pokazuju visoku vrednost nemačke armije i u 6-oj godini rata. Novo oružje dolazi. Trku za vremenom ćemo dobiti mi, ali bi bilo pogrešno pouzdati se samo u novo oružje, a da sami popustimo. Zadaci ovoga časa su krajnje naprezanje snaga i bezuslovno angažovanje pojedinaca.

Generalpukovnik Guderian o situaciji

Prilikom jednog razgovora sa pretstavnikom DNB-a[2]) izjavio je generalpukovnik Guderian između ostaloga:

> »Naravno da nam brojna prevaga sovjetskog protivnika pričinjava teškoće. Ali mi ćemo ga savladati. Naše trupe stvaraju čudesa. Njihov odbrambeni i napadački duh su primerni, iako ovaj poslednji zasada može da dođe do izražaja samo na izvesnim tačkama fronta, ali ćemo i tamo, kako je naređeno, u najkraćem roku uspostaviti situaciju«.

Na pitanje, da li je time pogrešna tvrdnja Engleza da je odluka u sovjetskom ratu već pala, izjavio je novi načelnik generalštaba kopnene vojske:

> »Ovu britansku tvrdnju ćemo dobro zapamtiti. Za onoga koji ratuje, ništa nije povoljnije, nego kada se neprijatelj sam vara. Sigurno je da Sovjeti imaju nameru da nas pregaze. Isto tako je sigurno da njihovi ispadi nose tim više obeležje avanture u koliko se više približavaju području Reich-a i njegovih saveznika. Pregled koji imam

[1]) Atentat izvršen na Hitler-a.
[2]) DNB — Deutsches Nachrichtenbuero, tj. Nemački informativni biro (Nemačka zvanična novinska agencija).

nad situacijom i daljim našim dispozicijama, daje mi perspektivu da će sadašnji sovjetski nalet ne samo biti slomljen, nego da će boljševički osvajači opet biti izbačeni iz svih područja koja sada tako surovo pustoše.«

Iz vojničkih pisama

Vojnička pisma ocrtavaju bolje nego ma šta drugo raspoloženje trupa i domovine. Pri tome, pisma sa fronta naročito pokazuju, da je raspoloženje i držanje većine vojnika na frontu odlično i puno pouzdanja, da samo mali izuzetak izveštava o rđavom i onome što tišti. Baš pisma sa Istočnog fronta pokazuju da vojnici samo retko izveštavaju o teškim doživljajima na frontu, nego da baš na ovome frontu koji je najbogatiji doživljajima i naporima ispoljavaju pouzdanje koje je čvrsto kao stena. Tim neraspoloženiji su međutim ovi vojnici, kada ih njihovi srodnici opterećuju stvarima, koje im se u poređenju sa njihovim doživljajima, pričinjavaju malim i ništavnim, pri čemu moraju, međutim, da konstatuju da baš ove stvari slabe front u domovini i na njega utiču negativno.

Samo mali procenat njih izlaže težinu borbi i napora na frontu. Međutim, baš sadržaj ovih pisama se prerna iskustvu znatno brže širi nego pozitivna pisanja, jer srodnici u brizi za dobro svojih vojnika, znatno češće govore o tome sa drugim licima, nego što se to događa sa pismom koje je napisano pozitivno.

Ovde starešina jedinice mora da interveniše i da stalno dejstvuje na trupu poukama u smislu, da se u domovini baš reč vojnika na frontu naročito uzima u obzir pri razmatranju položaja. Nemoguća su pisma iz kojih dajemo izvod:

»Kada smo se posle teškog napada ponovno našli, ostalo je od moje čete samo još 16 ljudi, Sve ranjenike morali smo ostaviti, iako su strašno vikali...«

ili

»Nas će ovde u Rusiji sve još đavo odneti. . . .«

ili

»Skoro se više ne da izdržati. Gamad će skoro da nas poždere. Stalno otstupanje pod teškim borbama. Dan i noć na cesti na ledenoj hladnoći bez stanova. Nikakve pešadije više iza, odnosno ispred nas. Ruse koji nadiru

morali smo da držimo na otstojanju streljačkim strojem. . . . .«

ili

»Svi ovde smo strašno jadni i zbog velike gladi smo već klali pse. . . . .«

Kao što je već naglašeno, ovi pesimistički glasovi su vrlo malo zastupljeni i veliki deo vojnika na svim frontovima je apsolutno pozitivno nastrojen i sa čvrstim pouzdanjem veruje u konačnu pobedu Nemačke. Zadatak je starešine jedinice da postigne, da trupa bude ideološki usmerena tako da ovakva negativna pisma budu isključena.

Držanje vojnika na frontu dejstvuje više od svega drugog na domovinu, i nemalo doprinosi učvršćivanju držanja i pouzdanja u domovini u dobar ishod rata.

Protiv prokletog duha pozadine

Dnevna zapovest koju je Reichsfuehrer SS-a u svome svojstvu kao glavnokomandujući rezervne vojske upravio na dan 1 8 44 trupama izvan borbenog fronta je plameno priznanje velikim vrlinama naše nacije za vernost, poslušnost i ispunjavanje dužnosti.

Reichsfuehrer je zahtevao od svakog oficira i vojnika i pripadnika kopnene vojske Reich-a da se beskompromisno pošteno odreknu svakog egoizma i prokletog duha pozadine. Ne može se poricati, da utisci o na izgled neobuzdanom životu u pozadini, koji vode vojne i civilne upravne ustanove, ispunjavaju vojnika na frontu najvećim ogorčenjem. Ovi doživljaji koji uzimaju široku razmeru u vojničkim pismima i razgovorima onih koji su bili na otsustvu, ne.promašuju svoje dejstvo ni na sunarodnike u domovini. O tim elementima se govori kao o onim subjektima koji su uspešno pomagali marksističko-jevrejsku politiku podmuklog udarca nožem iz poslednjeg rata. Oni su opet tu, špekulanti i razvratnici pozadine, koji prema iskustvu, ravnomerno pretstavljaju glavninu onih koji u svojim pismima punim sitničave kritike zaražavaju raspoloženje u domovini.

Razorne posledice iznesenog života u pozadini i sami smo doživeli u njihovom dejstvu. Mnoga pisma poštenih vojnika sa fronta sadrže energično ukazivanje:

»Zar nema nikakve vlasti koja bi uklonila ove prilike u pozadini što tako razorno deluju?«

Dnevna zapovest Reichsfuehrer-a SS-a ne dopušta nikakvu sumnju da će sa ovim prilikama jednom zauvek biti prekinuto.

»Fosforna kiša« kao sredstvo vazdušnog rata

Protiv glasine da protivnik sada ima mogućnosti da u većim količinama u vidu kiše, baca fosfor nad gradovima i predelima i time eventualno postigne pooštravanje vazdušnog rata, treba reći: Dosada nema nikakvih znakova o tome da se fosfor može bacati u vidu kiše. Ne postoje za to ni uređaji. Dosada još nije utvrđeno da se vrši prskanje fosfora iz vazduha.

Iz neprijateljske propagande

Događaji od 20 jula dali su protivničkoj propagandi takav elan, da se teško vraća na teren stvarnosti. U neprijateljskom taboru se ne može i neće da shvati da je reakcija na atentat u celokupnom nemačkom narodu, uključivo i Wehrmacht, sasvim drukčija, nego što ju je protivnik pretstavljao. Njegov mentalitet se od 1918 nije promenio. Stoga on ne shvata da nemački narod više ne reaguje u smislu njegovih propagandističkih hipoteza, nego vojnički, nemački i nacionalsocijalistički.

Samo tako može se razumeti da se on obećanjima, primamljivanjima i pretnjama obraća nemačkim radnim ljudima sa pozivom »da gurnu kamen koji se već kotrlja nizbrdo«.

Za to su karakteristični leci koji su 6 8 44 bačeni nad Berlinom, u kojima se neprijatelj obraća nemačkim radnicima, kao i poljskim i francuskim radnim snagama koje se nalaze u Reich-u.

U ime nemačkog naroda

Fabrički radnik Kurt Groebe je 1943 godine huškačkim i razornim izjavama pred drugovima sa kojima radi vršio pripremu za veleizdaju i išao na ruku neprijatelju. On se za to osuđuje na smrt i trajni gubitak građanskih prava.

Groebe je ranije sedam puta kažnjavan, većinom zbog krađa i pljačke, ranije je **bio pripadnik** RFB-**a[1]) i radio kod Industriskog** Gas A. D.

On je pričao jednom drugu sa rada, da je Fuehrer pretrpeo slom živaca, kao i da je pogođen metkom navodno od Himmler-a. Povodom poraza kod Staljingrada, izjavio je da je on već odavno unapred znao za ovaj rezultat; mi moramo rat izgubiti i ne možemo ga dobiti. Jednom Poljaku je izjavio, kad bi Rusi došli u Nemačku, onda on neće biti »ovako« (dignuta ruka na nemački pozdrav) nego »tako« (dignuta ruka u sastavljenu pesnicu). Pritom je Poljaku stavio do znanja da će mu Rusi odrubiti glavu. U trpezariji preduzeća nasilno je skinuo istaknuti plakat Rukovodstva propagande Reich-a »Uradite više nego što to nalaže dužnost«, te ga je zgužvao i bacio. Takođe je huškao inostrane radnike i izjavio im da jednostavno prekinu rad, ako ne dobiju stvari koje su im potrebne.

Navodni štrajk u Getenhajen-u[1])

Radio Moskva je javio da je u Gotenhafen-u izbio štrajk. Koliko iz izveštaja i obaveštenja proizlazi, pohapšeni su rukovodioci sindikata. Tramvaji su prekinuli saobraćaj.
Samo po sebi vrlo zgodno izmišljeno: Samo je gadno što u Gotenhafen-u uopšte nema tramvaja.

[1]) Verovatno „Roter Frontbund" — Savez crvenog fronta.
[2]) Sada, Gdinja u Poljskoj.

GOLUBIJA POŠTA

Dok je Abwehr, za održavanje veze sa isturenom agenturom i obaveštajnim punktovima, od ranije koristio golubove pismonoše, dotle je aparat Sipo i SD-a počeo da ih koristi tek od druge polovine 1944 godine. Golubove je dobio od Wehrmacht-a.

DOKUMENAT BR. 240

Zapovednik
policije bezbednosti i SD-a
—• Einsatzkommando Banat
Ispostava Pančevo
Del. Br. 438/44. — Ku/Ba.

Pančevo, 19 9 44
Olovkom: Šef
Štambilj: 23 IX 1944

Zapovedniku Sipo i SD-a
— Einsatzkommando Banat —
lično SS-majoru B o e h m - u
u B e č k e r e k u[1])

Zapovedniku Sipo i SD-a
— Ispostava Vršac —
lično SS-podoficiru W i l k e n i n g - u
u V r š c u

Zapovedniku Sipo i SD-a
— Uporište Bela Crkva —
lično SS-podoficiru G r u b e r - u
u B el o j Crkvi

Predmet: Koriščenje golubova pismonoša u obaveštajnoj službi

Po naređenju BdS-a Beograd — SS-majora S a t t l e r - a — trebalo bi da se 180 golubova pismonoša Vojne golubije stanice Jugoistok, koji su smešteni u Pančevu, iskoriste u obaveštajnoj službi policije bezbednosti i SD-a. Golubove

***) Zrenjanin.**

pismonoše treba zasada da puštaju sa izveštajima Einsatzkommanda Bečkerek, ispostava Vršac i uporište Bela Crkva. Zamišljeno je da bi zasada, trebalo vršiti probne letove i da se golubovi pismonoše upotrebe kao sredstva veze i za važne izveštaje, koji se moraju sprovesti odmah i BdS-u Beograd. Golubovi pismonoše mogu se upotrebiti i kod većih akcija, te su od velike važnosti naročito kada ne funkcionišu druga sredstva veze kao telefon, železnica itd.

Domicilni golubarnik je u Pančevu, Bismark-ova ulica br. 10. Umoljava se, da donosiocu dopisa i golubova pismonoša stavite na raspolaganje kod tamošnjeg nadleštva, jednu prostoriju za smeštaj golubova.

Donosilac golubova pismonoša kaplar Hertrampf upoznaće tamošnje nadleštvo sa postupkom i korišćenjem golubova pismonoša.

SS-major Sattler* koji se po prednjoj stvari nalazio 14.9.44 u Pančevu, detaljno će obavestiti pismeno tamošnju Einsatzkommandu o upotrebi golubova pismonoša itd.

Po nalogu:
Kuschel s. r.
SS-potporučnik

2) **Veze sa nemačkim i kvislinškim ustanovama.**

SARADNJA UPRAVNOG ŠTABA VOJNOG ZAPOVEDNIKA SA NADLESTVOM SIPO I SD-a

Einsatzgruppe Sipo i SD-a, a posle nje BdS, informisali su Upravni štab o ličnostima i zbivanjima. Za tu saradnju pružaju primer sledeča dva dokumenta. Iz njih se vidi i unutrašnja administracija kod nadleštva Sipo i SD-a povodom upita Upravnoga štaba.

DOKUMENAT BR. 241

Vojni zapovednik u Srbiji
Upravni štab
Delov. br. 642/41 II pov.

POVERLJIVO
Beograd, 22 septembra 1941.
Telefon: 27316 — 330
Me.

Predmet:
Veza:
priloga

Štambilj:

Policija bezbednosti i SD-a Beograd	
25.IX.1941.	Prilog
Referat EK	Uneti u kartoteku
Delov. br.	*Paraf:* Ba

Paraf:
Jg.

Šefu Einsatzgruppe policije bezbednosti i SD-a
— Einsatzkommando Beograd —
u Beogradu

Olovkom:
Rukovodiocu III s molbom na rešenje.
Predmet priključen
Paraf: H(ausding) 7/X

Na osnovu jednog upita Zapovednika Wehrmacht-a Jugoistok, molim da što pre dostavite podatke o ličnosti ministra rada D r a š k i ć a.

Za Zapovednika u Srbiji
Sef Upravnog štaba
po nalogu
Potpis nečitak

Mastilom:
Priključiti predmetu D 88
Paraf: D.

DOKUMENAT BR. 242

Mastilom: 885 / ***Paraf:***

Komandujući general i zapovednik u Srbiji
Upravni štab Beograd, 19 avgusta 1942.
Delov. br. 37 Br. 136/42 IV Telefon: 27316 — 330

Štambilj:

Predmet: Politička pouzdanost srp. generalmajora Dekaneve i jevrejske veze bibliotekara Stefanovića

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Datum prijema: 24.VIII.1942.		*Paraf*
Delov. br. 8297/42		*Paraf:*
Odeljenje:	Referat	Referent
IV	(III)	*Paraf:*

Veza:
Prilozi:

Paraf: 20.? ***Paraf:***

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Bivši jugoslovenski generalmajor Dekaneva Linus, rođen 22.9.1884 u Puli (Istra), otpušten je iz nemačkog zarobljeništva. Prema njegovim navodima, on je stekao zasluge za saradnju bivše jugoslovenske države sa Nemačkom i bio je za to odlikovan od nemačke strane. On se trudi da dobije neko nameštenje u nemačkim uredima i posetio me je u vezi sa ovom stvari. Molim da me obavestite, da li je imenovani politički besprekoran ili postoji kakav prirgovor protiv njegove upotrebe u nemačkim nadleštvima.

Sem toga, molim da se utvrdi, da li je supruga bibliotekara Stefanovića Pavla, koji je zaposlen u Univerzitetskoj biblioteci, rođena 22.III.1901 u Kruševcu, jevrejskog porekla.

Moli se za što hitnije obaveštenje.

Za Komandujućeg generala
i Zapovednika u Srbiji
Načelnik Upravnog štaba[1])
Dr. Gerstner s. r.
vojni upravni savetnik

[1]) Izostavljeno: po nalogu.

Olovkom:

IV
1.) III. s molbom za stav
2.) IV C 1
Paraf: Sa(ttler) 25/8
Regelin 20/XI !

Mastilom:

III A i III C
izvideti pomoću agenata
ponovno podneti rukovo-
diocu III ***Paraf:*** 25.8
R(exeisen)

Paraf: 29.8
Obaveštenja u pogledu
Stefanovića su pokrenuta
Paraf: H. Schr(oeter)
21/9.42 SS-ppor.

Štambilj:

D	od	kod
Predmet	priključen	
422	nije pronađen	

SARADNJA WEHRMACHT-a SA BdS-om

Jedinice Wehrmacht-a su na terenu održavale prisne veze sa ograncima BdS-a u svemu što se ticalo suzbijanja NOP-a i borbe protiv partizana i KPJ. Iz mesta, u kojima nije bilo BdS-ovih ispostava, one su se obraćale neposredno BdS-u Beograd, tražeći od njega saradnju u toj borbi, a njemu su upućivale i svoje hapšenike.

DOKUMENAT BR. 243

Dežurni podoficir Beograd, 15.11.1942

Olovkom:
Podoficiru Hedrich-u
Paraf: Di(tges)
16/11.

Zabeleška

15.11.42 zamolila je telefonski komanda mesta Mladenovac — kapetan Leibbrand — da se u ponedeljak, 16.11.42 uputi tamo jedan službenik ovoga nadleštva, zbog jednog hitnog komunističkog predmeta.

Kapetan Leibbrand se pozvao na usmeni dogovor sa SS-podoficirom Hedrich-om.

Kramp s. r.
SS-podoficir

Odeljenju — IV A 1

DOKUMENAT BR. 244

Beograd, 18 novembra 1942

Predmet: Telefonsko saopštenje komande mesta Mladenovac od 15.11.1942.

Na osnovu gore navedenog saopštenja uputio se potpisani danas, po nalogu, u Mladenovac i održao je razgovor sa gospodinom kapetanom Leibbrand-om. Leibbrand je izjavio da su u noći od 14 na 15.11.1942 u Mladenovcu i u spoljnim kvartovima izlepljeni komunistički leci. On sumnja u neke komuniste iz Mladenovca, koje već duže vreme posmatra, da su oni izrardili odn. izlepili te letke. Zamolio je da ih mi uhapsimo i sprovedemo za Beograd. Izjavio sam mu da trenutno nemamo službenika na raspolaganju i predložio sam da hapšenje i sprovođenje treba on da izvrši sa svoje strane. Kapetan Leibbrand bio je sporazuman sa ovim predlogom i 19 lica će biti uhapšeno naredne noći u 3 časa i sprovedeno prvim vozom za Beograd. Oko 9 časova stiže taj voz u Beograd, pa bi u to doba trebalo da stoji na stanici na raspolaganju kamion, koji će hapšenike odmah odvesti u logor Dedinje. Priložen je poimenični spisak, a sem toga je priložen i jedan letak. Drugi letak, koji tumač Ackermann još prevodi, biće podnesen kasnije.

Hedrich s. r.
SS-podoficir

Olovkom:
Predmet!

Paraf: Di(tges)
19/

ODNOSI BdS-a SA ODELJENJEM ZA PROPAGANDU

Za dirigovanje kulturnim životom u okupiranoj Srbiji bilo je nadležno Odeljenje za propagandu, kao vojno-propagandni organ. Međutim, u okviru BdS-a postojao je, u sastavu odeljenja III (SD), posebni kultur. ni referat koji se često nije slagao sa Odeljenjem za propagandu. Primer za takvo razmimoilaženje i, istovremeno, za kontrolu koju je sprovodio BdS nad kulturnim životom pretstavlja sledeći dokumenat.

DOKUMENAT BR. 245

III C[1])
Schr./Br. 27.10.1942.

Štambilj:

Zapovednik
policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu

Datum prijema: 29.X.1942.

Delov. br.: 15201/42 *Paraf:*

Odeljenje:	Referat	Referent
III C		

Paraf:

Paraf:

1.) Zabeleženo aktom

Predmet: Vladeta Dragutinović

Vladeta Dragutinović, koji radi kao glumac i reditelj u beogradskom Narodnom pozorištu, bio je pre rata pasionirani prevodilac francuskih pozorišnih komada, koje je obično sam postavljao na pozornicu. On je bio jedan od stubova francuske propagande u Jugoslaviji, važio je kao ubeđeni prijatelj francuske kulture i često se kao takav pojavljivao na

») III C — otsek C odeljenja III (SD) BdS-a, bio je nadležan za kulturni život.

francuskim kulturnim priredbama. Nemački repertoar je, ukoliko je to bilo u njegovoj moći, uvek odbijao. Njegova supruga je Francuskinja.

Slučajno se moglo konstatovati, da je Vladeta Dragutinović 15.7.1930 bio odlikovan francuskom rozetom za narodno prosvećivanje[1]).

I nedavno je intendant Popović imao sukob sa Dragutinovicem zbog D-ovih nepovoljnih izjava o vojničkoj pesmi »Lilli Marlen«. Intendant pozorišta je u vezi sa tim, razmišljao da otpusti Dragutinovića. Prilikom svojevremene provere pozorišnog personala od strane ovdašnjeg referenta, odustalo se je od isključivanja D-a na molbu tadašnjeg pozorišnog referenta Propagandnog odeljenja »SO« Dr. Cremer-a, pošto je D. tada bio jedini reditelj u pozorištu, te bi njegovo isključivanje jako omelo mogućnosti rada pozorišta.
Naročito je karakteristično, da je D. u najnovije vreme uhvatio odlične veze sa sadašnjim pozorišnim referentom Propagandnog odeljenja, Sonderfuehrer-om Schwenn-om, u čije se lične prijatelje ubraja.

Schwenn je već ranije upozoren od strane ovdašnjeg referenta na nezgodnu političku prošlost D-a.

Štambilj:

D Predmet 240	od / do / priključen nije pronađen /

Heinz Schroeter s. r.
SS-potporučnik

2.) Rukovodiocu III s molbom na znanje ***Paraf:*** 28.10.42.
3.) Registraturi na izradu ličnog predmeta Vladete Dragutinovića i zadržati akt.

Jedan stepen francuskog prosvetnog odlikovanja.

BdS KONTROLIŠE POSTAVLJANJE SLUŽBENIKA PROPAGANDE

Nemačko Odeljenje za propagandu moralo je tražiti obaveštenja od BdS-a o svim licima, koja je namеravalo da postavi u svoj aparat.

DOKUMENAT BR. 246

ODELJENJE PROPAGANDE JUGOISTOK
Odeljak Srbija
Grupa štampe
Br. B. Nr. 378/43 Oznaka akta 1/10

O. U. 20.11.43.
Mastilom: 78 Hg

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Dan prijema: 22.XI.1943.		
Br. del.: 2705/Ue		
Odeljenje:	Referat	Referent
IV	IV b 1	

Paraf: Br
Paraf: Ft
Paraf: Ft

Višem vođi SS i policije u Srbiji
Odeljenje S. D.

B e o g r a d

Olovkom:
predati III C
Štambilj:
K ***Paraf:*** Gu

Ustanova za cenzuru Odeljenja propagande Jugoistok namerava **da Srbina** Simeona A ć **i** m **o** v i ć a stalno namesti kao lektora nadleštva. **Umoljavate** se **da** u duhu službe bezbednosti **i** obaveštajnog obezbeđenja izvršite **proveru** Aćimovića i da nas izvestite da li postoje smetnje za uposlenje **Aćimovića** u grupi za štampu-cenzura.

Štambilj:

Nije registrovan u kartoteci

Simeon Aćimović rođen je u Beograda 24.8.1920, njegova adresa glasi: Beograd, Kralja Aleksandra 125 III. Studirao je na beogradskoj Tehničkoj visokoj školi tehnologiju i bio je posle svojih studija zaposlen kod firme Funke-Brown-Boveri za Organizaciju Todt (od aprila do avgusta 1943). Njegovo nameštenje u grupi štampe (cenzura) Odeljenja za propagandu Jugoistok, predviđeno je za odmah.

Po naredbi
Merth s. r.
Sonderfuehrer (Z), rukovodilac grupe za štampu

OBAVEŠTAJNI RAD BUGARSKOG OFICIRA ZA **VEZU**

Kao izvor obaveštenja za vojnu i političku obaveštajnu službu okupatora, bio je koristan i bugarski oficir za vezu pri Vojnom zapovedniku u Beogradu. Ovaj je ponekad tražio i egzekutivne mere protiv bugarskih državljana, koji su bili protivnici tadašnjeg režima u Bugarskoj, a nalazili su se na. dohvatu nemačkih okupatorskih vlasti.

DOKUMENAT BR. 247

Hitno — p o v e r l j i v o

Kraljevski bugarski
oficir za vezu kod Komandujućeg generala i
zapovednika u Srbiji
Broj 978 Beograd, 22 septembra 1943.
Birčaninova ul. 26
Telefon 21-524 i 27-166

Štambilj:

Zapovednik
policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu

Datum prijema: 25.IX.1943.

Delov. broj: 10763/43

Odeljenje	Referat	Referent
IV		*Paraf:*

Štambilj:

Kancelarija
rukovodioca
IV

Višem vođi SS i policije u Srbiji
Beograd

Štambilj:

Nije obuhvaćen
u kartoteci

Paraf:

Molim da primite na znanje sledeće:

Prema saopštenju moga organa za izviđanje, Bugarin Dimitar (Mitko) Mihajlov Dimitrov, sada student medicine u Beogradu, stanuje u Zemunu Dubrovačka ulica br. 10, koji je poznat po svojim levičarskim i komunističkim pogledima, a sem toga je umešan u crnoberzijanske i prevarantske poslove, nedavno se usudio da govori naročito uvredljive i prljave reči protiv našeg pokojnog kralja Borisa III i njegovog brata, sadašnjeg namesnika Njegovog Kraljevskog Visočanstva kneza Kirila Preslavskog.

Pošto je ovo lice opasno za bugarstvo i radi otvoreno protiv istog, a istovremeno time i protiv interesa nemačkih okupacionih trupa u Srbiji i Hrvatskoj, molim da on bude stavljen pod nadzor i, ako bude potrebno, da se uhapsi i sasluša po njegovoj delatnosti koja zaslužuje osudu.

Molim Vas da me obavestite o eventualno dobijenom rezultatu i o preduzetom.

S. N. Ivanov s. r.
kontraadmiral

Odeljenje V — Beograd, 20.7.1941.

1.) Ovaj dopis stigao je ovamo zajedno sa većim brojem poternica od strane Višeg vođe SS i policije.
2.) Odeljenju IV s molbom da priključi ranijoj vezi a eventualno vrati V C 2

Hucko s. r.
SS-major

Olovkom:

IV 1 a ***Paraf:*** Sa(ttler) 22/7

IV 1 a — 4449/43 — Bt/Mk — Beograd, 27.7.44.

Delov. br. 10.763/43-D.

1.) Prednji dopis je već rešen,
(vidi: akte D 8, BI. 12-14).
2.) Kancelariji IV la — razvesti. ***Paraf:***
3.) ***Odeljenju V***
radi znanja i otpočinjanja potere.
rešeno 15/8.44 Pappert s. r. SS-podoficir V C 2
4.) Registraturi: priključiti predmetu.

Wienecke s. r.
SS-kapetan

SARADNJA SA BUGARSKIM JEDINICAMA

Akcije protiv partizana i simpatizera NOP-a vršile su, na teritorijama koje su držale, i jedinice Bugarskog okupacionog korpusa. Postupak prilikom njihovih akcija i njihovu saradnju sa nemačkim bezbednosno-policiskim aparatom pokazuje sledeći dokumenat.

DOKUMENAT BR. 248

VIŠI VOĐA SS I POLICIJE
u Srbiji
Zapovednik policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu
Ispostava Leskovac

Leskovac, 18.2.1944.

Delov. Br. 45/44 pov. ozn. akta IV A 1 — 14/44

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Primlj.: 22.II.1944.		
Br. delov.: 3271/44 *Parafi*		
Odelj.	Referat	Referent
IV	IV A 1	
Paraf:	Sa(ttler)	26.II.

PO VERL JI VO

Zapovedniku

policije bezbednosti i S-Da
lično SS-majoru Sattler-u
Beograd

Olovkom:
podneti zamenikb
26. 2.
Paraf: H(ausding)

Predmet: Akcije protiv komunističkih bandi na području ispostave Leskovac

Veza : Moji radiogrami od 7 i 11.2.44 (Br. 226 i 229)

Prilozi: bez

Paraf: W(ienecke)
1/3.

Uprkos sprovođenja bugarskog poduhvata »Nepogoda« u prostoru Leskovac — Prokuplje u vremenu od 27.1. do 2.2.44., u kome su uzele učešća i snage ovdašnje policije poretka i jedno odeljenje

Zapovednika policije bezbednosti i SD-a, Beograd (SS-kapetan Schräder), partizani su ponovo zaposeli sela koja su u označenom prostoru očišćena. Ova činjenica dokazuje da ovakvi veliki poduhvati imaju malo uspeha, pogotovu ako ih ne sprovode isključivo nemačke odn. srpske snage, a pogotovu ako ove nisu dovoljno brojne. U slučaju poduhvata »Nepogoda« saznale su bande verovatno blagovremeno za približavanje jedinica, pošto u mnogim selima nisu zatečeni ljudi sposobni za nošenje oružja. Sa srpske strane iznesena je i pretpostavka da su bugarski vojnici sami uputili upozorenje bandama. Međutim, za ovo nema dokaza.

Bugari su, prema navodima pukovnika K 1 i s u r o v a, uhapsili dve do tri hiljade lica (muškaraca, žena i dece) i sproveli ih za Leskovac, gde je najveći njihov deo otpušten, začudo bez kontakta sa našom ustanovom. Ispostavi je predato svega 121 lice, od kojih je, po proveri, zadržano u zatvoru svega njih deset. Uz ove dolazi još 16 zatvorenika, preostalih po proveri od onih 22 lica (a ne 30, kako je to naveo SS-kapetan Schräder) koje je uhapsilo odeljenje Schräder. Ukupni broj konačno uhapšenih iznosi, prema tome, pri ovom velikom poduhvatu svega 26 lica, koja se sprovode tamošnjoj ustanovi sa odgovarajućim predlogom.

Štambilj: (Nejasan)

Saslušanje uhapšenih je pokazalo da su Bugari, pri povratku, isterali celokupno stanovništvo iz sela koja se ne nalaze više na banditskoj teritoriji, pretpostavljajući da su komunisti pobegli tamo. Dalje se može utvrditi, prema iskazima hapšenika, da su pre izručenja ispostavi otpušteni aktivni komunisti koji su registrovani kod ovog nadleštva i koje ono traži. Izručeni su, u većini, stariji ljudi koji usto i ne potiču sa teritorije koju drže banditi. Ovo objašnjava i mali broj konačno uhapšenih lica.

Uviđajući besmislenost ovakvih poduhvata sporazumeli su se Kreiskominandantura i ovo nadleštvo, u dogovoru sa policijom poretka i sa Srp-

skom državnom stražom, da će ubuduće pretresti pojedina sela, zauzeta od komunističkih bandi. Ovakvo postupanje pokazalo se vrlo korisnim.
Tako su 4.2.44 iznenada opkoljena sela Podrince i Dušanovac, pri čemu je uhapšeno 86 lica, ubijeno 7 aktivnih komunista (2 žene), a spaljena jedna kuća koja je služila kao sastajalište i sklonište komunista. Prilikom toga poduhvata uspelo je hapšenje zloglasnoga bandita Slobodana Petkovića, koga ovo nadleštvo odavno traži i koji stoji pod opravdanom sumnjom da je likvidirao trojicu pretsednika opština odn. opštinskih odbornika.
Od 86 uhapšenih otpušteno je, po proveri, njih 7, 57 lica sprovedeno je u Beograd radi upućivanja na prinudni rad, 20 lica je predviđeno za mere odmazde, a tri su lica predata Srpskoj državnoj straži. Imenovani Petković je ovde još potreban radi saslušanja.

I akcija koja je 10.2.44. iznenada sprovedena protiv Sarlinaca i Volčišta postigla je dobar uspeh. Pritom je streljano 16 aktivnih komunista, spaljeno 5 kuća u kojima je bilo, na osnovu eksplozija koje su se desile prilikom spaljivanja, svakako sakrirvene municije, a 48 lica je uhapšeno.
Od ovih su, 23 lica po proveri konačno zadržana u zatvoru, a od njih je određeno 16 za dobrovoljni, trojica za prinudni rad, a četvorica za mere odmazde.

Ove akcije su u selima, protiv kojih su bile upravljene, delovale na stanovništvo u smislu zastrašivanja i pokazale mu da su okupacione snage apsolutno u mogućnosti da uspešno suzbiju komuniste.

Bo.

Drecoll s. r.
SS-poručnik

SARADNJA USTANOVE SIPO I SD-a U BEOGRADU SA USTANOVAMA U REICH-u

Ustanove Sipo i SD-a u Beogradu — Einsatzgruppe i Einsatzkommando, a zatim BdS — opštile su neposredno sa ustanovama nemačkog bezbednosno-policiskog aparata u Reich-u po pitanjima svoga delokruga. Tako su, naprimer, vršile provere i davale mišljenja o zahtevima nadleštava Gestapo-a.

DOKUMENAT BR. 249

Šef Einsatzgruppe policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Primljeno				**Prostor za štambilj prijema**		**Otpremljeno**		
vreme	**dan**	**mesec**	**godina**	***Štambilj:***		**vreme**	**dan**	**mesec godina**
20,40	**5**	**II**	**1942**	**Pol. bezbednosti i SD Beograd**				
od		po		**12.11.1942**	**Pril.**	**od**		po
KR		***Paraf:***	**RE**	**Referat KIV**	**uneti u kartoteku**	***Paraf***		
				Del. Br. 925/42	***Paraf:*** **Bol**	**Zaleleška**	**zakašnjenja**	
						Štambilj:		

Teletip **br. 0478**

J Poverljivo ! j

Teletip

Potsdam br. 568 5.2.42. 20,30

Rukovodiocu Einsatzkommande policije bezbednosti i SD-a

u Beogradu ***štambilj:***

Predmet: Begović Grigorije K

Veza: bez

U ovdašnjem nadleštvu se sada sarađuje sa nekim Grigorijem Begovićem, rođ. 2.2.1909 u Podgorici, u Crnoj Gori, koga treba zavrbovati kao agenta. U svojim podacima tvrdi da je pre svoga rada u Nemačkoj već delovao kao agent kod tamošnjeg nadleštva, naročito kod nekog dr Wagner-a. Pošto

njegovi podaci izgledaju verodostojni, a on je ovde nužno potreban u jednom tajnom predmetu Reich-a, molim za najhitniju potvrdu, da li je B. tamo radio i može li se preporučiti. Stapo[1]) Potsdam, delov. br. 190/41 (N), tajni predmet Reich-a p.n. potpis Gubalke, krim. komes.

Olovkom:

Dr Wagner sada radi u Upravi VI u Berlinu IV/1 da li je B. tamo poznat?

Paraf: Sa(ttler) 6/II

Paraf: H(ausding) 6/II

Kod IV/1 nema predmeta
Horsch s. r.
SS-podoficir 11.11.42.

') Stapo — Staatspolizeistelle — ustanova Gestapo-a.

»SRPSKI DOBROVOLJAČKI KORPUS« SARAĐUJE SA BdS-om

Obaveštajna služba „Srpskog dobrovoljačkog korpusa" podnosila je BdS-u izveštaje i prijave obaveštajne prirode, naročito protiv komunista. Tako je, i sam štab korpusa upućivao sa izveštajem na dalju nadležnost BdS-u, lica koja bi pripadnici korpusa hapsili.

DOKUMENAT BR. 250

Štambilj:
SRPSKI DOBROVOLJAČKI KORPUS
Odeljenje: I/c[1])
Br. 1696_
17 decembra 1943.
BEOGRAD

Predmet: Bjeličić Z. Srećko je viši komunistički funkcioner.

SLUŽBI BEZBEDNOSTI
lično gospodinu SS-poručniku Schroeder-u
Beograd

Veza: Naš izveštaj od 18.XI.1943.

Na dan 18.11.1943 oko 18 časova uhapsili su organi ovdašnjeg odreda u Beogradu Bjeličić Z. Srećka, trgovačkog pomoćnika iz Užičke Požege pod lažnim imenom Bradić Z. Marko i ispravama na ovo lažno ime.

Sve kod njega pronađene stvari bile su predate u vezi našeg gornjeg akta SD-u. Nikakve druge stvari nisu bile nađene kod njega niti su predate potpisanom.

Bjeličić Z. Srećko nije nikakav pripadnik DM organizacije, iako bi to želeo da pretstavi onima koji ne poznaju njegov život i njegov rad. Radi se o višem partiskom funkcioneru

I/c — obaveštajno odeljenje.

KPJ, koji je kao i profesor Knežević bio ubačen u redove organizacije DM od strane Komunističke partije da bi mogao da sprovodi svoj komunistički rad. Bjeličić je bio u vreme Užičke republike najpre politički komesar jedne čete u Požeškom partizanskom odredu, a kasnije politički organizator sektora, što je ostao sve do dana svoga hapšenja. U tome svojstvu bio je ubačen u redove četnika DM, kako bi kontrolisao njihov rad kao i onemogućio njihovu borbu protiv komunista, zbog čega je dobro upoznat sa redovima četnika, čime sada hoće da zabašuri svoj rad. On ima na savesti veliki broj žrtava iz redova nacionalista. Njemu je poznat veliki broj legalnih i ilegalnih komunista.

Molim da se u ovom pravcu vodi istraga, pošto postoji njegova krivica po prednjem, a ne u političkom radu za DM.

Po naredbi:
Šef I/c odeljenja SDK
Mil. M. Grujić s. r.

SPECIJALNA **POLICIJA MENJA KATEGORIZACIJU ZATVORENIKA**

BdS je zatvorenike Banjičkog logora kategorisao u grupe prema sudbini koju im je namenio. Zabeleške iz arhive BdS-a pokazuju da je kvislinška Specijalna policija vršila prekategorizaciju zatvorenika, pri čemu je pooštravala kriterijum.

DOKUMEANT BR. 251

Zabeleška Beograd, 13 1 1944

1.) Srpska policija izvršila je prekategorisanje, te je neka lica uvela iz II kategorije (prisilni rad) za I kategoriju (pogubljenje).

2.) Prema naređenju SS-kapetana Schrader-a — list 3 predmeta, ima se sa oba muškarca, list 4, 1 pod br. 15 i list 5, 1 pod br. 39 postupati kao sa zatvorenicima predviđenima za odmazdu.
Ženske, list 5 predmeta 1 pod br. 1 kao i list 6, 1 pod br. 7, 10, 13 i 20 imaju se sprovesti na prinudni logorski rad u koncentracioni logor Auschwitz.

Kranich s. r.
SS-podoficir

— IV A li) —

1.) Sa Drobnjaković Slavkom, rođen 1912 u Karanu, nosač, navedenim na listu 4, 1 pod br. 15, kao i sa Kokotovič Petrom, roden 1903 u Boljevcu, navedenim na listu 5, 1 pod br. 39 ima se postupati kao sa zatvorenicima predviđenim za odmazdu.
SS-podoficir Horsch je već obojicu uneo u spisak za odmazdu na br. 42 i 43.

2.) Na listu, 5, 1 pod br. 1 imenovana Milićević Desanka, rođena 1919 u Ljunjevcu, kao i
na listu 6, 1 pod br. 7, 10, 13 i 20 imenovane žene

') IV A 1 — referat A 1 odeljenja IV (Gestapo) BdS-a, nadležan za borbu protiv komunizma.

M i l o s a v l j e v i ć Gospava rođena 1908 u Bošnjanoviću,
N i k o l a j e v Jelena, rođena 1913 u Beogradu, bankarska činovnica,
D a n i č i ć Olga, rođena 1911 u Beogradu i
P a v l o v i ć Vidosava, rođena 1906 u Americi, poštanska činovnica,
imaju se sprovesti na prinudni logorski rad u koncentracioni logor Auschwitz.

3.) Ostali uhapšenici navedeni u spisku ostaju i dalje na raspolaganju srpskoj policiji u logoru Dedinje.

4.) Kancelarija — IV A 1 — delovodnik, kartoteka — sačiniti kartone za kartoteku kao i ispraviti već postojeće.

5.) Registraturi a) izdvojiti kartone iz kartoteke i ispraviti već postojeće.
b) razvesti i sprovesti dalje.

Štambilj: K

Paraf: Br(andt)

Štambilj:
Provereno
u kartoteci
Paraf:

6.) ***IV C 2 na*** znanje i dalju nadležnost shodno naređenja.

Paraf•

7.) Ponovo podneti kod — IV A 1 —.

U zamenu:
Schräder s. r.
SS-Kapetan
Paraf:

IV C 2[1]) To/Fr. Beograd, 29 januara 1944

1. Zabeleška

a) Prema prednjem naređenju od 13.1.44 su

1) D r o b n j a k o v i ć Slavko, rođen 1912 u Karanu i
2) K o k o t o v i ć Petar, rođen 1903 u Boljevcu, stolar,
predloženi za odmazdu.
Predloženi 29.1.44. ***Paraf:***

') IV C 2, tj. referat C 2 odeljenja IV (Gestapo) BdS-a, nadležan za zatvorenike, odmazde itd.

Gore imenovani zatvoreni su na Dedinju.
Streljani
Mastilom: Za a) Pod br. 2 je shodno naređenju u ličnom predmetu B-1184 sproveden 24.2. 44 Organizaciji Todt za specijalnu radnu upotrebu.

b) Prema prednjem naređenju predložene su sledeče ženske uhapšenice za logorski prinudni rad:
1) M i 1 i ć e v i ć Desanka, rođena 1919 u Ljunjevcu, domaćica, ***Olovkom:*** sa malim detetom,
2) M i l o s a v l j e v i ć Gospava, rođena 1908 u Bošnjanoviću, domaćica,
3) N i k o l a j e v Jelena, rođena 1913 u Beogradu, bankarska činovnica,
4) D a n i č i ć Olga, rorđena 1911 u Beogradu, svršena maturantkinja i
5) P a v 1 o v i ć Vidosava, rođena 1906 u Americi, poštanska činovnica.

Predloženo 29.1.44. ***Paraf:***
Gore navedene zatvorene su na Dedinju.
Sprovedene: ***Mastilom:*** 23.6.44 i to pod br. 2—5 u koncentracioni logor u Auschwitz-u — predmet 59-3 —
Za br. 1) vidi belešku od 23.6.44.
Paraf:
23/6

2. ***IV C 2*** Kartoni kartoteke ispravljeni.
Potpis nečitak
SS-podoficir

3. ***Kancelarija IV A 3*** razvesti.
4. ***Ponovno podneti*** kod IV A 1
Paraf: H(ausding) 17/7
SS-poručnik

SPECIJALNA POLICIJA SAMOVLASNO UPUĆUJE HAPŠENIKE NA STRELJANJE

U borbi protiv NOP-a, Specijalna policija kvislinškog aparata bila je ne samo najvažniji saradnik nemačkih bezbednosnih ustanova, već je uporedo sa punim njihovim poverenjem uživala po ovom pitanju i široku autonomiju. Februara 1942 raspituje se BdS o sudbini jednoga zatvorenika, protiv koga je istragu vodila Specijalna policija. Ova je odgovorila tek posle više od tri meseca, da je taj zatvorenik streljan. Pada naročito u oči da je streljanje izvršeno tek pošto je Specijalna policija primila upit BdS-a.

DOKUMENAT BR. 252

— IV/1[1]) — 534/42 Wie/ma 19.2.1942.
Delov. Br. H — 128

Gospodinu Upravniku policije
Odeljenje Specijalne policije

u Beogradu

Štambilj:

Ekspedovano 23.2.42.
Pril. ./. ***Paraf:***

Štambilj:
K ***Paraf:*** Gu

Predmet: Hadnadjev Predrag, student medicine, rođen 5. 2. 15 u Starom Bečeju.

Kao prilog dostavljam molbu verenice imenovanog, koja je upućena Opunomoćenom komandujućem generalu u Srbiji. O imenovanom se ovde ne nalaze nikakvi predmeti. Molim da u sopstvenoj nadležnosti pristupite proveravanju hapšenja po predmetu hapšenja koji se tamo nalazi u radu. Po zaključenju izviđaja izvolite ukratko dostaviti mišljenje uz priključenje duplikata saslušanja.

***) IV/1 — odeljenje IV (Gestapo) BdS-a.**

Ukoliko se posle provere ne nađu dovoljni razlozi, koji bi opravdavali dalji zatvor, daje se odavde saglasnost za otpuštanje iz zatvora.

Mastilom: IV/1 ***Paraf***

2.) Original 534/42

Po nalogu:
Wienecke s. r.
SS-poručnik

Kancelariji IV/1 ***Paraf***
Registraturi na ekspediciju i ponovno podnošenje kada se dobije odgovor

Paraf:

Wie(necke) 19/11
SS-poručnik

DOKUMENAT BR. 253

UPRAVA GRADA BEOGRADA
Odeljenje Specijalne policije
II Br. 2772/42
28 maja 1942.

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Dan prijema: 1. VI. 1942.		***Paraf***
Del. br.: 4565/42		***Paraf***
Odeljenje:	Referat	Referent
IV	IV/1	

Paraf: Sa(ttler)
Olovkom: SS-podoficiru Horsch-u

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a
u
B e o g r a d u

Predmet: H a d n a d j e v P r e d r a g,
u Starom Bečeju
u Starom Bečeju
Veza : Tamošnji akt IV/1—534/42 Wie/ma Del. Br. H-128 od 19. II. 1942.

Ranija veza: nema
Priloga : nema

Odgovarajući na Vaš gornji akt, saopštavamo ovim, da je gore imenovani ***Hadnadjev Predrag,*** student medicine, rođen 5. II. 1915, preveden u koncentracioni logor ovdašnje policije 26. XII. 1941 od strane nemačkog Wehrmacht-a, i to sa grupom iz Užičke Požege. Njegova krivica sastojala se je u tome, što je kao aktivni partizan i prisni prijatelj gospodina Dr. Lewi-a zajedno sa njim radio kao lekar u partizanskim bolnicama u Užicu kao i u drugim mestima.

Hadnadjev nije mogao biti saslušan od strane ovog Odeljenja specijalne policije, jer je u međuvremenu, odnosno 9 marta 1942, streljan.

Okrugli pečat:
Uprava
grada
Beograda

Po nalogu
upravnika policije
šef Odeljenja specijalne policije
I. Paranos s. r.

Olovkom:
- IV 1 - B(eograd), 6. VI. 42..
I. Uzeto na znanje
II. Kancelariji IV 1 — Delovodnik i kartoteka ***Paraf:*** 8/6.
III. Registraturi priključiti aktima
Po nalogu
Paraf: Mu(eller)
SS-poručnik ***Paraf:*** Ho.

SPECIJALNA POLICIJA SAMOSTALNO OTPUŠTA HAPŠENIKE

Autonomija Specijalne policije u obradi slučajeva pripadnika i simpatizera NOP-a išla je dotle, da je ona mogla i samostalno, uz naknadni izveštaj BdS-u da otpušta hapšenike iz Banjičkog logora.

DOKUMENAT BR. 254

UPRAVA GRADA BEOGRADA
Odeljenje Specijalne policije
II Br. 6572/42
22 maja 1942.

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu			
Dan prijema: 27.V.1942.			***Paraf***
Del. Br.: 4450/42			***Paraf***
Odeljenje.	Referat	Referent	
IV	IV-1		***Paraf***

Paraf: Sa(ttler) 29/V.

Olovkom: U akta
Paraf: Mue(lller) 3/6.

Zapovedniku
Policije bezbednosti i SD-a
u
B e o g r a d u

Štambilj: K ***Paraf***

Predmet: *Janković T o dor,* advokatski pripravnik, rođen 10.IV. 1912 u selu Raškoviću, opština Knić. srez Gružanski, kao sin oca Čedomira i majke Perside

Štambilj:
IV/1: ne postoji predmet
Paraf

Štambilj:
Registratura:
ne postoji
predmet
Paraf

J ank o v i ć Milovan,
student prava, rođen 21.III.1921 u selu Raškoviću, srez Gružanski, kao sin oca Miloja i majke Danice

Veza : nema
Ranija
veza : nema
Prilozi: Zapisnici saslušanja gore imenovanih

Sa većom grupom lica iz Čačka su istovremeno prebačeni odn. predati oba gore imenovana u koncentracioni logor na Banjici.

Vođenim istraživanjem i traganjem konstatovano je, da obojica gore imenovanih nisu učestvovali u partizanskim akcijama, nego su obojica uhapšeni na osnovu lažnih prijava od strane nekih tamošnjih seljaka. Obzirom na gornju činjenicu, otpustio sam obojicu 20 maja 1942 iz koncentracionog logora i to pod uslovom, da se po dolasku u svoje zavičajno mesto smesta moraju prijaviti sreskom načelniku, o čemu se obaveštavate, sa učtivom molbom da gornje izvolite primiti na znanje.

Okrugli pečat:
Uprava
grada
Beograda

Mastilom:
IV/1 — 1864/42

Po nalogu
upravnika policije
šef Odeljenja specijalne policije
I. Paranos s. r.

Olovkom:
Registraturi:
priključiti aktima
Horsch s. r

SPECIJALNA POLICIJA OBRADUJE PREDMETE UPUĆIVANJA NA RAD U NORVEŠKU

Pripadnici i simpatizeri NOP-a upućivani su na rad u logore u Norvešku. Njihove slučajeve u Beogradu često je samostalno obrađivala kvislinška Specijalna policija.

DOKUMENAT BR. 255

Beograd 21.4. 1942.

Štambilji: S a s l u š a n j e
K ***Paraf:*** Gu.
Kartoteka: ne postoji predmet
zarobljenika (prebeglice) evakuisanog
Paraf: **J.**

Porodično ime: J u g o v i ć, Lično ime: Lazar, rođen: 1884
u: Beserovini poslednje boravište: Beserovina
do: 18. 2. 42. vera: pravoslavna
rasa: Srbin, zanimanje: poljoprivredni radnik
porodično stanje: oženjen, deca: 3
Političko držanje: Ljotićevac, četnik, nije organizovan:

Kao gerilac: gde:
u kojoj formaciji:
Starešina: jačina:
naoružanje: 1941 služio:
gde: čin:
Zatečen sa oružjem:
Gde je uhapšen: Beserovina, udaljeno od mesta boravišta:
Jem ci:

Primedbe: ***Olovkom:*** Privredno je potpomagao partizane
Predati ga srpskoj policiji

Blok:
Kolona:

Kategorizacija: I II III[1])

Klammt s. r., SS-podoficir
referent

IV/1 _ Wie/ma Beograd, 22. 5. 1942

1.) Uhapšenik je proveren od strane referata u prihvatnom logoru povodom upućivanja na rad u Norvešku.
Srpska Specijalna policija je nadleštvo koje obrađuje predmet. Kod IV/1 ne postoje nikakvi dalji predmeti.

2.) ***Original***
registraturi da formira lični predmet.

Wienecke s. r.
SS-poručnik

Brojevi I i II u originalu precrtani.

SPECIJALNA POLICIJA PREUZIMA SLUČAJEVE NA DOSLEDENJE

U obradi slučajeva pripadnika i simpatizera NOP-a predavale su nemačke vlasti kvislinškoj Specijalnoj policiji one svoje zatvorenike, kod kojih istraga nije davala rezultata i gde je bilo potrebno dalje dosleđenje.

DOKUMENAT BR. 256

Privođenje u zatvor policije bezbednosti

Jovan Jovanović

rođen 9. 7. 1915 u Nišu

danas je uhapšen zbog sumnje komunističke delatnosti

i ima se čuvati u zatvoru policije bezbednosti.
Ima se držati odvojeno od

Referent: SS-podoficir K 1 a m m t

Beograd, 27 oktobra 1941.

Wienecke s. r.

SS-poručnik ***Paraf:***
Kl(ammt)

Na poleđini:

Mastilom:

— IV A[1]) — J. Beograd, 1. 11. 1941.

Okrivljeni, koji je usmeno kratko saslušan, poriče. Stoga su potrebni dalji izviđaji.

Klammt s. r.
SS-podoficir

') IV A — otsek A odeljenja IV (Gestapo) Einsatzkommande policije bezbednosti i SD-a.

DOKUMENAT BR. 257

26. 3. 42.

IV/1 — 80/41 — J 94

1.) Gospodinu
Upravniku policije
— Specijalna policija —
B e o g r a d

Štambilj:

Ekspedovano 27.3.42
Pril. ./. *Paraf:* Eg(ner)

Predmet: Jovan J o v a n o v i ć, rođen 9. 7. 15. Niš
Veza: nema
Prilog: nema

Gore imenovani je u raznim izveštajima, koji su ovde primljeni, označen kao opasan komunista.

On je zatvoren u prihvatnom logoru i stoji na tamošnjem raspolaganju.

Umoljavate se da dostavite po zaključku tamo vođenih izviđaja, kratko mišljenje sa priključenim duplikatom saslušanja.

2.) Delovodnik — Kartoteka IV/1 ***Paraf:***
3.) Registraturi a) ekspedovati original
b) ponovno podneti 1. 6. 42.

Paraf:
Wie(necke)

Potpis: Wienecke
SS-poručnik -Kl-

BdS UZIMA U ZAŠTITU UPRAVNIKA KVISLINŠKE POLICIJE PRED DRUGIM NEMAČKIM VLASTIMA

Oslanjajući se na položaj koji je stekao svojim radom za okupatora, upravnik kvislinške policije Dragi Jovanović je u izvesnim slučajevima izbegavao dosledno izvršavanje nekog nemačkog naloga, ako bi ga smatrao neoportunim. Dokumenat pokazuje takav slučaj i napomenu samog zapovednika Sipo i SD-a iz koje se vidi da on uzima i zaštitu svog saradnika Jovanovića.

DOKUMENAT BR. 258

S u d
kod Komandujućeg generala
i Zapovednika u Srbiji
St. L. Br. 21/42

Glavni stan, 30 decembra 42.

Štambilj:

Zapovednik
policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu

Dan prijema: 3. I. 1943. *Paraf:*

Delov. Br. 34/43 *Paraf:*

Odeljenje:	Referat	Referent
VB II		

Paraf: Sch(aefer) 14/1

Olovkom:
Podneti šefu

Paraf: Sa(ttler) 5/1. ***Paraf:***

Službi bezbednosti
na ruke gospodinu SS-poručniku Mueller-u
u B e o g r a d u

Predmet: Upravnik policije Ivanović[1]) u Beogradu

Presudom Vojnog suda kod Komandujućeg generala i zapovednika u Srbiji od 13 maja 1942 kažnjeni su policiski

[1]) Pogrešno prezime, treba: Jovanović.

kaplar Milovan Popović, policiski podoficir Vasilije Damjanović i policiski agent Aranđel Vukmirović sa po 3 godine zatvora zbog telesne povrede u službi, odn. Vukmirović zbog ubistva iz nehata. Osuđenici su se nalazili u istražnom zatvoru u Vojnom zatvoru Wehrmacht-a. Ovome je naređeno 1 juna da 3 osuđenika preda radi izdržavanja kazne Zemaljskom zatvoru u Zabeli. Vojni zatvor Wehrmacht-a predao je 14 septembra 3 osuđenika srpskoj policiji radi sprovođenja u Zemaljski zatvor u Zabeli, pa su najpre bili zatvoreni u u srpskom policiskom zatvoru u Beogradu.

Slučajno je utvrđeno, da je Upravnik policije u Beogradu izvršio naređenje Komandujućeg generala i Zapovednika u Srbiji, da osuđenike sprovede u Zabelu, samo u pogledu Vukmirovića. Drugu dvojicu osuđenika je ***protivno*** naređenju Komandujućeg generala i Zapovednika u Srbiji zadržao u policiskom zatvoru u Beogradu. Stim u vezi Upravnik policije, u svome izveštaju piše da je uputio molbu Upravnom štabu da ovaj odobri da Damjanović i Popović mogu izdržati svoju kaznu u policiskome zatvoru u Beogradu. Na ovaj dopis nije dobio odgovor. Zašto je izostao odgovor na njegov dopis, danas se više ne može utvrditi.

Komandujući general i Zapovednik u Srbiji obraća se Policiji bezbednosti s molbom, da upravniku policije izrazi ***njegovu najoštriju zamerku i da upravniku policije saopšti, da će se prema njemu preduzeti druga sredstva, ukoliko još jednom bude konstatovan ovakav akt sabotaže protiv naređenja Komandujućeg generala i Zapovednika u Srbiji.***

Po nalogu
Dr. Gaedicke s. r
vojno sudski savetnik

Olovkom:

1.) Ja sam upravnika policije 18. I. obavestio o sadržaju dopisa. Jovanović izjavljuje da se događaj u stvari odigrao drukčije i da je uostalom u međuvremenu već raščišćen.
2.) Priključiti ličnom predmetu Jovanovića, upravnika policije.

Paraf: Sch(aefer) 20/2.

ISTUPANJE UPRAVNIKA KVISLINSKE POLICIJE PREMA BdS-u

Organi BdS-a uhapsili su 1943 nekoliko funkcionera kvislinške policije, ne obavestivši o tome prethodno njenog upravnika Dragomira Jovanovića. Tim povodom je Jovanović podneo protest zapovedniku Sipo i SD-a. Ovaj protest je višestruko karakterističan. On pokazuje ulogu Specijalne policije i njene zasluge za okupatora, onako kako ih je formulisao sam Jovanović. Dokumenat pokazuje i držanje Dragog Jovanovića prema BdS-u, s druge strane, i karakteristične napomene, koje su referenti BdS-a, a i sam zapovednik Schaefer, stavili u marginu akta. Protest je, uostalom, pomogao i uhapšeni službenici su bili pušteni.

DOKUMENAT BR. 259

UPRAVA GRADA BEOGRADA
Pov. Br. 22 Beograd, 18 septembra 1943.

Olovkom:
Kriminalnom komesaru Brandt-u na referisanje
20. 9.
Paraf: Sch(aefer)
18/9.

Olovkom:
Pomoćna kancelarija
Da li je razgovor obavljen?
Paraf: Mue(ller)
19/9

Jeste

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Dan prijema: 1. X. 1943.		***Paraf***
Delov. Br. 11037/43		***Paraf***
Odeljenje:	Referat	Referent
IV	IV A 3	***Paraf***

Štambilj:

Kancelarija rukovodioca IV

Hitno —lično

Gospodine viši pukovniče !

S pozivom na moj današnji razgovor sa Vama i gospodinom SS-kapetanom Brandt-om

povodom hapšenja starešina XI, XII i XIII policiskog kvarta Uprave grada Beograda, smatram svojom dužnošću, da konstatujem izvesne stvari i upozorim na okolnosti, koje bi mogle biti od odlučujućeg značaja ne samo za ovaj slučaj, nego uopšte i za dalje postojanje srpske policije u Beogradu.

Olovkom: IV A 3[1]) to još nije mogao konstatovati.

1) Uprava grada Beograda sa svima svojim policiskim kvartovima i ustanovama obavlja već skoro 2V2 godine ***besprekorno*** policisku službu pod okupacijom, sa takvim ***poletom i uspehom,*** kao nijedna druga policija u gradovima okupirane Evrope. To je činjenica.

Puna i lojalna saradnja, u prvom redu sa Zapovednikom SD-a i potom sa svim drugim nemačkim vlastima u Beogradu, dosada ničim nije bila pomućena.

Olovkom: Zaista smelo

Na beogradsku policiju, mogu ***smelo da tvrdim,*** mogle su se okupacione vlasti uvek pouzdati, da će ona izvršiti svaki nalog tako, kako to bude traženo. I nikada i niukakvoj prilici ona nije podbacila. Čak naprotiv, njeni uspesi su vidni i očigledni.

Olovkom: K-u[2]) dokazano

2) Hapšenje starešina policiskih kvartova i to: Dragoslava Stefanovića, Rajka Milosavljevića i Đorđa Trninića, kao i narednika ***Gojka Koprivice,*** usledilo je, prema iskazu gospodina Brandt-a, na osnovu nekih iskaza iz unutrašnjosti zemlje, da su imenovani pripadnici organizacije DM.

Hapšenje je izvršeno na takav način, da je ovo, obzirom na dosadašnju saradnju ovih organa sa SD-om, bilo više nego nezgodno. U sobama kvartova, gde je hapšenje bilo izvršeno, a gde su i uhapšeni bili zatečeni, jer su se zbog nastale situacije nalazili u pripravnosti, bili su ormani ***provaljeni.***

[1]) IV A 3 — referat A 3 odeljenja IV (Gestapo) BdS-a, nadležan za suzbijanje organizacije DM.
[2]) Tj. Koprivici.

3) Ove tri starešine kvartova su stari i iskusni policiski činovnici i u svakom pogledu besprekorni, a i prema svome ličnom temperamentu nesposobni za konspiraciju. Ja mogu garantovati, da bi se oni stavili na raspolaganje svakom pozivu u cilju saslušanja i ne bi čak ni pomislili na to, da eventualno beže.

Olovkom: a Bojovič? **jj**

Zbog toga ne mogu da vidim razlog, da se pristupilo hapšenju ***pre, nego što je stvar*** ispitana i ***proverena.***

U slučajevima, kada je bilo potrebno hapšenje, kako je poznato, baš sam ja insistirao, da ono bude i izvršeno, ***kako ne bi došlo do bekstva.***

4) Hapšenje u ovom trenutku, a na osnovu neproverenih podataka, stvara u već i onako zategnutoj atmosferi samo još težu situaciju.

Kao starom i iskusnom policiskom činovniku poznato mi je da se vrlo često može dogoditi, da se prilikom hitnih i važnih zadataka mogu donositi odluke za hapšenje ***bez dovoljnog proveravanja,*** koje se posle ispravljaju oslobađanjem, ali istraga ponekad traje i nekoliko dana ili nedelja. Ovo se još može opravdati, ako se radi o sumnjivima iz redova građana, ali pada vrlo teško, kada dođu u pitanje policiski činovnici koji, bez obzira na to što su pripadnici okupiranog naroda, sarađuju lojalno i pošteno po profesiji već 2V2 godine sa Službom bezbednosti.

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a
Gospodinu dr Schaefer-u
SS-višem pukovniku
B e o g r a d

Olovkom: J—55

Štambilj: Spisak uhapšenika od 20.9.43 ***Paraf:***

Olovkom: Šefovo naređenje sprovesti!

Paraf: Br(andt) 1/10.

Olovkom: Dopis je bezobrazluk. Priključiti ličnom predmetu Jovanovića.

Paraf: Sch(aefer) 28/9.

IV A 3

Ovim slučajem sam lično ja vrlo teško pogođen, jer sam uveren u nevinost ovih ljudi, i to tim više, što sam neumoljivi sudija za one koji su krivi.

Na osnovu izloženog, uzimam slobodu da Vas, gospodine viši pukovniče, najučtivije zamolim da izvolite narediti da ovaj slučaj bude najhitnije ispitan i da bude donesena pravedna odluka. Ukoliko je to prljava denuncijacija, u što ne sumnjam, da se egzemplarno postupi sa potkazivačem.

Gospodine viši pukovniče, molim Vas najučtivije da mi verujete, da je ova stvar od prvorazrednog značaja, jer ako čak i uredni, lojalni i pošteni činovnici izgube veru u svoju ličnu sigurnost, posledice su nedogledne, a bogami vrlo je teško i nemoguće snositi i odgovornost u takvom slučaju sa ozlovoljenim i razbijenim aparatom.

Na kraju Vas molim, gospodine viši pukovniče, da mi pomognete održati beogradsku policiju, koju sam sa toliko truda i muke stvorio, pošto nam je ona danas potrebnija više nego ma u koje drugo vreme.

Molim Vas, gospodine viši pukovniče, da ovom prilikom primite izraz moga naročitog poštovanja.

Vaš odani
Drag. Jovanović s. r.
Upravnik grada Beograda

3) Agentura

ODMERAVANJE KORISNOSTI LICA ZA AGENTURU BdS-a

Četnik Milan Grubić, koji je BdS-u dao opširne podatke o organizaciji DM i njenim radio-stanicama, ponudio se da radi kao agent. Oko pitanja njegovog vrbovanja u cilju kontrole nad organizacijom DM razvila se interna prepiska u okviru BdS-a, iz koje se vidi koji su momenti tu uzimani u obzir. SS-kapetan Brandt bio je šef otseka u IV odeljenju BdS-a, kome je stajao na čelu SS-major Sattler. Potporučnik Wollny je bio šef jednog voda radio-prislušne službe vojske.

DOKUMENAT BR. 260

VB II[1]) Sa. Beograd, 8 avgusta 1942.

1. ***Zabeleška:***

Predmet: Hapšenje Milana M. Grubića, rođenog 9.4.19. u Staroj Pazovi, sada zatvorenog u kućnom zatvoru.

Grubić je u zatvoru izradio zapisnike, koji su priključeni u prevodu kao prilozi, u kojima moli da bude angažovan kao agent, kako bi mogao da prodre dalje u organizaciju D.M.

***) VB II — oficir za vezu BdS-a sa vojnim okupacionim vlastima.**

Kako se pokazalo u njegovom prvom saslušanju, G. zna prilično mnogo o organizaciji D.M. i, prema mome mišljenju, bio bi u položaju, da učini daljnje vrlo vredne usluge. Stoga bi, uz odgovarajuće obezbeđenje, bilo sasvim moguće da se upotrebi.

G. se od pre 14 dana nalazi u kućnom zatvoru i danas bi morao biti preveden u policiski zatvor.

U tome slučaju mora se bezuslovno izbeći, da dođe bilo kako u vezu sa majorom G 1 i š i ć e m i njegova 3 štabna oficira, koji se nalaze u policiskom zatvoru, ili pak da ga samo vide, jer onda više ne bi mogao biti angažovan. Pošto on u svome zapisniku izjavljuje da bi mogao otkriti beogradsku organizaciju za Srem, bio bi možda moguć prvi pokušaj sa njegovom akcijom u Beogradu.

Olovkom:

G. ostaje do utorka ovde u zatvoru. Uputstvo je pribavljeno.
Odmah upotrebiti!
Paraf: Sa(ttler) 8/8

2. *Rukovodiocu IV* podneto na odluku.
3. *SS-kapetanu Brandt-u na* dalju nadležnost.

Mueller s. r.
SS-poručnik

Olovkom:

Naređenje

1.) Grubić je dao upotrebljive podatke o radio-saobraćaju organizacije D.M., između ostalog o sistemu šifre itd U slučaju da G. ode na slobodu, on bi iz poznatih razloga mogao znatno da ometa našu obaveštajnu službu, tako da nakon razgovora sa potporučnikom Wollny-em odbijam G-a kao nepodesnog za angažovanje u svojstvu agenta.

2.) Rukovodiocu IV s molbom za mišljenje.

3.) IV C 2 Pošto je kod vojnog suda u toku postupak zbog nagovaranja na bekstvo iz vojske, pitati telefonom da H G-a treba predati u zatvor Wehrmacht-a, inače predali ga u policiski zatvor.

4.) IV A 3 Eventualno G-a saslušati o nejasnim tačkama odnosno dopunski.

Paraf: Br(andt) 14/8

IV

1) Ne može se videti zašto bi G. mogao naročito da smeta kada bi radio kao agent. Svaki drugi, kao napr. B 15, mogao bi to takođe.

2) IV A 3 s molbom na znanje.
Rešeno ***Paraf:*** Sa(ttler) 19/8.
Paraf: Br(andt)

Naređenje:

1) IV C 2 Na rešenje po tač. 3 gornjeg naređenja.

Paraf:
Br(andt) 19/8.

Mašinom:
IV C 2 Led./Id. Beograd, 21 avgusta 1942

1. Zabeleška:

Prema obaveštenju dobijenom od strane zatvora Wehrmacht-a, G r u b i ć a treba tamo predati. G. se sada nalazi u ovdašnjem policiskom zatvoru. Protiv G-a teče postupak kod Vojnog suda zbog nagovaranja na bekstvo iz vojske.

Reitzig s. r.
SS-podoficir

VRBOVANJE HAPŠENIKA U ZATVORU

Keiner Nedeljko Korica nalazio 'se u zatvoru BdS-a u vezi sa slušanjem stranih radio-stanica. On je u zatvoru zavrbovan.

DOKUMENAT BR. 261

Dedinje, 16.7.1943.

Priveden iz zatvora pristupi keiner

Korica Nedeljko

personalije poznate

i na postavljena pitanja izjavi sledeće:

U slučaju da budem pušten iz zatvora, izjavljujem da sam spreman dobrovoljno raditi za policiju bezbednosti i da joj nepozvan saopštavam sve važne događaje, koji bi u političkom pogledu bili upravljeni protiv interesa Reich-a.
Biće mi moguće, da se u Beogradu zaposlim kao keiner. Na taj način ću naći i puteve da dođem u dodir sa krugovima KP u Beogradu.
Objašnjeno mi je, da pred svim licima najstrožije ćutim o svojoj budućoj delatnosti, jer u protivnom slučaju moram računati sa najstrožijim kažnjavanjem.

p. p. p.[1])
Korica Nedeljko s. r.
Zaključeno:
Hansy s. r.
SS-potporučnik i kriminalni komesar

Pročitano, priznato, potpisano.

IV A 1[1]) Beograd, 16 jula 1943.

1.) Beleška:

K o r i c a se ima što pre pustiti iz zatvora. On je dobrovoljno izjavio da je spreman po otpustu da radi kao agent za ovo nadleštvo.

Na dan 20.8.1943 goreimenovani će se pojaviti nepozvan kod stražara na kapiji ovog nadleštva, da bi predao prvi izveštaj o svojoj delatnosti.

U slučaju otpusta, on će se vratiti u svoj stan.

2.) ***SS-potporučniku K leibe r-u*** na dalju nadležnost.

Olovkom:

Rukovodiocu IV na odluku !

Sporazuman. ***Paraf:*** H(ansy) 16/7

Paraf: Br(andt) (u zamenu) 21/7. SS-potporučnik

IV A 1

Mašinom:

IV A 1 — Kle. — Beograd, 24.7.43.

1. Koricu otpustiti iz logorskog zatvora.
2. Kancelariji IV A 1 — Delovodnik ***Paraf:*** B.

Paraf:

3. IV C 2 na znanje i dalju nadležnost. Rešeno

Reitzig s. r.

4. Priključiti aktima

Ditges s. r.
SS-poručnik

') IV A 1, tj. referat A 1 odeljenja IV (Gestapo) BdS-a (antikomunistički).

PROVERAVANJE POUZDANOSTI INFORMATORA

Veri Jovanović, uhapšenoj u vezi sa nekom istragom u stvari organizacije DM-a, bilo je prilikom njenog puštanja naloženo da izvesti BdS ako se kod nje javi neki kurir DM-a koga su nemački organi tražili. Njena pouzdanost je isprobana fingiranim telefonskim pozivom.

DOKUMENAT BR. 262

Zabeleška Beograd, 1.2.1944.

Na dan 31.1.44 bila je Vera Jovanović, domaćica, ispitana u pogledu svoje pouzdanosti. Nju je pozvao telefonom tumač Taborsky pod imenom traženog DM-kurira »Ševića«. Bilo joj je objašnjeno da izvesti svoga muža da treba da bude u 17.00 časova u kafani »London«, gde ga »Šević« hitno očekuje.

Oko 10 minuta docnije Jovanovićeva se javila telefonom ovome nadleštvu i obavestila nas da joj se baš javio telefonom kurir »Šević« i objasnila celu stvar. Na to joj je rečeno, da je poziv bio sa naše strane udešen, kako bi se ispitala njena pouzdanost.

Prema njenoj izjavi se dosada više nisu pojavili u njenom stanu kuriri »Šević« i »Košutić«. Da li su se isti sastali sa njenim mužem, ne može da navede, pošto više ne govori sa njim.

Kramp s. r.
SS-podoficir

SVEDOCANSTVO I PREPORUKA ZA AGENTA BdS-a

Agent Josif Majsner je 1943 otišao na studije u Reich. Tom prilikom mu je BdS izdao sledeću preporuku.

DOKUMENAT BR. 263

Rukovodilac III[1]) Hei/Hg 16.10.1943.

P o t v r d a

Štambilj: K
Paraf: Pfl.

Predmet: Josef Meissner, rođen 13.1.1916. u Kraljevu, Srbija, vajar

M. je 1941 godine radio obaveštajno za nemačke interese. Na osnovu iskustva, on važi kao apsolutno poverljiv i prijateljski raspoložen prema Nemcima.
Sva vojna i civilna nadleštva se umoljavaju, da M-u, koji se sada trudi da nastavi svoje studije u Beču kao vajar, u slučaju potrebe ukažu zaštitu i pomoć.

Po nalogu
Heintschel s. r.
SS-kapetan

Mastilom:
Registratura: Priključiti ličnom predmetu ili ga formirati.

') III — odeljenje III (SD) BdS-a.

VRBOVANJE AGENATA MEĐU DVOVLASNICIMA

BdS je dao nalog svojoj ispostavi u Zrenjaninu da među dvovlasnicima na rumunskoj granici zavrbuje agente. Rezultati tih pokušaja vide se iz odgovora ispostave BdS-a.

DOKUMENAT BR. 264

IV E 1[1]) — 533/44 — Th/K — Beograd, 31.1.1944

Štambilj:

Kancelarija rukovodioca IV

Naređenje

1.) ***Kancelarija*** neka sačini prepis 2 i 3 lista predmeta i priključi ga dopisu pod 3)
2.) ***Kancelarija neka piše:*** ***Olovkom:*** Izvršeno 31/1.44
Paraf: K.

Poverijivo

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a Beograd
— Ispostava Veliki Bečkerek[2])
u Velikom Bečkereku

Štambilj:

Ekspedovano 4 2 44
Pril. — 1 — *Paraf:*

Predmet: Saobraćaj dvovlasnika sa Rumunijom
Veza: Nema
Priloga: 1 prepis

U prilogu dostavljam kopiju prepisa jednog dopisa Vojne uprave Jugoistok s molbom na znanje. Molim da među dvovlasnicima, koje treba pronaći, pokušate pridobiti lica za obaveštajnu delatnost. O rezultatu molim izvestiti.

!) Referat E 1 odeljenja IV (Gestapo) BdS-a.
[2]) Sada Zrenjanin.

3.) *Registraturi* na ekspediciju.
4.) *Registraturi* — ponovno podneti 15.4.1944 ili prilikom dolaska izveštaja.

Olovkom:
Paraf: F. 4/2

p_0 nalogu:
Paraf: Sa(ttler) 2/2
SS-major

IV N

Ispostavu Bečkerek potsetiti
na izveštaj o rezultatu ***Paraf:*** 31/1
Paraf: Ku(ntze) 14/4
Predmet se ima voditi dalje kao »Poverljiv«
Paraf: Ku(ntze)

DOKUMENAT BR. 265

VIŠI VODA SS I POLICIJE
u Srbiji
Zapovednik
policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu
Ispostava Bečkerek
DeTBrT 162 i~lC128/44 — Schr/S

Bečkerek[1]), 11.7.44

P o v e r l j i v o

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a
— IV E 1 —

Beograd

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Primljeno: 12.VII.1944		
Del. Br.: 982/44 pov.		
Odeljenje:	Referat	Referent
IV	IV N	

Paraf:
Paraf:
Paraf:

Paraf: Ku(ntze) 13/7 ***Paraf:*** Sa(ttler) 11/7

Predmet: Saobraćaj dvovlasnika sa Rumunijom
Veza: Tamošnji dopis od 31.1.44 — IV E 1 — Del Br. 535/44

Dosada ni ovo nadleštvo niti uporišta na rumunskoj granici nisu pronašli među dvovlasnicima podesna poverljiva lica za vršenje obaveštajne delatnosti.
Ja sam ponovno preduzeo mere da bih dobio podesna lica za ovu delatnost.
O uspehu ovih mera izvestiću i bez urgencije.

Štambilj:

Predmet 118/1	Od kod IV N

Po nalogu:
Schräder s. r.
SS-kapetan

Sada Zrenjanin.

GLEDIŠTE BdS-a O SVOJOJ AGENTURI

Oko agenta BdS-a Radomira Arsenijevića razvio se spor između Kreiskommandanture u Zaječaru i BdS-a. Kreiskommandantura je odbijala da Arsenijeviću dozvoli u Zaječaru boravak, jer ga je zbog raznih malverzacija, smatrala moralno diskvalifikovanim za svaku saradnju sa okupacionim vlastima. BdS je, naprotiv, insistirao na tome, da se Arsenijeviću omogući rad u Zaječaru. Taj spor je iznesen najzad i Vojnom zapovedniku. Akt, koji je o tome BdS podneo Vojnom zapovedniku, sadrži pod tačkom c) ocenu moralnih kvaliteta agenture BdS-a, utoliko interesantniju što je daje sam zapovednik Sipo i SD-a u Srbiji, dr Emanuel Schaefer.

DOKUMENAT BR. 266

— VB II[1]) Mue/Sa. B. Br. 17.9.1942.
Delov. Br. 1698/42
Komandujućem generalu i
Zapovedniku u Srbiji
— Šefu Upravnog štaba —
lično višem vojnom
upravnom savetniku
dr Kiessel-u
Beograd

Poverljivo

Štambilj:

Ekspedovano 18.IX.1942.
Priloga ./.

Paraf

Predmet: Bivši četnički vojvoda Radomir Arsenijević iz Zaječara.
Veza: Moj dopis IV/2 Za./Sa. A 122 od 30.6.1942.
Prilog: Nema

Na osnovu navedenog dopisa je, prilikom jednog telefonskog razgovora sa gospodinom višim vojnim upravnim savetnikom dr Kiessel-om, ovaj izjavio, da su rezerve, koje su kod Kreiskommandanture u Zaječaru postojale u pogledu povratka Arsenijevića u Zaječar, raščišćene i da bi se A. mogao ponovo vratiti u Zaječar. Kreiskommandantura je primila odgovarajuća uputstva.

***) Akt je upućen vojnim okupacionim vlastima i, prema tome, spadao je u nadležnost oficira za vezu BdS-a.**

Na osnovu ove činjenice uputio sam A. sa 2 pratioca na dan 4.9.1942 za Zaječar da bi on najzad, sa svoje strane mogao otpočeti sa radom.

Ali, kako sam sada obavešten, A-u je već 1 dan posle njegovog povratka ađutant Kreiskommandanture u Zaječaru saopštio da bi najbolje bilo, da smesta ponovo napusti Zaječar i da mu je, uostalom, zabranjeno da se bilo gde uključi u rad. Na osnovu ovog saopštenja, A. je smesta ponovo vratio za Beograd. agente koje sam mu bio pridodao kao pratnju. Bez obzira na to, što je ovom merom opet propušteno vreme i što su nastali troškovi, ukazujem na sledeće činjenice:

a) Već od marta 1942 vođena je sa Kreiskommandanturom u Zaječaru obimna prepiska zbog povratka A. tamo. Uprkos ponavljanog zahteva, Kreiskommadantura ni do danas još nije iznela nikakvih konkretnih podataka za svoje tvrđenje da bi povratak A. izazvao nemir kod stanovništva.

b) Borski rudnici potpadaju u pogledu obaveštajnog obezbeđenja pod moje nadleštvo i nemam potrebe da naročito naglasim značaj angažovanja agenata, baš u sadašnjim prilikama na tome području. Ovaj zadatak je bio postavljen A-u i obojici njegovih pratilaca. Za mene ne postoji nikakav razlog za pretpostavku da A. ne ispunjava ovaj zadatak, pošto skoro godinu dana radi za moje nadleštvo.

c) Odavno je poznata činjenica, da se kod korišćenja agenata protiv njihovog sopstvenog naroda, ne upotrebljavaju baš moralno najbesprekorniji krugovi ljudi, već baš takve ličnosti kakav je A. Ali ja ne mogu angažovanje svojih agenata učiniti zavisnim samo od ličnog shvatanja Kreiskommandanta u Zaječaru, sve dok mi se odatle ne dokaže da je A. nepodesan za zadatak koji mu je postavljen.

d) Pošto je šef Upravnog štaba izjavio da protiv povratka A., s obzirom na zadatak koji mu je namenjen, ne postoje nikakve rezerve, svakako je čudnovato da Kreiskommandantura u Zaječaru jednostavno prelazi preko ovog naređenja.

Pošto angažovanje agenata na području Bora sada postaje sve neophodnije potrebnim bio bih zahvalan za jasan stav, odn. uputstvo Kreiskommandanturi u Zaječaru.

Paraf:
Sch(aefer) s. r.
SS-pukovnik

2.) Rukovodiocu IV na su potpis ***Paraf:*** Sa(ttler) 18/9
3.) Priključiti ličnom predmetu A 122

Olovkom:
Ponovo podneti rukovodiocu IV
Paraf: Sa(ttler)

DENUNCIJACIJA PROTIV KOMUNISTA U KULTURNOM ŽIVOTU

Referat SD-a, nadležan za kulturni život u Srbiji, zavrbovao je veći broj agenata iz krugova kulturnih i umetničkih radnika. Tu se radilo mahom o reakcionarnim profašističkim elementima, koji su denuncirali komuniste i napredne kulturne radnike. Markov, koji se pominje u zabelešci, bio je tumač BdS-a i kao takav prevodio je agentske izveštaje i prijave.

DOKUMENAT BR. 267

III[1]) A/M 16.12.1941

1. — Zabeleška:

Predmet: Joca Popović — Bodnarov

Novi direktor pozorišta, koga je na ovaj položaj pun odgovornosti postavio bivši italijanski špijun Đorđe Perić, današnji šef propagande, nije dovoljno upoznat sa aktivnošću i aktivnim radom u borbi protiv duhovnog ološa. Kao primer navodim sledeće: upravnik pozorišta Joca Popović nije postavio za dekoratera nikog drugog, do komunistu Stevana Bodnarova, slikara, koji je u Parizu prikupljao priloge za španske komuniste i, koji je u Beogradu dovoljno jasno ispoljio svoje ubeđenje svojom neumornom komunističkom propagandom. Stevana Bodnarova trebalo bi ne samo odmah otpustiti, već i neodložno uhapsiti, dok upravniku, »lepom Joci«, treba dobro natrljati nos.

Olovkom: 131[2])

2. — III C s molbom na znanje i dalju nadležnost.

Paraf: Sch(roeter) ***Paraf:*** D.M.(arkov) 16.12.41.
23.XII.1941.

Odeljenje (SD) Einsatzkommande Sipo i SD-a, Beograd.
[2]) Šifra agenta BdS-a, Josifa Majsnera.

Mastilom:

Postavljanje Bodnarova izvršeno je mojom saglasnošću. O prednjem nisam imao pojma. Otpuštanje se može odmah narediti. Poželjan je dokazni materijal za to, kao i za eventualno hapšenje.

3. — Vratiti Markovu

Olovkom: Već u zatvoru! 23.XII.1941. Schroeter s. r.

4. — Uz akta Bodnarov.

Štambilj:

Predmet B 12	od / kod /	
	priloženo 11.IV.42	
	nije nađ. /	

Paraf:

AGENTURA PROTIV KPJ

Nemački bezbednosno-policiski aparat obratio je veliku pažnju na agenturno prodiranje u ilegalne organizacije Komunističke partije i NOP-a. Sledeći dokumenti daju preglednu sliku o jednome slučaju, u kome je ulogu agenta — dostavljača i provokatora — igrao poštanski službenik Branko Šćepanović. Iz ovih dokumenata je vidljiv ceo razvoj jednog konkretnog zahvata protiv ćelije KP u pošti Beograd 2, od denuncijacije, do dvostrukog ubistva u zatvoru i nagrađivanja agenta.

DOKUMENAT BR. 268

Odeljenje IV C
Zapisnik prijave Beograd, 1 oktobra 1941.

Pristupi bez poziva Šćepanović Branko, rođen 30 oktobra 1916 u Kolašinu, poštanski činovnik, sa stanom u Beogradu, Kosovska br. 39, stan br. 26, i prijavi:

»Od marta 1941 do maja 1941, radio sam na pošti u Zemunu u ekspediciji. Kao Srbin sam nakon toga premešten na poštu br. 2 u Beograd i ovde sam isto tako zaposlen u ekspediciji. Budući da ovde svi poštanski činovnici znaju da su svi Crnogorci komunisti, to imaju prema meni naročito poverenje, a ja sam ustvari nacionalista i simpatišem nemački Wehrmacht.

U međuvremenu mi je palo u oči da se nameštenici pošte br. 2 u Beogradu sada bave izgradnjom jedne komunističke organizacije. Za mene je lako da pronađem ko su kolovođe i za kojim ciljevima idu.

Stoga se nudim kao agent i stavljam se u slučaju potrebe na raspolaganje.«

Overava:
Potpis nečitak
SS-podoficir

Primedba : Šćepanoviću je rečeno da se 3.10.41 u 9 sati javi tumaču Heinrichu Georg-u.

Mastilom:

(Prijavnica) Šćepanović ne želi da ga potražimo u njegovom nadleštvu ili u njegovom stanu. On ostavlja utisak da je pouzdan.

Naređenje:

1.) Podneti SS-kapetanu Hausding-u
2.) Odeljenje IV A SS-poručniku Wienecke-u.

Po naredbi,
Zappe s. r.
SS-poručnik

IV A, naređenje od 17.11.41.

SS-podoficiru Mueller-u na detaljno i podesno ispitivanje podnosioca prijave.

Wienecke s. r.
SS-poručnik

Z a b e l e š k a :

Šćepanović se sada nalazi na otsustvu. Njegova adresa na atsustvu nije poznata. Njegovoj domaćici je naređeno da ga uputi odmah posle njegovog povratka sa otsustva u ovdašnje nadleštvo.

Beograd, 19.11.1941.

Mueller s. r.
SS-podoficir

IV A, Naređenje od 20.11.1941.

Na prednjoj strani navedeni slučaj se dostavlja na nadležnost SS-podoficiru Fritsch-u.

Wienecke s. r.
SS-poručnik

DOKUMENAT BR. 269

K. IV[1]) Beograd, 16.11.1941.

Održan, je sastanak sa agentom. U međuvremenu su održani sastanci pojedinih ćelija. Prema opisima agenta radi se, međutim, zasada samo o obrazovanju ćelija. O sabotažama se još nije raspravljalo. Po svemu izgleda da je reč o čisto komunističkim ćelijama unutar nadleštva. Prilikom svakog sastanka raspravlja se o vestima londonske i moskovske radiostanice, dele se bilteni i leci i govori se o živom vrbovanju.

Agent navaljuje da se što skorije pohapsi jedna ćelija, što treba, nakon razgovora sa SS-kapetanom Hausding-om, ipak još odložiti. Tek u slučaju ako se naredi vršenje sabotaža, treba zahvatiti. Ako agent sazna ko je sekretar komiteta za celu ustanovu sprovešće se hapšenje i zahvatanje svih ćelija.

Agent će ponovo doći i daće pobliže uputstvo.

Agent je izjavio da je neki SS-podoficir Mueller poslao nekog tumača sa pozivom kod njegove gazdarice. Gazdaričinoj kćerci, koja je i sama levičarski nastrojena, navodno je neki ovdašnji tumač Volksdeutscher, po imenu »Franc« kazao, da agent radi za Gestapo. Ovim nepromišljenim postupcima on je zasada jedva još upotrebljiv kao agent, ali će pokušati da i dalje ostane u vezi sa KPJ. Traga se za tumačem. Agent je izjavio, da tumač ima odnos sa kćerkom njegove gazdarice. Ako se tumač po imenu Franc ponovo pojavi, daće mu pismo da ponese potpisanom. Zatim će se slučaj raspraviti.

Fritsch s. r.
SS-podoficir

[J]) Odeljenje IV (Gestapo) Einsatzkommande Sipo i SD-n, Beograd.

DOKUMENAT BR. 270

K IV Beograd, 11 decern. 1941.

Z a b e l e š k a :

Agent 11 pristupi i izjavi sledeče: (10.12.41.)

U subotu 6.12.1941. održan je sastanak grupe u Grobljanskoj ulici u jednoj usamljenoj kući. Kuća se nalazi na kraju ulice u blizini fabrike. Raspravljano je o sledečem:

1.) Opšta situacija, naročito Užice i Čačak. Zatim se raspravljalo o Draži Mihajloviću. Jedan deo njegovih trupa navodno je prešao na stranu četnika koji su verni vladi, a drugi se pak udružio sa partizanima. Povlačenje Užice—Čačak smatra se taktički pravilnim. Glavna akcija treba da otpočne u proleće.

2.) Dalje je tretirano sprovođenje sabotažnih akcija. Uskoro pretstoji sprovođenje sabotaže, najpre treba da se likvidiraju agenti Gestapo-a, usto temeljito posmatranje sumnjivih lica, a potom ih ucmekati. Dalje je predviđeno da se učine bezopasnim oficiri Gestapo-a. I njih treba već sada posmatrati. Zasada još nedostaje oružja ali ipak će se ove akcije sprovoditi prepadima na pripadnike Wehrmacht-a koji se kreću pojedinačno.

U slučaju da se ne bi mogli sprovesti predviđeni planovi o ubistvima SS-starešina Gestapo-a, onda će se izvršiti eventualno ubistvo jednog višeg SS-vođe u nadleštvu. U tom cilju se sada traže naročito odvažni ljudi. Tačna naređenja nisu još poznata, ali ipak pretstoji objavljivanje. U slučaju neizvršenja ili odbijanja naređenja stupa u dejstvo egzekutivni sud partije.

Izgleda celishodnim da se ubuduće u službenoj zgradi pretresu posetioci u pogledu oružja.

3.) Grupom za sabotaže na pošti II upravlja

V e l j k o v i ć Sava, poštanski činovnik, star 26 godina,
B o ž i ć Dušan, zamenik, blagajnik

U jednoj drugoj grupi iste pošte nalaze se

A b r a m o v i ć Spiro, star 27 godina, pripadnik 3. grupe

M a r k o v i ć, navodno vrlo grub i verovatno zadužen za ubistva. Kod hapšenja uticati na ženu i decu.

Oba poslednja su verovatno vode raznih grupa.

Grupi Veljković Sava pripadaju i

B o s a n a c Jovan, star 23 do 24 godine,
P e č a Mirko, star 27 godina i
agent.

Zasada nedostaje oružja koje će, međutim, za kratko vreme biti na raspolaganju.

Grupi Abramović Špiro pripada neki Bilbija star oko 35 godina, ali koji bi mogao danas da bude i vođa jedne druge grupe.

Neki Durišević, star 25 godina, koga je pre približno mesec i po dana bilo uhapsilo ovdašnje nadleštvo, nalazi se navodno u njegovoj grupi. On je poštanski činovnik. Za D.-a su viši poštanski činovnici uspešno intervenisali. Bilbija tačno zna, tada se radilo o pištolju koji se navodno nalazio u stanu Đ.-a.

U ovu stvar je upleteno oko 30 poštanskih činovnika, skoro svi su članovi partije, ili kandidati partije.

Pojedine grupe nisu numerisane, niko ne zna za ime drugoga.

Agent je dosada odbijao nagradu.

Agent je danas 11.12.41. ponovo došao u stan i pitao, da li bi trebalo da izvrši pripremljeni prividni napad na pripadnike nadleštva u uniformi, kako bi time njemu bilo povereno rukovođenje sabotažama.

Fritsch s. r.
SS-podoficir

Olovkom:

1.) Kl molim da se primi na znanje. ***Paraf:*** 18.12.41.
2.) Kancelariji IV
3.) Ponovo podneti kod IV F.

Paraf: Hausding s. r.

Paraf: H(elm) 13.12.

Izveštaju treba pokloniti naročitu pažnju.
Izgleda potpuno verovatan.

DOKUMENAT BR. 271

K. IV Beograd, 15.12.1941.

Z a b e l e š k a :

U 16 časova došao je agent u moj stan i javio sledeče:

Pomenuta grupa za sabotažu treba danas u cilju nabavke oružja da napadne jednog pripadnika Wehrmacht-a. U cilju dogovora za napad sastaje se danas u 17 časova grupa na mostu na uglu Goethe-ove i Grobljanske ulice. Prisutni će biti:

1. Sava Veljković,
2. Božić Dušan,
3. Bosanac Jovan,
4. Abramović Špiro, i
5. Agent br. 11.

Odmah sprovedena akcija dovela je do sledečih hapšenja:

1. Veljković Sava,
2. Božić Dušan, i
3. Agent br. 11

Kod Veljkovića je pronađen jako oštar bodež, koji je očigledno tek pre kratkog vremena bio naoštren. U toku daljih izviđaja bili su iste večeri uhapšeni:

1. Bosanac Jovan
2. Bilbija

Prilikom odmah izvršenih saslušanja svi uhapšeni priznali su da su delovali komunistički. Veljković je najpre odbijao iskaz, ali je prilikom pooštrenog saslušavanja izjavio tumačima Kaempu — Pfeffer-u da je postojala namera da se izvrši prepad na jednog pripadnika Wehrmacht-a, pa je naročito u tu svrhu dao naoštriti bodež i nosio ga sa sobom. Božić je u svom saslušanju otvoreno priznao da se već duže vremena nalazi u ćeliji i teretio je Veljkovića i Abramovića.

Navodi agenta br. 11 su njegovim priznanjem potvrđeni.

Bosanac Jovan je dao kratke iskaze koji su stenografisani. I on je u suštini potvrdio navode agenta br. 11.

Svi uhapšeni su predati zatvoru u zgradi ali će biti posle saslušanja prevedeni u zatvor u Aleksandrovoj ulici 5.

Fritsch s. r.
SS-podoficir

DOKUMENAT BR. 272

K. IV Beograd, 22.12.1941.

Z a b e l e š k a :

Agent br. 11 danas je ponovo došao u stan i izjavio sledeče:

Ćelija u pošti 2 razbijena je hapšenjem. Ipak postoje još i druge ćelije i rade dalje. U ovim ćelijama postoji zbunjenost zbog hapšenja i živo se istražuje greška.

Agent br. 11 i dalje posmatra celu grupu i podneće izveštaj početkom januara 1942. Rok: 8.1.42 u stanu potpisanog.

Agentu br. 11 koji je dosada odbijao svaku nagradu, bilo je danas isplaćeno 1.000.— dinara u prisustvu tumača Ackermann-a.

Za cigarete i piće kod saslušanja, razgovora sa agentom br. 11. bilo je utrošeno ukupno 380 dinara.

Ackermann s. r.
tumač

Fritsch s. r.
SS-podoficir

Dopuna:

Hapšenici Sava Veljković i Bosanac Jovan su umrli.

Fritsch s. r.
SS-podoficir

Dinara 1.000.— primio
i slovima: jednu hiljadu dinara

Beograd, 22.12.1941

V 11 Stepanović s. r.

Overava:
Fritsch s. r.
SS-podoficir

Mastilom:
Prisutan:
Franz Ackermann s. r.

Z a b e l e š k a :

Na dan 24.2.42. isplaćeno je V 11 1.000 dinara.
Potvrda o prijemu kod SS-poručnika Wienecke-a.
Beograd, 24.2.42.

Fritsch s. r.
SS-podoficir

AGENTSKI RAD MIODRAGA SAVKOVlCA

Bivši novinar Miodrag Savković bio je jedan nd najagilnijih agenata nemačkog bezbednosno-policiskog aparata u Beogradu. Svoje mnogobrojne veze i poznastva koristio je za denunciranje i prikupljanje obaveštenja nemačkim vlastima. Nosio je šifru „118".

DOKUMENAT BR. 273

III C[1]) — Schr./Schm. Beograd, 31. 8. 1942.

Olovkom:
III D priključiti predmetu
molim predlog
(po mom mišljenju mogao bi se uhapsiti i brat)
Paraf:
T(eichmann) 1/9

1.) Zabeleška:

Predmet: Voja Dorđević

Danas me je posetio agent 118 i podneo mi sledeče:
Olovkom: (Savković)

Pre nekoliko dana pozvao ga je brat dr Voje Đorđevića, koji je uhapšen od strane ovog nadleštva, u Glavni savez zemljoradničkih zadruga. Brat, po imenu Žarko Dorđević, tom prilikom mu je predložio, da utvrdi koji referent u ovdašnjem nadleštvu obrađuje slučaj Đorđevića, koji je tumač pri tome angažovan i koje tačke optužbe postoje protiv njega. Informacije Žarka Đorđevića su glasile, da taj referent postupa kod saslušanja vrlo strogo, ali da je tumač naklonjen Đorđeviću, pošto kod saslušanja izopačuje iskaze u korist Đorđevića. Brat je naročito molio, ako je ikako moguće, da mu stavi na raspolaganje prepis optužbe, a ukoliko to ne bi bilo moguće, da mu barem ispiše kratko sažeto glavne tačke optužbe.

!) Odeljenje III (SD) BdS-a, referat C.

U vezi stim mora se pomenuti, da je — kako to navodi agent 118 — Glavni savez zemljoradničkih zadruga raspisao nagradu od 1 miliona dinara za svaku uspešnu intervenciju po slučaju Borđević.

Agent 118 predložio je, da mu se stave prednji podaci na raspolaganje i da, posle prijema navodnog mita, podmićivanje otkrije.

Olovkom.:

Ne! ne treba odobriti!

Sa rukovodiocem IV odmah dogovor

Agent 118 ukazao je još na to, da je od velikog interesa za Glavni savez zemljoradničkih zadruga, da se izbegne postavljanje komesara u glavnom savezu, pošto bi ovim navodno došle na videlo stvari koje bi jako teretile ceo rad glavnog saveza.

Heinz Schroeter s. r.
SS-potporučnik

2.) III D s molbom na znanje

3.) Zastupniku s molbom na znanje i dalju nadležnost

Slede još neke napomene olovkom.

POSTUPAK SA AGENTOM KOJI JE ZNAO PREVIŠE

U logoru BdS-a u Zemunu radio je kao agent . tamošnji zatvorenik Milovan Dorić. Trebalo je da bude pušten na slobodu. Međutim, kako je znao previše o unutrašnjem mehanizmu i režimu u logoru, zatražio je rukovodilac logora da Dorić bude streljan. To je i učinjeno.

DOKUMENAT BR. 274

Štambilj:
Prihvatni logor
Zemun

23. XII. 1942.

Zabeleška

Predmet : Đ o r i ć Milovan-Borisav, potporučnik

Štambilj: K ***Paraf:*** Gu

Štambilj:
Nije uveden u kartoteku ***Paraf***

Molim, da se zatvorenik D o r i ć Milovan, rođen 22. 4. 1917 u Resniku, koji je predat 18. 9. 1942 prilikom sprovođenja mera odmazde pogubi.

On se za vreme svoga bavljenja u logoru najdetaljnije upoznao sa prilikama u ovome logoru. Bojim se da će Đ., ako se upotrebi za rad, odn. ako se pusti na slobodu, obavestiti lica izvan logora o svojevremenim prilikama u istom uprkos dužnosti ćutanja, na koju bi se morao obavezati.

Potpis nečitak
SS-kapetan

Olovkom:
B. Nr. 10067/42
štambilj:
Ne postoji predmet ***Paraf.***

Olovkom:

IV
IV C 2 Saglasan — za odmazdu
Saglasnost referenta

Paraf:

Sa(ttler) 3. 1. 43

IV C 2 Led./Ba.—363/43 Beograd, 26. 1. 43.

1. Zabeleška

Đ o r i ć Milovan je streljan na dan 25. 1. 43 u okviru mera odmazde.

2. ***Kancelariji IV A3*** na zavođenje i razvod ***Paraf:***
ispraviti kartoteku ***Paraf*** ***Štambilj:***
3. Registraturi: Formirati lični predmet za Dorić Milovana u slučaju da ne postoji
4. Ponovno podneti kod IV A 3
5. Priključiti aktima

Nije uveden u kartoteku

Paraf

Paraf 16./II.

Potpis nečitak
SS-podoficir

OTPUŠTANJE ZAROBLJENIKA POTREBNIH ZA AGENTURU

Po zahtevu BdS-a otpušteni su iz zarobljeništva ratni zarobljenici, koji su bezbednosno-policiskom aparatu bili potrebni kao agenti.

DOKUMENAT BR. 275

Viši vođa SS i policije na području Opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji
Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu
IV A 3[1]) — 847/42 — Gue/Ti —
Br. delov. 8680/42 — D 45 7

Beograd, 9 sept. 1942.

Štambilj:

Poslato 10. IX. 1942.
Prilog: ./.

Paraf:

1. Komandujućem generalu
zapovedniku u Srbiji
— Odeljenje K. Gf.[2])

na ruke gospodinu kapetanu Karcher-u

u Beogradu

Predmet: Ratni zarobljenik Radojko Đurić, bivši poručnik.
Veza : Usmeni razgovor kapetana Karcher-a sa SS-poručnikom Mueller-om

S pozivom na gornji razgovor molim da se bivši poručnik Radojko Đurić, koji se sada nalazi u zatvoru BdS-a, otpusti iz zarobljeništva, pošto je ovde hitno potreban radi izvršenja jednog specijalnog naloga.

[1]) IV A 3 - referat A 3 odeljenja IV (Gestapo) BdS-a.
[2]) K. Gf. — Kriegsgefangene, tj. za ratne zarobljenike.

2. Kancelariji IV A/3 na razvod. ***Paraf***
3. Registraturi: Original ekspedovati.
4. Potom vratiti kancelariji IV A/3 — Guenther —.

Po naredbi
Paraf: Br(andt) 9/9.

Olovkom:
IV A/3

B. 11. 9. 42

Predmet je iskorišćen i izvodi su stavljeni u odgovarajuće lične predmete.

Guenther s. r.
SS-podoficir

Olovkom:
Naređenje

1) Prema izveštaju SS-poručnika Mueller-a, major Siebert je naredio otpuštanje iz zarobljeništva, tako da nam D. stoji na raspolaganju.
2) III na znanje i korišćenje Đ.-a kao agenta prema dogovoru.

Paraf:
Br(andt) 16/9.

IV Nakon razgovora sa rukovodiocem IV ima se Đ. smesta *pustiti na slobodu.*

Paraf:
Sa(ttler) 16/9.

RAD AGENTA STRAHINJE JANJICA

Strahinja Janjić, nekadašnji jugoslovenski oficir, otpušten iz vojske još pre rata, igrao je značajnu •ulogu kao saradnik nemačkog bezbednosno-policiskog aparata. Naročito se istakao organizovanjem agentske grupe, poznate pod imenom „Srpski Gestapo". Sledeći dokumenti iz arhive BdS-a daju o njemu zanimljivu sliku. Oni sadrže razne ocene o Janjiću i njegovom radu, njegovu legitimaciju, upitnik koji je popunio prilikom stupanja u službu BdS-a i prepisku koja je oko njega vođena. Pošto je svojim ispadima onemogućio sebi rad u Srbiji, Janjić je sa grupom saradnika prebačen u Nemačku, gde je organizovao obaveštajnu službu među inostranim radnicima, špijunirajući ih za račun Gestapo-a.

DOKUMENAT BR. 276

IV E 2[1]) Sthb. Beograd, 28.7.42

1.) Beleška:

Prema naređenju zastupnika rukovodioca SS-potpukovnika Teichmann-a, ima se podneti izveštaj o Janjiću Višem vođi SS i policije na području Opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji.

Potpis nečitak
SS-podoficir

2.) *Kancelarija neka piše:* Beograd, 7.42

Višem vođi SS i policije na području Opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji
SS-generalu i generalu policije
Meissner -u[2])
u Beogradu

Predmet: Janjić Strahinja, kapetan srpskog dobrovoljačkog odreda, rođen 13.4.1906 u Klenju, srez Mačvanski, sada u logoru srpske policije na Banjici.

Veza: Nema.

Paraf:

[1]) **IV E 2 — referat E 2 odeljenja IV (Gestapo) BdS-a.**
[2]) **Pogrešno napisano, treba: Mayszner.**

J a n j i ć je od 1925 do 1927 bio đak Vojne akademije u Beogradu i odatle je izašao kao potporučnik. Godine 1937 morao je kao poručnik da istupi iz tadašnje jugosl. vojske jer je otkrio pederašku aferu, u koju su bili umešani i visoki jugoslovenski oficiri. Potom se zaposlio kao opštinski sekretar u odeljenju ovdašnje gradske trošarinske uprave. Pošto je tu otkrio milionsku prevarantsku aferu društva Anglo-Petrol-Shell, u koju su bili umešani Jevrejin A d a n j a, tadašnji vojni liferanti G i n o v i ć i S a v i ć i biv. pretsednik opštine Beograda Vlada 11 i ć, on je otpušten i sa toga mesta. Zatim je našao zaposlenje u Institutu za unapređenje jugoslovenske spoljne trgovine. Tamo je uspeo da ukaže na zloupotrebe načelnika G r g a č e v i č a[1]), posle čega je morao da napusti i ovo mesto.

Za vreme, dok je S t o j a d i n o v i ć bio ministar pretsednik, J. se priključio JRZ-i (Jugosl. radikalna zajednica), a kasnije Ljotićevoj partiji. Ministar pretsednik C v e t k o v i ć postavio ga je za sekretara u Pretsedništvu vlade. J. se na tome položaju mnogo zalagao za širenje nacionalsocijalističke propagande, te je morao 27 marta 1941 da pobegne.

Kada se je po završetku rata vratio, saopšteno mu je od strane njegovog nadleštva da je otpušten iz službe, ali da će biti zadržan kao honorarni službenik.

U letnjim mesecima 1941, J. je ponudio svoje usluge policiji bezbednosti u Beogradu za suzbijanje komunista. Kada je ova ponuda bila odbijena, a nije je preporučio ni izvanredni komesar za činovnička pitanja u srpskom Ministarstvu unutrašnjih poslova, sakupio je na sopstvenu inicijativu odeljenje od 100 ljudi i stupio u borbu protiv komunista u okolini Kragujevca.

Zatim je J. iz sopstvenih pobuda preuzeo položaj pretsednika opštine u Kragujevcu. O ovoj delatnosti Janjića proširila su se najrazličitija mišljenja. Na jednoj strani prikazuju ga korektnim i izvanredno obdarenim za ovaj položaj, dok ga drugi 'deo stanovništva pretstavlja kao korumpiranog, a ne besprekornog u moralnom pogledu.

Pogrešno. Treba: Grgašević.

Ipak su mu Tajna vojna policija i komandant garnizona u Kragujevcu potvrdili besprekorno vladanje i izjavili, da je njegovo držanje bilo potpuno besprekorno.

Februara o. g., J a n j i ć je postao pretsednik opšti-ne u Leskovcu, gde je, između ostalog, raspisao unutrašnji zajam u visini od nekoliko miliona dinara, koji je pokušao da naplati kaznama batinanja.

Sredinom aprila 1942 postao je komandant 1 beogradskog specijalnog borbenog odreda koji je, međutim, rasformiran na osnovu jednog naređenja ministra pretsednika.

Pre izvesnog vremena uhapsila ga je srpska Specijalna policija, zbog sumnje da je planirao atentat na generala N e d i ć a i sprovela ga u logor na Banjici. Prema prikupljenim obaveštenjima i iskazima svedoka, moglo se konstatovati, da je on ustao samo protiv postupka ministra pretsednika i njegovog pomoćnika. Ne može biti ni govora o tome, da je on planirao ili nameravao izvršenje atentata na Nedića.

S molbom na znanje.

Po nalogu
SS-major

3.) Iskorišćeno u IV 2
4.) Priključiti predmetu Janjić

Olovkom:
Paraf: 31.7.
Mastilom:
Paraf: Ku(schel) 31/7.

Olovkom:
IV SS-kapetanu Stracke-u
na znanje
Paraf: Sa(ttler) 4/8

DOKUMENAT BR. 277

Beograd, 12 avgusta 1942.

B e l e š k a :

1.) Na dan 12.8.42 oko 11.00 časova saopštio mi je lično kapetan Strahinja J a n j i ć, da su mu istoga dana oko 5.00 časova pristupila u zgradi 2 srpska agenta, da bi ga uhapsili. J a n j i ć je sa svojim ljudima uz upotrebu blage sile isterao agente iz zgrade i pokazao im svoju legitimiciju, koju mu je izdalo ovo nadleštvo, našta su se oba agenta izvinila i opet udaljila.

Raspitivanjem kod ovdašnjeg pomoćnika upravnika policije, pokazalo se, da je ovo naređenje za hapšenje izdala Srpska državna straža — kapetan M i n i ć. Naređenje je datirano od 11.8.42 pod br. 1798. Ovaj spis je potpisao zamenik komandanta straže Potpis nečitak.

Pomoćniku upravnika policije je naloženo da pouči agente da J a n j i ć ne može biti uhapšen bez odobrenja ovoga nadleštva. Odgovarajuća uputstva srpskim nadleštvima izdata su odmah.

Prilaže se J a n j i ć e v izveštaj o prednjem događaju.

2.) *Zastupniku* s molbom na znanje i da se tamo zadrži. ***Paraf:*** T(eichfnann) 13/8.

3.) Prepis priključiti predmetu J a n j i ć.

Mastilom:

Svršeno

Paraf:

Stracke s. r.
SS-potporučnik

DOKUMENAT BR. 278

Prva strana:

SLUŽBENA LEGITIMACIJA Br. 471

za

Strahinju P. Janjića

pripadnika pomoćne policije

Beograd, 1.7.1942.

Zapovednik policije bezbednosti
i SD-a

Okrugli pečat:
Zapovednik
policije
bezbednosti
i SD-a 109

po nalogu
Heller s. r.

Druga strana:

Fotografiju
Strahinje Janjića

Okrugli pečat:

Strah. P. Janjić s. r.

potpis vlasnika

Ne daje prava na preduzimanje policiskih
postupaka

Treća strana:

Strahinja P. Janjić

pripadnik pomoćne policije

Rođen: 13.4.1906 u Klenju

je kao (pripadnik pomoćne policije — tumač) zaposlen kod Zapovednika policije bezbednosti i SD-a.
Vlasnik ove legitimacije je ovlašćen, da se iz službenih razloga kreće u toku noći beogradskim ulicama i da nosi vatreno oružje.

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu

Okrugli *pečat:*

Po nalogu
Heller s. r.
SS-poručnik

Važi do 31.8.1942.

•*Četvrta strana:*

Do	Važi[1] Potpis
31.8.1942. ***Okrugli pečat:***	Po nalogu: ***Potpis nečitak*** SS-podoficir
31.10.42. ***Okrugli pečat:***	Po nalogu: ***Potpis nečitak*** SS-potporučnik
15.1.43. ***Okrugli pečat:***	Po nalogu: ***Potpis nečitak*** SS-potporučnik
15.4.43. ***Okrugli pečat:***	Po nalogu: Berger s. r. SS-potporučnik
31.5.43. ***Okrugli pečat:***	***Potpis nečitak*** SS-poručnik

DOKUMENAT BR. 279

Priključena fotografija Strahinje Janjića

Personalni upitnik

Prezime J a n j i ć lično ime Strahinja
Rođen 13.4.1906 u K l e n j u okrug Šabac
vera pravoslavna
Neoženjen, oženjen, razveden ili živi odvojeno razveden
Ime supruge — — —
Žive li njeni roditelji
Žive li njegovi roditelji oboje
Zanimanje roditelja penzionisani državni činovnici
Boravište gde Beograd, Poenkareva 24
a) u domaćinstvu sa roditeljima ili srodnicima
b) podzakup ili sopstveni stan podzakup
Telefonski priključak nema
Deca 1 sin, Nikola
Sopstveno materijalno stanje nema imovine

Poslednje zanimanje komandant odreda za specijalne zadatke kao kod ministra pretsednika
gde u Beogradu
Zarada 4.500 Din.
Sadašnji dugovi nema
gde — kome
Školsko obrazovanje osnovna škola, gimnazija, vojna akademija
Znanje jezika francuski
Delatnost posle školovanja oficir, gradski činovnik, državni činovnik u Kragujevcu i Leskovcu (pretsednik opštine)

Kazne a) kod redovnih sudova nema

b) kod vojnih sudova nema

Ordenje i počasni znaci nema
Član kojih organizacija Stojadinovićeva partija
od 1936 do 1938
Dužnosti u istoj, njenim ustanovama ili formacijama organizator omladinske grupe
od 3 1 1 .
Pripadnost ranijim političkim partijama vidi gore i Ljotićeva partija (Zbor)
od 1938 do danas kao član

Pripadnost ranijim (i verskim) organizacijama (sindikatima itd.) nijednoj

od do kao
Pripadnost slobodno-zidarskim itd. ložama nijednoj
od do kao
Vojna služba aktivni oficir
čin u vojsci kapetan
Stručno vojno obrazovanje komandir mitraljeskog odeljenja
Vreme služenja u vojsci 9 godina
od 1.10.1923 do 9.6.1932 gde u Beogradu, Otočcu, Vinkovcima, Bitolju
od do gde
od do gde
U kojem činu je otpušten iz vojske penzionisan kao poručnik
Borac sa fronta nije
Ratni invalid nije
Vozarska isprava za motocikl
Kakvo ima oružje nikakvo

Broj i marka oružja

Od strane kojeg nadleštva

Specijalista, na kojem području rada (hapšenja, saslušavanja itd.) za sve

Uveravam, da sam prednje podatke dao prema svom najboljem znanju i savesti. Znam, da me, u slučaju svesno datih krivih podataka očekuju otpust iz službe bez otkaza i državno-policiske kaznene mere.

Beograd, 15. 7. 1942

Strah. P. Janjić s. r.

Potpis

DOKUKENAT BR. 280

Beograd, 24. 8. 1942

Paraf:

Kratak sadržaj akata:

Kako se vidi iz akata, kapetanu Strahinji Janjiću,, koji je bio nekoliko meseci do februara 1942 u Kragujevcu pretsednik gradske opštine i islednik 5 dobrovoljačkog odreda, prebacuju se razni zločini i prekršaji. Među ostalim, navodno su se dešavali zločini nasilja, silovanja ženskih lica kao i protivpravna prisvajanja stvari od vrednosti. U istu stvar umešan je navodno i Nikola Dobričić koji je posle rata pripadao Srpskoj državnoj straži i bio sekretar gradske uprave u Kagujevcu.

Izjava:

Janjić, usmeno upitan po stvari, poriče da je u Kragujevcu učinio ma šta, što bi bilo kažnjivo. Isto tvrdi i za Dobričića. Janjić priznaje, da su vršene kazne batinanja ne samo nad muškarcima, nego i nad ženama, dok je on u svoje vreme bio tamo pretsednik opštine. Janjić tvrdi da je propisno predavao zaplenjene stvari od vrednosti i ost. Priznanice o ovoj predaji Janjić nosi sa sobom. Kako se vidi iz priloženog prepisa, pretsednik Ministarskog saveta, armiski general Nedić mu je povodom njegovog energičnog nastupa izjavio zahvalnost. Ista uverenja izdali su mu i starešina garnizona, kapetan i oficir na službi u garnizonu Dr. Zimmermann, kao i Tajna vojna policija — Kragujevac. Dalje, Janjić poriče, da je nekom Italijanu predavao oružje. Janjić izjavljuje da ga se može likvidirati, ako u celoj stvari mogu da mu se dokažu kažnjive radnje.

Prema njegovim navodima, Dobričić će biti zatvoren tako dugo, dok on ne bude uhapšen.

Izveštaj:

Dokazi o kažnjivim radnjama Janjića su, doduše, pribavljeni, ali još nisu dokazani. Treba pretpostaviti, da je Janjić

brutalan i da na osnovu toga uspeva da se probija u svima pravcima. Ali nije ni isključeno, da Janjić moralno nije sasvim čvrst. Za vreme njegovog ovdašnjeg delovanja, još ništa nije konstatovano u tome pogledu.

Upravo zato, što se Janjić svojim držanjem ume probiti u svima pravcima, on se i može upotrebiti.

Sigurno je, da su se srpske vlasti uplašile od Janjića, pošto je njegova sadašnja delatnost nepoznata i jer on stoji pod našom zaštitom. Vlasti na temelju toga osećaju neku opasnost po sebe i htele bi Janjića da otstrane.

Stracke s. r.
SS-potporučnik

DOKUMENAT BR. 281

Glavna uprava bezbednosti Reich-a
IV A 1 b[1]) — Delov. Br. 2185/43

Prilikom odgovaranja molim navesti gornji znak poslovnice i datum

Berlin SW 11, 30 juna 1943.
Prinz Albrecht—Str. 8
Telefon 12 00 40

Ekspresno pismo

Štambilj:

Kancelarija rukovodioca IV

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Dan prijema: 9.VII.1943.		
Delov. Br.: 6248/43		
Odeljenje:	Referat	Referent
IV	IV D	

Paraj

Paraj

Paraj

Rukovodiocu s molbom na znanje

Paraj: Sa(ttler) 9/7.

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a

u Beogradu

Predmet: Snabdevanje agenata Strahinje Janjića i njegove srpske lične okoline.

Veza: Tamošnji teletip Br. 2054 od 29.4.43. — **IV** D —

Strahinja Janjić, kao i lica koja pripadaju njegovoj grupi, stigli su 7.5.43 u Berlin, te su smešteni u grupama po trojica u raznim preduzećima.

[1]) Antikomunistički referat Uprave IV (Gestapo) RSHA.

U okviru snabdevanja ovog kruga lica, pojavljuje se potreba da se pored novčanih davanja stave, s vremena na vreme, na raspolaganje i artikli za pušenje. Pošto ovde ta sredstva stoje na raspolaganju samo u vrlo ograničenom obimu, molim da se javi, da li bi se tamo mogli nabaviti dodatni artikli za pušenje i po priznanici mesečno slati ovdašnjem referatu IV A 1 radi podele agentima.

Zbog hitnosti stvari, molim za skoro rešenje.

Štambilj:

6248/43 Predmet	od 12.6.43. kod kancelacije IV
	priključen
	nije pronađen

Po nalogu:
Panzinger s. r.

DOKUMENAT BR. 282

B. d. S. Beograd, 4.1.1944.
IV A 1[1]^— 16/44
Del. Br. (17092/42) 6248/43

1.) *Pisati:* urađeno *Paraf:* M. K.

Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a *Štambilj:*

Uprava — IV A 1 b —

Ekspedovano 8.1.44.
Pril. ./. *Paraf:*

B e r l i n

Predmet: J a n j i ć Strahinja, Srbin, rođen 13.4.1906 u.Klenju, Mačvanski srez, stanuje u Berlinu.
Veza: Nema.

Prema jednom ovde pribavljenom poverljivom izveštaju, J a n j i ć je navodno među srpskim radnicima u Berlinu izazvao pravu uzbunu i na taj način stvorio kod srpskih radnika takvu nesigurnost, da su ovi od straha pred njim na razne načine bežeći napuštali Berlin.

Janjićev specijalitet treba da je, da srpske radnike bez stvarnog razloga ili samo otrcanim optuživanjem hapsi, posle čega po pravilu sledi intervencija prijatelja ili prijateljica uhapšenih.

Uz obećanje, da će izdejstvovati puštanje na sloboda imenovanog, J. navodno vrši na ženske moliteljice većinom pritisak koji mahom daje pozitivan rezultat, da jednu noć spavaju sa njim, ili daje isto obećanje ako mu se daju životne namirnice ili cigarete.

Pošto Državna policija uhapšenike ionako za nekoliko dana pušta na slobodu zbog pomanjkanja dokaza, J. se navodno prsi svojim visokim vezama i puštanje na slobodu pripisuje svome uticaju[2]).

***) Referat A 1 odeljenja IV (Gestapo) zapovednika policije bezbednosti i SD-a.**

[2]) Posle ovoga, u originalu, dolazi rečenica, precrtana olovkom: J. primenjuje među srpskim radnicima na području Reich-a srpske metode i škodi nemačkim interesima.

Olovkom:

Molim uzeti na znanje i u eventualni postupak.

2.) ***Kancelariji IV A 1*** zavesti i razvesti
načiniti karton za kartoteku. ***Paraf:***

3.) ***Registraturi:*** dopis ekspedovati

4.) ***Priključiti aktima.*** ***Paraf:***

Po nalogu:

Potpis nečitak ***Paraf:*** 23/12

SS-major ***Paraf:*** 24/12

DOKUMENAT BR. 283

IV 1 a — Po.
Del. Br. 189/44 pov.

Beograd, 28.4.1944

Poverljivo!

I. ***Pisati:***

Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a
za IV A 1 b
Berlin

Predmet: Srbin Strahinja Janjić, rođen 24.4.06 u Klenju.

Veza: Tamošnji dopis od 14.2.44. — IV A 1 b
Del. Br. 109/44 Tajni predmet Reich-a.

Iz ovde raspoloživih predmeta o gore imenovanom vidi se, da se kod Janjića radi o više nego sumnjivoj ličnosti kojoj se, međutim, ne mogu poreći inteligencija i, pre svega, sposobnost prilagođavanja. Prema ovdašnjem gledištu, J.-a treba ceniti kao konjukturistu i reklamera, kome je pre svega stalo do toga, da se kod nemačkih nadleštava prikaže u povoljnom svetlu, da bi onda, snabdeven svim mogućim ovlašćenjima i nalozima, stvorio moćnu poziciju za svoje lične interese.

Izgleda umesnim, da se J. konačno otpusti kao agent i natera u Nemačkoj na rad. Dosada nije postigao ništa pozitivno, nego ga treba smatrati fantastom, koji je nemačka nadleštva stajao mnogo vremena i rada, a da nisu mogli biti ostvareni rezultati koji bi bili vredni pomena.

Olovkom:
Ova ocena nije pravična prema ovome apsolutno germanofilskom čoveku.

III C neka imenuje lica! U međuvremenu privremeni izvestaj.

Paraf:
Sa(ttler) 1/5.

Rukovodna ustanova državne policije, Beč, obaveštena je u istom smislu, pošto se i tamo nalaze predmeti o Janjiću.

Paraf:
P(oesch) 28/IV

Po nalogu:

SS-major

Paraf:
Wi(enecke) 28/4.

Olovkom:
molim okrenuti

2.) *Beleška:*

Kopija dopisa upućenog RSHA-u[1]) IV A 1 b dostavlja se sa sledećom adresom Rukovodnoj ustanovi državne policije Beč:

3.) *Pisati:*

Poverljivo!

Tajnoj državnoj policiji
Rukovodna ustanova državne policije Beč
u Beču

Predmet: — kao pod I. —
Veza: — poznata —
Priloga: — 1 kopija —

Priloženi prepis jednog dopisa ovdašnjeg nadleštva upućen RSHA-u/IV A l b, dostavlja se radi znanja i upotpunjenja tamošnjih predmeta o gore imenovanom.

Paraf:
28/IV

Paraf:
Wi(enecke) 28/4

Po nalogu:

SS-major

4.) Zastupniku s molbom na znanje
5.) Rukovodiocu IV s molbom na znanje i potpis
6.) Izraditi čistopise i ekspedovati
7.) Priključiti predmetu Br. J — 198

Wienecke s. r.
SS-kapetan

') RSHA-u — Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a.

OBAVEŠTAJNI RAD »SRPSKOG GESTAPO-a«

Posle Janjićevog odlaska sa grupom pripadnika „Srpskog Gestapo-a" za Nemačku, ostatak njegove grupe u Beogradu, pod rukovodstvom njegovog ranijeg pomoćnika Svetozara Nećaka produžio je svoj obaveštajni rad za BdS. Agenti iz „Srpskog Gestapo-a" upotrebljavani su za sve vrste poverljivih zadataka obaveštajne i diverzantske prirode. Jedan agentski izveštaj sadrži sledeći dokumenat.

DOKUMENAT BR. 284

Beograd, 10.12.1943.

ZAPOVEDNIKU POLICIJE BEZBEDNOSTI I SD-a
BEOGRAD

IV — A — 1

Naš agent S-5 izveštava:

»Komandant partizanskih odreda za okrug Kruševac je generalštabni kapetan I klase Milenković Ljubodrag. Brojno stanje njegovog odreda iznosi oko 1.500 dobro naoružanih ljudi. U okolini Ražnja i Varvarina nalaze se manje grupe koje stoje pod njegovom komandom. Preko Stalaća obavlja kurirsku službu pomoću svojih dveju manjih grupa. U poslednje vreme je vrlo aktivan. Na dan 4. ovog meseca su ovi partizani zapalili opštinsku zgradu u selu Đunisu. Sedište kapetana Milenkovića nalazi se na planini Jastrebac«.

Šef,
Svetozar Nećak s. r.

4345/42
IV A 1 — 4741/3-P —

27.
Beograd, 25.12.1943.

1. Kancelariji da napiše:
   Zapovedniku policije bezbednosti
   Ispostava Kruševac
   u Kruševcu

Predmet: M i 1 e n k o v i ć Ljubodrag, kapetan I klase
Veza: Nema
Prilog: — *1* —

U vezi gornjeg dostavlja se prepis izveštaja agenta na znanje i korišćenje.

2. Kancelariji IV A 1 — Zavesti i za uvođenje u kartoteku.
3. Registraturi: a) Dopis pod 1 ekspedovati.
   b) Priključiti aktima.

Po naredbi
Potpis nečitak
SS-potporučnik

KVISLINSKI MINISTRI KAO SARADNICI OBAVEŠTAJNE SLUŽBE

Ministar unutrašnjih poslova Nedićeve vlade, Tanasije Dinić, bio je pre stupanja na ovaj svoj položaj agent nemačke obaveštajne službe. Svoju obaveštajnu delatnost produžio je i posle ulaska u kvislinšku vladu, dostavljajući i službeno BdS-u podatke o raznim pitanjima obaveštajne prirode.

DOKUMENAT BR. 285

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Pov. br. 490 ***Mastilom:*** 1426

1 aprila 1943 ***Paraf:*** Hg

Beograd ***Štambilj:***

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu			
Datum prijema: 3.IV.1943			***Paraf:***
Delov. br.: 4044/43			***Paraf:***
Odeljenje:	Referat	Referent	
III	VI		***Paraf:***

Mastilom: III A iskoristiti za predmet Izveštaj RSHA-u III, VI[1]) ***Paraf:***

Obavešten sam, da se u Beogradu govori o sledečem:

1.) »Ovih dana došla je iz Italije jedna ličnost italijanskog porekla i dala sledeče podatke:

»Stanje u Italiji postaje u poslednje vreme sve gore, i to u svakom pogledu. Kod većine rat gubi svoju popularnost i volja za daljim vođenjem rata popušta. U gradovima stanovništvo ovaj revolt protiv rata skoro otvoreno lansira. Strogost, koja je od vremena pre rata vladala od strane merodavnih vlasti prema narodu, sve više popušta. Narod otvo-

!) Upravi III (SD) i VI (zagranična ob. služba) Glavne uprave bezbednosti Reich-a.

reno izražava svoje nezadovoljstvo zbog rata, koji za Italiju ne vodi nikakvim pozitivnim ciljevima. Svako želi njegov što skoriji svršetak, pa makar kakav ispao, jer se smatra da je borba iluzorna. Naročito stoje pod depresijom zbog snažnog bombardovanja Italije, zbog čega je moral mnogo popustio, kako kod vojske tako i kod stanovništva, a takođe i zbog podređivanja od strane njihovih saveznika, koji u Italiji imaju veliki uticaj.

Mussolini ne uživa raniju reputaciju, koju je imao kod italijanskoga naroda, jer narod gubi veru u njega, pošto je dozvolio da narod bude ugnjetavan od stranaca. Čak i on sam je zbog ovih odnosa nezadovoljan, pošto je Italija tako podređena. Oseća se, da i njegovo držanje popušta.

Među manjinama u Tirolu došlo je i do incidenata. Glavno je, da svuda provejava želja za kapitulacijom, kao i za skorim završetkom rata««.

2.) »Sa sigurnošću se zna da je ***direktor »Instituto ai cultura italiana«*** pre nekoliko dana u istom institutu u Beogradu izjavio u razgovoru sa jednim nameštenikom instituta:

»Žalosno je, da Italija i dalje vodi ovaj rat, koji je za Italiju besciljan. Mussolini je u poslednje vreme mnogo grešio. On je vodio Italiju vrlo dobro, ali samo do jedne izvesne tačke, i učinio je za Italiju vrlo mnogo, ali sada je strašno pogrešio, jer borba, koju sada vodi italijanski narod, ne vodi ničem pozitivnom. On veruje u siguran neuspeh?.

3.) »Pre nekih 15 dana stiglo je u Beograd oko 300 ruskih ratnih zarobljenika-boljševika, koji su zarobljeni u poslednjim borbama za Harkov. Prema njihovom ličnom iskazu, razlog njihovog transportovanja u Srbiju je, kako im je rečeno, potreba za radnom snagom u Srbiji. Međutim, kada su stigli u Beograd, rečeno im je, da se smatraju dobrovoljcima i da treba da stupe u ruski korpus, koji je dislociran na Dedinju u Beogradu.

Time su bili iznenađeni i nisu za to bili voljni. Od strane emigriranih Rusa bili su najsrdačnije primljeni. Priređene su im ovacije i iskreni prijem.Grlili su ih i mnogi su plakali. Pitali su ih o stanju i prilikama u Rusiji, a boljševici su davali pozitivne odgovore, naime da su prilike u svakom pogledu dobre. Ruski emigranti iz korpusa čudili su se takvom iskazu, odgovarajući da su smatrali, da su odnosi u Rusiji

slični paklu, kao i da boljševici po svome ponašanju i osećajima liče ništa manje nego divljacima«.

4.) Krajem februara ove godine otpočeo je ***futbalski klub »Vardar« iz Skoplja kao reprezentacija Skoplja i vardarske oblasti*** svoju futbalsku turneju po raznim gradovima zemalja, koje su u prijateljstvu sa Bugarskom.

Na ovoj turneji odigrao je utakmice u Budimpešti, Zagrebu, Sofiji i na kraju u Ankari.

Posle završene utakmice u Ankari, uputili su se svi članovi kluba u »jugoslovensko poslanstvo« i tražili zaštitu, i izjavili su da su oni Srbi iz Skoplja i da se više ne žele vratiti u Skoplje. Posle završene identifikacije, izašlo se njihovoj molbi u susret i svi su ostali u Ankari««.

Imam čast da Vam gornje dostavim s molbom na uvid.

Ministar unutrašnjih poslova
Tas. D. Dinić s. r.

Okrugli pečat:
Ministarstvo unutrašnjih poslova
Beograd

Olovkom:
VI 18.V.1943

1.) Po broju 1—2 teletipom RSHA-u VI iskorišćeno teletip u aktu VI 25/2 210/3.
2.) Natrag III A.

Paraf:
H(ausding) 15/5

Mastilom:
Izvod za III B izraditi o tač. 3 rešeno ***Paraf:*** Pg.
m ≫ 7 " 4 rešeno ***Paraf:*** Pg.
3.) Priključiti predmetu Dinić.

Paraf:
Schu. 20/5

VEZE LJOTiCEVACA SA BdS-om

Među istaknutim Ijotićevcima, koji su održavali veze sa bezbednosno-policiskim aparatom okupatora naročito mesto je zauzimao Mihailo Olćan, ministar privrede u Nedićevoj kvislinškoj vladi. On je svoje političke poglede, zapažanja i podatke saopštavao rukovodiocu odeljenja III (SD-a), S S-kapetanu Hansu Rexeisen-u.

DOKUMENAT BR, 286

K III[1]) Rx/Fli Beograd, 2 februara 1942

Zabeleženo aktom

Predmet: Ministar privrede Olćan, namere za podnošenje ostavke.

Imao sam priliku da razgovaram sa ministrom privrede Olćanom, koga sam bio posetio u njegovom stanu, o sadašnjoj unutrašnjoj političkoj situaciji. Pri tome je Olćan ukazivao na to, da srpski pokret obnove »Zbor« kako ranije, tako i sada vodi borbu u vladi i na terenu sa pretstavnicima ranijih partija. Iako je rukovodstvo »Zbora«, u interesu blagostanja celokupnog srpskog naroda, spremno na mnoge ustupke ministru pretsedniku Nediću, pa se čak i zauzima za jačanje njegovog položaja, da bi bio opremljen protiv prolećnih ustanaka kojih se treba bojati, ipak »Zbor« ne može dati svoju saglasnost za šikane i likvidaciju pokreta »Zbor« i njegovih dobrovoljaca.

Posle događaja u Gornjem Milanovcu i Kragujevcu vlada u redovima Ljotićevih dobrovoljaca potištenost. Olćan je ukazao na to, da od Dunava do južne granice Srbije brojni grobovi Ljotićevih dobrovoljaca, koji su pali u bobri protiv ustanika, dokazuju spremnost pokreta »Zbor« za akciju. On je pre nekoliko dana govorio o toj stvari sa državnim savetnikom dr. Turner-om i tom prilikom je izjavio, da mora

») Odeljenje III (SD) Einsatzkommande Sipo i SD-a, Beograd.

samome sebi postaviti pitanje, treba li još i dalje, kao pristalica »Zbora«, da ostane ministar privrede, ako **se** sa Ljotićevim dobrovoljcima mogu događati takvi slučajevi, kao što je to bilo u Gornjem Milanovcu. Državni savetnik dr. **Turner** ga je preklinjao, da mora sačuvati mir i ostati na svome položaju.

Hans Rexeisen s. r.
SS-kapetan

Naređenje:

1. Rukovodiocu
2. Kancelariji III ***Paraf:*** T(eichmann) 7/II
3. Kancelariji IV ***Paraf:*** H(elm) 9/II
4. VB ***Paraf:***

Olovkom: K IV ***Paraf:*** Sa(ttler) 4/II
Priključiti ličnom predmetu Oleana 0—39
Paraf: ***Paraf:*** H(ausding) 4/II

AGENTSKI RAD GRUPE »SIGNAL«

Među kvislinškim grupama koje su se stavile ia raspolaganje okupatorovom bezbednosno-policiskom aparatu igrala je, naročito u početku okupacije, izvesnu ulogu grupa, koja je sebe nazivala „Srpskim nacionalsocijalističkim pokretom", ili grupom „Signal" prema svome nekadašnjem glasilu. Pripadnici te grupe nastojali su, da preko okupatora dođu do raznih položaja u okupiranoj Srbiji, a za uzvrat vršili su ulogu agenata, informatora i denuncijanata.

DOKUMENAT BR. 287

Srpski nacionalsocijalistički pokret
Pretsedništvo i generalni sekretarijat

Olovkom:
uz 181/41
Štambilj:
K
Paraf: W

Gospodinu
Karlu Kraus-u
SS-majoru

Beograd

U najvišem interesu našeg nacionalsocijalističkog pokreta i u cilju uspešnijeg sprovođenja njegove ideologije u najširim srpskim narodnim masama, nadalje i u interesu aktiviranja našeg glavnog organa »Signal« kao dnevnog lista, molimo Vas da primite sledeći naš predlog:

da gospodin Milan DIVJAK, novinski i štamparski stručnjak, novinar i publicista iz Beograda, koji pripada našem nacionalsocijalističkom pokretu, kao jedan od njegovih najistaknutijih protagonista i ideologa, bude naimenovan za

KOMESARA DRŽAVNE ŠTAMPARIJE

Za pretsedništvo srpskog
nacionalsocijalističkog pokreta
Dr. L. Prokić s. r.

Okrugli pečat:
Signal
Beograd
Beograd, 30 aprila 1941,
Vlajkovićeva ul. 35/111.

jVa poledinii:

Beleška od 18.5.41.

I.) Odgovor je u originalu i sa preporukom upućen 17.5.41 Feldkommandanturi. Nije bilo kopije za ovd. akta.

II.) Iskor.

III.) U akta
Po nalogu:
Paraf 18/5.

DOKUMENAT BR. 288

Šef Einsatzgruppe
policije bezbednosti i SD-a
Delov. br. 1081/41 He/To

Beograd, 12 juna 41.
Miloša Pocerca 32
Telefon 30714/15

Poverljivo

Štambilj:

Policija bezbednosti i SD
E. K. Beograd
Dan prijema: 13.VI.1941. Pril.
Del. br.: 1032/41
Referent: SS-major Hintze

Mastilom: SS-poručniku Huebner-u ***Paraf:*** H(uebner)
Olovkom: Registratura nema predmet
Mastilom: Hintze s. r. 13/6.41.
Štambilj: K ***Paraf***

Einsatzkommandi
Beograd

Predmet: Milisav G r u j i č i ć[1])
Veza: Nema

Sa strane dostojne poverenja, dr. P r o k i ć a, saopštava se da se pre 20 dana iz Grčke vratio u Beograd Milisav G r u j i-č i ć u društvu sa 3 generalštabna oficira. Grujičić je ranije bio u obavešeajnoj službi jugoslovenskog generalštaba. Grujičić je doneo iz Grčke vest, da na srpskoj teritoriji postoji jedan tajni radio-predajnik. Dr Prokić pretpostavlja da se ovaj tajni radio-predajnik nalazi u Beogradu, Generala Kovačevića 48.

Molim da preduzmete dalje korake.

Olovkom:

Potporučnik Bloeckl
Paraf: H(uebner) 14/6

Po nalogu
Helm s. r.
SS-major

') Verovatno Milisav Grujić, kasniji v. d. šefa Oba**veštajnog otseka SDK-a.**

DOKUMENAT BR. 289

7. 5. 41

Olovkom:
u akta
Paraf: Kr(aus) 9.V.41.

Kancelariji časopisa »Signal«
na ruke gospodina Lukati>ll<

B e o g r a d
Vlajkovićeva 25/111

Molim iscrpna obaveštenja o sledečim licima:

Olovkom:
osloboditi
što brže

1/302

štambilj:
K

1.) Bogoljub Kujundžić
2.) dr. Ljuba Popović (***Mastilom,*** ***precrtano olovkom:*** levičarski nastrojen, nije prijatelj Nemaca)
3.) Dr. Milorad Nedeljković
4.) Milivoj Čolak-Antić
5.) Toplica Pešić
6.) Sveta Đukić
7.) Đorđe Babić (***Mastilom:*** anglofil)
8.) Žika Stefanović, pukovnik van službe
9.) Borivoj Milojković
10.) Milivoj Stevanović
11.) Ing. Mihajlo Pajević
12.) Velimir (Sava) Todorović
13.) Dipl. ing. Nedeljković Stanoje, redovni profesor beogradskog univerziteta,
14.) dr. Siniša Stanković, redovni profesor beogradskog univerziteta,
15.) Jovan Kostić, upravnik univerzitetskih dobara, rezervni kapetan,
16.) Vlastimir Matić, generalni sekretar univerziteta, rezervni potpukovnik,

u pogledu njihove poverljivosti i držanja.

Olovkom:
u redu

Bio bih Vam vrlo obavezan, ako bi ova obaveštenja mogla uslediti što brže.

Potpis: Kraus
SS-major

Za tačnost:
Payer s. r.

Olovkom-
ponovo podneti
20/5 41.
Paraf 8/5.

Štambilj:
Registratura 20.5.41.
Mastilom:
Još nije primljeno.
Paraf

LIK AGENTA RADMILA MILENKOVICA

Radmilo Milenković uživao je kao agent nemačkih bezbednosno-policiskih ustanova od početka okupacije znatno poverenje, tako da mu je poverena rukovodeća uloga u organizovanju i vođenju cenzure poštanskoga saobraćaja u okupiranoj Srbiji. Akt pokazuje izveštaj drugoga agenta (Savkovića) o Milenkoviću, kao i ocenu koju je o njemu dao jedan od funkcionera BdS-a.

DOKUMENAT BR. 290

III[1]) A We./Os. Beograd, 8 februara 1944.

Prevod:

Izvor: 118

Olovkom: Akti: Cenzura pisama kod IV C 1

Predmet: Neopravdano bogaćenje cenzora Radmila Milenkovića.

Štambilj:

K

Paraf: Gu.

U Beogradu se priča, da je Radmilo — Bata — Milenković, cenzor, pored dve kuće kupljene u Beogradu kupio i neku vilu kraj Beča i da je tamo preveo svoju porodicu. Sem toga da je iz Smederevske Palanke poručio 50 kila slanine i 200 kila masti da bi i to preneo u Beč. Poznato je da je on do rata bio puki siromah i da se u uniformi rezervnog avijatičarskog podoficira razmetao 27 marta 1941 godine. Zato se svako pita na koji je način stekao toliko bogatstvo.

Za tačnost:
Tumač
R. Wesseli s. r.

Olovkom:
Radmilo — Bata Milenković ***je stara aglofilska svinja,*** koji je poštansku cenzuru izgradio u krijumčarsku centralu.

Paraf: H. Schr(oeter)

2) Rukovodiocu III. ***Paraf:*** Hei(ntschel) 10/2

3) Registraturi: priključiti ličnom predmetu Radmila Milenkovića.

***) Odeljenje III (SD) BdS**-a.

POLITIKA PREMA RUSKIM BELOEMIGRANTIMA

Dok su okupacione vlasti u okviru svoje nadležnosti upotrebljavale beloemigrante i koristile njihovu spremnost da im se stave na raspolaganje, Treći Reich nije bio voljan da ih pusti na okupiranu teritoriju SSSR-a, sem ako se radilo o licima nemačkog porekla. Sledeći dokumenti odnose se na ***pouzdanog agenta BdS-a, Waldemara von Hoerschelmann-a (Vladimira Geršeljmana), koji je kasnije bio primljen u SS.***

DOKUMENAT BR. 291

Mastilom:
915/Fli.

Olovkom:
Izraditi lični predmet.

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Datum prijema: 2.IX.1942		***Paraf***
Delov. br.: 5790/42		***Paraf***
Odeljenje:	Referat	Referent
III B		

Paraf

Rukovodilac III[1]) Rx/Fli

Beograd, 29.8.1942

Zabeleženo aktom

Predmet: Pouzdanik — ruski Nemac — Waldemar Hoerschelmann, bivši ruski generalštabni kapetan (gardiska artiljerija), oženjen, stanuje u Beogradu, Hilendarska 10, Telefon 20 178.

Hoerschelmann je star 50 godina i trudio se je da bude primljen u rusko-nemački policiski bataljon u Beogradu, ali

') Odeljenje III (SD) BdS-a.

je odbijen, jer je za to već prestar. Oženjen je jednom Rusinkom, bez dece.

Hoerschelmann je navodno ekonomski nezavisan i bavi se, prema svom obrazovanju kao generalštabni oficir, izrađivanjem crteža, nacrta i zemljopisnih karata Rusije i sličnog. Tako je izradio kartu Rusije sa podacima o vrstama zemljišta, nalazištima nafte, strategiskim železničkim linijama prema najnovijem stanju (1936) i slično, nadalje jednu specijalnu kartu područja Kavkaza.

Hoerschelmann moli da ga se uposli na odgovarajućim poslovima, a bio bi spreman da bude raspoređen i na poslove na Istoku.

Rexeisen s. r.
SS-kapetan

Naređenje

1.) Zastupniku ***Paraf:*** T(eichmann) 1/9
2.) VI U zamenu Berger s. r. 3/9
3.) III B podneti izveštaj RSHA-u Upravi III i VI[1])
4.) Natrag rukovodiocu III.

[1]) Upravi III (SD) i VI (zagranična ob. služba) Glavne uprave bezbednosti Reich-a.

DOKUMENAT BR. 292

Olovkom: HI B prispelo: 14.X.42 ***Paraf***

Šef Einsatzgruppe policije bezbednosti i SD-a
B e o g r a d

Primljen	**Prostor za štambilj prijema**			**Otpravljen**
čas **dan** **14.00** **7**	***Štambilj:***			**čas** **dan**
mesec **godina** **X** **1942**	**Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu**			**mesec** **godina** ***Paraf***
od **KR.**				**kome**
po ***Paraf***	**Datum prijema: 7.X.1942**			***Paraf***
Olovkom:	**Delov, br.: 5790/42**			**po**
Rexeisen-u!	**Odeljenje:**	**Referat**	**Referent**	***Paraf***
	III B			***Paraf***

Teletipa Br. 4833

Teletip

Beleška o zadržavanju

RSHA Uprava VI[1]) Br. 6935 7.10.42 13.47
VI C 1 Delov. br. 92860/42

BdS-u Beograd

Predmet: Waldemar H o e r s c h e l m a n n, roden 25.8.1892 u Petrovgradu[2]), ruski Nemac, stanuje u Beogradu, Hilendarska 10.
Veza: Tamošnji dopis od 10.9.42 III B BO/HG Delov, br. 5790/42

Hitno se moli za obaveštenje, da li se kod toga Hoerschelmann-a stvarno radi o ruskom Nemcu ili je H. Rus po narodnosti.

Ako H. može dokazati svoje nemačko poreklo umoljavate se da ga odmah uputite za Berlin. Ako to

Uprava zagranične ob. službe u Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a.
[2]) Danas Lenjingrad.

H. nije u stanju da učini, ne treba ni pomišljati da bude upotrebljen od strane Berlina, pošto je većina Rusa u inostranstvu nastrojena velikoruski i njihova upotreba u Istočnim oblastima ugrožava rad Reich-a na izgradnji.

RSHA Uprava VI C 1

Potpis dr Hengelhaupt SS-kapetan

Štambilj:

5790/42 Predmet: H-176	od 15.9.42 kod III B prikjučen nije pronađen

DOKUMENAT BR. 293

Waldemar von Hoerschelmann
von Eppichnellen
Beograd, Hilendarska 10
Telefon 10-178

Beograd, 16 februara 1943

Olovkom:
Ponovo podneti sa ličnim predmetom.
Mastilom:
III B-u rešiti »R«
Paraf: R(exeisen) 17.11.
Olovkom:
Smesta zastupniku
Paraf: T(eichmann) 18/2
III B rešeno »R«

Gospodinu
N. Rexeisen-u
SS-majoru

Beograd

Početkom prošle godine kada je situacija Nemačke po prvi puta postala teškom usled razvoja zimske vojne odlučio sam da se potpuno stavim na raspolaganje Nemačkoj. Kao ruski Nemac javio sa se dobrovoljno prilikom mobilizacije ovdašnjih domaćih Volksdeutscher-a, ali kao nesposoban za vojnu službu zbog svog zdravstvenog stanja nisam primljen u Dobrovoljačku diviziju »Prinz Eugen«.

Posle ovog neuspeha bio sam Vam pretstavljen i, kako Vam je dobro poznato, revnosno sam se trudio koliko god sam mogao da Nemačkoj budem od bilo kakve koristi, time što sam izvršio neke Vaše želje i naloge.

Od jeseni prošle godine, u toku cele zime a još i danas, kada Nemačka mora da napregne sve svoje snage kako bi se u teškoj borbi mogla odupreti brojno daleko nadmoćnijem neprijatelju, — još uvek se žarko nadam da će nadležne nemačke vlasti ipak biti voljne da moje snage, znanja, sposobnosti i rad koriste aktivnije, nego što mi je to dosada bilo moguće.

Neizrecivo me tišti misao, da bih u ovoj gigantskoj borbi za novi svetski poredak i novu Evropu, koju Nemačka vodi pod rukovodstvom svoga genijalnog Fuehrer-a Adolfa Hitler-a, trebalo da ostanem samo stranim posmatračem. Sve što sam do sada mogao učiniti za Nemačku tako je sitno, da nikako sebi ne mogu oprostiti svoju neaktivnost, mada ova nije dobrovoljna.

Ovde, u bivšoj Jugoslaviji, gde sam stanovao pre rata, zastupao sam 7 godina ceo niz (i to 17) nemačkih velikih firmi, i mogu iskreno reći da sam učinio dosta korisnoga za nemačku industriju i za nemačko tržište.

Posle rata, moja firma je odmah otpočela da pomaže nemačka nadleštva, a i danas se bavimo time da pronalazimo i liferujemo potrebna postrojenja i drugi materijal za pojedine nemačke građevinske firme kao i za rudnik Bor i za organizaciju Todt.

Sve ovo mi se čini da je premalo, i za težim samo za tim da bih smeo aktivno učestvovati u pobedničkom pohodu Nemačke, a da Nemačkoj stavim na raspolaganje ne samo svoje komercijalne sposobnosti, nego i ostale koje bi mogle biti možda od veće koristi i vrednosti.

Nadam se da ćete verovati i razumeti, da ja hoću aktivno da radim za Nemačku, ne da bih osigurao svoju egzistenciju, nego iz čiste ideje i žarke želje da i sa svoje strane nešto pridonesem u svetoj borbi Nemačke za istinu i pravdu. Ta ja sam ipak Nemac sa 90% nemačke krvi.

Iako iz zdravstvenih razloga nisam sposoban za frontnu službu na bojištu, mogao bih — tako mi izgleda — biti koristan pomoćnik u svakom štabu ili drugom većem nadleštvu, jer imam u prvom redu više vojno obrazovanje (rusku generalštabnu akademiju), vladam sa više jezika (nemački, francuski, ruski, srpski itd.), a mogu raditi i kao dobar crtač. Upoznat sam i sa statistikom, sa kartografijom, sa izradom raznih grafikona, planova, crteža i šema. Raspolažem svim potrebnim znanjem i materijalom o *današnjoj* Rusiji.

Poznajem vrlo dobro rusku emigraciju, sve pravce i nazore u njihovoj sredini. Smem da tvrdim, da mogu dobro izaći na kraj i sa zadacima, bili oni čak i velike, pa i strategiske razmere.

Ovde u Srbiji ću se ugušiti, Srbiju isto tako strastveno ne podnosim kao što ona mrzi sve što je nemačko. Ovdašnja

merila su mi suviše skučena i ja osećam da mogu učiniti mnogo više korisnoga.

Molim najusrdnije da se izvole koristiti moje snage, znanja, sposobnosti i rad, naročito sada, kada Nemačkoj treba ljudi i kada je rat stupio u fazu totalne borbe a ja za sebe smatram čisto ***nečasnim i nepristojnim,*** da u herojskoj borbi Nemačke činim samo pojedinačne i periodične usluge.

Prilog — Dokumenti (6).

Heil Hitler!
Valdemar von Hoerschelmann s. r.

RUKOVODIOCI OKUPACIONOG POLICISKOG APARATA PROTIV AGENATA IZ BERLINA

Rukovodioci bezbednosno-policiskog aparata u okupiranoj Srbiji nerado su gledali ako bi se sa strane pojavio na njihovoj teritoriji kakav agent, poslat od neke druge berlinske ustanove u Srbiju. Takav je i slučaj sa Karlom Druschkowitz-em, koji je u Beograd došao sa izvesnim nalozima Glavne uprave SS-a i Ministarstva inostranih poslova Reich-a, a time izazvao negodovanje i energične mere najviših funkcionera aparata SS i policije u Srbiji.

DOKUMENAT BR. 294

Beograd, 31 marta 1942

VIŠI VODA SS I POLICIJE
na području Opunomoćenog
komandujućeg generala
u Srbiji

Sa skroz pouzdane strane bilo je saopšteno, da su jednu deklaraciju Nedićeve vlade, još pre nego što su je potpisali nadležni ministri, ali u njihovo ime, navodno preneli avionom u Berlin jedan oficir nemačkog Wehrmacht-a i jedan civil. Kako je dalje bilo saopšteno, bio je navodno na dan potpisivanja ove vladine deklaracije kod Nedića pukovnik generalštaba Kewisch, šef generalštaba kod komandujućeg generala i zapovednika u Srbiji, sa jednim civilom.

Provera putnika kod Lufthanse je pokazala, da je generalštabni pukovnik Kewisch upotrebio za Berlin isti avion sa izvesnim Druschkowic-em.

Kako se, nadalje, poverljivo moglo utvrditi, radi se navodno kod toga civila o čoveku sa ličnim imenom Kari i bivšem austriskom oficiru. Druschkowic-u je lično ime Kari i služio je u austriskoj vojsci.

Kada je 30.3.42 upravnik policije Jovanović podneo izveštaj zapovedniku policije bezbednosti o hapšenju jednog, engleskog oficira zajedno sa nekim apotekarom i nekim Jevrejinom, prešao je između ostalog, u razgovoru i na vladinu

deklaraciju o kojoj je reč — prepis se nalazi u prilogu. — Mada ja nisam pomenuo nikakvo ime, Jovanović je izjavio da je ovu vladinu deklaraciju odneo u Berlin Druschkowic. Jovanović je izjavio, da on to zna sasvim tačno, jer je ministar pretsednik Nedić i po stvari Dangića koristio Druschkowic-a kao kurira za Berlin.

U toku današnjeg dana poverijivo je saopšteno da je Druschkowic, u trenutku kada je ministru pretsedniku saopšten izveštaj o hapšenju napred imenovanih, bio prisutan u sobi ministra pretsednika. On je na to zamolio ministra pretsednika da o izvršenom hapšenju ne daje nikakva obaveštenja policiji bezbednosti.

Zaista izgleda da je Nedić pokušao telefonskim putem odvratiti upravnika policije, da ne sprovede izveštaj zapovedniku policije bezbednosti. Ovaj je, međutim, bio u međuvremenu obavešten o činjeničnom stanju telefonom od strane ministra unutrašnjih poslova, a usmeno od strane upravnika policije.

Druschkowic je stoga danas saslušan u prisustvu višeg vođe SS i policije, SS-generala Meyszner-a, kao i zapovednika policije bezbednosti i SD-a, SS-potpukovnika dr Schaefer-a.

Druschkowic je ostavio izrazito smeten i uzrujan utisak. On je isprva tvrdio da nema nikakvo odobrenje da govori, ali je zatim pristao da saopšti, da se u Srbiji nalazi po tajnom nalogu

1.) SS-generala Berger-a,
2.) nadleštva Abwehr-a Berlin,
3.) Ministarstva inostranih poslova.

Na pitanje, da li se, kao što je trebalo prijavio nadležnim ustanovama uz objašnjenje o svom zadatku, mogao je samo navesti da se je prijavio SS- generalu Meyszner-u i nađleštvu Abwehr-a, privredno odeljenje, u vezi sa kupovinom konja.

On je na prigovor dodao, da ga je kako u stvari Dangića, tako i u stvari koja se odnosi na vladinu deklaraciju Nedić koristio kao kurira. Tvrdio je, međutim, da je predmet o vladinoj deklaraciji samo poneo u Berlin, ali da se nije javio u Ministarstvu inostranih poslova, i da je ovu deklaraciju opet izručio Nediću. Razlog svoga putovanja avionom za Berlin nije naveo.

Obzirom na činjenicu, da se Druschkowic bez **znanja** nadležnih ustanova bavio visokopolitičkim stvarima Nedićeve

vlade, da se bez znanja nadležnih ustanova stavio na raspolaganje Nedićevoj vladi kao kurir i umešao po jednoj stvari koja je eventualno dovela do krize vlade u Beogradu, a tirne i do krajnje opasne situacije po vladu Reich-a i okupacione trupe, a usto je izigrao nemačke vlasti kod srpskog ministra pretsednika utoliko jednu protiv druge, ukoliko je molio ministra pretsednika, da ne sprovede izveštaj zapovedniku policije bezbednosti, — Druschkowic je danas u sporazumu sa višim vođom SS i policije, SS-generalom Meyszner-om, uhapšen radi daljeg razjašnjenja stvari i radi sprečavanja daljeg političkog i kriminalnog uticaja.

Meyszner s. r.
SS-general
i generallajtant
policije

dr Schaefer s. r.
SS-potpukovnik i
zapovednik policije
bezbednosti i SD-a

V. TEROR

1) Akcije i mere protiv NOP-a

NAREDBE GENERALA BOEHME-a ZA SUZBIJANJE NARODNOGA USTANKA

Pošto su lokalne nemačke vojne snage u Srbiji bile slabe da se ***suprotstave narodnom ustanku pod voćstvom KPJ upućen je u Srbiju general Boehme sa svojim štabom i vojnim pojačanjima, sa zadatkom da najbrutalnijim sredstvima suzbije pokret narodnog oslobođenja. Sledeće tri naredbe pokazuju metode kojima*** se ***postupalo prilikom Boehme-ove akcije, poznate pod nazivom „Kaznene ekspedicije".***

DOKUMENAT BR. 295

P r e p i s

P o v e r l j i v o

Opunomoćeni komandujući general
u Srbiji
III — Šef Vojne uprave — Qu
Br. 2848-41 pov.

Mesto štaba, 10. 10. 1941.

Predmet: Ugušivanje komunističkog ustaničkog pokreta. Dopune Opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji uz naređenje Načelnika Vrhovne komande Wehrmacht-a — Rukovodni štab Wehrmacht-a — Odeljenje L (IV — Qu) Br. 00 2060-41 tajni komandni predmet od 16. 9. 41.

1.) U Srbiji je, usled »balkanskog mentaliteta« i velikog proširenja komunističkih i nacionalno kamufliranih ustaničkih pokreta potrebno, da se naređenja Vrhovne komande Wehrmacht-a sprovedu u svom najoštrijem obliku. Brzo i bezobzirno ugušivanje srpskog ustanka, koji se ne sme potcenjivati, pretstavlja doprinos konačnoj nemačkoj pobedi.

2.) Iznenadnim akcijama treba u svim garnizonima u Srbiji najhitnije pohapsiti kao taoce sve komuniste i sumnjive stanovnike — muškarce, sve Jevreje i izvestan broj nacionalističkih i demokratski nastrojenih stanovnika. Ovim taocima kao i stanovništvu treba saopštiti, da će u slučaju napada na nemačke vojnike ili Volksdeutscher-e, ovi taoci biti streljani.

Olovkom: Rok !

Viša komanda LXV i šef Vojne uprave (za Beograd i Banat) izveštavaće o broju talaca svakog 10, 20 i poslednjeg dana u mesecu (prvi put 20. 10.).

3.) Nastupe li među nemačkim vojnicima ili Volksdeutscher-ima gubici, onda će teritorijalno nadležni komandanti —• najniže do komandanta puka —• narediti odmah streljanje uhapšenih i to po sledečoj normi:

a) Za svakog u borbi ili mučki ubijenog nemačkog vojnika ili Volksdeutscher-a (muškarca, žene ili deteta) po 100 uhapšenika ili talaca;

b) Za svakog ranjenog nemačkog vojnika ili Volksdeutscher-a 50 uhapšenika ili talaca.

Streljanje će izvršiti jedinica. Po mogućstvu za izvršenje pogubljenja treba odrediti jedinicu koja je pretrpela gubitak.

Kod svakog pojedinačnog slučaja gubitka, u dnevnom izveštaju navesti, da li je i u kom obimu izvršena mera odmazde ili kada će biti izvršena.

4.) Prilikom sahrane streljanih paziti na to, da se tamo ne stvaraju srpska nacionalna svetišta. Sprečiti postavljanje krstova na grobove, ukra-

šavanje istih itd. Stoga je celishodno da se sahrane vrše na zabačenim mestima.

5.) Komuniste uhvaćene od strane trupe na terenu u cilju zastrašivanja na licu mesta obesiti ili streljati.

6.) Naseljena mesta, koja se moraju zauzimati borbom spaliti, a tako isto i salaše, iz kojih je pucano na trupe.

Potpis:
Boehme
general pešadije

Za tačnost:
Paetzke s. r.
vojno-upravni sekretar

DOKUMENAT BR. 296

P r e p i s

Poverljivo

Opunomoćeni komandujući general
u Srbiji Mesto štaba, 25. 10. 1941.

III — Šef Vojne uprave — Qu. Br. 3208-41 pov.

Predmet: Ugušivanje ustaničkog pokreta u Srbiji
Veza : Naređenje Opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji — III — Šef Vojne uprave — Qu. Br. 2848-41 Pov. od 10. 10. 1941.
Priloga: ***1***

Iz posmatranja i izveštaja proizlazi, da trupe najvećim delom na primeran način i sa potrebnom oštrinom primenjuju mere za ugušivanje ustaničnog pokreta.

Ipak je u pojedinim slučajevima došlo do toga, da gore navedeno naređenje, koje važi za celu Srbiju, a koje treba sprovoditi prema mesnim prilikama i pod odgovornošću komandanata divizije i pukova, nije tačno objašnjeno.

Da bi se planski rukovodilo pribavljanjem i streljanjem talaca, ukazuje se na sledeče tačke:

1.) Hapšenja i streljanja Srba bez izbora teraju u ustanike i onaj deo stanovništva, koji dosada nije učestvovao u ustanku,
jačaju otpornu snagu komunizma,
slabe izglede za brzo ugušivanje i štete krajnjem političkom cilju akcije.
Streljanja poverenika, Hrvata i radništva nemačke ratne industrije su greške, koje se više ne mogu popraviti.
U slučajevima sumnje, prethodno pitati pretpostavljenu ustanovu.

2.) Dokumente za hapšenje talaca prema tač. 2. naređenja na koje je izvršeno pozivanje, u prvom redu treba da pribave Feld i Kreiskommandanture. O tome je izdato

naređenje Zapovednika za Srbiju — Upravni štab — Br. 4224-41 V od 10. 10. 41. upravnim nadleštvima.

Osim toga, jedinice treba da dobro pripremljenim akcijama na ustaničkim područjima pohapse potreban broj talaca u pomenutom smislu i to iz takvih mesta, koja su poznata kao žarišta ustaničkog pokreta. Pri tome treba izbeći da ne bude hapšen baš onaj ostatak stanovništva, koji — ne učestvovavši u ustanku — nije pobegao ispred nemačke kaznene ekspedicije.

U takvim slučajevima treba u prvom redu uhapsiti kao taoce srodnike odbeglih (uključivo žene). Kuće odbeglih treba spaliti.

3.) Sa ženama, koje aktivno učestvuju u borbi — sa ili bez oružja —• postupati kao i sa muškim ustanicima.

Žene, za koje se sumnja da su potpomagale borbu, privesti vojnom sudu radi suđenja.

Žene, koje su uhapšene ***samo*** kao ***taoci,*** ne smeju se streljati.

4.) Lica, protiv kojih je poveden postupak pred vojnim sudom, ne smeju se streljati pre završetka postupka, pa niti u okviru mera odmazdi.

Njihova presuda je demonstrativnog karaktera, te ju treba po tim tačkama i izvršiti.

5.) U broj lica koja treba da budu streljana u okviru mera odmazde, ima se uračunati i broj ustanika, za koje je dokazano da su poginuli u borbi.

6.) Skreće se pažnja na zabelešku u dnevnim izveštajima, da li su i u kojem obimu izvršene mere odmazde ili kada će naknadno biti izvršene (tač. 3. napred pomenutog naređenja). Ukoliko nema dovoljan broj talaca ili se ovi ne mogu pribaviti, javiti o tome Opunomoćenom komandujućem generalu, koji će narediti dopunu.

7.) Naređene mere odmazde, pretstavljaju za komandanta jedinica veliku odgovornost, te ih treba sprovoditi u vojničkoj formi.

Za pojedinačne odredbe vidi prilog.

Potpis: Boehme
general pešadije

Za tačnost:
Paetzke s. r.
vojno-upravni sekretar

Prilog uz naređenje »Opumoćenog komandujućeg generala u Srbiji — III — Šef Vojne uprave — Qu. Br. 3208-41 od 25. X. 1941.«

POJEDINAČNE ODREDBE ZA IZVRŠENJE STRELJANJA

a) Odeljenjima za streljanje rukovode oficiri.
b) Streljanje se vrši puškom istovremeno u glavu i srce na otstojanju od 8—10 metara.
c) Da bi se izbeglo nepotrebno diranje leševa, lica koja treba streljati postavljaju se na ivicu groba.
Pri masovnom streljanju je celishodno, da taoci kleče licem okrenutim prema grobu.
d) Odeljenjima za streljanje pridodati trupnog lekara, koji će narediti opaljivanje smrtonosnog metka u slučaju da neki još pokazuje znake života.
e) Odelo (i obuća) i stvari od vrednosti streljanih ne smeju ni u kom slučaju biti upotrebljeni u korist stanovništva. Treba ih predati uz potvrdu o prijemu nadležnoj mesnoj ustanovi Vojne uprave.

DOKUMENAT BR. 297

Opunomoćeni komandujući general
u Srbiji Mesto štaba, 29. X. 1941.

Sef Vojne uprave — Qu. Br. 3288-41 pov.

Poverljivo

Predmet: Saradnja trupe sa nadleštvima Vojne uprave.

1.) Srbija spada istoriski, geografski, privredno i politički u sferu uticaja velikonemačkog Reich-a.
Nemačke trupe i Vojna uprava imaju zadatak:
a) da odmah upregnu sva sredstva i snage zemlje u nemačku ratnu privredu,
b) da pripreme tesnu upravnu i privrednu povezanost Srbije za Reich u budućnosti, bez obzira na to, kako će se kasnije ispoljiti politički stav Srbije u odnosu prema Reich-u.

2.) Prva potreba u okviru ovih zadataka je da se uguši ustanički pokret. Taktičke akcije trupe i rad upravnih nadleštava, moraju jednoobrazno biti upravljeni u tome pravcu.

Stoga su mi u Srbiji podređene sve jedinice i upravna nadleštva. Dalje podređivanje ustanova Vojne uprave pod komandne ustanove trupa koje su mi podređene, naređivaću u izuzetnim slučajevima.

Zajednički cilj mora biti postignut najtešnjom saradnjom trupe sa upravnim nadleštvima.

3.) Naredbe za trupne akcije biće ponekad uslovljene ne samo taktičkim, nego i upravnim i privrednim potrebama, koje će prema mesnim prilikama biti različite. U svakom slučaju uprava mora uzimati u obzir potrebe trupe i obratno trupa mora uzimati u obzir namere uprave. Preduslov za uspešan rad obeju je blagovremeno međusobno obaveštavanje i određivanje mera.

•4.) Šef Vojne uprave (Zapovednik za Srbiju — Upravni štab) izdaće po mome nalogu *upravne odredbe* njemu podređenim Feld i Kreiskommandanturama. Ove su obavezne i za trupu. Ako bi zbog izvanrednih mesnih prilika došlo do nedoumica, tada se ima zatražiti odluka od pretpostavljene ustanove. Ovo se može desiti samo u izuzetnim slučajevima; većinom će se komandanti trupa i upravna nadleštva sporazumeti na licu mesta, da bi se mogle preduzeti hitne mere.

15.) Ukoliko se trupe nalaze u tešnjoj saradnji sa upravnim nadleštvima, utoliko pre će po završetku borbi uprava moći preuzeti očišćena ustanička područja, tako da se trupe mogu posvetiti svom pravom zadatku.
Srpskom narodu, razbijenom revolucijom i ustankom, treba trupe i uprava nemačkog Wehrmacht-a da se zajednički suprotstave.

Boehme s. r.
general pešadije

Ključ za raspodelu:
Do komandanata bataljona i
Kreiskommandantura.

IZVEŠTAJ EINSATZGRUPPE SIPO I SD-a O SUZBIJANJU NARODNOG USTANKA U JUGOSLAVIJI

Postupajući po naredbi šefa Gestapo-a Heinricha Mueller-a, Einsatzgruppe Sipo i SD podnosila je centrali Gestapo-a mesečne izveštaje o suzbijanju NOP-a. Dokumenat pretstavlja izveštaj koji se odnosi na delatnost, izvršenu u novembru 1941, u okviru mera za suzbijanje narodnog ustanka.

DOKUMENAT BR. 298

K IV — Del. Br.: 6751/41 — Fri/Kli 13 decembra 1941.

Poverljivo

Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a — Uprava IV —
na ruke SS-generala i generallajtnanta policije Mueller-a
Berlin

Štambilj:

Ekspedovano 17. 12. 41.
Pril. *Paraf:*

Predmet: Suzbijanje komunističkog pokreta u bivšoj Jugoslaviji

Veza : Tamošnji dopis od 22. 10 41 — Del. Br.: 2549/41 pov. — IV A 1 —

Po gornjem predmetu izveštava se za mesec novembar 1941. sledeče:

1.) Komunistički pokret u bivšoj Jugoslaviji je u izveštajnom periodu jako u opadanju. Razlog za ovo izgleda da su jake koncentrične vojne akcije nemačkog Wehrmacht-a na ustaničkom području. Mere odmazde Wehrmacht-a imale su za posledicu, da je iz partizanskih odreda pobeglo oko 60% ljudstva sa oružjem. Broj ustanika izgleda da ne pre-

koračuje 20.000, što odgovara približno Vs brojnog stanja iz meseca septembra-oktobra.

Glavne centre ustanka zaposeo je nemački Wehrmacht, opštinski sovjeti, koje su postavili ustanici, su uhapšeni i ponovno su postavljeni redovni upravni činovnici.

U mnogim slučajevima je utvrđeno, da su pojedini partiski komiteti na ustaničkom području pristupili vojnim komitetima. Čišćenjem velikog dela ustaničkog područja, izgubila je KPJ vezu sa očišćenim područjem. Pošto su inače mnogi vodeći funkcioneri poginuli, ranjeni ili zarobljeni u borbama sa Wehrmacht-om, vladi vernim četnicima i srpskim dobrovoljačkim odredima, KPJ je lišena oko 70% svojih vodećih funkcionera. Ovo je nesumnjivo utvrđeno u mnogim slučajevima uhvaćenom kurirskom poštom, zatim reorganizacionim planovima partije i partizanskih odreda, iskazima uhvaćenih funkcionera i pouzdanim agentima. Delimično je tako, da pojedini funkcioneri moraju danas obavljati zadatke celog komiteta. Inače je, prema podacima zarobljenika, rad novopostavljenih funkcionera koji još nisu stekli praksu vrlo manjkav. Pošto su se usled koncentričnih napada nemačkog Wehrmacht-a, vladi vernih četnika i srpskih dobrovoljačkih odreda, partizanske grupe raspale, partija je bila prinuđena, da pošalje partizanima čisto partiske funkcionere kao političke komesare. Zbog toga je, međutim, trpeo partiski rad dotičnih komiteta. Nadalje, pošto su vremenske prilike prinudile partizanske grupe da se povuku u zimovališta, što je bilo skopčano sa polaganjem oružja, partija je pretrpela moralni udarac. Preko krajnje pouzdanih agenata je utvrđeno, da je na području Vojvodine/Banat, partija potpuno razbijena, osim partiskih rukovodilaca moglo bi biti još svega oko 30 funkcionera. (Ukor CK-a upućen rukovodiocima partije potvrđuje ovaj izveštaj). U samom ustaničkom području, moglo bi brojno stanje partiskih funkcionera biti veće, ali je nesumnjivo tačno, da je komunistički pokret već nedeljama u opadanju.

U Bosni i Hercegovini vladaju slične prilike, ali i ovde se može primetiti popuštanje komunističke delatnosti. Hrvatska specijalna policija pohapsila je u toku poslednjih nedelja mnogobrojne glavne funkcionere i posle saslušanja ih je likvidirala.

Sama Crna Gora još je ustaničko područje i izgleda da se tamo razvoj KPJ nije izmenio.

Za Makedoniju nedostaju tačni podaci. Prema iskazima zarobljenih političkih komesara, tamo bi se dosada mogao zabeležiti porast komunističkog pokreta. Izvršena su i razna dela sabotaže. Verovatno partija u Makedoniji dobija svoju glavnu podršku od bugarskih komunista i od sovjetskih padobranaca, koji su iskočili iznad područja pod bugarskim suverenitetom.

Komunistička delatnost u Sloveniji je prema prethodnim mesecima popustila.

2.) U cilju suzbijanja komunizma preduzete su u saradnji sa Wehrmacht-om, srpskim dobrovoljačkim odredima, srpskom Specijalnom policijom i vladi vernim četnicima sledeče mere:

a) akcije velikih razmera u ustaničkom području,

b) akcije u gradovima okupirane Srbije, blokiranja gradskih kvartova itd.,

c) izvršene su racije na nezaposleno muško stanovništvo,

d) hapšenje i interniranje svih Jevreja i Cigana,

e) hapšenje svih koji su dosada poznati kao sumnjivi da su komunisti i interniranje u prihvatni logor,

f) akcije protiv talaca..

g) kartotečno registrovanje svih lica, osumnjičenih da su komunistički nastrojena,

h) pooštrena kontrola nad putnicima koji dolaze i odlaze na prilaznim drumovima grada, železničkim stanicama i pristaništima,

i) nova naredba o obavezi prijavljivanja u gradovima i naseljima,

j) naredba koja se odnosi na potpomaganje partizana (za svaku pomoć rečju i delom zaprećeno je smrću),

k) skraćivanje policiskog časa u pojedinim područjima do 17 odnosno 18 časova,

1) naredba Zapovednika u Srbiji u odnosu na zaštitu saobraćaja na drumovima i železničkim stanicama. Prema istoj imaju se na ugroženim područjima na širini od 500 m s obe strane drumova i železničkih li-

nija ukloniti nasadi šuma, žbunja itd. Sađenje kukuruza, konoplje i paprike je zabranjeno. Za prekršaj zaprećeno je kaznom smrti i robije,

m) predložene su mere obezbeđenja koje se odnose na sabotaže na železnici Rukovodstvu za transporte Wehrmacht-a Jugoistok,

n) na ugroženom području organizovane su i uspostavljene građanske zaštite i dobrovoljne stražarske organizacije,

o) zavođenje prekog sudstva za pojedine delove zemlje,

p) mere odmazde nemačkog Wehrmacht-a, norma: za 1 ubijenog pripadnika nemačkog Wehrmacht-a 100, za ranjenog 50 streljanja Srba. Spaljivanje sela, čiji se muški stanovnici dokazano nalaze kod partizana.

3.) U izveštajnom periodu uhapšeno je 101 lice zbog komustičke delatnosti. Od ovih su oko 70°/o funkcioneri pojedinih komiteta. U nekim slučajevima izviđaji još nisu zaključeni. Uglavnom se radi o intelektualcima, koji su ranije bili u pokrajinskim, okružnim i mesnim komitetima. U mnogim slučajevima je ove ljude partija poslala partizanskim grupama kao polit-komesare, gde su uhvaćeni prilikom akcija Wehrmacht-a i ovog nadleštva. Izaslane komande ovog nadleštva su pre likvidiranja uhvaćenih izvršile saslušanja i preduzele da se sva lica, koja su bila sumnjiva da su funkcioneri KPJ, sprovedu ovamo radi iscrpnog saslušavanja.

SKOJ je izgleda sa 70% razbijen. Celi CK SKOJ-a osim sekretara CK-a je uhvaćen i delimično likvidiran. Pojedini pokrajinski komiteti lišeni su 70% svojih vodećih funkcionera, koji su u međuvremenu takođe likvidirani. U Hrvatskoj i Bosni prilike su slične.

U Bačkoj, koju partija i SKOJ sada obrađuju u saradnji iz Mađarske, mađarska specijalna policija razbila je SKOJ za 90%.

Načelno svi članovi SKOJ-a bivaju likvidirani, ali se ipak prethodno, eventualno uz primenu pooštrenih sredstava, iscrpno saslušavaju.

4.) Veze preko agenata postoje:

a) prema pokrajinskim, okružnim i mesnim komitetima partije,
b) prema pokrajinskim, okružnim i mesnim komitetima SKOJ-a u Srbiji i Vojvodini,
c) prema partizanskim grupama,
d) prema terorističkim i sabotažnim grupama,
e) prema pojedinim ćelijama u nadleštvima, uredima i preduzećima.

5.) U izveštajnom periodu izvršeno je ukupno 128 dela sabotaže, od ovih daleko najveći deo na ustaničkom području. Sabotažna delatnost je u poslednje vreme vrlo jako popustila. Samo se još na pojedinim mestima povremeno pokušava da ošteti železnička pruga Zagreb—Beograd—Niš—Sofija. Obimnim merama obezbeđenja dosada je izbegnuto ozbiljno ometanje železničkog saobraćaja. Uostalom, Centralni komitet KPJ je naredio da se do 15.12.1941 ne vrše nikakva dela sabotaže, pošto partija mora hitno da se reorganizuje. U slučaju većih dela sabotaže bila bi ugrožena reorganizacija, pošto bi time glavna pažnja policije bila upravljena na nju.

Pouzdani agenti izvestili su u više mahova, da sada uskoro treba očekivati pojedinačna ubistva viših oficira nemačkog Wehrmacht-a i vodećih ličnosti vlade. Uostalom, partija je odredila instruktore za sabotažu radi održavanja kurseva sabotaže. Među njima nalazili su se u više mahova sovjetsko-ruski agenti GPU-a.

Treba pretpostaviti, da će se uskoro sabotažna delatnost pojačati, jer će se mnogi partizani vratiti u gradove.

U zamenu:
Paraf: H(elm) 15/12
SS-major

MERE BEZBEDNOSTI PROTIV SRPSKIH INTELEKTUALACA I STUDENATA

Sledeča tri dokumenta pokazuju mere koje je, počev od aprila 1941, naredio šef Gestapo-a Mueller protiv srpskih intelektualaca i studenata u Nemačkoj i u okupiranim zemljama.

DOKUMENAT BR. 299

Tajna državna policija — Ustanova državne policije Beč

Služba veze

Primljen	Prostor za štambilj prijema	Otpravljen
čas dan 12.40 12.	*Štambilj:*	čas dan
mesec godina 4. 41.	Viši vođa SS i policije Dunav u Beču Personalni biro Primljeno 15 aprila 1941.	mesec godina
od JO		kome
po *Paraf:* SCH	Del. Br. 111-93/41 Pril.	po

Teletipa Br. 06641	Telegram-Radiogram-Teletip Telefon	*Paraf*

Najhitnije •— Berlin Nue[1]' 57 248 12.4.41. 12.15.

Svima (rukovodnim) ustanovama državne policije (uključivo Protektorat)

Svima Komandantima policije bezbednosti i SD-a u Generalnom guvernemanu — Nadleštvima Paris, Bruxelles, Den Haag, Oslo

Informativno: Svima Višim vođama SS i policije —

Nachrichtenübertragung, tj. služba veze, otsek za vezu.

Svima Zapovednicima policije bezbednosti i SD-a (i na okupiranim područjima) —

Svima inspektorima policije bezbednosti i SD-a —

Svima (rukovodnim) otsecima SD-a —

. Smesta uhapsiti sve srpske studente, koji se sada zadržavaju u Reich-u ili na okupiranim područjima. Dalje odmah uhapsiti sva ona lica, koja se moraju računati u takozvanu srpsku inteligenciju ili su se inače ispoljavala u vodećem ili aktivističkom pogledu. O n-hapšenima ažurno ovamo teletipom izvešt.a-vati, navodeći personalije, profesiju, poslednje mesto boravka. I negativne izveštaje pod-nositi.

Glavna uprava bezbednosti Reich-a — IV D 2[1])

I U zamenu M u e l l e r -— SS-general —

***) Referat D 2 Uprave IV (Gestapo) RSHA.**

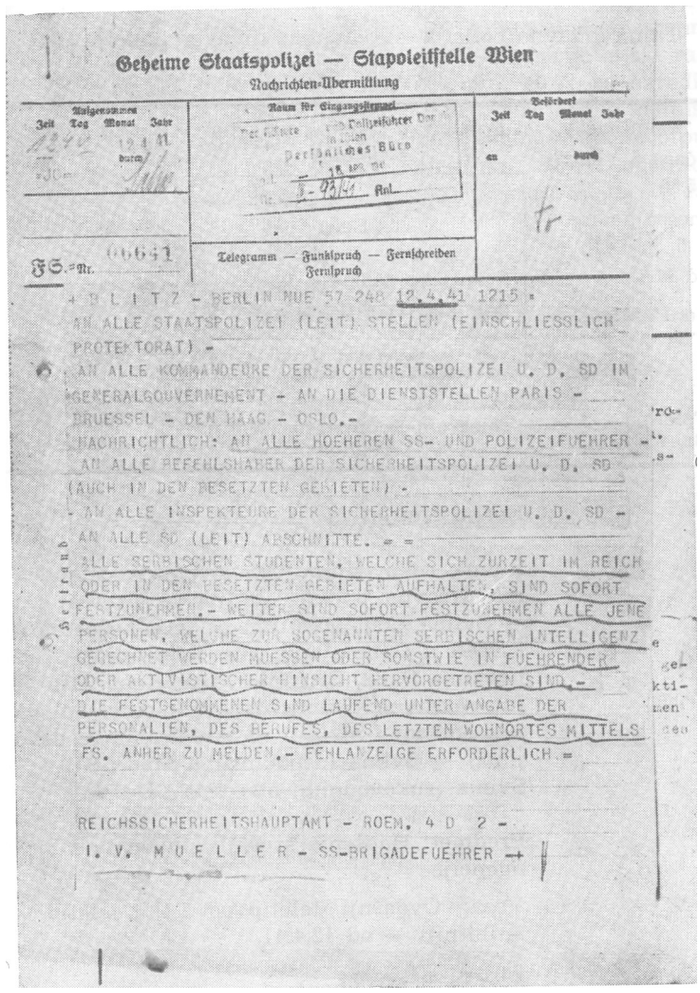

Geheime Staatspolizei — Stapoleitstelle Wien

Nachrichten-Übermittlung

Aufgenommen Zeit Tag Monat Jahr 1240 12 4 41 durch

Raum für Eingangsstempel

Der Führer und Polizeiführer Der in Wien Persönliches Büro

Nr. 8-93/41 Anl.

Befördert Zeit Tag Monat Jahr an durch

FS.-Nr. 06641

Telegramm — Funkspruch — Fernschreiben Fernspruch

+ B L I T Z - BERLIN NUE 57 248 12.4.41 1215 =

AN ALLE STAATSPOLIZEI (LEIT) STELLEN (EINSCHLIESSLICH PROTEKTORAT) -

AN ALLE KOMMANDEURE DER SICHERHEITSPOLIZEI U. D. SD IM GENERALGOUVERNEMENT - AN DIE DIENSTSTELLEN PARIS - BRUESSEL - DEN HAAG - OSLO.-

NACHRICHTLICH: AN ALLE HOEHEREN SS- UND POLIZEIFUEHRER - AN ALLE BEFEHLSHABER DER SICHERHEITSPOLIZEI U. D. SD (AUCH IN DEN BESETZTEN GEBIETEN) -

- AN ALLE INSPEKTEURE DER SICHERHEITSPOLIZEI U. D. SD - AN ALLE SD (LEIT) ABSCHNITTE. = =

ALLE SERBISCHEN STUDENTEN, WELCHE SICH ZURZEIT IM REICH ODER IN DEN BESETZTEN GEBIETEN AUFHALTEN, SIND SOFORT FESTZUNEHMEN.- WEITER SIND SOFORT FESTZUNEHMEN ALLE JENE PERSONEN, WELCHE ZUR SOGENANNTEN SERBISCHEN INTELLIGENZ GERECHNET WERDEN MUESSEN ODER SONSTWIE IN FUEHRENDER ODER AKTIVISTISCHER HINSICHT HERVORGETRETEN SIND.- DIE FESTGENOMMENEN SIND LAUFEND UNTER ANGABE DER PERSONALIEN, DES BERUFES, DES LETZTEN WOHNORTES MITTELS FS. ANHER ZU MELDEN.- FEHLANZEIGE ERFORDERLICH =

REICHSSICHERHEITSHAUPTAMT - ROEM. 4 D 2 -

I. V. M U E L L E R - SS-BRIGADEFUEHRER →

Nalog **Heinricha Mueller-a od 12 aprila 1941 za hapšenje srpskih studenata, intelektualaca i drugih istaknutih lica u Reich-u i okupiranim zemljama**

DOKUMENAT BR. 300

Tajna državna policija — Ustanova državne policije Beč

Služba veze

T		
Primljen	**Prostor za štambilj prijema**	**Otpravljen**
čas dan	***Štambilj:***	**čas dan**
15.50 23.	**Viši vođa SS i policije Dunav u Beču**	
mesec godina		**mesec godina**
5. 41.	**Personalni biro**	
od MA	**Primljeno 24 maja 1941.**	**kome**
po *Paraf:* Di	**Del. br. 111-93 II/41**	**po**
	Pril.	

Teletipa
Br. 09645

Telegram-Radiogram-Teletip
Telefon

Berlin Nue 81 403 23/5/41

Svima rukovodnim ustanovama i ustanovama državne policije (uključivo Protektorat) — Svima Komandantima policije bezbednosti i SD-a u Generalnom guvernemanu — Nadleštvima Paris, Bruxelles, Den Haag, Oslo — Informativno: Svima Zapovednicima policije bezbednosti i SD-a (i na okupiranim područjima) — Svima Inspektorima Sipo i SD-a — Svima (rukovodnim) otsecima SD-a —

Predmet: Hapšenje srpskih studenata i inteligencije

Veza: Ovdašnji teletip od 5.4. i teletip — najhitniji — od 12.4.41.

Srbi, koji su uhapšeni na osnovu naredaba od 5.4. i 12.4.41. imaju se do daljega sprovoditi u koncentracioni logor.

Stavljanje predloga za zaštitni zatvor i uručivanje naloga za zaštitni zatvor može se prenebreći. U slučaju, da se među uhapšenim Srbima nalaze lica, za koja se nakon iscrpne provere može smatrati da su prijateljski raspoložena prema Nemcima, može se narediti njihovo otpuštanje pošto prethodno potpišu obavezu. Izvestiti me o licima, koja se otpuštaju uz priključenje fotografija i opširnog izveštaja o dosadašnjoj delatnosti i mestu zadržavanja.

RSHA — IV D 3 b — 1814/41

U zamenu potpis: Mueller, SS-eeneral

DOKUMENAT BR. 301

Tajna državna policija — Ustanova državne policije Beč
Otsek za vezu

Primljen	Prostor za štambilj prijema	Otpravljen
čas dan 21.55 30.	*Štambilj:*	**čas dan**
mesec godina 10. 41.	**Viši vođa SS i policije Dunav u Beču Personalni biro Primljeno 31 okt. 1941.**	**mesec godina**
od KLE		**kome**
po ***Paraf:*** **Di**	**Del. Br. III — 93 III/41.**	**PO**
	Pril.	
		Paraf
Teletipa Br. 22616	**Telegram-Radiogram-Teletip Telefon**	

Berlin Nue Br. 175 115 30.10.41. 15.33

Svima (rukovodnim) ustanovama državne policije, uključivo Protektorat. — Svima Komandantima policije bezbednosti i SD-a u Generalnom guvernemanu. —

Nadleštvima Paris, Bruxelles, Den Haag, Oslo. —

Informativno: Svima Višim vođama SS i policije. — Svima Zapovednicima policije bezbednosti i SD-a (i na okupiranim područjima). —

Svima inspektorima policije bezbednosti i SD-a. —

Svima (rukovodnim) otsecima SD-a. —

U prepisu RSHA-u I, III, VI, grupi IV E. --

Predmet: Ukidanje zabrane promene boravišta određene za pripadnike srpske inteligencije.

Veza: Ovdašnji teletip od 5.4.41., 23.5.41. i teletip — najhitniji — od 12.4.41.

Dodatak: za Državnu policiju Duesseldorf: Izveštaj od 29.5.41. i od 6.8.41. III L HA 15 pov.

Dodatak: za Državnu policiju Beč: izveštaj teletipom od 18.6.41. II A 3 912/41 pov. —

Na osnovu ovdašnjih naredbi od 5.4. i 12.4.41. uhapšeni Srbi, kao i iscrpna provera naređena putem teletipa od 23.5. u pogledu na njihov germanofilski stav, imalo je za posledicu otpuštanje izvesnih uhapšenika, pošto su prethodno potpisali obavezu, dok su protivnemački nastrojeni sprovedeni u koncentracione logore. Povrh toga je prema sopstvenoj oceni većem krugu lica određeno mesto boravka, jer između ostalog nije bila nesumnjivo razjašnjena narodnosna pripadnost. Sa svršetkom pohoda na jugoistoku i znatnijim smirenjem prilika koje je odatle usledi-
i lo, izgleda da više nije potrebno dalje u punoj meri održavati jedan deo svojevremeno preduzetih mera. Stoga molim, da se lica kojima je zabranjena promena boravišta provere u pogledu na njihovo lojalno držanje, pri tome imati obzira prema licima čija je profesionalna delatnost nužno povezana sa promenom boravišta, te prema rezultatu provere ukinuti određeni prinudni boravak.
U sumnjivim slučajevima, pribaviti moje mišljenje.

RSHA IV D 3 b 1814/41

SPROVOĐENJE UHAPŠENIH KOMUNISTA IZ UNUTRAŠNJOSTI U BEOGRAD

Pripadnici i simpatizeri KPJ hapšeni u unutrašnjosti, prošli su prvo kroz istragu u ispostavama BdS-a , posle čega su po pravilu upućivani u Beograd, u Banjički logor. U slučaju potrebe je izvestan broj uhapšenih streljan za odmazdu i u sedištu ispostave.

DOKUMENAT BR. 302

VISI VODA SS I POLICIJE
na području Opunomoćenog
komandujućeg generala u Srbiji
Zapovednik policije bezbednosti
i SD-a u Beogradu
Ispostava Požarevac
Delov. Br. 786/43 Ku

Požarevac, 10 februara 44.

ZATVOR

Štambilj:

Kancelarija rukovodioca IV

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Dan prijema: 16.II.1944.		
Delov. Br.: 3446/44		
Odeljenje:	Referat	Referent
IV	IV A 1	

Paraf:

Br-

Paraf:

Paraf: Sa(ttler) 18/11

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a
B e o g r a d ***Olovkom:*** IV A 1

Predmet: Uhapšeni komunisti u Požarevcu odnosno sprovođenje 20 komunista.

Veza: Dopis ovdašnjeg nadleštva od 28.12.1943. i 2.1.44. — Delov. Br. 786/43 — ***Olovkom:*** IV A 1 — 113/44

Prilozi: 1 izveštaj/30 zapisnika o saslušanju.

Poziva se na gore navedeni dopis. Sledečih dvadeset navedenih lica sprovode se tamo zbog komunističke delatnosti:

Olovkom:

o 1) Dobrila Vlaški, rod. 29.12.1923. stan. u Požarevcu
o 2) Vera Stepić, rođ. 16.8.1923. stan. u Požarevcu
o 3) Jorgovanka Stepić, rođ. 10.10.1927. stan. u Požarevcu
o 4) Milica Stepić, rođ. 19.4.1907. stan. u Požarevcu
o 5) Nada Pav1ović, rođ. 6.2.1922.[1]) stan. u Požarevcu

Olovkom: sačiniti karton u kartoteci — ***Paraf:*** 26/4

o 6) Milan Tadić, rođ. 25.8.1924. stan. u Požarevcu

IV A 1
152/44

7) Stojadin Marković, rođ. 10.12.1910. stan. Požarevcu
o 8) Čedomir 11ič, rođ. 25.4.1897. stan. u Požarevcu
o 9) Mato Družijanovič, rođ. 8.11.98. stan. u Požarevcu
o 10) Gligor Mijanovič, rođ. 18.1.1924. stan. u Ljubičevu
o 11) Mitar Djelatovič, rođ. 4.11.1907. stan. u Ljubičevu
o 12) Dušan Nikolič, rođ. 1.11.1907. stan. u Ljubičevu
o 13) Boža Popović, rođ. 7.1.1900. stan. u Ljubičevu
o 14) Pavle Bi1av, rođ. 4.3.1905. stan. u Ljubičevu
o 15) Momir Luković, rođ. 22.11.1922. stan. u Požarevcu
o 16) Toma Živić, rođ. 15.5.1920. stan. u Požarevcu
o 17) Dura Dević, rođ. 24.10.1897. stan. u Požarevcu
o 18) Miloš Dimitrijević, rođ. 1.1.24. stan. u Požarevcu

[1]) U originalu precrtano.

O 19) Tihomir J o v a n o v i ć, rođ. 22.6.1926. stan u Požarevcu

o 20) Grujica P e t k o v i ć, rod. 14.3.1898. stan. u Požarevcu

Štambilj:

1. Registratura uvedeno, sačiniti lične predmete ili ih priključiti
2. Ponovno podneti IV A 1

Olovkom: Za one sa o

Štambilj: IV/1: ne postoji predmet

Sprovodenje se vrši iz bezbednosno-policiskih razloga, jer ovdašnja zatvorska zgrada nije podesna za držanje komunista u zatvoru na duže vreme. Postoji opasnost da bi moglo doći do nasilnog oslobođenja uhapšenih.

Daljih 10 uhapšenih komunista bilo je ovde privedeno radi mera odmazde na dan 19.1.44.

Sada se nalazi još izvestan broj lica zbog komunističke delatnosti u garnizonskom zatvoru Požarevac. Dalja hapšenja biće izvršena. Izviđaji još nisu završeni. Po završetku usledice takođe sprovođenje.

Odavde se predlaže, da sprovedeni budu privedeni merama odmazde.

Po nalogu:
Stracke s. r.
SS-potporučnik

NAROD POMA2E PARTIZANE

Akcije Wehrmacht-a i bezbednosno-policiskog aparata okupatora ostajale su često bez ikakvoga rezultata, jer je narod obaveštavao partizane o kretanju nemačkih snaga, sklanjao ih i nije davao okupatoru nikakve podatke o njima. Tu situaciju na terenu konstatuje i sledeča zabeleška BdS-a, — priznanje okupatora da je narod listom uz NOP.

DOKUMENAT BR. 303

IV A 1 — 534/44 Beograd, 10 marta 1944
C —509

Na dan 15 februara predala je ispostava Leskovac 57 muških zatvorenika logoru Dedinje. Izuzev D i n i ć Lazara, imenovanog na strani 8 pod brojem 30, koji je bio određen da radi u Boru a nije došao na rad, svi su okrivljeni da su davali komunističkim bandama stan i hranu. Pošto su komunističke bande na području ispostave Leskovac još vrlo jake, i pošto se one ponovo vraćaju u oslobođena sela posle sprovedenih akcija nemačkog Wehrmacht-a i policije, to treba ovo sprečiti svima sredstvima. Jedino usled podrške koju im pružaju seljaci mogu bande tamo da se održe, a poznato je da baš seljaci obaveštavaju bande, kada se nemačke jedinice nalaze u pokretu protiv bandi. Usled toga je banda u mogućnosti da uvek blagovremeno izmakne. Da bi se sprečilo ovakvo stanje, predlog ispostave Leskovac je opravdan a potpisani takođe predlaže svih 57 zatvorenika za prinudni rad u Nemačkoj.

Olovkom:
Sporazuman!
Paraf:
Wie(necke) 10/3.

Hedrich s. r.
SS-podof. i krim. sekr.

IV A 1 — 534/44 Beograd, 10 marta 1944
%l.) Gospodinu rukovodiocu IV, s molbom na znanje i odluku.
2.) Kancelariji IV A 1, delovodniku ***Paraf:*** ***Olovkom:***
3.) Ponovo podneti kod IV A 1, SS-podof. Hedrich Da 11/3.
Paraf: Sa(ttler)

Wienecke s. r.
SS-kapetan

IV A 1 — 534/44 Beograd, 15 marta 1944
C — 509

1.) 57 zatvorenika, navedenih na stranama 5 do 7, koji se nalaze u logoru Dedinje, imaju se uputiti na prinudni rad u Nemačku.
2.) Kancelariji IV A 1 — delovodnik, kartoteka Paraf:
Štambilj: K

3.) IV C 2 na znanje i dalju nadležnost.
4.) Registraturi — u akta, ako nema kartona za lica, navedena na stranama 5 do 7, izraditi ih.

Wienecke s. r.
SS-kapetan

POSTUPAK SA UHAPŠENIM KOMUNISTIMA

Sledeča akta se odnose na postupak sa uhapšenim „pripadnicima ilegalne komunističke organizacije" u Kosovskoj Mitrovici. Iz akata se vidi da je ispostava BdS-a, koja je izvršila hapšenje, predlagala da se šestorica istaknutih hapšenika upute na prinudni rad, dok je naležni funkcioner BdS-a resio da budu streljani, pošto je radi neke odmazde bio „u svrhu egzekucije potreban veći broj komunista".

DOKUMENAT BR. 304

38

Zapovednik
policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu
Ispostava Kos. Mitrovica
Oznaka akta: N~16/Led./Hz.

Kos. Mitrovica, 10.7.1943

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Datum prijema: 7.VIII.1943		
Delov. br.: 8942/43		
Odeljenje:	Referat	Referent
IV	IV A 1	

Olovkom:
Podneti
zastupniku
10.9.43

Paraj:

Paraf:

Paraf:

Podneto
Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a
— IV A 1[1]) —
u Beogradu

V ***Predmet:*** Akcija protiv komunističke organizacije u Kos. Mitrovici

Veza: Ovdašnji ***radiogram br.*** 380 od 29.6.1943
Olovkom: Nije prošao kroz registraturu ***Paraf:***

***) Antikomunistički referat odeljenja IV (Gestapo) BdS-a.**

Olovkom:

Kako to?

Prilikom ovde izvršene akcije protiv jedne komunističke organizacije, uhapšeni su, između ostalih, sledeči uhapšenici, koji se na osnovu njihove komunističke delatnosti predlažu za upućivanje na prisilni rad u Reich. U pojedinostima radi se o:

1.) *Frtunić, Žarko,* rođen 6.11.1926, u Vučitrnu, đak, Srbin, pravoslavne, stanuje u Kos. Mitrovici.
2.) *Perić, Budimir,* rođen 3.6.1923 u Kos. Mitrovici, stolar, . Srbin, pravoslavne, stanuje u Kos. Mitrovici.
3.) *Nedeljković, Vlastimir,* rođen 7.10.1926 u Kos. Mitrovici, krojački pomoćnik, Srbin, pravoslavne, stanuje u Kos. Mitrovici.
4.) *Dimić, Božidar,* rođen decembra 1924 u Uroševcu, bravar, Srbin, pravoslavne, stanuje u Kos. Mitrovici.
5.) *Načić, Dragoljub,* rođen 6.9.1923 u Kos Mitrovici, kolar, Srbin, pravoslavne, stanuje u Kos. Mitrovici.
6.) *Radojević, Božidar,* rođen 29.11.1925 u Kos. Mitrovici, činovnik, Srbin, pravoslavne, stanuje u Kos. Mitrovici.

Štambilj:

IV/1: nema predmeta

Olovkom:

7.) *Staletović, Ratomir,* vidi predmet »A 481« pojavljuje se u aktu A 481 za prisilni rad.

Štambilj:

Nije obuhvaćen u kartoteci

Paraf:

Dole navedeni uhapšenici predlažu se za slobodan rad, pošto se radi o licima, koja se imaju smatrati samo simpatizerima:

7.) *Čamilović, Aleksandar,* rođen 8.8.1927 u Vučitrnu, knjižarski učenik, Srbin, pravoslavne, stanuje u Kos. Mitrovici.

8.) *Kujundžić, Miodrag,* rođen 27.6.1924 u Kos. Mitrovici, đak, Srbin, pravoslavne, stanuje u Kos. Mitrovici.

9.) *Andrijević, Marta,* rođena 13.4.1919 u Kos. Mitrovici, domaćica, Srpkinja, pravoslavne, stanuje u Kos. Mitrovici.

10.) *Žarković, Petar,* rođen 1926 u Kos. Mitrovici, radnik, Srbin, pravoslavne, stanuje u Kos. Mitrovici.

11.) *Stojković, Branislav,* rođen 1925 u Kos. Mitrovici, kovač, Srbin, pravoslavne, stanuje u Kos. Mitrovici.

12.) *Andrijević, Milorad,* rođen 27.1.1923 u Kos. Mitrovici, obućar, Srbin, pravoslavne, stanuje u Kos. Mitrovici.

13.) *Petrovič, Zlatko,* rođen 1922 u Kos. Mitrovici, raznosač novina, Srbin, pravoslavne, stanuje u Kos. Mitrovici.

Štambilj:

IV/1: nema predmeta

14.) *Trajković, Dušan,* rođen 15.9.1920 u Kos. Mitrovici, radnik, Srbin, stanuje u Kos. Mitrovici.

Olovkom:

15.) *Staletović, Radomir,* vidi predmet »A 481«[1])

Svih 14 uhapšenika se stoga predaju preko sabirnog transporta BdS-u u Beograd.

Štambilj:

Nije obuhvaćen u kartoteci

Po nalogu
Wienecke s. r.
SS-kapetan

Mastilom: 29.10.43

Zabeleška: Staletović Radomir nalazi se u Kos. Mitrovici. On je zabeležen za prisilni rad.

Lederer s. r.
SS-podoficir.

[1]) Ova je rečenica u originalu precrtana.

IV A 1 — 4010/43 Beograd, 8.9.43

Naređenje

1.) Uzeto na znanje.
2.) Kancelariji IV A 1 — Delovodnik — ***Mastlom:*** Kancelarija, kartone za registraturu priključiti od lista 38 i 39 u aktima.
3.) IV C 2 na znanje i dalju nadležnost.

Olovkom: Vidi list 38 i 39 u aktima. 6.9./La.

Potpis nečitak
SS-poručnik.

40

IV A 1 Beograd, 29 septembra 1943

1. U svrhu egzekucije potreban je veći broj komunista. Stoga predlažem *za pogubljenje* uhapšenike označene na broju 1 do 6 na listu ***38*** u aktima ***Olovkom:*** Da

Paraf: B(randt)
U zamenu
rukovodilac IV

2. Podneto rukovodiocu IV s molbom na znanje i odluku.
3. Ponovno podneti IV A 1.

Schräder s. r.
SS-kapetan
Paraf: Klass[1])

41

IV A 1 Beograd, 31 oktobra 1943

1. Uhapšenici (sravni list 38 broj 1 do 6):
a. F r t u n i ć Žarko, rođen 6.11.1926 u Vučitrnu, đak, stanuje u Kos. Mitrovici,
b. P e r i ć Budimir, rođen 3.6.23 u Kos. Mitrovici, stolar, stanuje u Kos. Mitrovici,
c. N e d e l j k o v i ć Vlastimir, rođen 7.10.26. u Kos. Mitrovici, stanuje u istoj,

») Ili Klap.

d. D i m i ć Božidar, roden decembra 1924 u Uroševcu, bravar, stanuje u Kos. Mitrovici,
e. N a č i ć Dragoljub, rođen 6.9.1923 u Kos. Mitrovici, kolar, stanuje u Kos. Mitrovici,
f. R a d o j e v i ć Božidar, rođen 29.11.1925 u Kos. Mitrovici, činovnik, stanuje u Kosov. Mitrovici
streljani su 1.10.1943 u okviru mera odmazde.

2. Kancelarija IV A 1, razvesti u delovodniku ***Paraf:***
3. IV C 2 na znanje i dalju nadležnost.
(sravniti list 38 i 39 u aktima). ***Olovkom:***

Uzeto na znanje
Schräder s. r. Reitzig s. r. 12/11.43
SS-kapetan ***Paraf:*** Klass[1])

IV C 2 — Rei. Ka Beograd, 12.11.1943

1.) Zabeleška :

Uhapšenici:
Ć a m i l o v i ć Aleksandar,
K u j u n d ž i ć Miodrag,
A n d r i j e v i ć Marta,
Ž a r k o v i ć Petar,
S t o j k o v i ć Branislav,
A n d r i j e v i ć Milorad,
P e t r o v i č Zlatko i
T r a j k o v i ć Dušan

predati su 12.11.43 Generalnom opunomoćeniku za privredu u Srbiji, nadleštvo za vrbovanje radnika referat XIV, za upućivanje na slobodan rad.

Reitzig s. r.
SS-podoficir

IV C 2 — Rei. Ka. Beograd, 12.11.1943

Naređenje

1.) Kancelarija IV A 3: Akta razvesti ***Paraf:***
2.) IV A 1: na znanje. ***Paraf:*** Sch(rader) 16/11
^3.) Registratura: Priključiti ličnom predmetu.

U zamenu
Paraf: H(ausding) 13.11.
SS-poručnik

») Ili Klap.

STRELJANJE ZBOG NESPOSOBNOSTI ZA KONCENTRACIONI LOGOR ILI PRINUDNI RAD

Prilikom akcije protiv organizacije KPJ u Požarevcu uhapšena je Milica Stepić. Ona je određena za upućivanje u koncentracioni logor. Pošto je zbog bolesti bila nesposobna za rad, Gestapo je doneo odluku da se strelja. Sličan se slučaj odigrao sa četrnaestoricom „komunističkih zatvorenika" koji su bili određeni za prinudni rad u Norveškoj.

DOKUMENAT BR. 305

IV 1 a[1]) Beograd, 27.7.44.

Beleška:

Milica Stepić, koja je predviđena za prinudni rad u logoru (str. 55 predmeta), na osnovu izveštaja Prihvatnog logora dosada nije mogla da bude sprovedena. Ona boluje od srčane mane.

Otpust za nju ne dolazi u obzir. Ona je žena aktivnog komuniste i znala je o delatnosti svoga muža. On je već 19.1.44. priveden merama odmazde. Isto tako je znala za komunistička rovarenja obeju svojih kćeri i sakrivala je komunističke letke koje joj je predavao njen muž.

Prema stanju stvari predlaže se za pogubljenje u okviru mera odmazde.

Olovkom: Da!

Paraf: Wi(enecke) 28/7.

Lange s. r.
SS-podoficir

IV 1 a Beograd, 28.7.44.

Naređenje :

1.) Kancelariji IV 1 a — Delovodnik ***Paraf:***
Olovkom: Odmazda

') Antikomunistički referat odeljenja IV (Gestapo) BdS-a.

2.) ***Rukovodiocu IV*** podneto s molbom na znanje i na odluku

Paraf: Sa(ttler) 28/7

3.) IV 1 a — Referentu Lange-u

Wienecke s. r.
SS-kapetan 27.7./La.

Olovkom:

Dvostruke omote izraditi
gospodine Lange!
Paraf: Sa(ttler) 28/7

Izvršeno

Paraf: La(nge) 3-/8.

IV 1 a Beograd, 4.8.44.

Naređenje

1. Beleška:

Za Stepićevu je naređeno pogubljenje u okviru mera odmazde.

2. Kancelariji IV 1 a — Delovodnik — ***Paraf:***
3. IV 6 b na znanje i dalju nadležnost
4. IV 1 a — referentu Lange-u

3.8./La.

Wienecke s. r.
SS-kapetan

IV 6 b To/Fr. Beograd, 7 avgusta 1944.

1. Beleška :

Shodno naređenju na prednjoj strani od 28.7.44. je Stepić Milica, rođena 19.4.07. u Požarevcu zabeležena 7.8.44. ***za mere odmazde. Paraf:*** 7/8.
Streljana

Tollkuehn s r.
SS-podoficir

2. ***Kancelariji IV 1 b*** razvesti. ***Paraf:***
IV 1 a Referentu Lange-u da ponovno podnese.

Po nalogu
Paraf: H(ausding) 8/8.
SS-poručnik

IV 1 a Beograd, 12.8.44.

Naređenje

1.) Uzeto na znanje.
2.) Kancelariji IV 1 a — Delovodnik. ***Paraj:***
3.) Registratur! Priključiti ličnom predmetu: — L 604 — 11.8./La.

Wienecke s. r.
SS-kapetan

DOKUMENAT BR. 306

IV C 2 Reit./Fr. — 596/43 Beograd, 12 februara 1943

S p i s a k

komunističkih zatvorenika koji su streljani u okviru mera odmazde 12.2.1943. Zatvorenici su bili registrovani za radnu akciju »Wiking« i predati su Organizaciji Todt. Nalazili su se, kao neizlečivi bolesnici, u Opštoj državnoj bolnici u Beogradu. Predmeta o njima nema.

Štambilj:
Nije obuhvaćeno kartotekom
Paraf:

1. Đ u r i ć Mile-Petar, rođ. 6.5.06 u Javornju, seljak
2. K r s t i ć Dragoljub-Mihajlo, rođ. 3.11.00 u Krčimiru, seljak
3. L o n č a r Miloš-Stevan, rođ. 4.9.21 u Demirovcu, seljak
4. M a r k o v i ć Đura-Aranđel, rođ. 1888 u Nakrivnju, seljak
5. P e u l i ć Branko-Nikolin, rođ. 15.8.11 uRogolji, trgovac
6. P r a l i c a Mirko-Vaso, rođ. 18.5.06 u Dvorištu, seljak
7. S o v r i ć Bogoljub-Ognjen, rođ. 1913 u Vrbi, seljak
8. Č e k i ć Pavo-Vasilj, rođ. 25.10.19 u Globinci
9. B e r a Mirko-Jazo, rođ. 4.9.19 u Ahmetoviću
10. P a i ć Ljuban-Pavo, rođ. 7.4.24 u Katarini
11. T r u b a r a c Ljuban-Savan, rođ. 4.5.05 u Dragotinji
12. D a b a Ljuban-Mitar, rođ. 4.4.24 u Međuvođu
13. M r d a Nikola-Dušan, rođ. 16.3.24 u Božićima
14. K a p e t a n o v i ć Dušan-Vaso, rođ. 14.1.04 u Jončićima.

*

Reitzig s. r.
SS-podoficir

2. ***Registraturi,*** radi ustrojavanja ličnog akta na ime Durič Mile-Petar. Za ostalih 13 lica ustrojiti uputne kartone

Štambilj:
K

Paraf: Br(andt) 15/2
SS-kapetan

Paraf:

Olovkom:
u akta

Paraf:
Br(andt) 23/2

DRŽANJE KOMUNISTE STEVANA FILIPOVlCA

Prilikom vešanja partizanskog rukovodioca Filipovića došlo je u Valjevu zbog njegovog junačkog držanja do scene o kojoj govori sledeći dokumenat, što je navelo BdS da zatraži ukidanje javnih egzekucija i vršenje pogubljenja bez prisustva stanovništva.

DOKUMENAT BR. 307

VIŠI VODA SS I POLICIJE
na području Opunomoćenog komandujućeg generala u Srbiji
Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu
_ IV/1[1]) — 342/42 — Di./ma.

Beograd, 2.6.1942.

Del. br. 349/42

Štambilj:

Ekspedovano: 3.VI.1942.
Pril.: .....

1.) Pisati:
Komandujućem generalu i zapovedniku u Srbiji
— I C[2]) —
B e o g r a d

Predmet: Pogubljenje vođe komunističke bande Steve F i 1 i p o v i ć a, 22.5.42. u Valjevu

Veza: Moj dopis VHK Mue./Noe. 139/42 od 11.3.42.

Četa Vojne žandarmerije c (t mot)[3]) 861 Feldkommandanture 861 privela je 21.2.42. ovdašnjem nadleštvu Srbina

>) Antikomunistički referat odeljenja IV (Gestapo) BdS-a.
[2]) Obaveštajno odeljenje štaba voj. zapovednika.
[3]) Motorizovana.

Stevu Filipovića, rod. 27.1.16 u Opuzenu/Dalmacija, poslednje boravište Kragujevac.

F-u je dokazano da je kao partizan aktivno učestvovao u borbama, što on i priznaje. Na dan 15.12.41. povereno mu je komandovanje jednim bataljonom.

Po završetku saslušanja koje je izvršeno ovde, Filipović je po traženju I C 714 pešadiske divizije predat 25.3.42. četi Vojne žandarmerije u cilju izvršenja pogubljenja u Valjevu.

Do pogubljenja, F. je bio zatvoren u garnizonskom zatvoru u Valjevu i po naređenju 714 pešadiske divizije trebalo je da bude javno obešen 25.5.42. Okrivljeni je predat istoga dana već u 10.35 časova u dvorištu zatvora jednom odeljenju Srpske državne straže. Srpski službenici sproveli su okrivljenika pravo na pijacu, gde je trebalo da se u 11.00 časova izvrši pogubljenje. Kada je stigao na gubilište, bilo mu je moguće da pred oko 3000 gledalaca drži komunističke govore i da poziva masu da se prihvati pušaka. Posle čitanja presude dato mu je odobrenje da kaže »poslednju reč«. Ovu priliku, na koju je prema srpskim zakonima imao pravo, osuđenik je iskoristio da bi viknuo: »Dole Hitler! Dole fašizam! Ziveo Sovjetski savez!« Usled ovih usklika pojavila se uznemirenost među prisutnim pripadnicima Wehrmacht-a a takođe i među srpskim gledaocima, tako da su se čuli na nemačkom i na srpskom jeziku uzvici: »Obesite ga, obesite ga!« Rukovodilac odeljenja Srpske državne straže za izvršenje pogubljenja dao je tada naređenje da se presuda izvrši.
Samo time je bilo sprečeno, da osuđenik produži da gogori. U vezi s tim događajem nije došlo do ometanja javnog mira i reda.

Na osnovu napred izloženog molim preduzeti, da pri pogubljenima koja sprovode srpski organi po naređenju vojnih ustanova, bude izbegnuto sve što bi bilo podobno da izazove nemir kod stanovništva. Naročito se ima sprečiti, da se delikventima — jedino iz razloga da bi se udovoljilo srpskim zakonima — pruži prilika da pre svoga pogubljenja mogu još da kažu »poslednju reč«. Pri poznatom fanatičkom nastrojenju Srba, ovi će koristiti tu po-

slednju priliku da pred masom gledalaca, koja je prema iskustvu velika, još održe huškačke i po nemačke interese štetne govore pred javnosti.

Molim izvestiti o tamo preduzetom.

Po nalogu,

Teichmann s. r.

SS-potpukovnik

Para/: Sa(ttler) 30/V

Mue.

2.) V B II na znanje

3.) Podneti šefu

4.) Priključiti predmetu.

POSTUPAK SA VOLKSDEUTSCHER-ima — KOMUNISTIMA

S obzirom na povlašćeno postupanje prema Volksdeutscher-ima bio je šef Einsatzgruppe Sipo i SD-a u Beogradu u nedoumici, da li uobičajeni postupak može da primeni i prema komunistima iz Volksdeutscherskih redova. Na svoj upit dobio je od šefa Gestapo-a Mueller-a odgovor, na osnovu koga je Volksdeutscher, o kome se konkretno radilo, bio pogubljen.

DOKUMENAT BR. 308

— IV[1]) A/B —
G. Nr.:

Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a
na ruke SS-generala i generalmajora policije M ü 11 e r - a[2])
Berlin

Predmet: Postupak sa Volksdeutscher-ima, koji su dokazano aktivno radili za komunu.

U toku suzbijanja delatnosti komunističkih bandi, bio je među ostalima uhapšen i Volksdeutscher Josef F e i l, električar rođen 9.VIII.19 u Rešici, kome je dokazano a i priznao je da se je sa oružjem u ruci aktivno borio u redovima komunističkih bandi.

Pošto iz istog razloga pretstoje daljnja hapšenja Volksdeutscher-a, a međuvremeno su određena pogubljenja u cilju odmazde, molim za saglasnost odnosno načelnu odluku, da se ista kazna primenjuje i na Volksdeutscher-e.

Potpis: u z. H e l m
SS-major

Pažnja — Kancelarija IV A
Ponovno podneti 20.XI.41
30.XI.41

Paraf:
W(ienecke)

***) Odeljenje IV (Gestapo) Einsatzgruppe Sipo i SD-a, Beograd.**
[2]) Šef Gestapo-a.

DOKUMENAT BR. 309

Prepis

Teletip

Primljen:	Štambilj prijema:
Čas Dan Mesec Godina	1.XII.1941
18.20 29. XI. 1941	Ref. IV A
Teletipa br. 3287	Delov. br. 7419/41

Berlin Nue[1]) 193 572 29/11 18.10. —TH—

Sefu Einsatzgruppe Sipo i SD-a Beograd

Predmet: Postupak sa Volksdeutscher-ima, koji dokazano aktivno rade za komunu.
Veza: Tamošnji teletip br. 3071 od 13.11.41 IV A Delov. br. 273/7/1. —

Obzirom na sadašnju situaciju, imaju se protiv Volksdeutscher-a, kojima se može dokazati da su dobrovoljno aktivno učestvovali u borbama komunističkih bandi, preduzeti iste mere kao i protiv drugih članova bandi.
Volksdeutscher-e, kojima se ne može dokazati aktivno učestvovanje u borbama, sprovesti u koncentracioni logor Mauthausen.

RSHA IV VI A 1 A 11074/41 potpis Mueller.
Olovkom:
Overava:
Wienecke
SS-poručnik 4/XII 41

') Nachrichtenübertragung, tj. služba veze, otsek za vezu.

SARADNJA BdS-a I SPECIJALNE POLICIJE PROTIV KPJ NA TERENU

U borbi protiv KPJ i NOP-a saradivala je Specijalna policija najprisnije sa nemačkim organima i na terenu, u unutrašnjosti Srbije. Iz sledečeg dokumenta se vidi i postupanje sa licima pohapšenim prilikom provale u Kruševcu.

DOKUMENAT BR. 310

Zapovednik
policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu
Ispostava Kruševac
B. Broj 129/43 PÄ7105

Kruševac, 7. jula 1943

Štambilj:

Zapovednik
policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu

Datum prijema: 10.VII.1943. ***Paraf:***

Delov. br.: 794/43 ***Paraf:***

Odeljenje:	Referat	Referent
IV	IV A 1	*Paraf:* Sa(ttler) 10/7

Paraf:

Štambilj:

Kancelarija
rukovodioca
IV

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a
— IV A 1 —
u Beogradu

Predmet: Akcija protiv ilegalne KP u Kruševcu.
Veza: Stalna.
Prilozi: 1 šematski prikaz o izgradnji ilegalne KP u Kruševcu
5 pismenih saslušanja pohvatanih glavnih funkcionera.

Štambilj: K
Paraf:

U vezi sa srpskom Specijalnom policijom pošlo je za rukom da se uhvati i razbije organizacija ilegalne KP koja je postojala u Kruševcu.

Ilegalna organizacija KP postojala je u Kruševcu već pre rata i bile su više puta preduzimane mere sa više ili manje uspeha da bi se ukočila delatnost KP u ovdašnjem mestu.
U toku sada vođene akcije bilo je pohapšeno ukupno 115 lica.

Od ovih je:

pogubljeno	54 lica
poslato na prisilni rad	20 lica
zadržano u zaštitnom zatvoru do kraja rata	V lica
od omladinaca predato u srpski vaspitni zavod u Sm. Palanci	21 lice
otpušteno na slobodu sa opomenom	13 lica

Kao prilog predajem radi uzimanja na znanje s tim da se tamo zadrži:

1 šematski prikaz o izgradnji ilegalne KP u Kruševcu
5 pismenih saslušanja pohvatanih glavnih funkcionera.

Unutar Kruševačkog okruga preduzeće se dalje mere protiv KP.

Schlutt s. r.
SS-poručnik

SPECIJALNA POLICIJA PREDLAŽE STRELJANJE UHAPŠENIH KOMUNISTA

Specijalna policija je po pravilu predlagala BdS-u mere protiv onih uhapšenih komunista, protiv kojih je ona vodila istragu. Sledeči akt BdS-a pokazuje takav slučaj.

DOKUMENAT BR. 311

IV A l[1]) — 3013/42. Beograd, 19. januara 1943.

Naređenje

1.) Jovanović Olgu je srpska policija zbog njene ilegalne komunističke delatnosti predložila za pogubljenje (list 2) Ona se nalazi u prihvatnom logoru na Dedinju. I iz ovdašnjih predmeta proizilazi, da se kod J-eve radi o aktivnoj komunistkinji.

2.) Nema ništa dalje da se preduzima.

3.) Kancelariji IV A 1 — delovodnik ***Paraf:*** B.

4.) Sačiniti lični predmet, karton za kartoteku sačiniti i za IV A 1 ***Paraf: M.***

5.) Priključiti aktima.

Štambilj: K Ditges s. r.
Paraf: Gu. SS-poručnik

[J]) **Antikomunistički referat odeljenja IV (Gestapo) BdS-a.**

Ic-SLUŽBA VIŠEG VODE SS I POLICIJE

Kao najviši starešina policiskih snaga u Srbiji, nadležan i za borbu protiv partizana, viši vođa SS i policije u Beogradu imao je i svoju Ic-službu, pošto je njegov štab bio organizovan po ugledu na više vojne štabove. Pored ostalih izveštaja podnosila je ta njegova služba i redovni mesečni „izveštaj o položaju" koji je pokazivao razvoj situacije u Srbirji, naročito u pogledu borbe koju su nemačke snage vodile protiv NOP-a. Uz svaki izveštaj išla je i karta o položaju kod neprijatelja, koju je vodila Ic-služba.

DOKUMENAT BR. 312

Viši vođa SS i policije
u Srbiji, Sandžaku i Crnoj Gori
— I c Mue./Ss. 336/4 pov.
Br. delov. 1236/44 pov.

Mesto štaba, 1 septembra 44.

I POVERLJ IV O

Izveštaj o situaciji za vreme od 1. do 31.8.1944.

Prilozi: 1 karta neprijateljskog rasporeda
1 bilten

Situacija se u tolikoj meri promenila, kako na užem području nadležnosti tako i delom na opštoj liniji, da se zasada još ne može predvideti kako će se ispoljiti na prostoru Srbije, Sandžaka i Crne Gore.

Izdaja Rumunije, koja je omogućila ruski prodor u oblast Balkana, već je imala dejstvo kako u vojnom, tako i u političkom pogledu. Situacija u Bugarskoj je nejasna i dozvoljava bilo kakav razvoj u bliskoj budućnosti. Bugarski okupacioni korpus povlači se, uz sve veći broj pojava demoralizacije, sa teritorije Srbije, pri čemu ga delimično razoružavaju četnici DM.

Donji izveštaj, prema tome, ne može se nikako smatrati potpunim, već se mora ograničiti na hronološko izlaganje poslednjih 30 dana, a da se ne može predvideti situacija koja se svakog časa menja.

O p št a razmatranja:

U mesecu avgustu je kao i dosada, situacija na frontovima u velikoj meri uticala na raspoloženje Srba. Ruski uspesi, napredovanja Saveznika na zapadu i na jugu Francuske i neprekidna aktivnost Saveznika u vazduhu bez nemačkih protivmera i nadalje se smatraju sigurnim znacima skorašnjeg sloma Nemačke. U znatnoj meri je i držanje Turske učvrstilo domače stanovništvo u ovom mišljenju.

Uglavnom ovladava mišljenje, da se vreme nemačke okupacije približava svom kraju i da će okupator za kratko vreme dobrovoljno ili prisilno napustiti zemlju.

Dok u ovom pogledu veliki deo stanovništva sa radošću očekuje skorašnji kraj okupacije, s druge strane dolazi do izražaja sve veća zabrinutost pred tada neizvesnom budućnošću. Crvena opasnost, koja počinje sve više da preti, a prema kojoj se srpski narod i danas još u svojoj pretežnoj većini drži negativno, ubrzala je, pre svega, u nacionalnim krugovima razvoj, koji pod zanemarivanjem svih dosada postojećih suprotnosti, hoće da stvori mogućnost efikasne odbrane stvaranjem jednog nacionalnog bloka. Kako kod pokreta DM, tako i kod rukovodstva Srpskog dobrovoljačkog korpusa, ispoljile su se u izveštajnom periodu težnje istoga pravca i u velikoj meri dovele do zbližavanja između ovih dosada neprijateljskih nacionalnih grupa.

Takođe i Nedićeva vlada je u toku ovog razvoja otkrila svoje dosada manje ili više ilegalne veze sa pokretom DM-a i sada uspostavila zvaničan dodir sa pokretom DM-a.

Ovaj osnovni unutrašnjo-politički preokret došao je do vidljivog izraza sastankom između ministra pretsednika Nedića i Draže Mihajlovića, koji je održan 12 i 13.8. u Donjoj Šatornji. Prilikom ovog razgovora očigledno je došlo do sporazuma, koji je imao za posledicu da se srpska vlada sada u velikoj meri i javno identifikuje sa željama pokreta DM-a. Nekoliko dana docnije, usledila je poseta cele vlade Vojnom zapovedniku za Jugoistok, prilikom koje je ministar pretsednik Nedić ultimativno tražio formiranje, opremanje i naoružavanje jedne srpske nacionalne vojske od približno 50.000 ljudi, čiji bi temelj, izgleda, obrazovao Srpski dobrovoljački korpus, a u koju bi se uključili borbeni odredi pokreta DM. Sa obrazloženjem, da borbu protiv komunista u Srbiji mogu efikasno

voditi još samo Srbi, traženo je osim toga i potčinjavanje ove nacionalne vojske, koja bi trebalo da se uspostavi, pod komandu ministra pretsednika. U slučaju odbijanja, zaprećeno je konačnom ostavkom cele vlade.

Za protivuslugu bi se ovaj nacionalni front uzdržao do kraja rata, navodno bez obzira na opštu situaciju, od svake neprijateljske akcije protiv okupacionih snaga.

Nemačke okupacione vlasti zasada nisu donele nikakvu odluku. Mada bi ponuda ministra pretsednika, da objedini legalne i ilegalne srpske nacionalne snage u borbi protiv komunizma, mogla kod okupacionih snaga trenutno da dovede do izvesnog rasterećenja na vojnom sektoru, to se ipak kod ocene predloga srpske vlade moralo uzeti u obzir, da su u poslednje vreme izvan vojnih delova pokreta DM-a njegovi takozvani »političari« pokušavali u sve većoj meri da se uključe u razvoj kao merodavni faktori, kako bi iz celokupne situacije stvorili kapital. Pri ovome je bio od značaja, pre svega, apsolutno protivnemački stav beogradskog štaba DM-a. Takođe se moglo očekivati da će pokret DM-a, s obzirom na događaje koji su nastupili poslednjih dana i koji pretstoje u Rumuniji i Bugarskoj, svoj sadašnji lojalni stav iznenadno izmeniti.

Ovaj je zaista na dan 28 izvestio preko Račića — jednog od svojih merodavnih vođa — da će, navodno razočaran zbog neispunjenih zahteva u pogledu oružja i municije, promeniti svoje dosadašnje držanje prema okupatoru i da je primoran da traži drugi »naslon«.

U isto vreme su preko ilegalnih radio stanica DM-a nemačke trupe pozvane da polože oružje. Lecima se pozivalo na aktivnost. Prepadi na pripadnike okupacionih trupa i njihove interese svakim danom su se umnožavali. Četnici DM-a već aktivno nastupaju prema bugarskom okupacionom korpusu, koji se nalazi u povlačenju. U više slučajeva su bili razoružani neki delovi bugarskih trupa, pri čemu su u ovim akcijama učestvovali i pojedinci iz sastava Srpske državne straže i Srpskog dobrovoljaskog korpusa.

Bez obzira na pitanje, da li se kod postupka komandanta DM-a Račića radi o jednom svojevoljnom postupku, izvršenom bez prethodnog pitanja glavnog štaba organizacije DM-a, jipak se mora, s obzirom na događaje koji se međusobno sustižu, računati time da će pokret DM-a za najkraće vreme

preći kompaktno u protivnički logor, uprkos toga što zasada još nekim svojim delovima izvršava nemačka naređenja a borbi protiv komunista.

Da li će objava, koju je predala preko londonske radio stanice na dan 25.8. Direkcija za informacije kraljevske jugoslovenske vlade u emigraciji:

> »Na predlog Kraljevske vlade Njegovo Veličanstvo kralj Petar II stavio je van snage naredbu od 10.6.42. o obrazovanju štaba Vrhovne komande jugoslovenske vojske u otadžbini. Prema tome ne postoji više Štab vrhovne komande vojske u otadžbini na čelu sa generalom Dražom Mihajlovićem«.

izazvati novo kolebanje u držanju rukovodstva DM-a, još se ne može predvideti, ali to s obzirom na opštu situaciju nije verovatno, naročito što se mora pretpostaviti da uprkos ovog objašnjenja postoji tesna veza između kralja i DM-a.

Prema spolja je pokret DM-a trenutno ostavljen na cedilu, kako od strane zapadnih saveznika, tako isto i od strane njegove sopstvene vlade. Ipak nije razjašnjeno pitanje, da li iza kulisa ne postoje kao i ranije odgovarajuće veze, pre svega sa Amerikom, i da li izjava lojalnosti, data pre kratkog vremena, eventualno nije imala da služi samo cilju, da bi se, sa znanjem neprijateljskih sila, pribavili od Nemačke oružje i oprema, koji bi se trenutno upotrebili u borbi protiv komunizma, a za kratko vreme bi se u istoj meri upotrebili protiv okupacionih snaga.

U poverljivim izveštajima se čak tvrdi da se sadašnji razvoj pokreta DM-a, pre svega od strane Amerike, svesno ubrzava, kako bi se već sada u strategiskom srcu Balkana stvorila protivteža težnjama Rusije odnosno Tita, pri čemu se sa potpunom sigurnošću pretskazuje savezničko iskrcavanje na dalmatinskoj odnosno albanskoj obali, koje bi trebalo da se izvrši početkom septembra.

Na komunističkom sektoru je u izveštajnom periodu otpočeo očekivani Titov napad velikih razmera na Srbiju. Dok su spremljene snage u istočnoj Bosni bile toliko istrošene sonstvenim akcijama, da su za napad na Srbiju trenutno stajale na raspolaganju samo slabe snage 27 i 38 divizije, uspeli su jaki delovi Titovih divizija koje su se nalazile u srednjoj Crnoj Gori, i to 2, 5 i 17, da iznenadno upadnu u južnu Srbiju i mada po cenu teških borbi i velikih gubitaka, pređu dolina

Ibra. Danas se one nalaze na prostoru između Ibra i Južne Morave i zajedno sa 21, 22 i 24 srpskom divizijom ugrožavaju obe glavne saobraćajne arterije prema jugu.

Nemačke, bugarske i srpske snage mogle su da ograniče slobodu kretanja ovih odreda, u ukupnoj jačini od oko 8—10.000 ljudi i vanredno dobro snabdevenih teškim oruđima, i da ini u žestokim borbama nanesu osetne gubitke. One su, međutim, bile delom isuviše slabe, a delom isuviše trome (Bugari), da bi mogle postići odlučujuće uspehe.

25 divizija se je u izveštajnom periodu pomerila na prostor Svrljig—Bela Palanka i uhvatila je vezu sa 23 divizijom, koja se od pre više nedelja nalazi na prostoru severno od Soko Banje. Pored sabotaže saobraćaja, ova grupa ima verovatno i zadatak da uzme u svoje ruke bugarsko-srpsko pogranično područje, kako bi se nalazila na licu mesta prilikom očekivanog otpadanja Bugarske. Pored toga je verovatno predviđeno razaranje Bora i uključivanje radnika koji su tamo uposleni. Kao krajnji cilj ovih odreda može se pretpostaviti prodor u oblast Dunava.

Vidljivo je grupisanje jakih komunističkih snaga duž obe životno važne saobraćajne linije prema jugu. Ove snage znače ugrožavanje ključnog položaja Srbije na Balkanu, a time i ugrožavanje nemačkog položaja u jugoistočnom prostoru uopšte.

Nadiranje 37 kao i delova 1 divizije u jugozapadni prostor Srbije može, prema okolnostima, da bude u vezi sa napred pomenutim pokretima, u obliku manevra skretanja. Ono je izvršeno slabijim snagama i stoga ne znači, pa i uzimajući u obzir dovlačenje 6 divizije, koje je u toku, trenutno još nikakvo ozbiljno ugrožavanje.

Izgleda da delovi 27 i 38 divizije u istočnoj Bosni imaju zadatak, da potpomognu opšti napad na Srbiju prodorom ka Drini. Kako su i delovi 11 divizije u nadiranju ka severoistoku već stigli na prostor Han Pijeska, to situacija kod neprijatelja na ovom prostoru iziskuje naročitu pažnju.

Konačno stoje u pripremi i komunističke bande u Sremu, kod kojih se može uočiti namera da žele učestvovati u napadu na Srbiju. Mali delovi su krajem izveštajnog perioda prešli Savu kod Umke prema jugu. Stoga je potrebno da se i ovaj prostor brižljivo nadzire.

Na području Kosmaja pokazuju pojačanu aktivnost komunističke bande, pojačane iz Beograda i Srema.
U Banatu i nadalje živa komunistička sabotažna i terористička delatnost. Sopstvena akcija, koja se vrši od početka avgusta, dovela je dosada do delimičnih uspeha.
Mora se konstatovati, da je opštim napadom Tita na Srbiju, koji je u nekim delovima uspeo, ogrožavanjem ključnog položaja Srbije, u znatnoj meri ugrožena nemačka opšta situacija u jugoistočnom prostoru. Tito dalje nesalomljivom energijom sprovodi svoje planove, da dobije u svoje ruke srpski prostor, uprkos teških gubitaka.
Vidljiv je jak uticaj savezničkih štabova za vezu na prvobitno više politički nego vojnički zamišljene operacije, naročito u pogledu razvoja u Bugarskoj. Mora se sačekati potvrda, postoji li uzročna povezanost sa planiranjem savezničkog vođenja rata.

Situacija kod neprijatelja u Srbiji

Okrug Šabac:

Komunisti: Nisu se osetno pojavljivali.

DM: Opšte držanje mirno. Glavnina Mačvanskog i Cerskog korpusa pod komandom majora Račića angažovana protiv komunista na Kopaoniku. Ostaci formacija DM pod komandom kapetana Vasića i Vlajka Antonića sprovode neprekidnu mobilizaciju. Stalna odvlačenja civilnih lica i pripadnika srpske Službe obnove. Delovi formacija Mačvanskog korpusa angažovani na obezbeđenju granice.

Okrug Valjevo :

Komunisti: Nisu se osetno pojavljivali.
DM: Živa aktivnost u sprovođenju mobilizacije. Više napada na saobraćajna sredstva i pripadnike okupacionih trupa. Sprovođenje kontrole vozova, pljačkaški pohodi u cilju snabdevanja (duvan i vuna), ponovljeni prepadi na srpske upravne vlasti u cilju pribavljanja pisaćih mašina i kancelariskog materijala.

Okrug Beograd:

Komunisti: Znatno pojačana delatnost Šumadiske, Kosmajske i Podunavske brigade u prostoru Sopot (05/4/7) — La-

zarevac (05/5/5) —• Aranđelovac (05/6/7) — Azanja — Drugovao (05/4/9). Prepadi na opštine, uništenje znatnog broja vršalica, ubistva činovnika i pojedinih seljaka. U dva maha infiltriranje komunističkih bandi iz Srema u jačini od 150—200 ljudi preko Save na prostoru zapadno od Umke (05/3/2). Obrazovanje baza komunističke delatnosti na planini Kosmaj (05/4/7) kao i u prostoru Azanje (05/6/3).
DM: Neprekidne borbe protiv gore navedenih komunističkih bandi. Velika akcija komandanta DM-a, majora Kalabića, sa oko 4.000 ljudi, potpomognuta Srpskim dobrovoljačkim korpusom — Srpskom državnom stražom i nemačkim jedinicama, još je u toku. Smederevski korpus pod komandom Lazovića i nadalje se ističe naročito svojom živom protivnemačkom delatnošću.

Stalni prepadi, razoružavanja i odvlačenja.

Okrug Požarevac :

Komunisti: Nisu se osetno pojavljivali.

DM: Glavnina odreda DM-komandanta Siniše, koji su učestvovali u borbama protiv komunista u prostoru Soko Banje, ponovo se vratila u svoje garnizone. Aktivni postupci naročito protiv pripadnika Organizacije Todt i protiv logora OT, veći broj kamiona ugrabljen. Stalno likvidiranje političkih protivnika, pojedina razoružavanja i prepadi.
Prema kraju izveštajnog perioda prikupljanje jačih snaga DM-a u prostoru Požarevca. Aktivni postupak protiv jedinica bugarskog okupacionog korpusa u Kučevu (15/6/2) — Petrovcu (15/5/6), a posle odlaska bugarskog garnizona Požarevac i protiv njega. Bugarski komandant divizije zarobljen od strane četnika DM-a.

Okrug Užice :

Komunisti: 37 divizija zaposela je južni deo sreza Čajetina i prostor južno od toga do Bistrice — Nove Varoši.
1 divizija prešla je Lim kod Priboja i prikupila se na prostoru Ribnice. Od 23.8. nadiru prema severoistoku 1 i 37 divizija i krajem meseca stigle su na područje južno i jugozapadno od Užica kao i istočno od druma Užice—Nova Varoš.
- Po 1 brigada 1 i 37 divizije prešle su 26.8. železničku prugu

Užice—Višegrad, ovu su razrušile kao i železničke stanice između Kremne i Mokre Gore, pa su se potom prikupile na planini Tari.
DM: Zlatiborski korpus, Javorski korpus, I i II Mileševski korpus isprva u borbama protiv komunista, povukli su se docnije u pravcu istoka i severoistoka.
Od 11—22.8. navodno se je nalazilo u glavnom štabu DM-a kod Pranjana (05/7/8) savezničko vojno izaslanstvo sa ciljem da uspostavi sporazum između Tita i DM-a. Prema neproverenom izveštaju vratilo se 22.8. bez uspeha u Italiju. Stalni razbojnički pohodi pojedinih bandi DM-a u cilju snabdevanja. Pritom su zaplenjene pre svega velike količine vune.

Okrug Kraljevo :

Komunisti: Nisu se osetno pojavljivali.
DM: Ziva delatnost u sprovođenju mobilizacije. Stalni prepadi svih vrsta. Jedinice DM-komandanta Rakovića opljačkale su sa pošte Čačak 1 milion, a iz železničkog voza kod Kraljeva 1,500.000 dinara.

Okrug Kragujevac :

Komunisti: Na prostoru Aranđelovac živa delatnost komunističkih bandi sa Kosmaja.
DM: Sem pojedinačnih prepada, odvlačenja i neprekidne mobilizacije, nikakvih drugih naročitih delatnosti.

Okrug Jagodina :

Komunisti: Nisu se osetno pojavljivali.
DM: Stalni aktivni postupci protiv interesa i pripadnika okupacionih snaga. Prepadi na saobraćajne drumove, pojedine privredne objekte, kao i na železničke vozove. Prepadi na putničke automobile i kamione i odvlačenja. Stav bezuslovno neprijateljski prema Nemcima.

Okruži Kruševac—Mitrovica—Leskovac :

Komunisti: 5 divizija u prostoru Kupci—Brus—Blacevo—Razbojna. Ponovna ometanja saobraćaja u dolini Ibra.
Glavnina 17 divizije u prostoru od Kruševca do Jastrebac planine. Štab divizije u Buci (14/5/3).

2 divizija jugozapadno i južno od Kuršumlije, zaposela je varoš posle odlaska Bugara. Delovi 2 divizije se kreću u pravcu planine Radan (14/7/9).

21 divizija verovatno je podeljena u 3 grupe. 1 grupa na planini Jastrebac. Štab divizije u Ribarskoj Banji (14/6/1). 2 grupa stalno ruši železničku prugu Prokuplje—Beloljin (17/7/3). 3 grupa na prostoru Kuršumlije.

24 divizija u prostoru Lebane—Bojnik (14/8/8) — Žitni Potok (14/8/4) — Slišane (13/2/1) — Tulare (13/1/9). Štab divizije u Slišanima.

22 divizija neposredno zapadno, jugozapadno i južno od Leskovca u neprekidnim borbama protiv naših snaga. Lebane u rukama crvenih. Crvene snage dovedene iz Nove Bugarske neprekidno napadaju Grdelicu (23/1/4) i Vlasotince (24/1/1), kao i glavnu železničku prugu Niš—Skoplje. Živa delatnost u sprovođenju organizacije i mobilizacije. Izgradnja komunističke civilne uprave u zauzetim oblastima.

DM: Grupa korpusa pod komandom Račića otpočela je iz prostora Trstenik —• zapadno od Kruševca napad prema jugu. Zauzeti Aleksandrovac i Brus. Brus docnije opet napušten. Grupa korpusa pod komandom Keserovića u borbama sa crvenim snagama u prostoru jugoistočno od Kruševca.

Okruži Zaječar i Niš :

Komunisti: 23 divizija u prostoru Boljevac—Soko Banja—Bučje (24/3/1). Štab divizije u Čitluku (24/3/4). 2 brigade prešle Moravu zapadno od Aleksinca i koncentrišu se u prostoru Vel. Šiljegovac (14/4/7). Pojedini pokreti za napad u prostoru severno od Boljevca (rudnik Bogovina). Na ćelom području živa delatnost u sprovođenju mobilizacije i organizacije.

25 divizija u prostoru zapadno od Knjaževca. Štab divizije u Čitluku. Delatnost u sprovođenju organizacije i mobilizacije.

DM: Deligradski korpus pod komandom Vesića u prostoru zapadno od Soko Banje. Timočki korpus pod komandom Ljube Jovanovića-Patka u prostoru zapadno od Boljevca. Krajinski korpus pod komandom Piletića u prostoru jugozapadno od Zaječara. Knjaževački korpus pod komandom Miladinovića u prostoru Knjaževca. Čegarski korpus u prostoru jugoistočno od Niša.

Sve napred navedene jedinice nalaze se u neprekidnim borbama sa komunistima.

Banat:

Komunisti: Dalji porast komunističke sabotažne i terorističke delatnosti. Napadi na železničke stanice, opštine, pojedina uporišta i privredne objekte. Brojni porast bandi na jačine do po 100 ljudi. Naše akcije donele su delimične uspehe.
DM: Po prvi put se pojavljuju male bande DM-a u jugozapadnom delu Banata.

Opšta situacija u Sandžaku:

Prekid odnosa između Nemačke i Turske uticao je jako na muslimansko stanovništvo Sandžaka. Iako muslimani Sandžaka jedva još održavaju neke lične veze sa Turskom, oni se ipak osećaju istom verom vezani za Tursku, a u Turskoj su uvek gledali sigurnog prijatelja Nemačke. Naročito kod seljačkog stanovništva sve više se čuju glasovi, kojima se vest o promenjenom odnosu obeležava prosto kao izmišljena. Muslimanska inteligencija videla je u držanju Turske siguran barometar za stvarni odnos snaga u ovome ratu. Sve dok se Turska držala svoje neutralnosti, bili su ovde sigurni u nemačku pobedu. Pošto se Turska sada oslanja na svoj savez sa Engleskom, to su ovde čvrsto ubeđeni u izglede za angloamerikansku pobedu.

Sada se merodavnim muslimanskim vođama postavlja pitanje, kakvo bi držanje trebalo da zauzmu u ovoj situaciji. Kao i ranije, odbija se saradnja sa četnicima, uprkos toga što napori četnika u tome pravcu nisu izostali. Izgleda da su samo u Plevljima imali uspeha kod brojno ograničenog dela muslimanskog stanovništva. U krugovima mlađe muslimanske inteligencije ozbiljno se raspravlja o saradnji sa komunistima, pošto, prema njihovom mišljenju, nemačka nadleštva u poslednje vreme ne uzimaju u zaštitu muslimane od četničkih nasilja. Stvarna dejstva ovoga dosada još nisu zapažena. Stariji muslimani i veći deo zemljoradnika i trgovaca, naprotiv, žele i nadalje da svoju sudbinu vežu za Nemačku. Naročito imućniji među njima se boje oduzimanja imovine od strane komunista.

Muslimani se, uglavnom, nadaju da će se otvoreni konflikt između Nemačke i Turske moći izbeći. Pojedinci čak navodno znaju da će narod odbiti novu tursku politiku i da bi se mogla očekivati promena vlade, a time i izmena političkog kursa. Na stanovništvo je jako uticalo bombardovanje 3 varoši: Sjenice, Prijepolja i Plevalja.
Držanje četnika je, kao i ranije, nejasno.

Odnos između srpskog i muslimanskog dela stanovništva se i dalje pogoršao. Suprotnosti se zbog držanja četnika koji se nalaze u Sandžaku i dalje povećavaju. Ministra Olćana muslimani bezuslovno odbijaju. Olćan tvrdi da se njegova politička delatnost ograničava isključivo na izmirenje muslimana sa Srbima. U svojim govorima on, međutim, stalno naglašava prvenstvo Srpstva u Sandžaku i njegovu pripadnost Srbiji. Ovaj način Olćanovog rada deluje na muslimane tako, da sve što bi Olćan preduzimao i u dobroj nameri u pogledu na politiku izmirenja, muslimani primaju sa nepoverenjem.
Muslimani su za saradnju sa Srbima, što su i izrazili u pismu, koje je bilo predato specijalnom opunomoćeniku Ministarstva spoljnih poslova, ministru Dr. Neubacher-u, kao »Želje muslimana za uspostavljanje zemaljske uprave«, u kome se traži da Srbi učestvuju u upravi.

Oni pak Srbi, koje Olćan želi da obuhvati sa muslimanima u obliku Odbora bratstva, većim delom su četnici i to isti oni ljudi, koji su u Plevljima manifestovali za kralja i DM.

Situacija kod neprijatelja u Sandžaku :

Našim akcijama je prostor u velikoj meri očišćen od komunista. Samo na severu nalaze se još 2 brigade 37 divizije na prostoru Nova Varoš i 6 divizija na prostoru Zaostro (94/5/2) u pokretu na pravcu reke Lima kod Priboja.

Opšta situacija u Crnoj Gori:

Raspoloženje stanovništva u Crnoj Gori se pogoršalo na osnovu opšte situacije na frontovima.

Tek nedavno postavljeni komandant crnogorske žandarmerije Dimitrije Boljević je već dao ostavku. Komandant milicije se nosi istom mišlju. Kao razlog navodi se situacija Nemačke

na Istoku. Kod daljeg pogoršanja vojničke situacije računa se u ozbiljnom slučaju na bekstvo nacionalnih snaga. Između pripadnika nacionalnih formacija, s jedne, i nemačkih oružanih snaga, s druge strane, može se konstatovati primetna zategnutost i hladnoća u odnosima.

Izvan Crne Gore vredan pažnje je sledeći razvoj:

Otkako se vođa crnogorske Narodne partije dr Sekula Drljević preselio iz Zemuna u Zagreb, što je bilo pre otprilike 2 meseca, razvijaju pobornici crnogorske državne ideje koji žive u Hrvatskoj propagandističku delatnost. U tome su našli podršku hrvatske vlade, koja vidi u nezavisnoj Crnoj Gori garanciju zato, da bi Srbija, otsečena od mora i u okviru nove Evrope pod nemačkim voćstvom, mogla igrati samo ulogu beznačajne male države.

Dr Sekula Drljević je izjavio da je sigurno da će se četnici, od kojih Crnogorci nemaju šta očekivati, u času engleskog iskrcavanja okrenuti i protiv nemačkih oružanih snaga. Sa ovim četnicima sarađuju nemačke oružane snage u punom prijateljstvu.

Po njemu, pretstavnici crnogorske Narodne partije, koji su protiv četnika i koji će bez ograde stajati na nemačkoj strani, nisu sa nemačke strane uopšte ni saslušani. Nemačka nadleštva u Crnoj Gori nisu čak ni uspostavila veze sa vođama crnogorske Narodne partije.

U ovoj situaciji su mu se, kako tvrdi, vođe partije koji žive u Hrvatskoj, obratili s molbom, da iz Zagreba pokuša sve da bi ga Nemci saslušali i da osigura uspostavljanje nezavisne Crne Gore.

Pošto je došao u dodir sa mnogim političkim ličnostima, koje su zainteresovane za crnogorsko pitanje, on je odlučio da obrazuje jedan odbor, koji treba da radi na uspostavljanju nezavisne crnogorske države.

Osnivanje ovog odbora (koji je nazvan »Crnogorskim Državnim Vijećem«) objavljeno je 20 jula notama koje su predate nemačkom poslanstvu, hrvatskoj vladi kao i nizu drugih inostranih misija, koje su akreditovane u Zagrebu.

Nota je sadržavala saopštenje o osnivanju Crnogorskog Državnog Vijeća (u zagradi stavljen izraz »Vlada« bio je precrtan), koje će iz Zagreba rukovoditi borbom crnogorskog naroda za uspostavljanje nezavisne crnogorske države, sve dok mu ne bude moguć povratak u slobodnu otadžbina.

Pretsednik odbora je vođa crnogorske partije Dr Sekula Drljević, članovi su novinari S. M. Štedimlija i Krsto Brajović, lekari Dr Filip Sic i Dr Nastadin Zečevič, advokat Dr Savo Basović i činovnik hrvatskog Ministarstva finansija Dušan Stejanović. Za sekretara je postavljen inž. Duka Perovič[1]). Ovom kratkom saopštenju bilo je priključeno pismo, u kojem je ovaj pobliže obrazložen.

Situacija kod neprijatelja u Crnoj Gori:

Severni deo Crne Gore bio je u toku naših akcija očišćen od crvenih snaga i XII korpus (16 i 36 divizija) bio je potisnut u severozapadnom pravcu preko hrvatske granice.

Samo 3 divizija je probila nemačko opkoljavanje kod Šavnika (93/1/1). Nadirući dolinom Morače ponovo je zaposela Kolašin—Mateševo (93/2/7) i nadire dalje u pravcu Berane—Andrijevića.

Drugi delovi ugrožavaju glavni drum za dotur, Mateševo—Podgorica.

Kod domaćih crvenih snaga nisu nastupile nikakve bitne promene. U prostoru Nikšića nalaze se VI i VIII crnogorska brigada, u prostoru Danilovgrada IV i IX crnogorska brigada, a u prostoru severoistočno od Podgorice VII crnogorska brigada.

II dalmatinska brigada bavi se kao i ranije u prostoru severoistočno od Kotora.

Delatnost teritorijalnih komunističkih formacija ograničavala se na prepade na pojedina uporišta, saobraćajne linije i pojedine objekte.

Situacija u v a z d uh u :

7.8.1944: 60 aviona napalo je u 3 talasa mesto i aerodrom Alibunar kao i susedno selo Nikolinci (Banat). 15 naših aviona oštećeno. Kod vojske: 6 mrtvih, 10 ranjeno; kod civila: 134 mrtva, 158 ranjeno. Znatna šteta na zgradama, u poljima i u stoci.

10.8. 44: Nekoliko bombi bačeno na Turn Severin i Sip. Štete nema.

[1]) Imena reprodukovana prema originalu, delimično pogrešna.

11.8. 44: Iznenadni noćni napad od strane 20—30 bombardera na aerodrom i varoš Kraljevo nakon što su bačene rakete sa padobranima. Kod vojske: 39 mrtvih, 85 ranjeno. Kod civilnog stanovništva teški gubici. 10 pogodaka na aerodrom bez stvarne štete. 50 kuća potpuno razrušeno, a 150 oštećeno.
Iz avionskih oruđa gađani položaj reflektora kod Kovina kao i ustava kod Dolova (15 istočno od Kovina), nekoliko zapaljivih bombi bačeno kod Požarevca.

12.8. 944: 6 bombi bačeno na rudnik Zvečan (Kos. Mitrovica). Uređaj za flotaciju oštećen.

14.8. 944: 1 bomba bačena na železničku stanicu Popovac (Niš). Štete nema.

17.8. 944: Niš napalo otprilike 65 američkih bombardera. Štete u vazduhoplovnoj bazi (4 naša aparata izgorela; 2 jače, 10 lakše oštećeno). Železnička stanica neznatna šteta. Kod Wehrmacht-a: 21 mrtav, 29 ranjeno; kod Bugara: 2 mrtva, 10 ranjeno; kod pomoćnih dobrovoljaca 18 mrtvih; kod civila 10 mrtvih.

17.8.1944: 9 bombi bačeno severno od Podujeva na otvorenom polju.

18.8.1944: Oko 57 bombardera napalo Alibunar, Banat. Karlovac i atar Uljme (12 jugozapadno od Vršca), štete na aerodromu (4 aparata uništeno, više njih oštećeno). 24 salaša sa letinom i domaćim životinjama izgorelo, 4 kamiona oštećena, 2 mrtva i 22 ranjeno

18.8.1944: 7 bombi bačeno severno od železničke stanice Jagodina. Štete nema.

18.8.1944: 3 bombe bačene na Grdelicu. Štete nema.

18.8.1944: 5 bombardera napalo Kruševac i susedno selo Parunovac. Cilj verovatno položaj protivavionske artiljerije na aerodromu. Nekoliko kuća oštećeno. Nikakvi gubici u ljudstvu.

19.8.1944: Prokuplje napadnuto bombama i avionskim oruđima od strane 4 komunistička aviona. Gubici: 1 mrtav, 2 ranjena kod štaba divizije.

.21.8.1944: Niš napadnut od strane 180 američkih bombardera razornim i rasprsnim bombama. 1 hangar razoren. Zapaljeno stovarište pogonskog goriva, nemačka automobilska kolona i bugarska vozila teko oštećeni. Stovarište municije eksplodiralo. 2eleznička stanica Crveni krst teško pogođena. Gubici kod nemačkih oružanih snaga: 16 mrtvih i 13 teško ranjenih.

21.8.1944: Železnička stanica Zitkovac napadnuta od strane 3 neprijateljska aviona. Nemačke oružane snage: 2 mrtva i 9 ranjeno.

21.8.1944: Bacanjem zapaljive tečnosti iz američkih bombardera u Banatu kod Kikinde spaljeno 150 metr. centi žita i poljoprivredne mašine.

29.8.1944: Bombardovanje Leskovca od strane 4 Titova aviona. Šteta neznatna.

30.8.1944: Vazdušni napad na Ćupriju. Železnički most na pruzi Niš—Beograd razoren.

Bombardovanja pograničnog područja :

7.8.1944: Oko 500 bombi na Novi Sad. Oštećene zgrade, 8 mrtvih.

9.8.1944: Bombe na rafineriju Bosan. Brod.

13.8.1944: Oko 200 bombi na Peć. Velike štete na zgradama. Mnogo mrtvih i ranjenih.

20.8.1944: Podgorica napadnuta od strane 6 neprijateljskih aviona. Gubitaka nema. Oštećene zgrade.

24.8.1944: Železnička stanica Vinkovci napadnuta u više talasa.

24.8.1944: 4 aviona Spitfire bacalo bombe na stovarište benzina 10 km istočno od Zagreba.

Napadi nisko letećih aviona (Gađanje avionskih oruđa):

Iznenadno naglo povećanje napada aviona u niskom letu na vozove, železnička postrojenja, vozila na drumovima, aerodrome, ali i na pojedine objekte kao što su to fabrike, vršalice itd. Broj oštećenih lokomotiva i vozila, kao i gubici voznog

osoblja i putnika je znatan i zaslužuje s pogledom na situaciju transporta naročitu pažnju. Napadi na stalne objekte ostali su bez uspeha.

Neuobičajeno vreme nekih od ovih prepada (u svanuće i sumrak) dozvoljava pretpostavku, da se ovi prepadi preduzimaju sa nekog obližnjeg aerodroma (Crna Gora).

Na dan 10.8. napadnut je sanitetski voz Beograd—Niš kod Kusadka (Mladenovac) od strane aviona u niskom letu.

Skoro svake noći javlja se o ***avionima za snabdevanje*** bandi. Glavno težište nalazi se u južnoj Srbiji, gde se opremaju cele crvene divizije. Pored toga zapaženo je da se snabdevanja vrše i u severnoj polovini zemlje, u Banatu i južnoj Mađarskoj. Uspelim manevrima obmanjivanja, došlo je ponešto u ruke našim jedinicima i četnicima.

Miniranje Dunava izgleda da ide uporedo sa snabdevanjem bandi. Ovde se ne mogu navesti pojedinačni podaci, ali gubici u šlepovima su na dnevnom redu.

Uverivši se, da spoljni kvartovi i periferija Beograda više nisu sigurni, beogradsko stanovništvo je rezignirano odustalo od ranijeg iseljavanja svake noći.

S t a t i s t i k a :

S r b i j a :

Prepadi	185
Prisilna regrutovanja, odvlačenja	333
Ubistvo Srba	152
Sabotaže sredstava za vezu	42
Sabotaže na železnicama	37
Druge sabotaže	105
Spaljivanja arhiva	13

U okviru službe bezbednosti i u sopstvenim manjim akcijama, ili pak u akcijama Wehrmacht-a :

Komunista :	mrtvih	2.697
	ranjenih	1.132
	zarobljenih	640
	uhapšenih	122
	streljanih za odmazdu	

Četnika DM:	mrtvih	394
	ranjenih	591
	zarobljenih	—
	uhapšenih	—
Druga hapšenja		1.248

Sopstveni gubici :

Nemačka policija: mrtvih 22, ranj. 17, nestalo 22, dezert. 11
Jedinice SS: mrtvih 22, ranj. 78, nestalo 72
Nem. Wehrmacht: mrtvih 183, ranj. 428, nestalo 13
Bug. oruž. snage: mrtvih 204, ranj. 154, nestalo 309
Ruski zaštitni korpus: mrtvih 35, ranj. 47, nestalo 9, dezert. 9
Srp. drž. straža: mrtvih 69, ranj. 27, nestalo 50, dezert. 252
Srp. dobr. korpus: mrtvih 41, ranj. 131, nestalo 6
Banatska državna straža: mrtvih 6, ranj. 17
Org. Todt (strane narodnosti): mrtvih —, ranj. —, nestalo —, dezert. 2
Srp. nac. radna služba: mrtvih —, ranj. —, nestalo —, dezert. —

Oficiri policije: ranjeni: kapet. Holzapfel
potpor. Sailer
potpor. Goetze
potpor. Wagner

Plen: Minobacači sa granatama, 13 mitraljeza, 77 pušaka, 13 mašinskih pištolja, 6 pištolja, 6 ručnih bombi, 6.850 metaka puščane municije, 12 uniformi, 20 košulja.

U izveštajnom periodu nisu sa naše strane sprovedene akcije velikih razmera.

S a n d ž a k :

Komunista: mrtvih 1.614 ranjenih 653 zarobljenih 69
Prebeglica: 3

Sopstveni gubici :

Nemačka policija:	mrtvih	1	ranjenih	—	nestalih
Nemač. Wehrmacht:	mrtvih	6	ranjenih	8	nestalih
Jedinice musli-man. milicije	mrtvih	29	ranjenih	58	nestalih

Crna Gora:

Komunista: mrtvih 788 ranjenih — zarobljenih — uhapšenih 12

Sopstveni gubici :

Nemačka policija:	mrtvih —	ranjenih 1	nestalih —
Nemač. Wehrmacht:	mrtvih 21	ranjenih —	nestalih 7
Nacionalna milicija	mrtvih 174	ranjenih —	nestalih —

Plen: 1 mašinski pištolj, 1 pištolj, 1 puška, 3 ručne bombe.
Za isporuku prikupljeni poljoprivredni proizvodi:

Srbija: nema izveštaja.
Regrutovanje za rad :

Srbija: nema izveštaja.

Uputstva i iskustva :

Prilikom razmene zarobljenika se saznalo, da pripadnici pokreta otpora prilaze licima, koja idu dobrovoljno ili prisilno na rad u Nemačku, te da od njih traže da dostavljaju izveštaj o svojoj tamošnjoj aktivnosti, kao i da izrade skice svojih logora, svojih radnih mesta itd. Ove izveštaje i skice treba da, preko lica koja odlaze na otsustvo, šalju u ruke bandi, koje će na taj način dobijene podatke predati pridodatim im štabovima savezničkih vojnih misija na korišćenje.
U izveštaju jednog agenta se kaže, da se komunisti od nedavno služe jednim specijalnim metodom kod atentata na železničke pruge. Pri tome se eksplozivna punjenja, koja su opremana neupadljivom, vrlo tankom vrpcom, pričvršćuju na tračnice. Ova vrpca vodi do jednog skrovišta, u kome se nalazi komunista sa zadatkom da osmatra eksplozivno punjenje. Ako eksplozivno punjenje bude primećeno od strane odeljenja za traganje pre nego što prođe voz, onda komunista, po mogućstvu, dok se ekipa nalazi u neposrednoj blizini eksplozivnog punjenja, povlačenjem vrpce dovodi ovo do eksplozije, tako da se ne razaraju samo postrojenja tračnica, nego se poubijaju ili rane i ljudi iz sastava ekipe.
Ako pak eksplozivno punjenje ne bude otkriveno, onda ni vrpca ne stupa u dejstvo, već se pušta da voz naleti na minu.

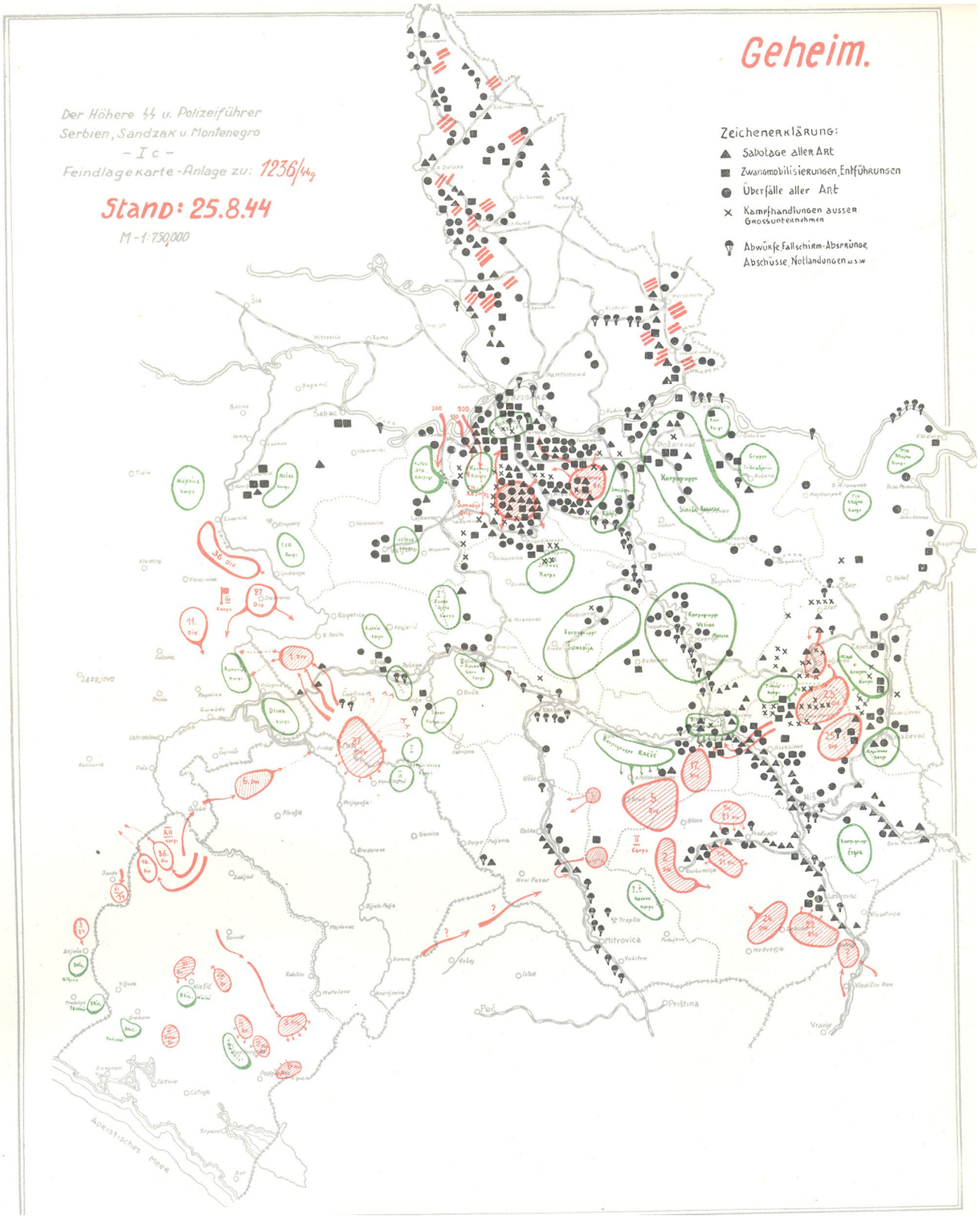

Karta uz mesečni izveštaj Ic oficira za avgust 1944 godine.
Legenda- Sabotaže svih vrsta (trougao). Prinudna mobilisanja, odvođenja (kvadrat). Napadi svih vrsta 0,rug) Borbene akciie izuzev velikih poduhvata (x). Izbacivanje materijala padobranom, spustanje padobranacaobaranje aviona, prinudna sletanja, itd. (padobran). Crveno: partizanske formacije; zeleno: četničke jedinice.

U julu 1944 je jedan podoficir protivavionske artiljerije u okolini Beograda zamenio sa jednim Srbinom hleb za nalivpero. Kada je prvi puta hteo nalivpero da upotrebi i okrenuo zavrtanj klipa za usisavanje za [1]A, držalo je eksplodiralo i dotičnom podoficiru su odneta 3 prsta leve ruke i povređena mu je gornja strana šake.

Takođe u julu 1944 u Lučkom u blizini Save, jedan vojnik je posmatrao kada je neki civil pokazivao njegovom poznaniku jedan paketić veličine otprilike 10 x 20 u zelenoj boji sa hrvatskim natpisom »Čokolada». Odjednom se začula jaka detonacija i civilu su otkinute obe ruke i glava.

Otprilike u isto vreme izgubio je neki hrvatski civil, koji je bio uposlen kod nemačkog nadleštva na aerodromu Lučko, istom takvom eksplozijom, obe ruke i donju vilicu.

U okolini Loznice našao je neki pripadnik Ruskog zaštitnog korpusa jedan sat koji je prilikom podizanja sa zemlje eksplodirao i čoveka teško povredio.

Dosada još nije razjašnjeno da li se radi o predmetima koji su bačeni iz neprijateljskih aviona ili su rastureni od strane komunista.

SS-general
i generallajtnant policije

2) Odmazde i logori

OBRAČUNAVANJE PRILIKOM VRŠENJA ODMAZDI

Streljanja za odmazdu naređivao bi Vojni zapovednik prema izveštajima Feldkommandantura. Ukoliko na teritoriji jedne Feldkommandanture, gde je zbog kakvog incidenta trebalo sprovesti odmazdu, nije bilo dovoljno zatvorenika na raspolaganju, ta bi se Feldkommandantura obratila BdS-u (koji je davao svoje zatvorenike za odmazdu) sa traženjem da se izvrši odgovarajući broj streljanja na drugome mestu. Ta bi se streljanja, prilikom podnošenja izveštaja o izvršenim odmazdama, zaračunavala onoj Feldkommandanturi na čijoj teritoriji je streljanje trebalo prvobitno izvršiti.

DOKUMENAT BR. 313

Teleprinterska stanica Zapovednika policije poretka,
stanica II hbpxt[1])
(Nadleštvo)
Radiogram — Telefon — Teletip

Šalje : **Primljeno** **Predato**

Primio : od : **Čačak** **kome :**

aa **dan: 7.7.44. u: 14,35** na dan: _____ u: .

na dan: .... u:... cd : ***Potpis nečitak ocj .***

hpaxt[1]) 2031 7.7. 13,00

') Šifra stanice.

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a, Beograd

Predmet: Mere odmazde za razaranje železničke pruge Kruševac—Stalać u noći na 15.6.44.
Veza: Teletip Vojnog zapovednika Jugoistok Ia[1]) br. 440/44 od 6.7.44.

Kao odmazdu za razaranje železničke pruge Kruševac—Stalać u noći na 15.6.44. naredio je Vojni zapovednik Jugoistok streljanje 20 komunista. Pošto trenutno ovde ne stoje na raspolaganju nikakvi zatvorenici za odmazdu, molimo da tamo izvršite pogubljenje.
Molimo da izvestite o izvršenju uz navođenje imena.

Feldkommandantura 610[a]) Ia

Videti sa SS-poručnikom Kuntze-om zbog veze !

Olovkom:
20 zatvorenika za odmazdu kreću drugim transportom za Niš, da tamo budu pogubljeni. Izvestiti Niš i Čačak
Paraf: Sa(ttler) 8/7

') la :— operativni otsek.
-) Sedište Feldkommandanture 610 bilo je u Čačku.

STRELJANJE ZBOG ATENTATA NA NEMAČKE OFICIRE

Povodom atentata na dva nemačka oficira, koji je izvršila „neka komunistkinja" u Mladenovcu, vojni zapovednik Srbije lično je naredio da se tamo strelja 50 lica. Pošto u mestu nije bilo uhapšenih komunista, a atentatorka nije bila iz Mladenovca, dopremljeno je iz Beograda 40 hapšenika BdS-a koji su streljani zajedno sa deset lica, na dohvat uhapšenih u Mladenovcu.

DOKUMENAT BR. 314

P r e p i s

Poverljivo!

Feldkommandantura 599
Delov. br. 1288/42 pov.

Komandujućem generalu i zapovedniku u Srbiji
(Komandnom štabu)

Predmet: Mere odmazde u Mladenovcu
Veza: Usmena naredba od 24.12.1942
Prilog: — 1 —

Na dan 24.12.1942 ispalila je u Mladenovcu, u 14,00 čas. neka komunistkinja nekoliko metaka na oficire tamošnjeg bataljona. Meci su teško ranili lekara-asistenta dr Engelhardt-a i potporučnika Koenig-a. Izvršiteljka je u bekstvu ubila još jednog četničkog rukovodioca i zatim sebi oduzela život.

Izviđaji su apsolutno dokazali da je izvršiteljka bila komunistkinja koja nije poreklom iz Mladenovca ili iz okoline Mladenovca. Kako to proizlazi iz oproštajnog pisma izvršiteljke, radi se tu očigledno o komunistkinji koja je bila pala u nemilost kod svojih sopstvenih drugova i koja se htela rehabilitovati tim delom.

Komandujući general i zapovednik u Srbiji je 24.12.42 u 22,00 čas. naredio da se odmah u Mladenovcu imaju stre-

ljati 50 lica koja potiču iz krugova kojima pripada izvršiteljka. Pošto nisu mogle biti utvrđene makakve veze izvršiteljke sa Mladenovcem, a u Mladenovcu nisu mogli biti utvrđeni komunisti, to je 25.12.1942 u 15,00 čas. bataljon streljao 40 komunista iz koncentracionog logora Beograd i 10 lica iz Mladenovca — među njima jednu ženu. Streljanje je izvršeno na strelištu u Mladenovcu.

Izbor 40 lica iz koncentracionog logora izvršio je SD. Iz Mladenovca streljano je sledečih 10 lica:

Štambilj: K ***Paraf:*** ***Štambilj:*** Nije obuhvaćeno u kartoteci

1. Ilija D e 1 e b đ i ć, rođ. u Beloj Reci 1891,
2. Branka A n t o n i j e v i ć, rođ. u (Goloboku 27.9.20) žena,
3. Dušan S i m i ć, rođ. u Selu Banja 1918,
4. Košta N e n a d o v i ć, rođ. u Sibnici 1928,
5. Vasilije V e 1 i č k o v i ć, rođ. u Vranju 1892,
6. Marko M a r k o v i ć, rođ. u Selu Banji 1923,
7. Radomir 2 i v k o v i ć, rođ. u Sepstinu 15.9.1908,
8. Vojin M a t e j i ć, rođ. u Velikom Slivovcu, 12.4.1911,
9. Milorad S i m i ć, rođ. u Durincima, 15.10.1920,
10. Milorad S i m i ć, rođ. u Durincima, 20.4.1920.

Potpis
general-major i Feldkommandant

POLICISKI ORGANI VRŠE STRELJANJA ZA ODMAZDE PO NAREDBI VOJNIH VLASTI

Akt ispostave BdS-a u Nišu, čiji je overeni prepis stavljen u zbirni predmet o odmazdama koji je vođen u nadleštvu BdS-a, pokazuje da odmazde nisu naredivane samo preko Feldkommandantura, nego i neposrednim naređenjem, upućenim policiskim vlastima. U konkretnom slučaju je, kao što se vidi iz akta, Vojni zapovednik naredio BdS-u — svakako preko višeg vođe SS i policije — da izvrši odmazdu, a ovaj je naredbu preneo svojoj ispostavi u Nišu, pošto je tamo poginuo Nemac zbog koga je naređena odmazda.

DOKUMENAT BR. 315

P r e p i s

Viši vođa SS i policije Niš, 12 juna 1944
na području Opunom. komand, generala u Srbiji
Zapovednik policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu
Ispostava Niš

Br. delov. 5/43 pov. — predmet 35

Zapovedniku
policije bezbednosti i SD-a
— IV 1 a[1])
u Beogradu

Predmet: Mera odmazde za ubistvo nemačkog državljanina Augusta R o g a l l e u Nišu.
Veza: Naredba o pogubljenju, izdata od Vojnog zapovednika Jugoistok, Beograd, teletip br. 3637/44 pov. od 8.6.1944.
Prilog: 1 spisak

10 aktivnih komunističkih bandita odn. aktivnih intelektualnih komunističkih funkcionera, navedenih u pri-

Antikomunistički referat odeljenja IV (Gestapo) BdS-a.

logu, pogubljeno je 12.VI.44. u sprovođenju gornje mere odmazde.

Potpis: Wienecke
SS-poručnik

1. S l a v k o v i ć Stajko, rođ. 1925 u Mekšiću, pekar, sa stanom u Mekšiću, komunista.
2. R i s t i ć Miloš, rođ. 1926 u Brestu, seljak, sa stanom u Brestu, komunista.
3. R o d i ć Dane, rođ. 1924 u Glogovcu, seljak, sa stanom u G. Kordincima, komunista.
4. L a z o v i ć Zivojin, rođ. 1918 u Velikoj Plani, seljak, sa stanom u Vel. Plani, komunista.
5. Đ u r o v i ć Vasilije, rođ. 18.10.1920 u Grliću, maturant, sa stanom u Prokuplju, komunista.
6. J o v a n o v i ć Ljubomir, rođ. 25.1.1923 u Pirotu, kožar, sa stanom u Tisa Para, komunista.
7. Dr M o s k o v i ć rođ. Schein Ida, rođ. 10.10.1911 u Zenici (Bosna), dr filozof., sa stanom u Leskovcu, Jevrejka.
8. G 1 a v a č k i Jelena Veselina, rođ. 21.6.1907 u Kikindi, učiteljica, sa stanom u Nišu, komunistkinja.
9. V i t o r o v i ć Milan, rođ. 20.9.1914 u Nišu, radnik, sa sa stanom u Nišu, komunista.
10. Z a j i ć Mileva rođ. Krstulović, rođ. 1912 u Medevcu, sa stanom u Medevcu, komunistkinja.

Beograd, 3 jula 1944

Za tačnost prepisa
Fritz s. r.
kancelariska službenica

POSTUPAK OKO VRŠENJA HITNIH STRELJANJA ZA ODMAZDU

Delatnost raznih nemačkih organa u vezi sa odmazdama i administracija, vođena po tome predmetu, vidi se i iz sledećeg dokumenta. Karakteristično je traženje iz njegovog prvog pasusa o hitnom izvršenju dotada naređenih streljanja. Razlog toj žurbi bio je dolazak Vanrednog opunomoćenika Ministarstva inostranih poslova Reich-a za Jugoistok, inž. Neubacher-a, koji je na osnovu svojih ovlašćenja zaveo nove direktive u stvarima odmazdi.

DOKUMENAT BR. 316

IV[1]) Br./Ko Beograd, 22.9.194,3

1. B e l e š k a

Predmet: Već naređena streljanja uhapšenika predviđenih za odmazdu.

Pošto je prema jutarnjoj konferenciji od 21.9.1943 SS-viši pukovnik[2]) naredio da se do opoziva obustave sva streljanja naređena u okviru mera odmazde, to je SS-potpukovnik Teichmann obavestio potpisanog 22.9.1943 pre podne da se, prema razgovoru sa Zapovednikom Jugoistoka, već naređena streljanja imaju što hitnije izvršiti.

O svakoj meri odmazde, naređenoj od strane Vojnog zapovednika, BdS će dobiti kopiju naređenja za streljanje, upućenog nadležnoj Feldkommandanturi (zelena kopija). Ove kopije će IV C 2 stavljati samo u akta. Tek na specijalno traženje zatvorenika, određenih za odmazdu, od strane Feldkommandantura, izvršiće BdS streljanja za račun Feldkommandantura.

Prema tome se izveštaji o izvršenjima streljanja takve vrste imaju dostavljati dotičnim Feldkommandanturama. Dalje se izvršena streljanja imaju navoditi u dnevnim kratkim izveštajima uz naznačenje dotične Feldkommandanture.

2. Kopija za IV A 1 radi znanja i zadržati je.
Kopija za IV A 3 (IV C 2) radi znanja i za zbirku (Mere odmazde).

SS-kapetan

[1]) **Odeljenje IV (Gestapo) BdS-a.**
[2]) **Schaefer, zapovednik Sipo i SD-a.**

»POGUBLJENJE IZ NUŽDE«

četnička grupa Keserovića, koja je sarađivala sa okupatorom, predala je ispostavi BdS-a u Kruševcu grupu partizanskih ranjenika koja joj je bila pala u šake. Dokumenta daju jezivu sliku o stanju u kome su se nalazili ti zarobljenici, za koje sam rukovodilac ispostave veli da se „više nisu mogli smatrati živim bićima", — rezultat postupka koji su doživeli u četničkim rukama. Na kraju su oni streljani „iz nužde", kako objašnjava isti nemački funkcioner, tojest zato što su bili više mrtvi nego živi i što je bilo nemoguće da budu saslušani.

DOKUMENAT BR. 317

ZAPOVEDNIK
POLICIJE BEZBEDNOSTI I SD-
u Beogradu

Kruševac, 31.7.44.

B. Br. 122/44

Zapovednik
policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu

Primlj.: 7.VIII.1944

Delov. br.: 9921/44

Odeljenje	Referat	Referent
IV	IV 1 a	

Štambilj: ***Paraf***

Nema u kartoteci

IV/1: nema predmeta ***Paraf***

10.8.44.

Paraf

Paraf: Sa(ttler) 8/8

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a, rukovodiocu IV ***u Beogradu***

kopije odnosnim ispostavama

Predmet: Komunisti koje je Keserović ovde predao
Veza: Dnevni izveštaj od 28.7.44.

Na dan 27.7.44. sproveo je ovamo Keserović sledeće komuniste :

Štambilj:

K 1. Dragan Stanisavljević, zv. »Bosnić politkom, rođen 18.4.21 u Banja Luci

K 2. Nikola Stojanović, seljak, rođen 1906 iz Svinjarevca, Jablanički srez

K 3. Vidosav Cakič, zv. »Vido«, iz Potičića, srez Prokuplje

K 4. Miodrag Stojanović, seljak, rođ. 1924, iz Batočine, srez Kragujevac

K Miodrag Denić, seljak, rođ. 1928, iz Donje Trnave, srez Prokuplje

K 6. Tamara Žužu1, zv. »Mara«, učenica, rođ. 27.11.27., poslednje boravište Beograd, njen brat Aleksandar Z. zatvoren je u logoru Banjica

K 7. Zivojin Zivković, seljak, rođ. 28.5.1911, iz Belasice, Rasinski srez

K 8. Mara Stanković, rođ. 28.5.1911, iz Prokuplja, njena majka se nalazi kao bolničarka kod komunista.

K 9. Vukašin Anđelković, zv. »Stanoje«, rođ. 1925, iz Trmčara, Rasinski srez.

Ovi su ranjeni pre otprilike 4 nedelje i negovani u raznim bolnicama komunista na južnom Jastrepcu, na kraju su bili u Bresnici (14/5/6), tamo se nalazilo nekoliko baraka u kojima je ležalo mnogo komunista. Kada su tamo započele borbe, preneseni su na planinu Đulicu (?). Tamo su smešteni u zemljanu pećinu, sa namirnicama za dva dana. Uz njih su bila još dva engleska lekara, jedan teško ranjeni Amerikanac i jedna bolničarka. Svima njima je obećano da će za tri dana doći neko po njih, međutim ostali su tamo 14 dana bez namirnica, dok ih nisu našli Keserovićevi četnici koji su ih kamionom dopremili ovamo. Šta se desilo sa Amerikancem i Englezima, komunisti ne mogu da objasne. (Verovatno je Keserović poveo lekare, pošto on sam u njima jako oskudeva).

Komunisti su pripadali 21 diviziji. Zbog svojih delom teških rana (gnoj i crvi u ranama) i svog do kostiju izgladnelog stanja mogli su biti sa-

slušani samo ukratko. Iz zdravstvenih obzira prema našem logoru, oni su smešteni u zatvoru srpske policije. Naveli su, uglavnom, da su se morali boriti pod vrlo teškim okolnostima, ishrana je bila loša i slaba, rukovodioci i inostranci dobijali su specijalnu ishranu. Masovno bežanje prinudno mobilisanih mogli su izjednačiti jedino izvanredno dobrim naoružanjem. Položili su zakletvu pred jednim višim funkcionerom sa pseudonimom »Tempo«, koji je i stalno držao velike govore, kako će okupatori i četnici biti za najkraće vreme likvidirani.
Ostali navodi poklapaju se sa vestima koje su date u dnevnim izveštajima.

Schlutt s. r.
SS-poručnik

Paraf:

Štambilj: IV 1a iskoristio **11/8.**

Olovkom: 1) Klammt, na koriščenje (1 polit, komesar) *»Tempo«*

2) Pflock, na obradu

Paraf: Wie(necke) 11/8.

Klammt još nije zatražio nikakvo saslušanje

Pflock s. r. 15.8.

IV 1 a Beograd, 16 avgusta 1944

Zabeleška :

O licima, navedenim u izveštaju, kod ovoga nadleštva još nema nikakvih predmeta.

Pod br. 6 navedena Tamara Z u r ž u 1 učenica, rođ. 27.11.27 u Pančevu, je sestra Aleksandra Žuržula, koji je zatvoren u logoru Dedinje, rođenog 12.7.1924 u Pančevu, sina bankarskog činovnika Petra Žuržula i Tatjane rođ. Popo-

vičenko, sa stanom u Beogradu, Šumadiska br. 125. U logoru Dedinje moglo se utvrditi da je Aleksandra Z. tamo sprovela srpska Specijalna policija iz Smederevske Palanke 10.5.1943. Na pitanje, izjavio je da ga je godine 1942 uhapsila u Beogradu srpska Specijalna policija zbog prikupljanja priloga za SKOJ, i sprovela ga u Smederevsku Palanku, a odatle 10.5.1943 u logor Dedinje. Prebacivanje u logor Dedinje usledilo je zato što se posumnjalo da je u omladinskom zaštitnom logoru Smederevo ponovo otpočeo skojevskom komunističkom delatnošću. Prema tome, on je zatvorenik srpske Specijalne policije.

Na osnovu ovih konstatacija moglo se u ovdašnjoj kartoteci utvrditi da se u njoj nalazi karton za oca Aleksandra Z.-a, bankarskog činovnika Petra Zuržula, sa zabeleškom da je on 1942 godine uhapšen od strane srp. Specijalne policije zbog svoga sina, a da je 29.7.42. opet otpušten.

Pflock s. r., SS-podoficir

DOKUMENAT BR. 318

IV 1 a Br. 1663/44 Pfl. Beograd, 16 avgusta 1944
B. Br. 9921/44

Štambilj:

Ekspedovano 17 avg. 1944
Prilozi ./. *Paraf:*

1. Kancelarija neka piše ***Mastilom:*** Svršeno ***Olovkom:*** Svršeno
Paraf:

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a
— Ispostavi Kruševac —

K r u š e v a c

Predmet: Saslušanje politkoma Dragana S t a n i s a v l j e - v i ć a, zv. »Bosnić«, sada tamo u zatvoru.
Veza: Tamošnji dopis od 31.7.44, Delov. Br. 122/44.

Prema dostavljenom izveštaju predao je 27.7.44. Keserović nekoliko pripadnika komunističkih bandi tamošnjem nadleštvu, između ostalih gore navedenog politkomesara. Pošto se kod St.-a radi o važnom funkcioneru, molimo da se St. temeljno sasluša. Naročito se ima saslušati o višem funkcioneru sa pseudonimom »Tempo«.

Provera u logorü Dedinje pokazala je da je brat Tamare Žuržul, Aleksandar Ž., ovde zatvoren još od 10.5.1943 od srp. Specijalne policije, zbog komunističke delatnosti. Roditelji, bankarski činovnik Petar Zuržul i Tatjana rođ. Popovičenko, stanuju u Beogradu, Šumadiska br. 125.

Naročito molimo za ubrzanu obradu ovoga slučaja.

2. Kancelariji IV la, delovodnik ***Paraf:***
3. Registraturi, ekspedovati pismo ***Paraf:*** 17/8.
4. Odmah podneti ponovo kod IV la — Pflock

Po nalogu:
Wienecke s. r.
SS-kapetan
Paraf:
Pf(lock) 16.8.44.

DOKUMENAT BR. 319

VIŠI VOĐA SS I POLICIJE
u Srbiji
Zapovednik policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu

Kruševac, 24.8.1944

Ispostava Kruševac
B. Br. 122 predmet 1 A

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Primlj.: 27.VIII.1944		
Delov. Br. 9921/44		
Odeljenje:	Referat	Referent
IV	IV 1 a	Pflock s. r.

Paraf

Zapovedniku
policije bezbednosti
i SD-a — IV la
u Beogradu

Predmet: Saslušanje politkomesara Dragana Stanisavljevića
Veza: Tamoš. pismo od 16.8.44 — IV 1 a
1663/44 **B.** — Br. 9921/44

Paraf: Sa(ttler)
Paraf: Wie(necke) 2/9

Gore navedeni, kao i svi u dopisu od 31.7.44. imenovani komunisti i komunistkinje pogubljeni su iz nužde 1.8.44, pošto duže držanje u zatvoru nije bilo više moguće zbog stanja koje sam već opisao u svome dopisu.

Rezultat saslušanja, koje je bilo moguće samo u ograničenoj meri, već sam dostavio navedenim dopisom. Nešto više se nije moglo izvući iz zatvorenika koji se više nisu mogli smatrati živim bićima.

Štambilj:

9921	od 17.8.44 kod IV 1a
Predmet	priključeno
IV	. . . . .

Schlutt s. r.
SS-poručnik

UREĐENJE PITANJA ODMAZDI KRAJEM 1943

Sa formiranjem Vrhovne komande Jugoistoka u Beogradu i dolaskom poslanika inž. Neubacher-a izvršeno je novo regulisanje pitanja odmazdi.

DOKUMENAT BR. 320

P o v e r l j i v o

Prepis

Vrhovni komandant Jugoistoka
(Vrhovna komanda Vojne grupe F) Mesto štaba, 22.12.43.
Odeljenje Ia/F Br. 296/43 Pov.

Poverljivo!

Mere odmazde

Fuehrer je naredio jedinstvenu protivakciju protiv komunističke opasnosti na Jugoistoku, čije je političko rukovođenje povereno poslaniku Neubacher-u.

Dosada uobičajene mere odmazde, kazne i ispaštanja, moraju ubuduće voditi računa o novom političkom cilju. Prvo načelo mora da bude, da se kod atentata, sabotaža itd. pohvataju sami učinioci i da se tek u drugom redu pristupa merama odmazde, ako se merama odmazde može očekivati predupređenje budućih atentata.

Za držanje trupa u ***borbi,*** važe dosadašnje odredbe.

U sporazumu sa Vojnim zapovednikom Jugoistoka i poslanikom Neubacher-om, daju se sledeće direktive:

A. ***U kojim slučajevima dolaze u obzir mere odmazde?***

1.) Zaštita lica:

Odmazda se vrši za nasrtaje na telo i život:

a) Nemca iz Reich-a ili Volksdeutscher-a (pripadnika Wehrmacht-a, vojnog službenika Wehrmacht-a ili Nemca civila),
b) pripadnika savezničkih trupa,
c) lica koje stoji u službi okupacione vlasti, bez obzira na njegovu narodnosnu pripadnost, ako to zahteva ugled dotične ličnosti i okupacione vlasti,
d) člana zemaljske vlade ili rukovodećeg činovnika (sreski i okružni načelnici, pretsednici opština).

Merama odmazde se međutim pristupa samo ako se:

a) učinioci ne mogu uhvatiti u roku od 48 časova, a
b) atentat je usledio na ***zaštićena lica iz političkih razloga*** i
c) atentat je imao kao posledicu ranjavanje ili smrt. Pretpostavlja se da je izvršeno ubistvo, ako se neki odvedeni nakon isteka postavljenog roka ne vrati.

Izuzetak:

Za gubitke, koji su nastali u borbi, uglavnome se ne vrše odmazde.

2.) ***Zaštita objekata :***

Osim toga, odmazda se preduzima i za svaki atentat na postrojenja koja su važna za rat, naročito saobraćajna sredstva i saobraćajne puteve, postrojenja za održavanje veza, industriska postrojenja i postrojenja za snabdevanje, pod pretpostavkom,

a) da je nastala šteta i
b) da učinioci nisu mogli biti uhvaćeni u roku od 48 časova.

B. ***Kvote za odmazdu:***

1.) Kvote za odmazdu se ne utvrđuju. Dosada izdate naredbe o tome, stavljaju se van snage. Obim mere odmazde ima se prethodno utvrditi za svaki pojedini slučaj.

2.) Mere odmazde sastoje se u

a) streljanjima odn. vešanjima,
b) uništenju boravišta,
c) novčanim kaznama, stražarenju po kazni i zatvoru.

C. ***Ko sme da sprovodi mere odmazde ?***

Odmazdu za atentate, koji su upravljeni protiv trupe i njenih uređaja, sme da naređuje samo nemački komandant sa pravom disciplinskog kažnjavanja najmanje komandanta divizije, u sporazumu sa nadležnom Feldkommandanturom.

Ako ne dođe do sporazuma, odlučuje nadležni teritorijalni zapovednik. Mere odmazde za gubitke kod vazduhoplovstva, mornarice, policije i Organizacije Todt, određuje načelno teritorijalni zapovednik.

Sve ostale mere odmazde, kao naprimer za Nemce civile, lica u službi okupacionih vlasti i za zaštitu objekata, određuje nadležni Feldkommandant. Pri izvršenju ima trupa potpomoći Feldkommandanturu.

U Hrvatskoj biće opunomoćeni poverenici zemaljske vlade pri nemačkim komandnim vlastima da donose odluke o merama odmazde. Ista načela kao u Hrvatskoj imaju se, po smislu, primenjivati i u Albaniji.

Učestvovanje zemaljskih vlada i uprava u Grčkoj, Srbiji i Crnoj Gori, regulisaće teritorijalni zapovednici u odredbama o izvršenju.

Kod izbora uhapšenika i talaca, predviđenih za odmazdu, imaju se, po potrebi, privući i organi SS-a i Višeg vođe policije (SD) i komande Abwehr-a.

D. ***Koja lica se imaju upotrebiti za odmazdu —- pogubljenje'***

1.) Postupak, da se posle prepada ili akta sabotaže sprovode mere odmazde bez izbora nad licima i prebivalištima iz bliže okoline mesta učinjenog dela, potresa poverenje u pravednost okupacione vlasti, a tera čak i lojalni deo stanovništva u šume.

Ovaj način izvršenja mera odmazde se ***stoga zabranjuje.*** Ako istraga na licu mesta ipak dokaže otvoreno ili prikriveno sudelovanje ili svesno pasivno držanje izvesnih lica prema učiniocima, imaju se u prvome redu streljati ova lica kao ***banditski jataci*** i uništiti ***njihova*** prebivališta. U objavi treba izričito ukazati na njihovo saučesništvo.

U prilogu se dostavlja jedan primer iz borbi sa bandama na Istoku.

2.) Ako se ovakvi saučesnici ne mogu pronaći, onda se mora posegnuti za licima, koja se, mada ne stoje u vezi sa pojedinim delom, ipak moraju smatrati ***saodgovornima.*** Saodgovorna su u prvom redu takva lica, koja se priznaju ***pristalicama komunizma.***

3.) Pokazalo se celishodnim, da se iz predostrožnosti uzimaju taoci, ali samo takvi, nad kojima se prema prednjim direktivama mogu vršiti i mere odmazde.
Za izbor talaca važe odredbe iz otseka pod C.

4.) Za ciljeve odmazde ***nemaju se*** upotrebiti:

a) Lica, koja nemaju nikakve veze sa ciljevima ustanika, ili ona koja, kao naprimer činovnici, sama spadaju u krug zaštićenih.
b) Žene i omladina. Ovi se mogu streljati samo kao ***učinioci*** ili ***banditski jataci.***
c) ***Neprijatelji komunizma,*** ukoliko sami nisu zatečeni pri neprijateljskim radnjama protiv lica ili objekata navedenih u tač. A. 1.) i 2.)

E. ***Objavljivanje izvršenih mera odmazde:***

Svaka izvršena mera odmazde mora biti objavljena (plakatom, letkom). U tekstu saopštenja mora biti istaknuta pozadina dela i saučesništvo pogubljenih.

F. Pošto se u vrlo složenom prostoru Jugoistoka ne mogu dati jedinstvena uputstva za sve slučajeve, ovlašćujem teritorijalne zapovednike, da u saglasnosti sa vrhovnim komandantima izdaju odredbe za sprovođenje, na-

ročito o učešću zemaljske uprave u egzekutivi, o načinu izvršenja kaznenih mera, kao i njihovom objavljivanju.

Ove odredbe imaju mi se podneti službenim putem.

G. Sve naredbe koje su u suprotnosti sa ovim odredbama, imaju se staviti van snage. Tač. 3. naređenja Vrhovnog zapovednika Jugoistok Ia/F Br. 604/43. pov. od 10.8. ima se brisati.

Vrhovni komandant
U zamenu:
Potpis: L o e h r
generalpukovnik

Za tačnost prepisa:
Potpis nečitak
poručnik

Prilog uz: naređenje Vrhovnog komandanta (Vrhovna komanda Vojne grupe F) I a/F Br. 296/43 pov. od 22.12.43.

Sledeči postupak je često imao uspeha:

Na područja ili u sela, koja su u pitanju, upućivani su pojedini agenti, koji su se posle nekog vremena bavljenja među svojim zemljacima izdavali za pripadnike bandi, ili su čak počeli na izgled da vrše vrbovanja za bande. Na taj način su se otkrivali nesigurni elementi odnosno oni, koji su više ili manje otvoreno radili za bandite. Vesto vođenom specijalnom akcijom, bilo je uskoro moguće da se pohapse seoski stanovnici uključivo sa agentom, i tada su se mogli prema pouzdanim iskazima agenta krivci otstraniti.

DOKUMENAT BR. 321

Štambilj:
Del. Br. 3933/43

8.1.1944.

POVERLJIVO

Vojni zapovednik Jugoistoka
Odeljenje Ia Br. 58/44 pov.

Mesto štaba, 1.1.1944.

Olovkom: Priključiti aktima

Mastilom: Uzeto na znanje

Poverljivo!

Predmet: Mere odmazde.

Veza: Vrhovnog komandanta Jugoistok (Vrhovna komanda Vojne grupe F) Odeljenje Ia/F Br. 296/43 pov. od 22.12.43.

Štambilj:
K

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Dan prijema: 6.I.1944.		
Del. Br.: 23/44 pov.		
Odeljenje:	Referat	Referent

Paraf: Br.

Paraf:

Paraf:

Olovkom: Bečkerek[1])

U dopunu naređenja Vrhovnog komandanta Jugoistoka (Vrhovna komanda Vojne grupe F) Ia/F 296 od 22.12.43. naređuje se za *Srbiju* sledeče:

Zrenjanin.

1.) Za ***naređivanje*** mera odmazde nadležni su ***Feldkommandanti*** koji ***izvršenje*** mogu preneti na nadležnog Kreiskommandant-a.

U naročitim slučajevima zadržava Vojni zapovednik pravo, da sam naredi mere odmazde.

2.) Pre naređivanja mere odmazde, ima se teletipom pribaviti ***odobrenje*** Vojnog zapovednika Jugoistok.

Predlog mora sadržavati:

Kratko činjenično stanje,
Nastale gubitke odnosno štete,
Političku pripadnost učinilaca,
Predviđene mere odmazde po vrsti i obimu.

3.) Lica ili prebivališta, podesna za izvršenje mera odmazde, imaju se odrediti, pošto se prethodno stupi u dodir sa komandama Službe bezbednosti i Abwehr-a. Saslušati i srpske okružne načelnike.

4.) Trupe i policija imaju udovoljavati zahtevima za izvršenje mera odmazdi. Po pravilu, za gubitke koje pretrpi trupa, odmazdu vrši ona. Policija daje odeljenja za pogubljenje prilikom izvršenja odmazdi za svoje vlastite gubitke, a osim toga i za sve napade na zaštićene nevojnike i objekte.

5.) O izvršenju mera odmazde treba izveštavati u dnevnim izveštajima. Primerak objave, koja mora biti potpisana sa »Der Feldkommandant — Feldkommandant«, dostaviti naknadno.

6.) Hapšenje ***talaca*** u cilju sprečavanja atentata ili napada koji se očekuju, naređuju Feldkommandanti po odobrenju Vojnog zapovednika Jugoistoka.

U pogledu daljeg postupka važi tačka 2.

7.) Učestvovanje srpske vlade i uprave pri izvršavanju mera odmazde i upotreba srpskih oružanih formacija može uslediti na njihov predlog.

8.) Naredbe Komandujućeg generala i Zapovednika u Srbiji — Ia Br. 652/43 pov. 1. 2. i 3. predmet od 28.2.1943., 29.5. i 31.7.1943. stavljaju se van snage.

Obustaviti mere odmazde koje su u toku, a ne odgovaraj ovoj naredbi.

Potpis: F e 1 b e r

Za tačnost:
Potpis nečitak
poručnik

Ključ za raspodelu :
do bataljona i Kreiskommandantura.

PROMENA POLITIKE ODMAZDI POD UTICAJEM NEUBACHER-a

Izvanredni opunomoćenik Ministarstva inostranih poslova Reich-a za Jugoistok, inž. Hermann Neubacher, raspolagao je ovlašćenjima koja su omogućila da i politiku odmazdi, koju su sprovodile vojne i bezbednosno-policiske okupacione vlasti, podvrgne svojoj opštoj političkoj liniji koja je išla na saradnju sa četnicima DM-a i njihovu upotrebu protiv NOP-a.

DOKUMENAT BR. 322

VB II Beograd, 12.4.1944.

1. Shodno naredbi Vrhovnog komandanta Jugoistoka -— Vrhovna komanda Vojne grupe F — Ia/F. Br. 296/43 pov. od 22.12.43 ne postoji više određeni broj uhapšenika, koji se streljaju za slučaj odmazde. Odluka se donosi od slučaja do slučaja. Osim toga, treba, prema istoj naredbi, pripadnike nacionalnih pokreta otpora i komunističke protivnike privoditi odmazdi, samo ako im se dokaže da su izvršili delo, za koje treba izvršiti odmazdu.

   Vojnom zapovedniku Jugoistoka nije bilo poznato, da se ovde nalazi veći broj uhapšenika predviđenih za odmazdu. On stavlja na volju, da se u zatraženom mišljenju imenuje veći broj. Ukazuje se na to, da se mora raditi bezuslovno o nesumnjivo teško opterećenim pristalicama DM-a, po mogućstvu sa severoistočne teritorije Srbije, jer inače treba očekivati poteškoće sa poslanikom Neubacher-om, na čiju je inicijativu dotična naredba izdata.

2. Rukovodiocu IV Mueller s. r.
3. IV 1 b SS-kapetan

Olovkom:

Paraf: Sa(ttler) 12/4. za jutarnju konferenciju kod Vojnog zapovednika.

Paraf: Sa(ttler)

DOKUMENAT BR. 323

VIŠI VODA SS I POLICIJE
u Srbiji
Zapovednik policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu

Beograd, 20 maja 1944.
Telefon 22-103

IV 6b To/Fr/1383/44

Del. Br.

Štambilj:

Viši vođa SS i policije Beograd *Paraf:*	
23.V.1944.	Pril.
Refer. *Paraf:*	F
Del. Br.	

Višem vođi SS i policije za Srbiju
— I c[1]) —
u Beogradu

Predmet: Mere odmazde
Veza: Tamošnji originalni dopis — Ic — Delov. 490-44 pov. od 29.4.44.

Kao odmazda za nemačke vojnike koje su 10.3.44 kod Petrovog sela odveli četnici DM-a i kasnije ubili, naređeno je sa gornjim dopisom da se strelja

50 pripadnika DM-a.

Ova zapovest je potom 8.5.44. telefonski opozvana na osnovu naredbe poslanika Neubacher-a.

Molim za obaveštenje, da li se mera odmazde ovim ukida, ili je samo odložena.

Po nalogu:
Sattler s. r.
SS-major

') Ic — oficiru (obaveštajnom) u štabu.

STRELJANJA ZA ODMAZDU VRŠILA JE I SPECIJALNA KOMANDA 1005

Godine 1944 poslana je u Beograd i u Srbiju specijalna komanda SS-a koja je nosila broj 1005. Njen je zadatak bio da organizuje iskopavanje leševa iz masovnih grobnica i njihovo spaljivanje, kako bi se uklonili tragovi streljanja za odmazdu i masovnih egzekucija. Sam posao iskopavanja i spaljivanja vršili su zatvorenici BdS-a, koje je ovaj stavio na raspolaganje specijalnoj komandi 1005. Po obavljenom poslu ovi bi zatvorenici bili i sami likvidirani u okviru odmazdi.

DOKUMENAT BR. 324

Z A P I S N I K

Pristupi TEMPEL Wilhelm Gustav i izjavi kako sledi :

Zovem se Tempel Wilhelm, rođen 17 aprila 1904, sa stanom u Hildesheim-u. Građansko zanimanje: kriminalni sekretar. Čin u Wehrmacht-u: nemam. Zarobljenički broj 29-15 716.
Sredinom novembra 1943 me je, kao kriminalnog sekretara, otkomandovao SS-pukovnik Blobel Zapovedniku policije bezbednosti u Beogradu. BdS bio je SS-viši pukovnik dr Schaefer[1]). Ovaj me je dodelio SS-majoru Sattler-u. Pod ovim rukovodiocem odeljenja IV stavljeno mi je u dužnost, da formiram komandu, koja je imala da spali leševe žrtava koje su bile sahranjene u Jajinčima.
Komanda se sastojala od 10—12 pripadnika policije bezbednosti i oko 60 ljudi Policije poretka. Osim toga je komandi bio pridodat SS-potporučnik Sack kao intendant.
Moj rad kod ove komande sastojao se u tome, da rukovodim nadzorom nad iskopavanjem i spaljivanjem. Iskopavanja su vršili zatvorenici, koje je komandi predalo odeljenje IV, Ovi zatvorenici slagali su kosture na gomilu, polivali smesom od ulja i benzina, koja je zatim zapaljena. Kad je spaljivanje bilo završeno, dobijeni pepeo je rasitnjen i pregledan, da li u njemu ima plemenitih metala. Ove metale su

') Rečenica prevedena prema originalu.

na licu mesta prikupljali kriminalni sekretar Willi Kowatschek i Ernst Hensel i uveče spremali u jedan sanduk.
Kowatschek Willi je visok oko 178—180, vitak ali snažan, ima crnu kosu, nisko čelo, široko puno lice, smeđe oči, govori šleskim dijalektom. Kowatschek verovatno potiče iz Katovica. K-a sam video kratko vreme pre svoga hapšenja u Limburg-u i u Frankfurt-u na Majni. Osim Kowatschek-a video sam i policiskog sekretara Gustava Sack-a i policiskog višeg narednika Harry Stegemann-a iz Komande Beograd.
Hensel ili Henschel Ernst je visok oko 180, jak, ima široko puno lice, visoko čelo, tamnoplavu kosu, plave oči, a isto kao i Kowatschek govori šleskim dijalektom te potiče takođe iz gornjošleske oblasti. Gde se Henschel nalazi, nije mi poznato.
Početkom marta 1944 Komandu je inspicirao SS-pukovnik Blobel. Ovaj je naredio, da kasetu treba odneti za Berlin. Pošto je isti otišao, ja sam kasetu odneo u Berlin, Kriminalnom tehničkom institutu.
U međuvremenu se Komanda preselila u Jabuku (Banat) i tamo je otpočela takođe sa otkopavanjem.
Ja sam bio oko 10 dana u Beogradu, kada je usledilo moje prekomandovanje za Rigu (Strand).
Komandom su dalje rukovodili policiski poručnik Erich Gruenewald i Gustav Sack, koji su radili takođe i u drugim mestima. Međutim, ova mesta mi nisu više poznata. O tome bi bolje mogli dati obaveštenja Kowatschek kao i Sack, pošto su oni do kraja radili u Komandi.
Nikada više nisam bio u Jugoslaviji.

Potpis:
Wilhelm Tempel s. r.

Saslušao:
Slavo Dorđević s. r.

Dachau, 12 februara 1947.

DOKUMENAT BR. 325

IV 6 b To/Fr. Beograd, 15 jula 1944.

1. ***Beleška.***

Po naređenju Rukovodioca IV predaje se Specijalnoj komandi 1005 za radnu upotrebu.

50 zatvorenika komunista — predviđenih za mere odmazde.

U slučaju potrebe upotrebiće se ovi zatvorenici, čim nastane potreba za odgovarajućim zatvorenicima predviđenim za odmazdu.

Potpis nečitak
SS-podoficir

2. ***Pisati:***

Specijalnoj komandi 1005

Predmet: Radna snaga za tamošnje nadleštvo.
Veza: Nema.
Prilozi: 1 imenični pregled.

U priloženom pregledu imenovanih 50 zatvorenika stavlja se tamošnjem nadleštvu na raspolaganje kao radna snaga.

Radi se o pristalicama KP, koji će se u datom slučaju upotrebiti za izvršenje mera odmazde.

Po nalogu:
Paraf: Sa(ttler) 15/7.
SS-major

3. Dopis i zatvorenike primio: ***Potpis nečitak,*** SS-podoficir

Beograd, 15.7.44.

4. Priključiti predmetu kod IV 6 b — 90 —

Paraf: H(ausding)
SS-poručnik

DOKUMENAT BR. 326

P r e p i s

Ispostava Niš[1]) Niš, 20 jula 1944.

Del. Br. 5/42 pov. — SA 35

Poverljivo!

Zapovedniku Sipo i SD-a
— Rukovodilac IV[2])

u Beogradu

Predmet: Mere odmazde za komunistički atentat na brzi voz Beograd—Sofija na dan 30.5.44.
Veza: Naredba teletipom Vojnog zapovednika Jugoistoka — I a Br. 439/44 od 6.7.44.
Prilozi: Imenični spisak.

Kao prilog dostavlja se imenični spisak 50 komunista, koji su prema naredbi Vojnog zapovednika Jugoistoka od 6.7.44. pogubljeni 20.7.44. za odmazdu za atentat na brzi voz Beograd—Sofija (30.5.44.), s molbom na znanje.

Kod pogubljenih radi se o zatvorenicima, koje je to nadleštvo 17.7.44. stavilo na raspolaganje Specijalnoj komandi 1005 (Sonderkommando 1005) za izvršenje specijalnih zadataka.

Za tačnost prepisa:
Potpis nečitak
kancelariska nameštenica

U zamenu
Potpis: Degert
SS-podoficir

IV 6 b To/Fr. Beograd, 19 avgusta 1944.

1. *Beleška*
Originalni predmet vraćen IV 1 a. Prepis se stavlja us predmet — 84 — tekući br. 72.

Potpis nečitak
SS-podoficir

[J]) Ispostava BdS-a Beograd u Nišu.
-) Odeljenja Gestapo-a u sastavu BdS-a.

SPALJIVANJE KUCA ZA ODMAZDU

Akt Vojnog zapovednika Jugoistoka, upućen Feldkommandanturi u Šapcu, pokazuje da je spaljivanje kuća koje su pripadale pristalicama NOP-a bilo u nadležnosti vojnih vlasti. Akt je interesantan i zbog ukazivanja na obračunavanje streljanja za odmazdu, a i zbog toga što pokazuje da je dezertiranje iz „Srpske državne straže" bilo učestala pojava.

DOKUMENAT BR. 327

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Datum prijema: 22.IX.1943.		
Delov. Br.: 10677/43		
Odeljenje:	Referat	Referent
IV		

Olovkom:
Šefu

Feldkommandantura 816 Šabac

24481

Odobrava se da se spale kuće bandita u Ogljadenovcu. Pritom se ukazuje na to, da su shodno naređenju Komandujućeg generala i Zapovednika u Srbiji la Br. 3262/43 pov. od 5.8.43. tač. 7., Kreiskommandanti ovlašćeni da u sopstvenoj nadležnosti naređuju spaljivanje kuća, čiji se vlasnici nalaze kod ustanika. O izvršenju ima se izvestiti uz priključenje jednog primerka objave.

Predložena pretnja i izvršenje mera odmazde za potporučnika Kolačevića, koji je navodno odveden 14.9.43. prilikom prepada

na stanicu SDS Kamenica, ne dolazi u obzir, jer se prema iskustvu kod odvedenih pripadnika SDS-e radi o beguncima.

Vojni zapovednik Jugoistoka
Br. 113/43 od 20.9.43
Potpis: Felber

Za tačnost:
Potpis nečitak
poručnik

Olovkom:

1) Rukovodiocu: prema naređenju. Svršeno.
Paraf: Gr. 28/9

2) Za IV C 2: Za zbirku.

Nakon ekspedicije:
Zapovedniku policije bezbednosti

ODMAZDE U BANATU

Sledeča dva dokumenta odnose se na streljanja za odmazdu vršena u Banatu. Iz njih se vidi mehanizam koji je po tome stavljan u pokret. Od interesa je, kod akta od 11 septembra 1944, što je za sabotažu u Banatu trebalo streljati hapšenike u Beogradu, i što se odustalo od uobičajene objave o izvršenoj odmazdi.

DOKUMENAT BR. 328

Kreiskommandantura 1/823 Bečkerek[1]), 27.7.1944.
Odeljenje I a Oznaka akta 8 Br. 11625/44 pov.

Predmet: Mere odmazde za prepad na kudeljaru u Bašaidu na dan 22.6.44 i na carinsku patrolu Elemir na dan 8.7.44.

Veza:
a) Naređenje Vojnog zapovednika Jugoistok, la Br. 58/44 taj. od 1.1.44 (sa naređenjem Vrhovnog komandanta Jugoistok od 22.1.43.)
b) Kreiskommandanture 1/823, la, oznaka akta 8 Br. 11427/44 od 14.7.44 i 11625/44 od 21.7.44.
c) Teletip Vojnog zapovednika Jugoistok, la Br. 494/44 od 26.7.44 i Br. 480/44 od 19.7.44.

Priloga: 1

Štambilj:
28.VII.1944.
Del. Br. 1358/44

SS-kapetanu Schrader-u (SD)

Olovkom: IV

Bečkerek

Informativno: Potpukovniku Stoetzel-u (Oblasna policiska komandantura Banat), *Bečkerek.*

Vojni zapovednik Jugoistoka je u vezi gore navedenog pod a) i c) naredio da se strelja:

') Zrenjanin.

a) za carinskog pograničnog stražara Till-a, koga su ubili banditi 8.7.44 u Elemiru 20
b) za izvršeni prepad na kudeljaru u Bašaidu, koja je važna za rat, gde je učinjena vojno-privredna šteta, ubijen 1 stražar, a 1 odveden, svega . . . 25

ukupno

45 dokazanih komunista, odnosno bandita i njihovih jataka,

po mogućstvu iz kraja, gde se prepad dogodio.

Izvršenje pogubljenja stavlja se u dužnost SD-u Bečkerek. Dan streljanja prethodno saopštiti Kreiskommandanturi.

SD se umoljava, da pozove policisku prefekturu za Banat, da priloženi konceptirani plakat (na nemačkom i srpskom jeziku) da u štampu, podnese korekturni otisak Kreiskommandanturi i vodi brigu da se plakat bez odlaganja objavi. 4 primerka plakata dostaviti Kreiskommandanturi.

SD se dalje umoljava, da o izvršenom streljanju obavesti Kreiskommandanturu odmah nakon izvršenja.

Paraf:

Amelung s. r.
kapetan i komandant

Pl.

DOKUMENAT BR. 329

K o p i j a

Kreiskommandantura 1/823 Bečkerek[1]), 11.IX.1944.
Odeljenje Ic —• Oznaka akta 8
Delov. Br. 1533/44 pov. ***Paraf:***

Poverljivo

Štambilj:
12.IX.1944.

Predmet: Mere odmazde.

Veza: a) Vojnog zapovednika Jugoistok Ia
1) Br. 512/44 od 3.8.44. ***Olovkom:*** IV
2) Br. 5685/44 Pov. od 25.8.44. ***Štambilj:***
3) Br. 605/44 od 2.9.44. Del. Br. 19/44 Pov.
4) Br. 612/44 od 6.9.44.

b) Kreiskommandanture Ic •— oznaka akta 8 — upućen Službi bezbednosti od 8. i 27.8, kao i od 3. i 9.9.

c) Konferencija kod Kreiskommandanture, SS-general Behrends/major Amelung na dan 11.9.44.

Vojnom zapovedniku Jugoistoka — Komandni štab

Beograd

Izvršenje mera odmazde usledićе, prema izlaganju Kreiskommandanta pred SS-generalom Behrends-om prilikom navedene konferencije od 11.9., na taj način što će, od ukupno 195 delikvenata, 56 dokazanih bandita i komunista, koji se nalaze u koncentracionom logoru Bečkerek, biti streljano na dan 13.9.44 u Bečkereku. 139 delikvenata koji nedostaju treba SD-Bečkerek, prema naređenju SS-generala Behrends-a, da

[1]) Zrenjanin.

traži od prihvatnog logora Beograd i da bude streljano u Beogradu.

SS-general predlaže, da se odustane od objavljivanja izvršenja ove mere odmazde, obzirom na sadašnju situaciju u Banatu.

Kreiskommandantura moli odluku.

Potpis: Amelung
major i komandant

Poverljivo

Ispostavi Službe bezbednosti

Bečkerek

Prednja kopija dostavlja se s molbom na izvršenje u smislu prednjeg predloga podnetog Vojnom zapovedniku Jugoistoka.

Umoljavate se da odustanete od objavljivanja dok ne stigne odluka Vojnog zapovednika Jugoistoka.

O izvršenju streljanja

a) 56-orice u Bečkereku

b) 139-orice u Beogradu

molim da me se izvesti. ***Paraf:***

Amelung s. r.
major i komandant

B

FORMULAR **O UPUĆIVANJU** U **KONCENTRACIONI LOGOR**

Formalno je o stavljanju u koncentracioni logor morao odlučiti lično šef Glavne uprave bezbednosti Reich-a. U praksi su, međutim, niži organi — kao naprimer BdS u Beogradu — upućivali svojom odlukom u koncentracioni logor, pri čemu je formalno njihova odluka smatrana predlogom koji bi se u centrali, u Berlinu, automatski usvajao. Staviše, BdS je naprimer i odlučivao u koji će logor biti lica smeštena,. i dokle će ostati tamo, što se vidi iz sledećeg formulara.

DOKUMENAT BR. 330

Viši vođa SS i policije
u Srbiji
Zapovednik policije bezbednosti i
službe bezbednosti u Beogradu
IV C 2[1]) — Zatvorski list Br. Beograd, 6 jula 1943

Lični list

za zatvorenike koji se imaju uputiti u koncentracioni logor Auschwitz — odeljenje za žene.

Mastilom: + 1.6.44

Prezime:	K o v a č e v i ć rođ. Matošić
Ime:	Zora-Marko
Datum i mesto rođenja:	27.12.14 Karlovac, Hrvatska
Zanimanje:	radnica
Datum hapšenja:	12.3.43
Mesto smeštaja:	prihvatni logor Dedinje
Državljanstvo:	biv. jugosl.
Narodnost:	Srbija

***) Referat C 2 odeljenja IV (Gestapo) BdS-a.**

Razlog hapšenja: Protivnemačka nastrojenost.
Svrha: Eliminisanje lica sa srpskog prostora

Provera potrebe daljeg držanja u zatvoru: Kraj rata

Po nalogu:
Brandt s. r.
SS-kapetan

Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a
— Referat IV C 2 —
(uz oznaku akta 656/42 — pov.)
u Berlinu

(Kopija dostavljena logoru Auschwitz)

Štambilj:
PREDAT
A 7 VII 1943
PRIHVATNI LOGOR DEDINJE
Potpis nečitak
pripadnik SS-a

Der Höhere SS-u.Polizeiführer in Serbien
Der Befehlshaber
der Sicherheitspolizei und des SD
in B e l g r a d .

IV C 2 - Haftliste Nr. _____ Belgrad, den 6. Juni 1943

P e r s o n a l b o g e n
für Häftlinge, die in das Konzentrationslager Auschwitz
- Frauenabteilung - einzuweisen sind.

Zuname :	K o v a c e v i ĉ geb. Matesiĉ
Vorname :	Sora-Marko
Geburtstag-und ort :	27.12.14 Karlovac, Kroatien
Beruf :	Arbeiterin
Tag der Festnahme :	12.3.43
Ort der Unterbringung :	Anhaltelager Dedinje
Staatsangehörigkeit :	ehem. jugosl.
Volkstumszugehörigkeit :	Serbien
Grund der Festnahme :	Deutschfeindlcieh Eistellung.

Zweck : Entfernung der Person aus dem serbischen Raum.

Haftprüfung : Ende des Krieges.

Im Auftrage :
SS-Hauptsturmführer.

An das
Reichssicherheitshauptamt
- Ref. IV C 2 -
(zum Aktz. 656/42 - g -)
in B e r l i n .

(Durchschlag an das Lager Auschwitz gegeben.)

ÜBERGEBEN
A. 7.6. 1943.
ANHALTELAGER DEDINJE
SS Hauptsturmführer

Formular sprovodnog akta pri upućivanju ženskih zatvorenika u koncentracioni logor Auschwitz

ZATVORENICI BdS-a KAO PRINUDNI RADNICI

BdS je stavljao na raspolaganje svoje** zatvorenike i **Generalnom opunomoćeniku za privredu** u Srbiji, a za **ciljeve privrednih preduzeća koja su** bila poi **njegovom kontrolom.

DOKUMENAT BR. 331

IV 6 b[1]) — 2366/44 — Bra./Ra. Beograd, 11 avgusta 1944.
Del. Br. 9821/44

Štambilj:

Olovkom:
Paraf: Ra.
11./8.

Ekspedovano 13 avg. 1944.
Pril. ./. *Paraf:*

1.) Rudniku bakra i topionici a. d. Bor
— Glavna uprava —

u Beogradu

Predmet: Zatvorenici — prisilni radnici u rudniku Kostolac.

Veza: Razgovor gospodina direktora dr. Hueser-a sa SS-majorom Brandt-om.

Po želji Generalnog opunomoćenika za privredu u Srbiji — gospodina vojnog upravnog savetnika dr. Krotschek-a — stavljen je 23.6.1944 rudniku Kostolac na raspolaganje za prisilan rad ***141 politički zatvorenik,*** od kojih su 37 zatvorenika odmah predati firmi Steirer & Co, a 1 zatvorenik je otpušten.

Od preostala 103 zatvorenika je u vremenu od 3.7.1944 do 28.7.1944 već njih 28 pobeglo, iako je odavde ova radna snaga stavljena na raspolaganje pod izričitim uslovom da je čuva dovoljna straža, a ova je bila obećana od **strane** Generalnog opunomoćenika za privredu i rudnik u Kostolcu je o tome obavešten.

>) **Referat 6 b odeljenja IV (Gestapo) BdS-a.**

Zbog činjenice, da posle prvog bekstva, izvršenog 3.7.1944, rukovodstvo rudnika Kostolac nije pristupilo nikakvim merama za sprečavanje daljnjih ovakvih zbivanja, te je bilo moguče da pobegne još 27 zatvorenika, delom u grupama do 7 ljudi, prinuđen sam da povučem zatvorenike koji su zaposleni u rudniku.

Pozivom na razgovor sa gospodinom direktorom dr. H u e-s e r-om, molim da se za pojedine slučajeve utvrdi, ko je nadležan za mere bezbednosti u Kostolcu, kako bi lica koja su kriva, shodno Fuehrer-ovoj naredbi, mogla biti krivično gonjena zbog oslobođavanja zatvorenika iz nehata.

U vezi sa preuzimanjem zatvorenika, molim po sporazumu stupiti u vezu sa ispostavom policije bezbednosti i SD-a u Požarevcu i saopštiti ovamo rok predaje.

2.) K IV 1 b — zavesti i razvesti. *Paraf:*

3.) ***Registraturi*** zavesti i razvesti. Otposlati dopis.

4.) ***Ponovno podneti kod IV 6 b*** priključiti predmetu 53 b.

Po nalogu
Paraf: Sa(ttler) 12/7
SS-major

Paraf: Br(andt) 11'3

IZ KONCENTRACIONOG LOGORA NEMA OTPUŠTANJA

Dok su do izbijanja rata, a i u njegovom toku nemački zatvorenici mogli biti i otpuštani, koncentracioni logori u Reich-u i okupiranim oblastima nisu puštali one zatvorenike koji bi im bili upućeni iz okupiranih oblasti Jugoslavije. Izuzeci od toga pravila bili su minimalni. Najzad je, polovinom 1944, Himmler lično naredio da se iz logora Mauthausen (u kome se nalazio veliki broj zatvorenika iz Jugoslavije) ne smeju vršiti nikakva otpuštanja do kraja rata. O tome govore sledeča četiri dokumenta.

DOKUMENAT BR. 332

Koncentracioni logor Mauthausen
Komandantura
Ba./Sch. Mauthausen (Gornja Austrija)
11 jula 1942

Predmet: Zatvorenik Dimowitsch, Georg
Veza: Dopis od 1.7.42/IV/E 1 Br./RZ.D. 77
Prilozi: Nema
Rok: Nema

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Datum prijema: 23.VII.1942		
Delov. br. 789/41		
Odeljenje:	Referat:	Referent
IV E 1		

Paraf:
Paraf:
Paraf:

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a
Beograd

IZVEŠTAJ O VLADANJU

o zatvoreniku
rođen 26.6.16
u logoru od 12.9.41
Odluka: odbijeno
Vladanje: dovoljno
Radni efekat: dovoljan
Logorske kazne: nema

D i m o v i t s c h
u Dresden-u
poslednja ocena 9.3.42

Izveštaj: Vladanje i radni efekat D-a su se u poslednje vreme popravili. Njegovo držanje je besprekorno i opravdava pretpostavku da se kaje za svoje ranije pogreške.
Nemam prigovora protiv njegovog otpuštnaja prilikom narednog roka za procenjivanje potrebe daljeg držanja u zatvoru. Ovoga puta odbijam otpuštanje.

Štambilj:

Izveštaji o vladanju pripadaju
samo nadleštvu, oni se ne smeju
saopštavati srodnicima zatvorenika.

Komandant logora
Potpis nečitak — faksimil
SS-potpukovnik

Paraf:

Štambilj:

D	od kod
Predmet	priključen 23.7.42 *Paraf:*
7	nije pronađen

DOKUMENAT BR. 333

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Primljen	Prostor za štambilj prijema	Otpravljen
čas dan mesec godina od PO		čas dan 12.24 19. mesec godina VI. 1944. Kome: Mauthausen po *Paraf:* R
Teletipa broj 4912	Teletip	Beleška o zadržavanju

IV 1 b — 589/43 Ev./Ra. Beograd, 17 juna 1944.
Del. Br. 3447/44

1.) ***Teletip:***
Koncentracionom logoru
u Mauthausen-u

Predmet: Radmilo S. Janković, rođen 19.3.1923.

Veza: Ovdašnji dopis od 3.3.44 — Oznaka akta IV A 3 — 589/43 — Delov. br. 3447/44.

Dopisom od 3.3.1944 traženo je obaveštenje, kako se je Janković ponašao i da li postoje smetnje protiv otpuštanja radi upućivanja na slobodni rad. Pošto je Specijalni opunomoćenik Ministarstva inostranih poslova Jugoistok pot-

setio na stvar, molim za hitno rešenje gornjeg dopisa.

BdS Beograd
IV 1 b — 589/43 — Ev./Ra.
Delov. Br. 3447/44
U zamenu:
Potpis: Sattler SS-major
Paraf: H(ausding) SS-poruč.

2.) ***Kancelariji IV 1 b*** — razvesti ***Paraf:***
3.) ***Teletip***
4.) ***Registraturi*** — razvesti Razv. 20/6 ***Paraf:***
5.) ***Ponovno podneti*** 5.7.1944. odnosno prilikom dolaska novog akta.

DOKUMENAT BR. 334

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Primljen	Prostor za štambilj prijema	Otpravljen
cas dan 12.50 29.	*Štambilj:*	čas dan
mesec godina VI. 1944.	Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu	mesec godina
Od Beč	Dan prijema: 3. VII. 1944. Br.	kome
po *Paraf*	Delov. Br.: 3447/44 *Paraf*	*Paraf*
	Odelj.: 1 Referat ! Referent IV 1 IV lb *Paraf*	po
		Beleška o zadržavanju
Teletipa Broj 5127	*Paraf:* Sa(ttler) 4/7.	
	Teletip	

Konc. logor Mauthausen Br. 4213 28.6.44. 21.25 — KG— BdS-u[1]) Beograd

Predmet: Jugoslovenski zatvorenik Radmilo Janković, rođen 19.3.23. u Beogradu

Veza: Tamošnji teletip Br. 4912 od 19.6.44. IV 1 b 589/43 Ev./Ra. Delov. Br. 3447/44

Po nalogu, potpis: Sattler SS-major

Gornji teletip otposlat je radi rešenja Glavnoj upravi SS-a za privredu i upravu, grupa D u Oranienburg.

potpis: Schulz, SS-poručnik

***) Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a.**

Štambilj:

J Predmet 699	od ./. kod ./. priključen 3.7.44. *Paraf:* nije pronađen

Olovkom:

Registraturi
Ponovno podneti
20.7.44.
Paraf: 6/2.

Spisak zatvorenika od: 9.2.43.

Olovkom:

Molim razgovor u vezi naređenja, dobijenog pre nekoliko dana, prema kome se više ne izdaju izveštaji o ponašanju.

Paraf: 21./7.

DOKUMENAT BR. 335

Zapovednik policije bezbednosti i SD-
Beograd

Primljen	Prostor za štambilj prijema	**Otpravljen**
čas dan **00.10 21.** mesec godina VII. 1944. Od Berlin po ***Paraf:*** Hu.	***Štambilj:*** Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu Dan prijema: 21.VII.1944. Del. br.: 3447/44 ***Paraf*** Odelj.: IV Referat IV 1 b Referent ***Paraf:*** Sa(ttler) 2 b	**čas dan** mesec godina kome ***Paraf*** po Beleška o zadržavanju ***Paraf***

Teletipa
Broj 5557

Teletip

Oranienburg Br. 6168 20.7.44. 22.30
BdS-u Beograd — Poverljivo

Predmet: Zatvorenik Radmilo Janković, rođen 19.3.23.
Veza: Tamošnji teletip IV 1 b — 589/43 Ev./Ra. Delov. Br. 3447/44 upućen koncentracionom logoru Mauthausen —

Na tamošnji teletip upućen koncentracionom logoru Mauthausen saopštavam, da je Reichsfuehrer SS-a naredio za Mauthausen zabranu otpuštanja do posle kraja rata. Izdavanje traženog izveštaja o vladanju Jankovića stoga ne bi bilo potrebno, te ga koncentracioni logor Mauthausen nije ni preduzeo.

Potpis: Weiss, SS-potpukovnik

Štambilj:

Predmet: J — 699	
Od 20.7.44. kod IV 3 A	
Priključen ./.	
Nije pronađen ./.	

Olovkom:

Priključiti predmet

Paraf:

Paraf: 27/7

Olovkom: J. 699
589/43
24.7.44 IV 1 b

VI. POSEBNI PROBLEMI

1) Četnici

REGULISANJE UPOTREBE ČETNIČKIH FORMACIJA

četnički odredi Koste Pećanca, koji su se od početka okupacije stavili u službu Nemaca i sarađivali sa okupacionim vlastima u borbi protiv NOP-a, stajali su pod nadzorom vojnih i policiskih okupacionih vlasti. Kasnije, uz pojačavanje regularnih kvislinških formacija, smanjivana su brojna stanja četničkih odreda. Četnici su bili snabdeveni legitimacijama koje je overavao nadležni nemački policiski komandant. Njihov status vidi se iz sledečih dokumenata.

DOKUMENAT BR. 336

Prepis!

Komandujući general i
Zapovednik u Srbiji
Odeljenje la Br. 110/42 III Ang.

Mesto štaba, 20.5.42.

Predmet: Srpske dobrovoljačke (Ljotićeve) i četničke formacije
Prilozi: Formacisko brojno stanje
broj legitimacije

1.) U prilogu su po okruzima navedeni svi četnički i dobrovoljački odredi, koji su sada odobreni od strane Komandujućeg generala i Zapovednika u Srbiji. U izveštajnom i

pismenom saobraćaju imaju se pojedini odredi označavati brojevima, koji su im dodeljeni. Pored njih mogu četnički odredi voditi dalje svoje dosadašnje nazive (u zagradi).

U prilogu označene cifre su *maksimalna brojna stanja.* Ona služe trupama odnosno nemačkim policiskim nadleštvima kao dokumenat za

— izdavanje novih legitimacija,
— kontrolu plata i
— kontrolu propisanog formaciskog naoružanja, koju treba još utvrditi.

2.) *Formiranje novih* četničkih i dobrovoljačkih formacija i *povećanje brojnog stanja ljudstva* u pojedinim odredima, *načelno je zabranjeno.*

3.) Za *rasformiranje* i *razoružavanje* četničkih i dobrovoljačkih odreda kao i *smenjivanje* i *hapšenje komandanata* potrebno je odobrenje Komandujućeg generala i Zapovednika. U slučaju neposredne opasnosti, divizije odnosno ovlašćena policiska nadleštva postupaju pod sopstvenom odgovornošću, uz izveštaj Komandujućem generalu i Zapovedniku u Srbiji.

4.) Kada *srpska vlada* smatra za potrebno da vrši *akcije pacifikacije* angažovanjem četničkih i dobrovoljačkih odreda, onda će ona blagovremeno obavestiti Komandujućeg generala i Zapovednika (Odeljenje la) o svojoj nameri, podnevši mu i plan akcije. Komandujući general i Zapovednik će vladin plan odobriti. Potom srpska vlada izdaje potrebne zapovesti formacijama koje učestvuju. Komandujući general i Zapovednik daje sa svoje strane divizijama odgovarajuća uputstva, tako da ove mogu preuzeti rukovodstvo i nadzor o sprovođenju na terenu. Komandovanje u borbi u pojedinosti spada, ukoliko ne učestvuju nemačke formacije, u zadatak komandanta srpske jedinice.

5.) Upotreba četničkih i dobrovoljačkih odreda kao *policiskih izvršnih organa* srpskih upravnih vlasti, ne dolazi ubuduće više u obzir. Ovi zadaci zadržani su načelno za Srpsku državnu stražu.

6.) Srpska vlada će za kratko vreme snabdeti pripadnike četničkih i dobrovoljačkih odreda ***ličnim legitimacijama*** prema priloženim obrascima. Komandanti odreda podneće legitimacije nadležnim divizijama i policiskim nadleštvima do *15.6.1942*, da ove na njih udare nemački službeni štambilj. Time legitimacije postaju punovažne. Zasada se imaju ograničiti na rok do *15.8.42.* Stare legitimacije treba prilikom žigosanja povući. Više nije potrebno da uz nove lične legitimacije Feld — i Kreiskommandanture izdaju pripadnicima četničkih i dobrovoljačkih odreda i posebne oružne listove. Žigosane i izdate legitimacije ovlašćena nadleštva imaju dokumentovano pravdati.

7.) ***Redovnu platu*** četnika i dobrovoljaca divizije i ovlašćena policiska nadleštva imaju da kontrolišu pomoću pogodnih oficira odnosno činovnika na osnovu priloženih formaciskih brojnih stanja.

Pošto se srpska vlada zasada ne može pridržavati određenih dana za isplatu, to blagajnici pojedinih odreda primaju od srpske vlade za određeni vremenski period sumu koju treba da isplate. Ova obaveštava Komandujućeg generala i Zapovednika (la) o stakoj izvršenoj doznaci, navodeći odred kome je doznačeno, visinu ukupnog iznosa plata i vremenski period za koji se vrši isplata, a pored toga upućuje blagajnike koji se vraćaju u odrede, da se pre isplate jave nadležnoj diviziji odnosno policiskom nadleštvu. Komandujući general i Zapovednik obaveštava sem toga diviziju odnosno policisko nadleštvo, koji na to naređuju u vidu »štihproba« kontrolu isplate na licu mesta, — naprimer prisustvovanjem na zboru kada se vrši isplata.

8.) Naredba la Br. 1244/42 od 23.3.42. po kojoj prilikom transportovanja srpskih naoružanih odreda, prijava transporta mora biti overena od strane nekog nemačkog nadleštva, dopunjava se time, da i četnici i dobrovoljci kada putuju pojedinačno, moraju svoju objavu za putovanje podneti radi overe najbližoj nemačkoj trupi odnosno policiskom nadleštvu. Četnici i dobrovoljci, koji budu zatečeni bez overenih objava za putovanje, biće razoružani i uhapšeni.

9.) Promene garnizona četničkih i dobrovoljačkih odreda imaju se ubuduće unositi u dnevne izveštaje.
Preglede razmeštaja podneti svakog 2 u mesecu u dva primerka. Oblasna policiska komandantura u Nišu i Oblasna policiska komandantura Kraljevo podnose izveštaje — ova druga preko 717 pešadiske divizije — istovremeno i Višem vođi SS i policije.

U zamenu
Potpis: Hinghofer
generallajtnant

Za tačnost prepisa
Herdelt s. r.
narednik zaštitne policije

Viši vođa SS i policije
na području Komandujućeg generala u Srbiji
Zapovednik policije poretka
Ila/b 2 C-1100

Mesto štaba, 22.5.42.

Smesta !

1.) Kopiju dostavljam samo privremeno radi znanja. Potrebni prepisi imaju se odmah dostaviti Okružnim policiskim upravama.
2.) Dodatak zapovesti sledi.

Potpis: Goetze

Za tačnost prepisa
Herdelt s. r.
narednik zaštitne policije

I z v o d n i prepis

Okrug L e s k o v a c

Formacisko brojno stanje dobrovoljačkih i četničkih odreda u Srbiji na dan 15.5.1942.

Naziv odreda	**Garnizon**	**Komandant**	***Jačina*** **oficira**	**ljudstva**
1. Pećančevi četnici:				
			Olovkom: **3 ofic.**	
C-62 Dobrič	**Zitorađa**	**Vojvoda Dragutin**	**9**	**91**
	Olovkom: **nedostaje**			
>63 Prokuplje	**Prokuplje**	**Mil. Dobričanin**	**9**	**91**
		Olovkom: **kap. Branko Mrdenovič**		
C-64 Kosanica	**Kuršumlija**	**Poručnik Sp.**	**9**	**91**
C-65 Leskovac	**Leskovac**	**Vojvoda Bogosav**	**9**	**91**
C-66 Jablanica	**Lebane**	**Vojvoda Sava**	**9** ***Olovkom:***	**91**
C-67 Vlasotinci	**Vlasotinci**	**Vojvoda Ivkovič**	**9** **2**	**91**
Olovkom:			54	546
Leskovac	**Kosančić poruč.**	**Danilo Golubovič**	**ofic. ljudi** **9 91**	
III. Dobrovoljački odredi:				
D-ll	**Lebane**	**Dura Perovič**	**12**	**454**
		Olovkom:	**12**	**371**
				— 83

Kod četnika Koste Pećanca postavljeni su **u** pojedinim okruzima sledeče okružne vojvode sa zadatkom da kontrolišu četničke odrede svoga okruga i održavaju vezu sa nemačkim nadleštvima:

Okrug L e s k o v a c Potpukovnik vojvoda

Zivojin Đ u r i ć

Za tačnost izvodnog prepisa:
Herdelt s. r.
narednik zaštitne policije

DOKUMENAT BR. 337

Okružna policiska uprava 12 Leskovac, 4 jula 1942.
Ia 2 — 201

Oblasnoj policiskoj komandanturi I
u
N i š u

Predmet: Provera četničkih i dobrovoljačkih formacija.
Veza: Naredba Komandanta policije poretka od 12.5.42, odnosno Oblasne policiske komandanture I od 16.6.42, Ia 2 — 201
Rok: 25.6.1942.

Uz moj izveštaj od 3.6.1942 — Ila/b 2 — 402, Formiranje četničkih i dobrovoljačkih formacija u Leskovačkorn. okrugu, dostavljam naknadno sledeći izveštaj:

a) *Opšti utisak:*

Oficiri kao i ljudstvo pojedinih četničkih i dobrovoljačkih formacija dali su utisak disciplinovanih, zdravih i svežih ljudi.

b) *Odeća :*

Odeća je bila vrlo manjkava. Veliki deo ih je išao bos, jer nisu imali ni cipela ni čarapa, a jedan deo je bio u pocepanim opancima. Odelo, delom uniforma a delom civil, bilo je pohabano i dotrajalo. Ovo neophodno treba dovesti u red.

c) *Naoružanje :*

Četnici i dobrovoljci su svi naoružani sa po 1 puškom i prosečno sa po 25 metaka. Delom su snabdeveni i puškomitraljezima (sa 250—300 metaka municije). Oružje daje utisak da je negovano. Nedostajale su fišeklije, opasači sa bočnim oružjem. Tačno brojno stanje opreme i oružja kao i municije, može se videti iz priloženog spiska.

d) *Smeštaj :*

Iako su prostorije, u kojima su smešteni četnički i dobrovoljački odredi, delom bile sveže okrečene, to su ipak bile premale za smeštaj. Do 20 ljudi ležalo je u jednoj maloj odaji. Vrlo retko gde ima kreveta i ljudi su ležali na slami, opremljeni samo sa po 1 ćebetom. Predmeti nameštaja, kao stolovi i stolice, skoro potpuno su nedostajali.

e) ***Plata :***

Svo ljudstvo četničkih i dobrovoljačkih odreda dobilo je platu do zaključno sa junom, a primilo je i svoje odgovarajuće prinadležnosti.

f) *Ishrana :*

Ishrana je bila delom dovoljna, a delom su se žalili da je hleba i masti malo. Svuda je zajednička ishrana. Kuva se delom u improvizovanim kuhinjama, a delom napolju.

g) *Saradnja :*

Saradnja među pojedinim formacijama bila je dosada bez trvenja. Saradnja četničkih i dobrovoljačkih formacija sa Komandom Srpske državne straže u poslednje vreme se popravila. One se pokoravaju izdatim zapovestima i naredbama. Ja sam lično, prilikom svojih kontrola, bez ustezanja dobijao od komandanata obaveštenja na svako moje pitanje.

Paraf: We(hrmann)
kapetan zaštitne policije

DOKUMENAT BR. 338

Mastilom: Okružna policiska uprava 12

Zapovednik policije poretka Niš, 15.10.1942.
Oblasna policiska komandantura I
25 ***Olovkom:***
— 50 — 17.10.
Paraf:

Id 2 — 201

Gorskom štabu svih četničkih odreda. Priključiti aktima

Informativno: Okružnim policiskim upravama 11—14
Oblasnoj komandanturi SDS.

Predmet: Razgovor komandanta svih četnika — Koste Pećanca na dan 12.10.1942. kod Oblasne policiske komandantüre I
Veza: Tamošnji dopis — Br. 987 — od 12.10.1942.

Na osnovu naredbe Komandujućeg generala u Beogradu, prema kojoj se četnički odredi imaju smanjiti za 50%, sklopljen je na dan konferencije sledeči sporazum:

1.) Da se prekobrojni ljudi, i to oni koji ne odgovaraju uslovima ispravnog četnika, otpuste, a da se sada utvrđena formaciska brojna stanja obuhvate u sada odobrenim odredima, popunjenim sa mladim zaslužnim borcima, koji su i karakterno i moralno besprekorni.

2.) Četnicima, koji su kao prekobrojni otpušteni iz odreda, ima se oduzeti oružje i municija kao i legitimacije, i predati nadležnim nemačkim okružnim policiskim upravama.

3.) Predato oružje, koje će se nalaziti na stovarištu kod okružnih policiskih uprava, biće izdato ljudima koji treba da budu primljeni u seoske straže, i to kasnije u vreme, koje će biti naknadno utvrđeno.

4.) Formiranje seoskih straža podleže jedino i isključivo nemačkim policiskim nadleštvima, koja će se za to koristiti SDS-om.

5.) Seoske straže, ukoliko budu formirane od četnika koji odgovaraju uslovima, podređene su jedino i isključivo Srpskoj državnoj straži.

6.) Ne mogu dati pristanak na tamošnji predlog, da seoske straže formiraju okružne vojvode prema svojim prikupljenim iskustvima, jer je u tome pogledu izdalo moje pretpostavljeno nadleštvo u Beogradu, naređenje kojim se reguliše formiranje seoskih straža.

7.) Da bi se meglo izvršiti suzbijanje bandita na mome nadležnom području bez trvenja i uspešno, molim da se stalno održava dodir sa mnom i sa meni podređenim okružnim policiskim upravama i komandantom SDS-e.

8.) Preuzimanje straža kod objekata (rudnika itd.) koje sada čuvaju četnici, zasada nije moguće, jer SDS-i nedostaju potrebne snage za čuvanje.

9.) Izražavam svoje puno priznanje na dobroj i besprekornoj saradnji sa nemačkim vlastima i dosada ispoljenom trudu komandantu svih četnika — Kosti Pećancu — i njegovim odredima u suzbijanju bandi, i nadam se da će saradnja sa Oblasnom policiskom komandanturom i mojim policiskim nadleštvima ubuduće biti još prisnija, da bi opravdali postavljeni nam zadatak za dobro srpskoga naroda.

Potpis: Wehrmann
kapetan zaštitne policije i
zastupnik oblasnog
policiskog komandanta

Za tačnost:
Troestel s. r.
potporučnik zaštitne policije

Spoljna strana

Srpska četnička komanda

Dozvola važi do 15.8.1942

Produženo do .....

Nemački
službeni .....
štambilj .....

čin

Produženo do .....
.....
.....

čin

Produženo do .....
.....
.....

čin

Grb

Srpska četnička komanda

Legitimacija

i

dozvola za nošenje oružja

Br. 8247/C-62

Paraf:

DOKUMENAT BR. 339

Okrugli štambilj nemačkog nadleštva

Važi i bez slike
uz .....
od .....

Važi i bez slike
uz .....
od .....

Unutrašnja strana:

Okrugli štambilj srpskog četničkog odreda

Grb Srpska četnička komanda

Odred Dobrički Br. 8247

C-62

Legitimacija i dozvola za nošenje oružja

Četnik .....
Stojanović M.
Arsenije

Četnik .....
Stojanović M.
Arsenije

u uniformi-civilu ima pravo da nosi pištolj br
pušku, laki mitraljez

(Svojeručni potpis)

Rođen 8-XI-1902 u Badnjevcu

7 - VI - 1942

dece nema

stalno mesto boravka Badnje-VaC

Osobeni znaci Osobeni znaci

I nema

I

Okrugli štambilj:

Gorski štab
svih četničkih odreda

Štambilj:

Zast komandanta,
načelnik štaba
(faksimil)
T. Mikić
vojvoda Timočki

Komandant odreda
Vojvoda
Drag. Pukovački s. r.

Okrugli štambilj

Nadleštvo
Vojna
pošta
27085 0

Nemač.
štambilj

Niš, 10. juna 1942

Overava
(Faksimil) Wehofer
major zaštit policije
komandant oblasne
Policije
ein

DODELJIVANJE »UGOVORNIH TERITORIJA« ČETNIČKIM ODREDIMA

U okviru saradnje između četnika DM-a i okupatora dodeljivane su pojedinim četničkim odredima tzv. „ugovorne teritorije", sporazumom između nemačkih funkcionera i četničkih komandanata. Na tim teritorijama četnici su mogli slobodno da se kreću i da vrše faktičku vlast, s tim da vode borbu protiv NOP-a.

DOKUMENAT BR. 340

Olovkom: IV A 3 — 94/44 Del. Br. 138/44 pov.

Bataljon SS-padobranskih lovaca
Odeljenje la Ry/An. Delov. br. 505/44 Pov.

Mesto štaba, 20.1.1944
Paraf: T(eichmann)
21/1
Brandt-u

Predmet: Ilegalna rovarenja srpskog stanovništva u Mataruškoj Banji

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a

B e o g r a d

Poverljivo!

Sadržaj izveštaja o ilegalnim rovarenjima srpskog stanovništva u *Mataruškoj Banji* (mesto smeštaja bataljona SS-padobranskih lovaca), koji je bataljon SS-padobranskih lovaca dostavio kurirom, dat je preko bataljonskoga ađutanta na znanje nadleštvu SD-a u Kraljevu. Podoficir SD-a (viši kriminalni asistent) uzeo je stvar na znanje sa primedbom da se *SD ne može baviti sa ovom stvari.* Bataljon je pak mišljenja, da je izveštaj možda ipak od važnosti za više nadleštvo SD-a, pa stoga

Olovkom: ?

dostavlja izveštaj direktno gore navedenom nadleštvu.

Potpis nečitak
SS-major i komandant

Olovkom:

Mataruška Banja leži istočno od Ibra,
Ugovorna granica je reka Ibar, dakle izvan ugovorne teritorije.

STAV BdS-a BEOGRAD PREMA HERCEGOVAČKIM ČETNICIMA

četnički rukovodilac Šantić je, posle italijanske kapitulacije, želeo da se iz Mostara vrati u Srbiju. Njegova molba sprovedena je preko policiskog atašea u Zagrebu BdS-u u Beograd. Iz odgovora BdS-a vidi se da je Gestapo davanje dozvole za povratak u Srbiju uslovio obavezom o saradnji sa BdS-om. U ovoj stvari se pojavljuje agent policiskog atašea Rudolf Treu, koji je imao naročito tesnih veza sa četničkim krugovima.

DOKUMENAT BR. 341

VIŠI VOĐA SS I POLICIJE
u Srbiji
Zapovednik
policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu
IV A 3[1]) — 2680/43 Mue/Ko.
Del. Br. 1989/43 pov.

Beograd, 19.10.1943
Telefon 22-103

Olovkom: Lič. predmet: B-434

Poverljivo !

Gospodinu Policiskom atašeu
kod Nemačkog poslanstva
U Zagrebu

Predmet: Četnički rukovodilac Milan Šantić
Veza: Tamošnji dopis od 11.9.1943, Br. 2368/43
Prilog: — *O* —

Olovkom:
Registratura:
Ponovo podneti sa
Q B L-om[2])
Paraf:
H(elm) 9/XI

Četnički rukovodilac Šantić ovde je poznat. Iz dokumenata proizlazi da je održavao najtesnije veze sa italijanskim okupacionim vlastima, a naročito sa italijanskim pukovnikom Russo-om u Mostaru. Istina, agenti tvrde da je Šantić bio neprijatelj muslimana i da se je u razgovorima više puta

[1]) **Referat A 3 odeljenja (Gestapo) BdS-a.**
[2]) **Šifra agenta policiskog atašea Helm-a, profesora Rudolfa Treu-a.**

izjašnjavao da će četnici nakon prigrabljivanja vlasti likvidirati sve muhamedance. Provera ovih izveštaja, istina, nije bila moguća.

Ponovno podneti: 15 I
Paraf:
H(elm) 15/XII

U sadašnjoj situaciji na srpskome prostoru, u principu nije poželjan povratak četničkih rukovodilaca pokreta DM. Izuzetak bi se mogao učiniti samo onda, ako je odande kao činjenica javljeno Šantićevo antiengiesko nastrojenje, i ako je on spreman da u tome smislu radi za ovdašnje nadleštvo.

Da bi se mogla doneti konačna odluka, moli se, ako je moguće, da saznate od tamošnjeg pouzdanika, sadašnje Šantićevo nastrojenje prema komunizmu, pokretu DM-a i Engleskoj.

Po nalogu:
Weimann s. r.
SS-major

2) Pravoslavna crkva

POLITIZIRANJE OKUPATORA OKO SRPSKE PRAVOSLAVNE CRKVE

Smatrajući organizaciju Srpske pravoslavne crkve značajnim političkim faktorom u okupiranoj Srbiji, okupacione vlasti su se trudile da iznađu izvesnu političku liniju koja bi taj faktor korisno privela njihovim ciljevima. Zabeleška od 2 maja 1941 potiče od šefa Einsatzkommande Sipo i SD-a u Beogradu, Karla Kraus-a, i pokazuje prvobitnu zamisao da se patrijarh Gavrilo Dožić difamira. Kasnije je, međutim, pokušavano da se Dožić pridobije za nemačku politiku. Merodavna ustanova za vođenje crkvene politike i nadzora nad pravoslavnom crkvom bio je specijalni referat za crkvena pitanja u okviru Einsatzkommande Sipo i SD-a odnosno kasnije, BdS-a u Beogradu. Instrukcije su dolazile od Glavne uprave bezbednosti Reich-a.

DOKUMENAT BR. 342

K/Pa Beograd, 2.5.1941

Akt o v n a zabeleška

Predmet: Hapšenje patrijarha Gavrila

Kao što je već navedeno u poslednjem izveštaju, ima se postupak po pitanju srpske pravoslavne crkve preduzeti sa najvećom taktičnošću, a uz izbegavanje načelnih grešaka. Ovamo spada i to, da se ni u kom slučaju pogrešnim po-

stupkom patrijarhu Gavrilu ne da pečat mučenika. Gavrilo, doduše, nije u narodu naročito omiljen, ali ipak činjenica, da je on njegov vrhovni crkveni poglavar i da srpska crkva svojom dobrom organizacijom ima ogroman uticaj na narod, uslovljava, da mere protiv Gavrila moraju biti pripremljene zaista na dobar način putem propagande. Pre svega ovamo spada, da ga i najšira srpska javnost oceni krivim.

Stoga predlažem:

1) da propagandno korišćenje slučaja sprovodu srpske ustanove za propagandu sa materijalom koji će dobiti od nas,

2) da po mogućstvu bude primljena jedna deputacija srpskog klera (trebalo bi odabrati Gavrilove protivnike i njegove konkurente), da im se prikaže slučaj i upozori ih na nemogućnost patrijarhovih postupaka,

3) morao bi se eventualno putem srpskog pravosuđa povesti proces protiv Gavrila zbog pronevere državnog novca.

Uostalom, moglo bi osim toga, posle ovoga procesa i posle moralnog uništenja patrijarha, da mu se velikodušno odredi boravište u nekom manastiru pod strogim nadzorom.

Mastilom:

Original ekspedovan
grupi. ***Paraf:*** Sch.

DOKUMENAT BR. 343

III[1]) A My/Gr. Beograd, 22 avgusta 1941.

Naređenje :

1.) Z ab el e šk a :

Predmet: Srpsko-pravoslavna crkva — Obnova Srbije.

Pravoslavna crkva Srbije bila je uvek kičma srpske nacije. Ona je imala veliki uticaj na stanovnike ove zemlje. Sa toga razloga je potrebno da i crkva bude privučena u rad na obnovi ove države. Ali ni na nemačkoj strani još nije jasno, u kome pogledu bi crkva mogla najbolje da radi.

Od strane Glavne uprave bezbednosti Reich-a (SS-potporučnik Wandesieben) izraženo je, naprimer, da Nemci žele da nastave rad sa Gavrilom.

Nemačko poslanstvo, koje je navodno dobilo neki nalog od Fuehrer-a u pogledu rešenja pitanja crkve, zastupa stanovište, da više nije moguće nastaviti rad sa Gavrilom. Gavrilo mora bezuslovno da otstupi. Sa drugog mesta, koje, istina, nije poznato, ide se za ciljem, da se menja ustav srpsko-pravoslavne crkve.

Prema mojim konstatacijama, ima se put, kojim hoće da krene nemačko poslanstvo, uzeti isto tako u razmatranje, kao i onaj Glavne uprave bezbednosti Reich-a. Patrijarh Gavrilo stoji radu stalno na putu. Niti sinod, niti pak sabor nisu sposobni za donošenje zaključaka bez patrijarhove saglasnosti. Izmena crkvenog ustava naišla bi na najveće poteškoće i trajala bi isuviše dugo (upor. borbu oko konkordata itd.). Put, koji bi eventualno mogao voditi do Gavrilove demisije, je sledeći:

Saziv sabora — većina se može postići, ako se dobije 1 glas više od polovine svih velikodostojnika koji pripa-

') Odeljenje III (SD) Einsatzkommande Sipo i SD-a.

daju episkopatu. Moglo bi se raditi dakle o oko 15 episkopa srpske pravoslavne crkve. Na sadašnjem području Srbije nalazi se, međutim, samo još 7 episkopa. Daljnjih 7 nalazi se u Hrvatskoj. Ali oni su delimično od strane Hrvata internirani. Na osnovu nemačke intervencije, eventualno bi bili ipak pušteni na slobodu. Koliko, naravno, Vatikan radi protiv sastanka sabora i svojim tesnim vezama prema novoj hrvatskoj državi može da proturi svoje interese, unapred se ne da tačno konstatovati. Mađarski episkopi bi se isto tako još mogli pojaviti na sastanku sabora. Naročite teškoće se verovatno ne bi isprečile.

Episkopat bi se mogao pozvati da patrijarhu preporuči da podnese ostavku na položaj. Prema jednom daljnjem obaveštenju koje sam dobio, u crkvenom ustavu nema reči o tome, da u slučaju nastupanja takozvanog upražnjenja patrijaršiske stolice, mora uslediti odmah i novi izbor. Rukovođenje crkvom može dalje da vrši sabor, koji za to može ovlastiti sinod. Ovaj put mi izgleda kao najpodesniji, jer u sinod mogu biti izabrani velikodostojnici, koji bi se s nemačke strane lako mogli voditi. Glavna uprava bezbednosti Reich-a pošla je, prema mome mišljenju, u svome nastojanju da nastavi rad sa Gavrilom, sa pogrešne pretpostavke. Očigledno je zastupano mišljenje, da bi se internirani patrijarh mogao prinuditi da učini ovo ili ono, što bi se povoljno moglo odraziti po nemačke interese. Crkveno rukovodstvo stoji i uporno ostaje na stanovištu, da prema crkvenom pravu internirani crkveni poglavar ne može donositi slobodne odluke. Sa toga razloga ne može se ni zasada očekivati, d[a] će sinod ma šta raditi.

2.) SS-majoru Hintze-u s molbom na znanje ***Paraj:*** G(ode) 22/8

3.) SS-potpukovniku Teichmann-u s molbom na znanje

4.) Ponovno podneti III A.

Mayr s. r.
SS-poručnik

DOKUMENAT BR. 344

III F My/Gr. Beograd, 27 avgusta 1941.

I.) *Zabeleška:*

Predmet: Patrijarh Gavrilo, sada u Rakovici

Na dan 27.8.1941 imao sam još jedan razgovor sa Gavrilom. Ovom prilikom sam mu predložio da izradi projekt za proglas sinoda protiv komunizma, da bi tako sinodu bio nešto od pomoći u njegovom radu. Ja sam mu ukazao na to, da bi se ipak morao osećati obaveznim, da u granicama mogućnosti sarađuje na reorganizaciji crkve, čiji je autoritet usled nastalih martovskih događaja vrlo potkopan. Nadalje sam mu rekao, da bi pripremom proglasa skinuo sa sinoda veliki posao, odnosno da bi mu pokazao put, u kakvu se formu najbolje zaodeva ovakav jedan proglas.

Gavrilo je odgovorio da ovo nije u stanju da učini, pošto je interniran i da se već pomirio sa ovom svojom sudbinom. Za sudbinu crkve on ne bi mogao učiniti ništa, a sinod će se već potruditi, da crkvu spasi od potpune propasti.

Ja sam mu još jednom objasnio, da ovaj projekt, koji se od njega traži, neće biti iskorišćen kao zvanični ekspoze njegove ličnosti, nego bi mogao samo čisto poslovno ići na ruku sinodu.

Gavrilo se nije dao nagovoriti i rekao je da mu nije moguće pisati o takvoj stvari, čija mu potreba nije poznata, pošto je potpuno izolovan od spoljnjeg sveta, te ni čita novine, ni sluša radio.

Razgovor je potom prenet na drugu temu, pošto zbog Gavrilove tvrdoglavosti nije više bilo izgleda ni na kakav uspeh.

Razlozi, koji su me naveli na ovo pitanje, jesu sledeči: Razna nemačka i srpska mesta su dosada dejstvovala na sinod, da izda jednu izjavu protiv komunizma.

Sinod, odnosno njegovi članovi su izjavljivali da će se crkva, čim joj to bude moguće, odazvati ovome zahtevu i da će rado biti spremna da sudeluje na obnovi Srbije. Jedan drugi klerikalni krug se izgovara, da na taj način ne može ništa doprineti, jer je, gledano sa crkvenog stanovišta, korisnije da se ona ne upliće u politiku koja joj je dosada donosila samo štete.

Prošlo je već preko 14 dana, a da crkva nije ništa preduzela po ovoj stvari. Ja sam hteo da sa projektom, koji bi izradio patrijarh Gavrilo, stupim pred sinod i da, podnoseći mu ga, izjavim kako patrijarh hoće da proglas, koji je u pitanju, bude sastavljen u tome ili u sličnome obliku. Ja sam pretpostavljao da će, posle ovakvog potstreka, sinod na to pre pristati.

Ostaje, dakle, privremeno otvoren samo još jedan put, navaljivati na sinod toliko dugo, dok ne izjavi spremnost, da o ovoj neophodnosti vodi potrebnog računa.

II.) SS-potpukovniku Teichmann-u s molbom na znanje
III.) SS-majoru Hintze-u s molbom na znanje
IV.) Ponovno podneti III F (SS-poručnik Mayr)
V.) Izveštaj RSHA-u.

Mayr s. r.
SS-poručnik

DOKUMENAT BR. 345

P RE P I S!

Berlin, Sw 11, 1.11.41.

Šef policije bezbednosti
i SD-a
IV B 3 a — 3069/41 pov.

POVERLJIVO !

Šefu Einsatzgruppe
policije bezbednosti i SD-a
na ruke SS-pukovnika Dr. F u c h s-a
ili određenog mu zastupnika

B e o g r a d

Predmet: Srpsko-pravoslavna crkva
Veza: Nema
Prilozi: 7

Prilikom dosadašnjeg korišćenja materijala o političkoj delatnosti srpske pravoslavne crkve i njenog patrijarha Gavrila, koji je u svoje vreme zaplenjen u Jugoslaviji, uhvaćen je niz dokumenata koji dokazuju ovu delatnost. Dostavljam u prilogu prepise i prevode raznih naročito značajnih dokumenata, koji potiču iz patrijarhove ruke. Iz njih se vidi, pre svega, kakvu su ulogu igrali patrijarh i s njim srpsko-pravoslavna crkva u odlučujućim martovskim i aprilskim danima 1941.

Dalje korišćenje pazlenjenih akata i dokumenata biće u dogledno vreme završeno. Ukupan izveštaj, koji se ima podneti, dostaviću i tamošnjem nadleštvu.

Olovkom: *Naređenje :*
Priključiti ličnom predmetu
»Patrijarh Gavrilo«

Mastilom:
Danas još nije ovde
'araf: May(r) 22.5.42.

G — 47 ***Paraf:*** May(r) 10.11.42.

Sa dosadašnjim podnošenjem izveštaja o delatnosti i držanju srpske pravoslavne crkve sam naročito zadovoljan. Izražavam tamošnjem nadleštvu i referentu koji obrađuje poslove crkve svoje puno priznanje.
Cilj obrade crkvenih odnosa u nadležnosti tamošnjeg nadleštva ima i dalje da ostane kao do sada, da se položaj srpske crkve toliko potpomaže i održava, da se na svaki način spreči prodiranje katolicizma na Balkan.

Po nalogu
Potpis: Hartl

Za tačnost:
Potpis nečitak
kancelariski nameštenik

DOKUMENAT BR. 346

VB 1[1])
Dr. Wei./Oe.
VB 1 : 1303/43
Br. Nr. /43

Beograd, 15 decembra 1943.

Paraf: Sch(aefer) 16/XII

1. Akt o v n a z ab e šk a!

Predmet: Patrijarh Gavrilo.

Savetnik poslanstva dr K 1 a i b e r je saopštio, da je ministar pretsednik N e d i ć pristupio Specijalnom opunomoćeniku Ministarstva inostranih poslova i izložio, kako drži da je došlo vreme da se patrijarh G a v r i l o opet postavi na svoj stari položaj. Ovo pod pretpostavkom, da Gavrilo nedvosmisleno prihvati Nedićevu politiku i da u najoštrijoj formi otvoreno u ime pravoslavne crkve zauzme stav protiv Sovjetskog Saveza i Tita. Nedić hoće da podnese pismeni predlog tek onda, kada bude imao Gavrilov pristanak, koji ga vezuje u tome pravcu. Da bi dobio jasnu sliku o patrijarhovom unutrašnjem držanju, on namerava, da iduće subote, 18.12., u pratnji nadležnog resornog ministra Jonića poseti patrijarha u Vojlovici, da bi se tamo sa njim dogovorio. Specijalni opunomoćenik Ministarstva inostranih poslova preporučuje ovaj put.
Savetnik poslanstva Dr. Klaiber moli, da mu se saopšti do sutra ujutru stav, koji po tome zauzima ovo nadleštvo,

2. ***Rukovodiocu*** na znanje.

Weinmann s. r.
SS-kapetan

[1]) Prvi oficir BdS-a za vezu sa rukovodiocima vojnih okupacionih nadleštava.

DOKUMENAT BR. 347

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a
B e o g r a d

Mastilom: 352
Paraf: Hg

Primljen	Prostor za štambilj prijema	Otpravljen
fas dan 22.35 19.	*Štambilj:*	čas dan
mesec godina I. 44.	Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu	mesec godina
od	Dat. prijema: 20.1.1944. *Paraf*	kome
po *Paraf* R.	Delov, br.: 6415/43 *Paraf*	PO
271/44 *Paraf*	Odeli.: ! Referst Referent III ! III F	Beleška o zadržavanju
		Paraf

Teletipa Br. 537 **Teletip**

Berlin Nue 05509 19.1.44. 22.30 — WD —
Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a, na ruke SS-višeg pukovnika Dr. S c h a e f e r-a ili određenog mu zastupnika
B e o g r a d

P o v e r l j i v o

Predmet: D o ž i ć, Gavrilo, Patrijarh Srpske pravoslavne crkve, rođen 1881 u Crnoj Gori
Veza: Tamošnji teletip od 9.9.43, Br. 4860

Prema jednom saopštenju specijalnog opunomoćenika Fuehrer-a, ministra N e u b a c h e r-a, postoji namera da se na određeni način upotrebi bivši

jugoslovenski arhiepiskop Gavrilo u okviru nove orijentacije nemačke politike na Jugoistoku.
CBS[1]) je na to odredio da se protiv arhiepiskopa Gavrila, koji se nalazi zatvoren u internaciji, ne smeju preduzimati nikakve mere bez njegovog prethodnog pristanka. Molim uzeti na znanje.

RSHA IV D 1 B — Delov. Br. 868/44 pov. 266
Po nalogu potpis Dr. Lettow, SS-major i vladin savetnik.

i) skraćenica za Chef der Sicherheitspolizei und des SD, šef policije bezbednosti i SD-a; tj. Kaltenbrunner.

DOKUMENAT BR. 348

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Mastilom: 903 ***Paraf:*** Hg
292 ***Paraf:***

Primljen		Prostor za štambilj		
cas 09.14	dan 14.	***Olovkom:***	čas	dan
mesec V.	godina 1944.	Rukovodiocu III	mesec	godina
od DRI			po	
po ***Paraf:*** R '		***Poverljivo***	kome	

Beleška o j zadržavanju

Teletipa
Br. 4088

Teletip

Najhitnije — Berlin Nue 45966 14.5.44 08.30
BdS-u[1]) u Beogradu

Predmet: Patrijarh Gavrilo i episkop Nikolaj

Veza: Poznata.

Po zapovesti SS-generala Mueller-a molim da se hitno dostavi iscrpno lekarsko mišljenje o stanju zdravlja obojice sveštenika. U njemu se naročito ima proveriti pitanje, mogu li bez ozbiljne štete po zdravlje izdržati transport za Nemačku i da li promenjene klimatske prilike u Nemačkoj ne bi mogle imati kakvog štetnog uticaja na njihovo zdravstveno stanje. Skrećem pažnju na to, da bi

*) Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a.

smrt ma kojeg od njih za vreme njihovog boravka u Nemačkoj **imala krajnje štetnih posledica i da bi je neprijateljska agitacija na** Balkanu i u ce-**lom svetu propagandistički iskoristila** protiv Reich-**a kao tobožnje gestapovsko ubistvo. Mora se dakle pod svim okolnostima sprečiti, da** Gavrilo **i** Nikolaj **ne umru za vreme svoje internacije u Nemačkoj.** Molim **da se ovo pitanje vrlo savesno ispita i dostavi najhitnije izveštaj.**

RSHA IV A 4 (O)[1]) Po nalogu, potpis: Dr. Neuhaus SS-major.

[1]) **Referat A 4 (O) Uprave IV RSHA (Gestapo-a)-**

OTPOR SIPO I SD-a PROTIV UPLITANJA DRUGIH ČINILACA U CRKVENU POLITIKU

Nastojeći da drži kontrolu nad pravoslavnom crkvom, nemački bezbednosno-policiski aparat u Srbiji je ljubomorno sprečavao, u granicama svojih mogućnosti, da mu se u ta pitanja upliću drugi okupacioni organi. To se odnosilo i na kontakte sa pojedinim pravoslavnim crkvenim funkcionerima.

DOKUMENAT BR. 349

Hi/Pa. Beograd, 11.6.41.

1.) Aktovna zabeleška.

Predmet: Dr. Busse savetnik u Ministarstvu inostranih poslova.

Na dan 10.6.41. govorio je sa mnom savetnik poslanstva dr Busse i zamolio me je da službeno utičem na pukovnika Dinića, kako bi mogao prisustvovati saslušanju episkopa Nikolaja pred istražnim odborom. Dr B. me je zamolio da se sednice odrede za petak i subotu, i da se episkop Nikolaj za tu svrhu dovede u četvrtak u Beograd,

2.) Ja dr Busse-u nisam dao nikakvo obećanje, nego sam naglasio da moram govoriti sa pukovnikom Dinićem.

3.) Prema razgovoru sa SS-majorom He1m-om, nije poželjno da episkop Nikolaj bude saslušavan u prisustvu dr Busse-a.

4.) Dr Busse daje 10.6.41. kopiju jedne aktovne zabeleške koja je priključena uz predmet.

Hintze s. r.

AGENTURA U CRKVENIM KRUGOVIMA

Otsek III F je stvorio u crkvenim krugovima znatnu agenturu koja mu je omogućavala potreban uvid i kontrolu nad pravoslavnom crkvom. Za stav jednoga dela crkvenih krugova karakteristično je pismo u kome je dr Vojislav Janić. ponudio Einsatzkommandi policije bezbednosti i SD-a plan za kolaboraciju pravoslavne crkve sa nemačkim okupacionim vlastima. Janić je ranije bio ministar vera, inače bivši sveštenik, vrlo blizak beogradskoj patrijaršiji i intiman prijatelj episkopa Nikolaja Velimirovića. Jedan od najvažnijih agenata iz redova crkvenih ljudi bio je dr Veselin Sarenac. On je obaveštavao otsek III F o mnogim crkvenim ličnostima i o pojedinim pitanjima koja su interesovala SD, kao što to pokazuju i dva priložena dokumenta. Dugogodišnji agent Sipo i SD-a protojerej Milivoje Crvčanin, smatran je takođe kao jedan od najznačajnih agenata za obradu pravoslavne crkve. O njemu govore poslednja dva dokumenta.

DOKUMENAT BR. 350

U Srbiji ima Srpska pravoslavna crkva najveći autoritet. Od svih episkopa, srpski narod najviše voli episkopa žičkog NIKOLAJA VELIMIROVIĆA. On je svojim spisima poznat u ćelom svetu. Razgovarao sam s njim i mi smo izradili plan za kolaboraciju Srpske pravoslavne crkve sa nemačkim vlastima, kako bismo odmah postigli potrebni mir u zemlji i spasli srpski narod daljeg uništavanja.

Molim da budem saslušan i rado ću dati sve potrebne informacije.

5 maja 1941 — Dr Vojislav Janić s. r.
u Beogradu — bivši ministar

Olovkom:

1) SS-majoru Kraus-u na znanje. Slanje pisama se ne odobrava[1])
2) U akta — ***Parafi:***

Kr(aus) 6.5. H(elm) 6/5

Janjić, koji se tada nalazio u zatvoru, priključio je ovoj ponudi pisma istaknutim kvislinškim funkcionerima, u kojima ih poziva da mu pomognu da izađe iz zatvora, kako bi mogao sprovesti ovaj svoj i Velimirovićev plan saradnje sa „nemačkom upravom".

DOKUMENAT BR. 351

III A My/Gr. 16 avgust 1941.

Štambilj: K

Naređenje :

I.) Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a — Upravi IV B 3 a na ruke SS-potporučniku W a n d e s l e b e n - u
Berlin
Langestrasse

Predmet: Mitropolit J o s i f
Veza: Usmeni nalog od 22.7.1941
Prilog: ***1***

U prilogu dostavljam izvestaj o mitropolitu J o s i f u, koji je sastavio dr Š a r e n a c, a koji je ovde prerađen. Veza sa navedenim teologom će s naše strane biti produbljena, a po dogovoru sa župskim šefom otseka'V članom NSDAP W u t z-om

Po nalogu

Mayr s. r.
SS-poručnik

II.) SS-majoru Hintze-u[2]) s molbom na znanje
Paraf: H(intze) 18/8

III.) SS-kapetanu dr Gode-u[3]) na znanje
Paraf: G(ode) 18/8

IV.) Ekspedovati

V.) SS-poručniku Maschelka-u na znanje

VI.) Ustrojiti lični akt »Mitropolit Josif«, ako ga još nema, inače ovo pismo priložiti aktu

VII.) Ponovo podneti 30.8.1941 radi pokretanja daljih izviđaja.

„Gaustellenleiter", službeni naziv partiskog funkcionera u rangu šefa otseka partiske župske uprave („Gauleitung") NSDAP. Wutz je pripadao štabu šefa Spoljnopolitičkog ureda NSDAP, Reichsleiter-a Rosenberg-a, koji se takođe bavio pitanjima pravoslavne crkve.

[2]) Zamenik šefa Einsatzkommande Sipo i SD-a u Beogradu.

[3]) Šef odeljenja III (SD) Einsatzkommande.

DOKUMENAT BE. 352

III F Beograd, 1.5.1942

Sa/Schm.

Zabeleška:

Predmet: Dimitrije Durović

Gospodin Durović bio je profesor univerziteta u Moskvi, a u Beogradu je bio kratko vreme profesor na pravoslavnom teološkom fakultetu i držao je katedru za ruski jezik. Zatim je postao profesor Vojne akademije u Beogradu. Poznat je kao levičarski nastrojen čovek. Održavao je mnoge veze sa komunistima i masonima. Za vreme konkordatske borbe sastavio je letak protiv kneza-namesnika Pavla u kome je izobličena kneževa verska politika. Zbog toga je sedeo nekoliko meseci u zatvoru. Sastavio je rusko-srpski rečnik koji je izdalo poznato komunističko izdavačko preduzeće »Nolit« (Nova literatura).

Potpis: V. Šarenac

Olovkom:

Naređenje :

1.) U lični akt Dimitrije Durović (Danas novo ustrojen!)
2.) Ponovo podneti III F

Paraf: M(ayr) 1.5

DOKUMENAT BR. 353

Glavna uprava bezbednosti Reich-a
IV B 3 a[1])

privremeno u Beogradu, 2.7.41

Štambilj:

Delov. br. 859/41 4 juli 1941			Pril.
Odel.	Polte s. r.		
ulaz :	*Paraf:* P(olte)[2])		
izlaz :	*Paraf:* F(uchs)[3]) 3/7		
potpis :			

Šefu Einsatzgruppe
policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Olovkom: SS-majoru Helm-u[4])

Predmet: Milivoje Crvčanin, rod. 7.2.93 u Kraljevu, sa stanom privremeno u Beogradu, Jovana Ristića 17, tel. 23-387

Veza: Nema

Delegat sv. sinoda srpsko-pravoslavne crkve pri vladi Češko-moravskog protektorata u Pragu, Milivoje Crvčanin, povodom izviđaja u stvarima srpsko-pravoslavne crkve krajem maja 1941, stupio je u vezu sa SS-potporučnikom Wandesleben-om i SS-potporučnikom dr Neuhaus-om u Beogradu i dao je nekoliko saveta i obaveštenja koji su od bitne važnosti za postupak sa pravoslavnom crkvom. Crvčanin stoji, prema sopstvenoj izjavi, u ličnoj vezi sa SS-generalom dr Best-om, SS-generalom Stahlecker-om i SS-potpukovnikom Geschke-om[5]). Iz akata Glavne uprave bezbednosti Reich-a i iz obave-

[1]) Otsek Uprave IV RSHA (Gestapo-a), nadležan za pitanja pravoslavne crkve. Taj je otsek uputio u Beograd svoje pripadnike Neuhaus-a i Wandesleben-a da prouče crkveno pitanje.
[2]) Zamenik šefa Einsatzgruppe.
[3]) Sef Einsatzgruppe.
[4]) U to doba šef odeljenja IV (Gestapo) Einsatzgruppe.
[5]) Best —• zamenik šefa RSHA Heydrich-a; Stahlecker i Geschke su bili visoki funkcioneri RSHA.

stenja, koja se u njima nalaze, proizlazi da Crvčanin dosada nije delovao neprijateljski prema Nemačkoj. *Nema nikakvih sumnji u njegovo lojalno držanje prema nemačkim vlastima.*

Pošto C. raspolaže obimnim znanjem o zbivanjima u sektoru pravoslavne crkve, mogu se od njega povremeno zatražiti obaveštenja, pogotovu što — kao što je pomenuto — nema sumnje u njegovo germanofilsko nastrojenje.

Poverljivo primećujem da postoji namera da se, po završetku rata protiv Sovjetskog saveza, Crvčanin po našem nalogu uputi na izvesno vreme u Ukrajinu odn. u Rusiju, radi posmatranja razvoja pravoslavnih crkvenih prilika. O tome ću vam, u pogodnom trenutku, dati bliža obaveštenja.

Po nalogu :
Wandesieben s. r.

DOKUMENAT BR. 354

III F My/Wi. Beograd, 15 februara 1914

Zabeleška

Pristupi dugogodišnji agent otseka III F, Milivoje Crvčanin, i saopšti sledeče :

Početkom ovoga meseca pojavio se u stanu moga sina u Paračinu jedan pripadnik Srpske državne straže i izjavio da s njim želi hitno da razgovara neki viši nemački oficir. Neka se on najbrže spremi i pode. C.-ov sin, po imenu Ljuba, rod. 13.9.1915 postupio je po ovome traženju, ali je primetio da ne razume da je nekome potreban posle policiskoga časa i da bi voleo da nemački oficir dođe do njega. Kada su pošli, pripadnik Srpske državne straže izvukao je pištolj i ispalio ga na C.-a koji je tško ranjen.

C. bi želeo sada da napusti Srbiju sa čelom svojom porodicom i da se uputi u Švajcarsku ili u Protektorat. On navodi da se je postepeno u toku poslednje dve godine vrlo jako eksponirao, zastupajući nemačke interese, i da se u Paraćinu čak priča kako njegova dva sina moraju biti zato zaposlena u tamošnjoj tekstilnoj fabrici, jer tako traži nemački Gestapo. C. navodi da bi on i u Švajcarskoj nastavio da radi besplatno za nemačke interese i da ostavlja u Srbiji svu svoju imovinu, kao garantiju za svoje poštene namere.

Od strane otseka III F se napominje da se C., koji je još pre rata odlično poznavao SS-generala dr Best-a, SS-generaia dr Kaltenbrunner-a i razne druge ličnosti, uvek držao prave germanofilske linije i da niukoliko nije pokazivao sklonost za duplu igru. Bilo bi sasvim moguće da mu se nalože razni propagandistički zadaci u Švajcarskoj.

C. *je delegat srpsko-pravoslavnog sinoda. U ranije vreme bio je delegat srpsko-pravoslavne crkve pri vladi Protektorata u Pragu.* III F predlaže da se stvar javi Upravi VI[1]) u Berlinu, da se pokrenu odgovarajući koraci za dozvolu odlaska

*) Nadležnoj za ob. službu u inostranstvu.

u Švajcarsku. Treba napomenuti da se C. odlično poznavao kako sa savetnikom poslanstva dr F e i n e-om, tako i sa poslanikom dr B e n z 1 e r-om.

Olovkom: Treba li crkveni šejk[1]) u inostranstvo?

Mayr s. r.
SS-poručnik

2) Rukovodiocu VI na znanje, s molbom za dalji postupak.
III F — molim razgovor
Paraf: R(exeisen) 16.11
Mastilom:

Naređenje:

U lični akt »Crvčanin Milivoje«
C — 13
Paraf: M(ayr) 25.V.

i) izraz „šejk" je ovde upotrebljen u podrugljivom smislu. Napomena potiče od SS-kapetana Rexeisen~a, šefa odeljenja III i VI BdS-a.

ODNOSI SA VISOKIM CRKVENIM FUNKCIONERIMA

Za crkvenu politiku koju je vodio okupator interesantni su ***i odnosi prema pojedinim važnim crkvenim funkcionerima. S druge strane zanimljivo je i držanje tih crkvenih funkcionera prema okupatoru. Odabrani dokumenti daju reljefnu ilustraciju o ćelom tom kompleksu, naročito ukoliko se odnose na episkopa Nikolaja Velimirovića i neke druge crkvene velikodostojnike. Oznaku „III F" nosio je u okviru BdS-a otsek koji se bavio crkvenim pitanjima, a kome je bio na čelu SS-poručnik Mayr.***

DOKUMENAT BR. 355

Beograd, 23 decembra 1941.

Olovkom:

Poverljivo!

1.) B e l e š k a

Državni savetnik dr T u r n e r saopštio je preko telefona, da u pravoslavnoj crkvi zasada ne treba preduzimati mere do njegovog povratka, oko 10.1.42.

Stoga bi treba privremeno odložiti nameru, da se episkop N i k o l a j dovede u okolinu Beograda, pošto postoje obaveštenja prema kojima bi postojale veze između Nikolaja i Draže M i h a j l o v i ć a, a sa posmatranjem ove okolnosti još nije završeno. Dva časa kasnije, saopštio je državni savetnik dr Turner, da je govorio sa armiskim generalom N e d i ć e m i da na osnovu toga razgovora, Nikolaja treda odmah internirati u okolinu Beograda. Po njegovoj želji i po želji armiskog generala Nedića, sprovođenje Nikolaja i interniranje trebalo bi da izvrši Einsatzgruppa.

2.) K III molim odmah razgovor.

Helm s. r.
SS-major

Olovkom:

Uzeo na znanje. ***Paraf:*** Schr(oeter)

23/XII.41.

Olovkom:

Naređenje :

1.) Priključiti ličnom predmetu Nikolaja, episkopa žičkog
2.) Ponovno podneti 15.2.42.

Paraf: May(r) 7.II.

DOKUMENAT BR. 356

III F My./Uh. Beograd, 2 jula 1943.

Mastilom:
2702
Paraf: Hg.

1.) B e l e š k a

Predmet: Episkop N i k o l a j

Na dan 29.6.1943 posetio sam episkopa Nikolaja. Kada sam stupio u sobu, upravo je praznio pehar vina i bio je potpuno pijan. On je pošao k meni, ponudio mi mesto, kleknuo na zemlju i počeo plakati, pri čemu je stalno grlio oba moja kolena. Odjednom je posegao za kuburom od pištolja i molio me da ga ubijem, jer je imao viziju, i stoga zna, da su Nemci, koje inače toliko poštuje, pobili skoro sve sveštenike u njegovoj eparhiji. Pošto nisam mogao trpeti ove trapave poverljivosti, hteo sam ga ostaviti samog, na što je on potrčao sve do vrata, te me je opet zagrlio i udario u urlanje. Ruku mi je okvasio suzama, te me povukao svom silom na grudi i ljubio vrat. Ja sam ga na to odgurnuo u stranu, našto se je on izvinio i rekao da je preterao, on je u očima nemačkog oficira prašina, te je ponovno kleknuo i izljubio moje prašnjave čizme i molio me da mu donesem pozitivnih vesti iz njegove eparhije i da bezuslovno želi da govori sa svojim zastupnikom, vikarnim episkopom Vikentijem Prodanovttn. Nikada ne može zaboraviti SS-potpukovniku Teichmann-u, što ga nije ubio odmah još u Trsteniku. On sada mora da se pati i trpi, te je već gotov sa živcima, pa nema više nikakve svrhe dalje da živi. On je opet grunuo u suze, tako da to očigledno više nije mogao da sluša njegov nećak profesor Velimirović, koji se nalazio u susednoj sobi, te je odjednom došao u sobu. On je povukao episkopa Nikolaja ustranu i očigledno ga je nagovarao da toliko ne preterava. Ja sam se tada najhitnije udaljio, pošto se Nikolaj baš opet spremao da me zagrli.

Treba još primetiti, da je Nikolaj krajnje besan, što je u isti manastir smešten još i patrijarh. Plačnim glasom je izjavio: »Pre sam ovde bio general, a sada sam samo još kaplar. Niko me više ne sluša. Čuvari, naročito ovaj Horwath sa svojim hrvatskim imenom, stara se još samo o patrijarhu, dok mene kinji gde god to može. Ja Vam ipak dugujem zahvalnost, što ste udaljili toga gangstera, agenta Živkovića«.

Mayr s. r.
SS-poručnik

2.) Rukovodiocu III na znanje. ***Paraf:*** Rex(eisen) 5.7.
3.) VB I na znanje. ***Paraf:*** W(einmann) 7/7.
4.) Šefu s molbom na znanje.
5.) Ponovno podneti kod III F ***Paraf:*** T(eichmann) 27/7.
6.) Registraturi priključiti ličnom predmetu N — 65
7.) SS-potpukovniku Teichmann-u po povratku.

(Olovkom: 26.7.)

Olovkom:

Naređenje

III F a Pozvati Božović Bogdana za 20.8.43. prepodne u 9 čas.
Paraf: M(ayr) 8.8.

DOKUMENAT BR. 357

III F 3 My./Uh. Beograd, 16 avgusta 1943.

1.) B e I e š k a

Predmet: **Episkop N i k o l a j**

N. mi je već često pričao o snovima, koje je dosada sanjao u Vojlovici. Tako je pričao, da u njegovoj eparhiji sve ide naopako, da tamo više nema sveštenika, da su tolike i tolike Nemci pobili itd.

Ja sam nato pozvao u nadleštvo Nikolajevog zastupnika, vikarnog episkopa Vikentija, i pitao ga kako sada izgleda u žičkoj eparhiji.

Vikentije izjavljuje, da je Nikolaj već od vajkada svojim snovima unosio u eparhiju samo nemir. On može da kaže, da je od vremena kako je Nikolaj otišao, sve u najboljem redu, kako to još nikada nije bio slučaj.

Pošto Nikolaj nikako nije hteo da veruje ovoj vesti koja mu je saopštena, zamolio sam vikarnog episkopa da se sa mnom odveze u Vojlovicu i kaže Nikolaju ono što je već meni bio izjavio. Nikolaj će se ipak začuditi, kada bude saznao, da je Vikentije smenio njegovu miljenicu monahinju Saru sa položaja nastojnice manastira Ljubostinje.

Razgovor (10 minuta) održaće se na dan 19.8.1943. Vikarni episkop Vikentije nije mogao da sakrije smešak, kada sam mu saopštio, da je Nikolaj izjavio, kako je samo on lično pred bogom odgovoran za žičku eparhiju i niko drugi.

Prilikom jednog razgovora sa patrijarhom Gavrilom, bilo je govora i o kupatilu koje bi trebalo urediti. Gavrilo je smatrao, da se ovo mirno može urediti pokraj njegove sobe, pošto se Nikolaj i inače ne kupa. Nikolaj se nikada u svom životu nije kupao. Njegove daljnje reči, koje je pritom još dodao, nisu se mogle pogrešno razumeti. On je zapravo hteo reći na dobrom nemačkom: Nikolaj je u tome pogledu svinja. Ovo u ilustraciju raspoloženja koje vlada između ova dva dostojanstvenika.

Mayr s. r.
SS-poručnik

Mastilom:
2.) Rukovodiocu III na znanje. *Paraf:* H(eintschel)
3.) Zastupniku na znanje. *Paraf:* T(eichmann) 17/8 .
4.) Ponovno podneti kod III F.

Olovkom:

Naređenje:

Priključiti ličnom predmetu N/65

Paraf: M(ayr)

Mastilom:

B e l e š k a

Vikarni episkop Vikentije dao je danas episkopu Nikolaju ista obaveštenja, kao i III F-u. Episkop Nikolaj postavljao mu je pojedina pitanja, na koja mu je Vikentije uvek odgovarao u smislu da su lica, za koja je pitao, potpuno zdrava i da vrše svoju službu. Ja sam na to episkopu Nikolaju na kraju još u četiri oka izjavio, da snovi ipak ne odgvaraju uvek činjenicama. Nikolaj me je bio dobro razumeo, šta sam mu time hteo da kažem.

Pošto sam se zadržao preko jednog časa kod patrijarha, došao je profesor Velimirović i zamolio me je da li bi bilo moguće da preko dana dođe u dodir sa patrijarhom. Ja sam to odbio. Nikolaj je vrlo surevnjiv i radoznao!

1.) Rukovodiocu III na znanje usmeno.
2.) Zastupniku na znanje. *Olovkom:* izvršeno.
3.) Registraturi: priključiti ličnom predmetu N 65.

Mayr s. r.
19.8.

DOKUMENAT BR. 358

III F My/Mue Beograd, 20,11.1942.

I. ***Zabeleška***

Predmet: Episkop Irinej Dorđević

U jednom razgovoru održanom početkom ovog meseca sa mitropolitom Josifom, ovaj je izjavio da zna iz sigurnog izvora, da se episkop Irinej sada nalazi kao zarobljenik Italijana u Firenzi. Na pitanje, da li to zna potpuno tačno, Josif je dalje izjavio, da u Beogradu postoji jedno pismo, u kome Irinej saopštava da je zdrav i da se nalazi u Firenzi.

Na dan 20.11.42. je od mitropolita Josifa ponovo zatraženo da preda ovo pismo radi uvida. Mitropolit je uveravao da je ovo pismo, koje je stiglo iz Dalmacije preko nekog nepoznatog u Zemun, a odatle opet u Beograd — ono je upravljeno majci Irineja Đorđevića — dostavljeno dalje.

U ovom pismu je Irinej navodno konstatovao da je zatvoren zbog svoga navodno anglofilskog stava.
Mitropolit je ipak mišljenja da to nije razlog hapšenja, već bi hapšenje trebalo pripisati denuncijaciji nekih protojereja šibeničke eparhije.

U daljem toku razgovora Josif je izjavio da je neki srpski činovnik, koji je putovao sa Nemcima za Dalmaciju i imao posla u šibeničkoj eparhiji, navodno doneo neki akt pretsedniku vlade Nediću, u kome je pobliže pisano o internaciji episkopa Irineja.

Josif će pokušati da dobije taj akt i isti će se takođe dostaviti.

II. Priključiti ličnom predmetu

Potpis nečitak
SS-poručnik

3) Borba protiv stranih obaveštajnih službi

KONTRAOBAVEŠTAJNI RAD ABWEHR-a PROTIV MAĐARSKE ŠPIJUNAŽE

Priloženi izveštaj Abwehr-ove kontraobaveštajne ustanove pri Vojnom zapovedniku u Beogradu odnosi se na jedan slučaj mađarske špijunaže u Banatu otkriven agenturnim radom. On pokazuje, pre svega, oblik u kome je Abwehr izveštavao pretpostavljene ustanove, a isto tako i nadleštva kojima bi dostavljao svoje izveštaje. U ovoj stvari je uspostavljena saradnja između Abwehr-a i BdS-a na obaveštajnoj razradi otkrivenog slučaja špijunaže. Od interesa je činjenica da je za odobrenje o poturanju dezinformacije bilo nadležno jedno, a za saglasnost sa takvim poturenim materijalom drugo odeljenje Abwehr-ove centrale u Berlinu.

DOKUMENAT BR. 359

Rukovodna grupa AO[1]) Beograd, 17 februara 1944.
kod Vojnog zapovednika Jugoistok 7 primeraka
Del. Br. 1481/2.44 III F Taj. kom. predmet[2]) 6. primerak

Tajni komandni predmet

[1]) Leitgruppe AO, tj. Rukovodna grupa Abwehr-ovih oficira — kontraobaveštajna ustanova Abwehr-a pri Vojnom zapovedniku u Beogradu.

[2]) Tajni komandni predmet (Geheime Kommandosache), najviši stepen tajnosti u vojnoj službenoj prepisci.

Predmet: Mađarska obaveštajna služba.
Izvor: Agent Heini i Georg

Mastilom: ***Paraf:*** Sch(aefer) 19/2

6/44 Tajni predmet Reich-a
Kaiser, 19.11.44.

Paraf: T(eichmann) 20/2

Amt-u Ausland/Abwehr — Abw. III F 3[1]) — na ruke gospodinu potpukovniku Freund-u ili zastupniku na dužnosti

Berlin

Amt-u Ausland/Abwehr — Abw. III D[2]) na ruke rukovodiocu ili zastupniku na dužnosti

Berlin

Nadleštvu Abwehr-a u Vojnoj oblasti XVII. lično gospodinu potpukovniku grofu Marogna-Redwitz-u ili zastupniku na dužnosti

Beč

Vojnom zapovedniku Jugoistok, Ic[3]) lično gospodinu konjičkom kapetanu knezu von Wrede-u ili zastupniku na dužnosti

Abwehrkommando 310[4]) na ruke gospodinu potpukovniku Klinkmueiler-u ili zastupniku na dužnosti

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a na ruke gospodinu SS-majoru Rexeisen-u ili zastupniku na dužnosti

Olovkom:

1) Rukovodiocu VI Uzeto na znanje ***Paraf:*** 22/11
2) Rukovodiocu IV E 1 ***Paraf:*** Br(andt) u zamenu
3) VB I na znanje. ***Paraf:***

1) Amt Ausland/Abwehr, centrala Abwehr-a u OKW-u; referat III F bio je ofanzivni deo kontraobaveštajne službe (prodor u protivničku ob. službu).
[2]) III D — referat kontraobaveštajne službe, nadležan za dezinformacije.
[3]) Obaveštajnom oficiru u štabu.
[4]) Kontraobaveštajna ustanova Abwehr-a pri Vojnoj grupi F, Beograd.

	Lica:	
A 1	»K« mađarski kapetan u Segidinu, verovatno obaveštajni oficir Žandarmeriska stanica u Segedinu.	Na mađarskoj strani
A 2	Javka.	
A 3 *Štambilj:* K	Hasfalvi, mađarski narednik u Starom Bečeju — Mađarska, Mussolini-jeva ulica stan, ide u civilu, obaveštajna ispostava Segedina, mogao bi imati vlastitu mrežu obaveštajaca u Banatu.	Na mađarskoj strani
A 4 *Štambilj:* K	Ba1äzs, čuvar nasipa na Tisi, stoji u vezi sa mađarskom obaveštajnom službom, ilegalno prebacuje ljude preko Tise. Poznata mu je lozinka »K«. Zna i brojeve agenata, koji se moraju viknuti, da bi se prešla granica.	
A 5 *Štambilj:* K	Feher Andräs, mađarski agent broj 38, stanuje u Pančevu, star oko 28 godina, navodno agent SD-a u Pančevu. Kod kuće ima mašinski pištolj i bombe (sopstvena izjava).	
A 6 *Štambilj:* K	Berta Pali, verovatno mađarski agent, stanuje u Pančevu, star oko 30 godina, navodno radi kao agent SD-a u Pančevu, putuje skoro svake nedelje u Mađarsku, vrlo škrt na rečima.	Na banatskoj strani
A 7 *Štambilj:* K	Aumann Laci, verovatno pripadnik »Rongyos Garde«[1]), stanuje u Pančevu, star oko 31 godinu, činovnik u fabrici stakla, u Mađarskoj ima ujaka, koji je pukovnik u žandarmeriji. Pozvao je našeg agenta da dođe u Mađarsku radi dobijanja zadataka.	

***) „Garda golaća" — ilegalna civilna organizacija Mađara u susednim zemljama, za vršenje špijunaže i sabotaže.**

Situacija :

Agent Heini[1]), kome se delatnost Feher Andräsa A 5 činila sumnjivom, upoznao se je sa njim i na kraju je stekao i njegovo poverenje. A 5 je navodno agent SD-a u Pančevu. A 5 je pri dobrom raspoloženju pričao agentu da prelazi mađarsku granicu bez propusnice, samo mora da vikne svoj broj 38 kao lozinku.

Agent Heini je upućen, da održava vezu sa A 5 i ako ustreba da pođe s njim u Mađarsku.

Između ostaloga, A 5 je pričao agentu da će Mađari zaposesti Banat odmah, čim ovaj bude ugrožen.

Agent je, dalje, uspeo da se upozna i sa Berta Pali-em, A 6, za koga je znao da često odlazi u Mađarsku. A 6 je navodno takođe agent SD-a u Pančevu. A 6 je vrlo zakopčan i agent nije mogao od njega više ništa da izvuče, ali pretpostavlja, da i on stoji u mađarskoj obaveštajnoj službi.

Na dan 31.1.44. prešao je agent Heini u društvu sa A 5 i A 6 mađarsku granicu kod Kumana (na banatskoj strani). Svu trojicu je prebacio svojim čamcem preko Tise čuvar nasipa Balázs, A4, koji je zaposlen na banatskoj strani. Ovaj prevozi preko Tise samo lica, koja lično dobro poznaje i koja smeju prolaziti pored mađarske pogranične žandarmerije pomoću lozinke »K«. Od Curuga (na mađarskoj strani) krenuli su za Stari Bečej, gde su prenoćili. Sledećeg dana (31.1.44.) nastavili su put za Segedin. U Segedinu su potražili žandarmerisku stanicu, gde je Feher, A 5, imao da preda neka obaveštenja. Sa žandarmeriske stanice telefonirao je A 5 šefu, A 1, svome nadleštvu i saopštio mu da ima sa sobom jednog »novog« i ugovorio sa šefom sastanak za 11 časova. Prilikom ovog sastanka, Heini je pretstavljen šefu. Feher je nazivao šefa, A 1, samo »K«-om i rekao je, da je on kapetan.

Šef, A 1, pitao je agenta Heini-a, poznaje li Srbiju, odnosno koja mesta poznaje u Srbiji. Heini je pomenuo mesta Niš, Zitkovac, Aleksinac, Soko Banju, Prokuplje, Kuršumliju.

') Pseudonim agenta Heinricha Sohl-a.

A 1 dao je agentu H e i n i-u zadatak da donese obaveštenja iz tih mesta po sledečim tačkama :

1) Koliko se nemačke vojske nalazi u tim mestima?
2) Ako je moguće, oznake i brojeve vojnih pošta tih jedinica.
3) Fabrike naoružanja i druge, koje rade za nemački Wehrmacht.
4) Šta se proizvodi i koliko?
5) Koliko radnika i kojoj narodnosti pripadaju?
6) Koliko se bugarske vojske nalazi u tim mestima?
7) Koliko se SDS (Srpske državne straže) i SDK (Srpskog dobrovoljačkog korpusa) nalazi u tim mestima?
8) Situacija, jačina, naoružanje, akcije i pokreti bandi DM-a i komunista, koje se nalaze u okolini tih mesta.

A 1 je saopštio, da on već ima ove podatke, ali ipak želi videti, da li će agent H e i n i moći doneti obaveštenja, da bi se potom mogao odlučiti na daljnju saradnju.

Na povratku pričao je F e h e r, A 5, da su rumunska pitanja mnogo aktuelnija nego srpska, on, A 5, ima nalog da izvidi brojeve rumunskih pograničnih karaula i za tu svrhu je već angažovao 2 agenta.

U Starom Bečeju upoznao je agent He i n i narednika H a s f a 1 v i-a, A 3. Ovaj je stalno u civilu, rukovodi ispostavom, preuzima izveštaje ljudi iz Banata i sprovodi ih dalje u Segedin.

A 5 mora da je ranije bio agent kod A 3, jer je agent H e i n i čuo, kako je A 3 rekao A 5 »razumljivo je da vi sada nosite vaše izveštaje u Segedin, tamo vas više plaćaju«.

O delatnosti i vezama B e r t a Pali-a, A 6, agent nije mogao učiniti nikakva opažanja.

Sve troškove na putu snosio je A 5. O nekom nagrađivanju agenta H e i n i-a nije bilo govora. A 1 želi, da A 5 i agent H e i n i kroz nekih 20 dana opet dođu u Segedin.

Dalje, agent H e i n i je upoznao i činovnika fabrike stakla u Pančevu, A u m a n n Laci-a, A 7. Ovaj mu je pričao o nekoj ilegalnoj civilnoj organizaciji »Rongyos

Gärda (*Mastilom:* »Lumpengarde«[1])), koja u susednim zemljama vrši špijunažu i sabotaže. On je pozvao agenta, da sa njim pođe u Mađarsku, gde će dobiti naloge.

Ocena :

Neosporno se radi o mađarskoj obaveštajnoj službi. Upadljivo je interesovanje za nemačke, bugarske i srpske trupe, i tek kao poslednje, takoreći sporedno pitanje, dodiruje se srpski ustanički pokret.

Da li postoji kakva povezanost između A 1 i A ?, nije se još saznalo.

Mere :

1) Agent H e i n i održava dalje vezu sa A 5 i rasvetljava dalje lica.

2) ***Ast[2]) Beč*** se umoljava za obaveštenje:
   a. da li za imenovana lica postoje predmeti,
   b. da li je poznat obaveštajni oficir u Segedinu,
   c. šta je poznato o organizaciji »Rongyos Gärda«.

3) ***SD*** se umoljava za obaveštenje :
   a. da li za imenovana lica postoje predmeti,
   b. da li A 5 i A 6 zaista rade kao agenti za ispostavu u Pančevu i kako su ocenjeni.

4) ***Abw III F 3*** se umoljava, da obavesti teletipom ili radiogramom, da li se obaveštajna igra sme provesti.

5) ***III F*** će međutim pripremiti materijal za obaveštajnu igru, da bi se isti, posle pristanka od strane Abw III F 3 i odobrenja od strane Abw III D, preko agenta dostavio protivniku.

6) Planirano je, da se za prvi izveštaj da samo beznačajni i pre svega poznati materijal, pri čemu će se polagati glavno težište na srpske i bugarske jedinice.

Von Sommerfeld s. r.
pukovnik

K.

[1]) Garda mangupa (nem.)
[2]) Nadleštvo Abwehr-a.

Ključ za raspodelu		*Olovkom:*
Abw III F 3	1. primerak	SS-potporučniku Berger-u
Abw III D	2-	1) Iskoristiti
Ast Beč	3.	2) Ustanoviti da li imenovana 2 čoveka rade za SD i njihove predmete
Voj. zap. JI, Ic	4-	
Abw Kdo 310	5.	
BdS i SD	6-	3) Ponovno podneti rukovodiocu VI
Koncept	7-	

Paraf: R(exeisen) 21/11
23.11.1944.

VI[1])

B e l e š k a

Za navedena lica kod VI ne postoje predmeti.
Kod »Rongyos Garde« radi se o takozvanoj »Gardi golaća«, koja je instrumenat mađarske obaveštajne službe. Predmeti po tome mogli bi se nalaziti možda kod IV E.

B e r g e r s. r.
SS-potporučnik

Rukovodiocu IV / IV E
VB II

') Odeljenje VI (zagranična obaveštajna služba) BdS-a.

BdS PREDUZIMA KONTRAOBAVEŠTAJNU RAZRADU PO SPORAZUMU SA ABWEHR-om

U slučaju otkrivene mađarske špijunaže u Banatu (vidi prethodni dokumenat) preduzeo je i BdS obaveštajnu razradu. On je izvršio hapšenja, a o sudbini hapšenika je odluka donesena u sporazumu sa Abwehr-ovim nadleštvom.

DOKUMENAT BR. 360

Zapovednik
policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu
IV 3 a[1]) Del. Br. 6/44 taj. predm. Reich-a[2])

Beograd, 26.6.1944.

Tajni predmet Reich-a!

Privremeni izveštaj

Po prednjoj špijunskoj stvari, dosada su uhapšena i u prihvatni logor smeštena sledeča lica :

1.)	F e r e n c z i Baläzs	A 4
2.)	F e h e r Andräs	A 5
3.)	A u m a n n Läszlö	A 7
4.)	P o p a d i č Dušan	A 9
5.)	S z a b ö Lajos	A 11
6.)	T ö t h István	A 12
7.)	R a d o c s a i Baläzs	A 13
8.)	K n i e s s e 1 Otto	A 14
9.)	B e r t a (2) Mihäly	A 15
10.)	S c h m i d t Leopold	A 16
11.)	S i t t n e r József	A 17
12.)	O et v o e s Maria	A 18

!) Referat 3 a odeljenja IV (Gestapo) BdS-a.
[2]) Tajni predmet Reich-a (Geheime Reichssache) — najviši stepen tajnosti u službenoj prepisci.

13.) D o m o k o s Benjamin A 20
14.) A l f o e l d i József A 21
15.) K i s s Jänos A 22

Svi okrivljeni su saslušani po delima za koja su osumnjičeni, a koja su podneli agenti H e i n i[1]) i G e o r g ovdašnjoj rukovodnoj grupi. Na početku su svi okrivljeni, izuzev F e r e n c z i-a, odricali da su obaveštajno radili za mađarsku obaveštajnu službu. F e r e n c z i je već prilikom svoga prvog saslušanja izjavio, da je svojim čamcem prebacio F e h e r-a već dva puta preko Tise. Prvo prebacivanje izvršeno je još negde sredinom avgusta 1943, a drugo 30.1.1944. Dok je prilikom 1-og prebacivanja F e h e r bio sam, prilikom 2-og su ga pratili agent H e i n i i B e r t a Pali, koji je takođe radio za mađarsku obaveštajnu službu.

Pošto je F e h e r, prilikom svoga prvog saslušanja sve poricao i izjavio da on uopšte ne poznaje nikakvog čuvara nasipa B a l ä z s-a, to je posle ovog saslušanja bio sa njim suočen. F e h e r je još jednom pokušao da sve porekne, ali je konačno, pošto je F e r e n c z i ostao pri svojim datim navodima, uvideo da mu je daljnje poricanje besciljno, pa je izjavio da je spreman da otsada po svim tačkama kaže istinu.
Prema sopstvenim navodima, on je od 1941 godine radio za mađarsku obaveštajnu službu i kao agent broj 38671 izvršavao je za mađarske obaveštajne ustanove u Novom Sadu i Segedinu špijunske zadatke političke kao i vojne prirode. F e h e r je imao naročito da utvrdi političke prilike u Banatu i vojno posedanje rumunske granice, kao i pokrete trupa i utvrđenja na rumunskoj granici. Ove naloge je F e h e r i izvršio, te je poslao odgovarajuće izveštaje u Novi Sad i Segedin. Dalje je trebalo da F eh er zavrbuje 2 agenta, koji bi, navodno, posle priključenja Banata Mađarskoj imali da rade za mađarsku obaveštajnu službu u Beogradu i Smederevu. Ovi agenti imali su da posle završetka rata izvide vojne objekte u Srbiji i o njima izveste Mađare. Do vrbovanja tih agenata, međutim, nije došlo.

Godine 1942, dok se F e h e r nalazio kod policije, sačinio je spisak, u kome je naveo imena i mesta svih policiskih činovnika mađarske narodnosti. Ovaj spisak takođe je poslao

') Pseudonim agenta Heinricha Sohl-a.

u Segedin. Feher je dalje, slao planove i karte pojedinih vodnih zadruga na Tisi, koje je navodno bio našao u policiskoj upravi u Pančevu. Feher je stalno dostavljao naređenja nemačkih vlasti za Banat kao i javne plakate sa objavama o streljanjima komunista u Banatu.
Početkom februara 1944, kada se Feher nalazio sa agentom Heini-em u Segedinu, dobio je nalog da nabavi planove grada Pančeva i da u njih ucrta kasarne i vojne službene zgrade. Pre svega bile su važne dimenzije dotičnih zgrada. Pošto je, u međuvremenu, agent Heini bio došao u bližu vezu sa Feher-om, zaključili su da ovaj nalog izvrše zajednički i da kao trećeg uvuku još i Ladislava Aumann-a. Aumann je posle izvesnog ustezanja pristao i bio spreman da sarađuje. Svaki od imenovane 3-jice trebalo je da izvidi V3 grada Pančeva. Planove grada nabavio je navodno agent Heini. Aumann, koji je dobar crtač, trebalo je da izvrši ucrtavanja prema utvrđenim podacima. Do izvršenja ovog naloga nije više došlo, jer su se međutim, kao što je to već poznato, okolnosti u Mađarskoj izmenile. Feher je, doduše, u svome reonu utvrdio potrebne podatke i već ucrtao dimenzije vojnih objekata u jednu beležnicu. Beležnica je pronađena i priključena predmetu (list 121 u aktima). Planovi grada Pančeva nisu više mogli biti zaplenjeni, jer ih je Aumann već bio uništio neposredno pre događaja u Mađarskoj.
Feher navodno nije primio nalog da utvrdi jačinu i brojeve, kao i komandante jedinica koje su smeštene u dotičnim zgradama. Na ovo je navodno potstakao agent Heini sa primedbom, da bi bilo potrebno isto tako utvrditi i ove podatke. Iako je za Feher-a i Aumann-a nesumnjivo utvrđeno, da su obavljali obaveštajnu delatnost na štetu nemačkog Reich-a a u korist Mađarske, to se prema opštoj slici, koja se dosada pokazala, može i konstatovati da je, u vezi sa poslednjim nalogom, agent Heini provokativno delovao na Feher-a i na Aumann-a. Ne može se poreći, da su svi njegovi podaci, koje je dao rukovodnoj grupi AO, jako preterani i naduvani.

Uhapšenicima, navedenima pod br. 4 do 15, ne može se dokazati obaveštajna delatnost. Svi, izuzev Popadić-a, su Mađari, te su stoga usled svoje narodnosne pripadnosti stajali u užoj vezi. Svi su takođe bili i članovi mađarskog kulturnog saveza u Banatu.

Popadić je Srbin i polubrat Feher-ove supruge. Nije se moglo dokazati, da je od Feher-a dobio nalog da izvidi aerodrom u Pančevu, iako se ne može poreći, da ga je Feher u tome pogledu ispitivao, pošto je bio zaposlen na aerodromu.

Nema sumnje, da je i Berta Pali — A 6 — radio kao agent za Mađare. On je stajao kako u nemačkoj, tako i u mađarskoj službi. On je već bio čak i uhapšen, ali ga je iz neobjašnjivih razloga bilo pustilo uporište Pančevo, te je otada u bekstvu Koliko je poznato, zadržava se u Mađarskoj u Novom Sadu i navodno već opet radi za SS-poručnika Pamer-a. Komandant Sipo i SD-a u Segedinu ima da sprovede njegovo hapšenje i upućivanje ovamo.

Olovkom: Već je više puta telefonom zamoljen SS-por. Pamer.
Paraf: Ku(ntze) 29.6.

Uostalom, predlaže se da se okrivljeni Feher i Aumann, za koje je nesumnjivo utvrđeno da su vršili špijunažu protiv Nemačke, zasada još zadrže u prihvatnom logoru na Dedinju u cilju daljeg razjašnjenja stvari. Isto tako ima biti još zadržan u zatvoru čuvar nasipa Ferenczi, jer je uprkos zabrane prebacio preko Tise u Mađarsku Feher-a, Bertu i agenta Heini-a. O pitanju da li je pritom bio svestan da se kod imenovanih radilo o pripadnicima mađarske obaveštajne službe, ima se kasnije odlučiti.

Dalje se predlaže, da se sva lica, koja se sada nalaze u zatvoru, otpuste iz zatvora, pošto budu državno-policiski opomenuta, jer im se nije mogla dokazati delatnost na štetu Nemačke a u korist Mađarske.

Schneider s. r.
SS-podoficir

Beograd, 27.6.44.

1.) Rukovodiocu IV s molbom na znanje i odluku.
2.) Podneti ponovno smesta kod IV 3 a za dalju upotrebu

Po nalogu:
Kuntze s. r.
SS-poručnik

Olovkom:

Za otpuštanje saglasiti se sa Kraigher-om[1])

Paraf:

Sa(ttler) 6/7.

Paraf r

26.6.

Olovkom:

IV 3 a

Po naređenju rukovodioca IV

1) Zasada ne sprovesti nikakva otpuštanja, pošto je utvrđena nova delatnost mađarske obaveštajne službe u Banatu.
2) Berta Pala u Novom Sadu saslušati preko SS-podoficira Schneider-a.

Paraf:

Ku(ntze) 25.7.44.

Kraigher je bio šef referata III F rukovodne grupe A. O.

GFP VRŠI KONTRAOBAVEŠTAJNE ZADATKE ZA ABWEHR

Tajna vojna policija (GFP) vršila je kao egzekutivni organ po nalogu Abwehr-ove ustanove u Beogradu određene kontraobaveštajne radnje, u ovome slučaju traganje za jednim britanskim obaveštajnim oficirom. Akt pokazuje i način toga traganja.

DOKUMENAT BR. 361

Mesto ustanove, 26 septembra 1942.

Grupa Tajne vojne policije 20
Broj vojne pošte 04 628
Del. broj 991/42 — II

Predmet: Engleski oficir Hudson
Veza: Dopis Ast-a[1]) Br. 5428/9. 42/1276/pov. III C 2[2]) od 19.9.1942.

Izveštaj

U toku traganja za engleskim oficirom Hudson-om, podvrgli su 5.9.1942 podoficir Weidig i redov Heran temeljnoj i neupadljivoj kontroli skoro sve javne lokale i ugostiteljske radnje u ulici Kralja Aleksandra. Ovi izviđaji su izvršeni u vremenu od 18.30 do 21.30 časova, ali su ostali bez uspeha. I prolaznici na ulici su neupadljivo kontrolisani obzirom na sličnost sa fotografijom, koja je priključena predmetu. I ovaj postupak nije doneo nikakav rezultat.

Novembra 1941 bio je kod grupe vođen postupak protiv neke Engleskinje Arijadne Hudson zbog sumnje da se radi o špijunaži. U toku izviđaja nisu se pokazale nikakve indikacije, koje bi mogle opravdati sumnju da se rädi o špijunaži.

[1]) Nadleštvo Abwehr-a u Beogradu.
[2]) Odeljenje Ast-a, nadleštvo za kontraobaveštajni rad na **civilnome sektoru.**

Trebalo bi još proveriti, da li se ova žena može dovesti u vezu sa H u d s o n-om.

W e i d i g s. r.
podoficir i pomoćni policajac
Josef H e r a n s. r.
redov i kandidat za pom. pol.

Mastilom:

1. Podoficiru Hoessler-u
Na znanje
2. Redovu Heran-u >

Zabeleška :

Sa velikom verovatnoćom treba pretpostaviti, da je traženi engleski oficir Hudson identičan sa bivšim suprugom Arijadne Hudson. O daljim izviđajima, koji se imaju nastaviti na pogodan način, slediće dalja naređenja.

29.IX.42. Deubel s. r.

ZAROBLJAVANJE BRITANSKOG OBAVEŠTAJNOG OFICIRA

U borbi protiv britanske obaveštajne službe, za nemačke vlasti bilo je od naročite važnosti otkrivanje i uništenje ili zarobljavanje britanskih obaveštajnih orga.na koji su spuštani padobranima na teritoriju okupirane Srbije. Sledeča dva dokumenta odnose se na zarobljavanje jednog takvog oficira. Prvi je izveštaj o samom zarobljavanju, a drugi prevod zabeleški koje su kod njega nađene i koje pokazuju isečak iz njegove delatnosti. Treba obratiti pažnju na činjenicu da je akciju protiv britanske obaveštajne grupe izvela jedinica divizije „Brandenburg", a da je glavno isledenje protiv zarobljenog oficira vodila četa radionadzorne službe nemačkog vazduhoplovstva.

DOKUMENAT BR. 362

VIŠI VODA SS I POLICIJE
u Srbiji
Zapovednik policije bezbednosti i SD-a
u Beogradu
Uporište Bor

Bor, 13.12.43

Poverljivo!

Izveštaj

Nosilac viteškog krsta[1]), potporučnik Rowold iz bataljona von Koenen divizije »Brandenburg« dostavio je danas sledeče pojedinosti o akciji njegove jedinice, preduzetoj 11.12.43 protiv radiostanice engleskog kapetana Hargreaves-a:

Danima je pomoću merenja goniometriskih kola bataljona ustanovljavano verovatno mesto jedne engleske kratkotalasne predajne radio-stanice severno od Luke i severoistočno od brda Stol — 10 km severo-severoistočno od Bora. Na dan 10.12.43 moglo se sa sigurnošću utvrditi mesto u jednoj grupi

') Nemačko visoko ratno odlikovanje.

od 3 čvrste seljačke kuće, oko 4 km severno od Luke, između dva brdska grebena u blizini druma Luke—Tanda. Kratkotalasna predajna radio-stanica održavala je vezu sa »vodećom ustanovom Kairo«, s kojom je 10.12.43 ugovorila da nastavi emisiju 11.12.43 u 8 časova. Ovo vreme je od strane bataljona von Koenen-a izabrano za akciju. Gusta magla i nepostojanje straža pogodovali su izvršenju koncentričnog napada. Napad je primećen tek u neposrednoj blizini kuća i odmah je odgovoreno vatrom. Sa nemačke strane iznesen je na položaj jedan mitraljez. Poljski kapetan Nash, koji govori engleski, a koji je gađao sa jednim pištoljem 08, smrtno je bio pogođen. Sa njime su poginula još 3 Srbina, dok su kapetan Hargreaves sa 2 Grka i 1 Srbinom bili zarobljeni. Zarobljenici su zajedno sa zaplenjenim radio aparatom i uhvaćenim materijalom odmah sprovedeni preko bataljona Zapovedniku Jugoistoka za Beograd.

Kapetan Hargreaves je Novozelanđanin, visok oko 2 m. On je otprilike pre 6 meseci iskočio kod Stola iz jednog engleskog aviona i od tada je tamo održavao radio-stanicu. U toku jedne godine unapređen je navodno od potporučnika za kapetana. Svoje znanje srpskog jezika, koje treba da je perfektno, navodno je stekao tek u toku svoje ovdašnje aktivnosti. Cilj aktivnosti svakako je bio vršenje priprema za anglo-američku invaziju. Sa kolikom sigurnošću se ova očekivala, proizlazi iz činjenice da je paradna uniforma, koja se nalazi ovde, bila predviđena za ulazak u Beograd. Na osnovu poslednjih političkih razvoja, Hargreaves se vrlo nepovoljno izrazio o Srbima, za koje sa svoje strane tvrdi da nikako nisu dostojni poverenja. U pogledu na ratnu situaciju, izjavio je da su Rusi siromašan narod i da Nemačka nije imala pravo da posedne njihovu zemlju. Uostalom, Nemačka je zametnula rat i prva otpočela sa bombardovanjem.

Hargreaves tvrdi da je pre kratkog vremena imao posetioce iz Berlina i iz Beograda. Isto tako tvrdi da ga je ovde za vreme jedne bolesti lečio neki lekar. Ipak još nije bio voljan da pruži pobliže podatke. On je, uostalom, očekivao da ovih dana bude ponovno snabdeven zalihama namirnica putem engleskih aviona. Tvrdi da je u Boru imao nekog čoveka za vezu, ali da tamo sam nije bio. Uostalom Hargreaves je sve svoje poduhvate upisao iscrpno u

jednome dnevniku, koji smo uspeli da zaplenimo, a koji je takođe poslan u Beograd.

Poslednji Hargreaves-ov radiogram upućen za Kairo, neposredno pre nemačkog napada, glasio je: »Čekajte, čekajte !« Dalje saopštenje nije više mogao predati, tako da Kairo nije ništa saznao o nemačkoj akciji. Uprkos toga, prema navodu bataljona postoji mogućnost, da je Kairo o akciji, koja stanovništvu nije ostala nepoznata, saznao preko nekog drugog predajnika.

Strahovanje, koje je Hargreaves posle svoga hapšenja isprva izrazio, odnosilo se na mogućnost predaje SD-u. O svom držanju kao zatvorenika izrazio se, da neće učiniti glupost kao major .... u kućnom zatvoru SD-a u Beogradu[1]).

Fehrmann s. r!
SS-poručnik

[1]) **Aluzija na britanskog majora Selby-a koji je** pokušao **bekstvo iz zatvora** BdS-**a, ubio jednoga stražara, ali je** uhvaćen **i streljan.**

DOKUMENAT BR. 363

Izvodni prepis

iz akta »Slučaj lovac«[1]) — dopis Čete radio-nadzorne službe vazduhoplovstva za specijalne zadatke 1
1 prilog uz Br. Delov. Br. 9/44 Tajni komandni predmet[2]).

Pisao kapetan Hargreaves (verovatno)

Prevod engleskih zabeleški na 4 slobodna istrgnuta lista

1. list.

Izaslanstvo Piletića i Jovanovića bilo je danas ovde. Rekli su, da žele objasniti svoj položaj. Dolazak britanskih misija izazvao je veliki zamah u raspoloženju. Ovo je teško održavati, ako simboličnom gestu ne sleduju konkretni rezultati. Ja sam im objasnio da imamo samo 4 stara aviona. Smeškanje puno neverovanja. Neće da veruju da je Britanska imperija u takovoj stisci. Na to ne mogu ništa odgovoriti. Oni su spremni sto (precrtano: 50) aviona da prime svake noći (precrtano: ako ih mi možemo poslati), na primer 5 aviona na 20 raznih mesta za bacanje. Čak i prepolovljene, njihove brojke čine jak utisak. Vojnički izobraženi ljudi ovde su jako zastupljeni, to znači, Jovanović i Piletić kažu da bi svaki od njih unutar 24 časa mogao mobilisati 12.000 ljudi i veruju, PARARATS(?)[3]) 18.000. Ovo bez pozivanja starijih ljudi.

2. list.

Ako se ovi brojevi slažu, ovo čini više nego jednu diviziju. Obojica uporno tvrde, da su svi ljudi vojnici, a ne naoružani seljaci. Ja sam sa ličnog gledišta uveren :

[1]) „Fall Jaeger", kamuflažna oznaka za poduhvat protiv Hargreaves-a i njegove grupe.
[2]) Geheime Kommandosache, najviši stepen tajnosti u vojnoj službenoj prepisci.
[3]) Verovatno „Pazarac", pseudonim četničkog rukovodioca.

1. da organizacija postoji i da je efikasna,
2. da će oni izvršiti napad (na Bor ?) kada budu opremljeni,
3. da je ovog trenutka njihova oprema vrlo bedna.

Oni neće da vrše nikakve neprekidne pothvate manje sabotaže koji se mogu otkriti, daju samo nevažne rezultate, a povlače divlje represalije. Videli su nemački propagandni letak 0 nama. U njemu se kaže, da su naši avioni samo propagandno sredstvo da bi Srbe doveli u zabludu, ustvari od nas nema nikakve pomoći. Na nesreću, ovo je skoro istina. Kako P. tako 1 J. govore u svakom

3. list.

pogledu sa najvećom ljubaznošću i otvorenošću, a ja sam uveren, da su oni spremni da sprovedu svaki razumni pothvat koji se od njih traži (precrtano: oni će brljati oko dela sabotaže). Potajne (precrtano: naprimer spori rad, šmirgl u prahu u uljanim komorama) sabotaže u industriji i na železnicama, oni su voljni da preduzimaju stalno. Njihovo je gledište, da stvar mora ostati u tajnosti, ili će propasti. Oni predviđaju front na Balkanu i hoće da zadaju udarac nožem s leđa, ako bude išlo. Oni misle — a i ja se sa njima saglašavam — da oni tada neće moći pomoći, ako sada budu razbijeni (precrtano: to mi je sasvim jasno). Verujem da su ovi oficiri pošteni, ali su možda krivo obavešteni o stvarnoj situaciji M-VIĆ-a[1]) (precrtano: oni neće da priznaju da postoje partizani). Oni veruju da se M-Vić bori protiv jakih italijansko-nemačkih snaga. Ovde nema nikakvih partizana.

4. list.

Precrtano: Moram da naglasim .... (ugao lista ocepljen) . .. proengleski stav (ocepljeno . .. .) jak kako kod oficira, tako i kod ljudi. .. (ocepljeno) razumeju naše poteškoće, bolje .... (ocepljeno) ljudstvo seljaci . . . su nestrpljivi (precrtano: Oficiri moraju seljacima nešto da lažu o količini uvezenih artikala, da bi ih držali mirnima. Svi se boje skore zime).

') Draže Mihailovića.

(Precrtano: Moja politika je sledeča, ako ste sporazumni i možete poslati: verujem u jaki porast broja begunaca
Teško je održavati moral, a ne pothranjivati pogrešne nade. Svi se plaše zime koja dolazi. Ljudi se priključuju, na osnovu preteranih glasina o našoj pomoći, sve više komandantima područja.

Zaključak: Erik-ovi[1]) i naši ljudi su stvarno vrlo jaka pretnja za Nemce. Mi dobijamo stoprocentnu potporu. Sve nade, vežu se za Englesku.

i) Britanski major Rootham, obaveštajni oficir, aktivan u istočnoj Srbiji.

SPECIJALNE MERE PREDOSTROŽNOSTI KOD UHAPŠENIH BRITANSKIH OBAVEŠTAJACA

Dokumenat se odnosi na britanskog obaveštajnog oficira koga su zarobile nemačke vojne jedinice, a predale ga na čuvanje i isleđenje BdS-u. Ovaj ga je držao u zatvoru pod specijalnim režimom. Inače je hapšenik stajao na raspolaganju obaveštajnom oficiru Vojnog zapovednika u Beogradu.

DOKUMENAT BR. 364

VIŠI VOĐA SS I POLICIJE
u Srbiji
Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu
Nadleštvo IV[1])
Dežurni podoficir

Beograd, 12.12.1943: čas.

Štambilj:

Kancelarija rukovodioca IV

Nalog za prijem

I. Na dan 12.12.1943 od strane Einsatzgruppe Sipo i SD-a zbog špijunaže i sabotaže
uhapšeni
zanimanje: engleski aktivni kapetan
lično i porodično ime: Edgar Hargreaves
vreme i mesto rođenja: 7 septembra 1918 Christchurch
državljanstvo: Engleska
ima se do daljega uzeti na čuvanje.
Pažnja, uhapšenik je engleski agent za sabotaže.
Postoji opasnost samoubistva!
Stalan nadzor i propisna kontrola danju i noću.
Ponovno ga tačno pretresti.
Predat na raspolaganje Vojnom zapovedniku Jugoistok Ic A.O.[2]), kapetanu Scheller-u.

*) Gestapo.
[2]) Oficiru za odbranu u odeljenju I c (obaveštajnom) štaba Voj. zapovednika.

Kućnom zatvoru.

Olovkom:

Primljen 12.12.43
u 8.20 časova
Russ s. r.

Potpis nečitak, SS-podoficir, dežurni podoficir

Mastilom:

IV A 3 — 3330/43

Potpis referenta ili rukovodioca odeljenja

Službeni
štambilj.

OBAVEŠTAJNA DELATNOST PROTIV VEZA JUGOSLOVENSKE EMIGRANTSKE VLADE

Sledeča tri dokumenta odnose se na slučaj beogradskog advokata Ranka Brašića za koga je postojala sumnja da održava obaveštajne veze između poslanstva jugoslovenske emigrantske vlade u Bernu i organizacije DM-a, a u okviru britanske obaveštajne službe. Na signaliziran odlazak Brašića u Švajcarsku ukopčao je i RSHA svoju tamošnju agenturu koja je pratila njegov kontakt sa poslanikom londonske emigrantske vlade u Švajcarskoj, Momčilom Jurišićem.

DOKUMENAT BR. 365

Šef Einsatzgruppe policije bezbednosti i SD-a, Beograd

Primljeno				Prostor za štambilj prijema	Predato	
Vreme	**dan**	**mesec**	**godina**		**Vreme dan mesec godina**	
13.40	**13**	**II**	**1943**			
Od			**preko**		**Kome**	**preko**
GR		***Paraf***				

Broj teletipa: 0706	**Teletip**	**Napomena o zakašnjenju:**

DR Berlin NUE[1]) Br. 27777 13.2.43. 13.30
BdS-u

Lično SS-pukovniku dr Schaefer-u
ili njegovom zastupniku u Beogradu

Poverljivo

Predmet: Suzbijanje pokreta Draže Mihajlovića
Veza: Tamošnji telegrafski izveštaj br. 616 od 8.2.43. Br. del.: 190/43 — Poverljivo

Teletipom od 5.2.43 izdato je hitno naređenje za hapšenje yo predmetu Ranko Brašić svim (rukovodećim) ustanovama

') Nachrichtenuebertragung, tj. služba veze, otsek za vezu.

državne policije duž švajcarske, italijanske, hrvatske i mađarske granice. Naročito je bila istaknuta važnost slučaja. Za slučaj njegovog hapšenja bilo je jednovremeno stavljeno u izgled njegovo saslušanje od strane činovnika tamošnjeg nadleštva. Prema poverljivom i pouzdanom saopštenju B. stiže oko 25.2.43. u Bern, gde će se pod imenom »Rudolf« javiti kod bivšeg poslanika Jurišića. J. je obavešten od strane ministra pretsednika Jovanovića iz Londona.

Prema Jovanovićevom obaveštenju Englezi su isto tako obavešteni o slučaju.

Jovanović će dati dalje instrukcije iz Londona.

RSHA IV D 1 d[1]) br. delov.: 5 — Poverljivo

Po naredbi,
Dr Lettow, SS-major

i) Referat D 1 d Uprave IV (Gestapo) Glavne uprave bezbednosti Reich-a.

DOKUMENAT BR. 366

POVERLJIVO

VB II Mue/Sa. Beograd, 19 marta 1943.

1.) Teletip:

Komandantu Sipo i SD-a u Mariboru

Predmet: Srbin Ranko Brašić
Veza: Tamošnji teletip Br. 1606 od 18.3.1943.

Hitno, odmah podneti:

Za hapšenje B.-a ranije saznala ustanova Abwehr-a Beograd. Molim, R.-a[1]) svakako što je moguće brže sa svima zaplenjenim stvarima pojedinačnim transportom pod dobrom stražom sprovesti u Stapo[2]) Celovec i tamo predati uz ukazivanje na važnost slučaja za ovo nadleštvo.
Slučaj vrlo hitan, pošto ugrožena važna igra sa protivnikom. Ne izručiti nijednoj drugoj ustanovi:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a
Potpis: u z. Teichmann
SS-potpukovnik

2.) Ponovo podneti kod VB II ***Paraf:*** T(eichmann) 10/3

Štambilj:

Broj teletipa: 1293
Predat: 19.3.43 u 21.00
Kome preko
Berlinu *Paraf:*

[1]) **Pogrešno. Treba B.-a, tj. Brašića.**
[2]) **Ustanovi Gestapo-a (Staatspolizeistelle).**

DOKUMENAT BR. 367

Glavna uprava bezbednosti Reich-a
IV D l[1]) b-Br. del.: 6/42 — Pov.
Molim prilikom odgovora navesti
prednje oznake i datum

P o v e r l j i v o

Berlin SW 11, 2 aprila 1943.
Prinz-Albrecht — Strasse 8
Telefon 12 00 00

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Dan prijema: 13.4.1943.		
Br. delov.: 190/43. — Pov.		
Odeljenje	Referat	Referent
VB II	*Paraf:*	

Paraf:

Paraf:

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a
u S r b i j i

SS-pukovniku dr. S c h a e f e r-u ili njegovom zastupniku
Beograd

Predmet: Ulazak i hapšenje Srbina Ranka B r a š i ć a, rođenog 27.11.1909 u Trsteniku, sa stanom u Beogradu, Francuska 47/11.

Veza: Tamošnji akt od 24.1.1943 — VB II Mue/Sa. 31/3 Br. delov.: 190/43 — Poverljivo
i
moj teletip od 13.2.1943 — IV D 1 b — Br. delov.: 6 — poverljivo.

') Referat D 1 Uprave IV (Gestapo) RSHA.

Molim za izveštaj da' li je hapšenje B r a š i ć a dovelo do željenog uspeha. Prema poverljivom i pouzdanom obaveštenju Brašić se (konspirativno ime »Rudolf-;) u Bernu prema bivšem jugoslovenskom poslaniku J u r i š i ć u držao vrlo rezervisano i tek se kod njega javio 8.3.43. Tom prilikom je jednovremeno izvestio, da se vraća ponovo već na dan 9.3.43. Na ovo je Jurišić primetio da se tome čudi, pošto se »Rudolf« zadržavao pet nedelja u Švajcarskoj. »Rudolf« je izjavio da mu je nemoguć duži boravak u Bernu posle 9.3.43, pošto se stalno nalazi pod nadzorom.

Po naređenju,
Potpis: Dr Lettow

Okrugli štambilj:
Tajna državna policija
Uprava tajne državne policije
65

Overava:
Kauth s. r.
kancelariska nameštenica

Štambilj:

B Predmet 874	od 23.I.43 VB
	priloženo
	nije nađen

KAMUFLIRANJE NEMACKOGA AGENTA U ITALIJI POSREDSTVOM BdS-a BEOGRAD

Jednoga svoga agenta, upotrebljenog u Italiji, Uprava VI RSHA kamuflirala je, posredstvom BdS-a Beograd, kao dopisnika nemačkog lista koji je pod okupacijom izlazio u Beogradu. SS-kapetan Reinel, pomenut u zabelešci, bio je rukovodilac obaveštajne službe sektora VI u Graz-u, zatim kod komandanta Sipo i SD-a u Mariboru, a najzad referent u centrali, u Berlinu. Odatle je, po specijalnim zadacima, došao na izvesno vreme u Beograd. SS-major Hammer bio je rukovodilac odeljenja VI E RSHA, koje je obrađivalo • zemlje jugoistočne Evrope.

DOKUMENAT BR. 368

VI E[1]) vat. Berlin, 27 maja 1943.

Beleška za SS-kapetana Reinel-a.

Dr Ernst August Messerschmidt, rođen 13.11. 1913 u Strassburg-u, koji radi kao agent za ovaj referat, stalni je nameštenik RSHA. On je stavljen u dejstvo u Rimu, dosada kamufliran kao »asistent Nemačke akademske službe razmene«. Ova kamuflaža sada više nije dovoljna, jer društveni saobraćaj daleko prelazi običaje jednog razmenjenog studenta. Ni njegovi novčani izdaci ne mogu se više dovesti u sklad sa novcem, koji se normalno stavlja na raspolaganje jednom razmenjenom studentu.

Stoga postoji namera, da se dr Messerschmidt-u pribavi mesto dopisnika u Rimu za »Donau-Zeitung«. Dr Messerschmidt je po profesiji urednik, nedostaju mu još samo dva meseca da potpuno završi obuku, koja je potrebna za sticanje uredničke legitimacije. Pošto je dr Messerschmidt već duže vremena ušao u tok rada za ovdašnje ciljeve u

[x]) Referaf E Uprave VI (zagranična obaveštajna služba) RSHA.

Rimu, a sa njim su povezane dragocene veze, to nije moguće da se za duže vreme povuče u Reich, radi preduzimanja dalje obuke kao urednika do njenog završetka. Stoga bi morala da bude dovoljna njegova osmomesečna obuka za urednika. Dr Messerschmidt takođe ima, prema ovdašnjem shvatanju, sposobnosti da obavlja dužnost dopisnika za neki veći list.

Sa zamenikom rukovodioca Uprave nemačke štampe, S p a r i n g-om, razgovarano je u Berlinu. Nakon uklanjanja mnogobrojnih prigovora, koje je Sparing iznosio zbog opasnosti po Upravu pri eventualnom otkrivanju agenta, Sparing je izjavio da je načelno sporazuman i molio da se dalji pregovori povedu direktno sa glavnim urednikom »Donau Zeitung-a« u Beogradu, gospodinom H o e n i g-om. Ukazuje se na to, da se ne sme pregovarati sa izdavačkim direktorom S c h w a r z k o p f-om, pošto je iz Beograda u toku istraga protiv Sehwarzkopf-a. Prilikom pregovaranja sa Hoenig-om, po pitanju ugrađivanja dr Messerschmidt-a, celishodno je pozvati se na SS-majora K r a u s-a, koji je sarađivao sa Hoenig-om.

Olovkom: TSTema prigovora!

Nadalje, prilikom pregovora koji bi se vodili sa Hoenig-om, ima se ukazati na to, da se pri ugrađivanju dr Messerschmidt-a u »Donau Zeitung« manje radi o kakvom plaćanju. Ipak, s vremena na vreme, moraju da se u »Donau-Zeitung-u« *bezuslovno* pojavljuju članci dr Messerschmidt-a, jer je ovo neophodno potrebno za njegovu kamuflažu i da bi on u Rimu mogao ukazati zainteresovanim krugovima na ove članke.

Stvar je vrlo hitna, jer se dr Messerschmidt do ugrađivanja kao dopisnika »Donau-Zeitung« mora zbog razloga sigurnosti nešto ograničiti u obaveštajnoj delatnosti, što se pri trenutnom stanju političkih događaja ne može tolerisati du*e vremena. O što skorijem zaključku pregovora odmah izvestiti ovamo.

DOKUMENAT BR. 369

R a d i o - s l u ž b a
policije bezbednosti i SD-a

Primljen	Prostor za štambilj prijema	Otpravljen
čas dan **mesec godina** **od** **po**		**čas dan** 12.00 20. **mesec godina** **VI. 1943.** **kome Berlin VI** **po:** ***Paraf***
Br. 3094	**Telegram — Radiogram — *Teletip* — Telefon**	

VI[1]) 266/3 Del. Br. 1271/43 pov.
Hdg/Gr. Beograd, 18.6.43.

1) Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a — VIE—-na ruke SS-majora Dr H a m m e r-a ili zastupnika na dužnosti

Berlin

Predmet: Dr Ernst August M e s s e r s c h m i d t
Veza: Tamošnji teletip VI E 1 — vat.
Oznaka akta 82977/43 pov. od 8.6.43.

Nakon razgovora sa glavnim urednikom Hoenig-om, ovaj se izjavio spremnim da M-a namesti u smislu kako je to tamo predviđeno. »Donau-Zeitung« je sama po sebi zainteresovana za stalnog saradnika u Rimu.
Hoenig moli, da M. stupi direktno sa njim u vezu i da mu uputi službenu molbu za nameštenje i pošalje 2 ili 3 od svojih radova, koji mogu da su već bili i objavljeni.

Odeljenje VI (zagranična ob. služba) BdS-a.

Hoenig će tada i odavde zamoliti italijansko zastupništvo da ovo naročito pomogne M-a u interesu »Donau-Zeitung-a«.
Molba za nameštenje može se sprovesti Hoenig-u eventualno preko ovdašnjeg nadleštva (Vojna pošta 46315).

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu VI 266/3 — Del. Br. 1271/43 pov. Hdg/Gr.

Potpis: Teichmann ***Paraf:*** T(eichmann)
SS-potpukovnik 19/6

Paraf: H(ausding)
18/6

2) Zameniku rukovodioca s molbom na znanje
3) Teletip
4) Ponovno podneti kod VI
5) Iskoristiti za kartoteku

Olovkom: Priključiti aktima

Paraf: H(ausding)
21/6

OBAVEŠTAJNA SLUŽBA PREMA ITALIJANIMA

Iako je formalno postojala Hitler-ova zabrana obaveštajnoga rada prema Italiji, nemačke obaveštajne ustanove su delovale i u Italiji, a pratile su rad i kretanje italijanskih pretstavnika u Nemačkoj i okupiranim zemljama. Ljubica Gopčević bila je agent Abwehr-a u Beogradu.

DOKUMENAT BR. 370

11^ C[1]) 26 avgusta 1943

Schr/Br.

Olovkom: 3321 ***Paraf:*** Hg

1.) Aktovna zabeleška ***Olovkom,:***

Predmet: Kapetan S e n c h i *Zenchi!*

Italijanski obaveštajni oficir, kapetan S e n c h i, nedavno je u jednom čisto srpskom društvu pričao sledeči vic: »Razgovarali su jedan nemački i jedan italijanski vojnik, pri čemu je Nemac postavio pitanje, gde može naići na simpatije. Italijanski vojnik je na to odgovorio »U rečniku««.

Posve je razumljivo, da je srpsko društvo ovakav vic iz ustiju jednoga italijanskoga oficira primilo sa oduševljenjem.

Kapetan Senchi je intiman prijatelj neke gospođe Gopčević, na koju se već odavno sumnja da Italijanima prenosi izveštaje. Istovremeno, međutim, gospođa Gopčević održava najtešnje veze i sa pripadnicima nemačkog Wehrmacht-a, ali i sa civilnim licima. Gospođa Gopčević češće se viđa i u ovom nadleštvu. Ona stanuje u Beogradu, Frankovanova 27.

Heinz Schroeter s. r.
SS-poručnik

2.) Rukovodiocu III s molbom na znanje i dalju upotrebu.

>) Otsek C odeljenja III (SD) BdS-a.

Mastilom:

Naređenje 27.8.
IV C na znanje ***Paraf:*** 30/8
Rukovodiocu VI na znanje

IV E 2/Wa. — G 305 — Beograd, 11 septembra 1943

Naređenje

1. Nema ništa da se preduzme
2. *Priključiti predmetu* — G 305 — Ljubica Gopčević.

Po nalogu
Paraf: Za(ppe)
SS-potporučnik

TRAGANJE ZA LINIJAMA PREDRATNE OBAVEŠTAJNE SLUŽBE U JUGOSLAVIJI

Kontraobaveštajna delatnost nemačkih organa se, naročito u prvom periodu okupacije, delimično koncentrisala na obradu predratne savezničke špijunaže u Jugoslaviji i na traganje za njenim linijama. Interesovanje u slučaju bivšeg upravnika grada Beograda, Dragomira Drinčića, je dobrim delom bilo inspirisa.no i njegovom saradnjom sa predratnom saveznickom obaveštajnom službom.

DOKUMENAT BR. 371

IV 2[1]) Ap — D — 49 Beograd, 29 aprila 1942.

Olovkom:
rešeno ***Paraf:*** Kli
29/4.42.

1.) Kancelarija neka piše:

Štambilj:

Ekspedovano 1.V.1942.
Prilog Egner s. r.

Tajnoj državnoj policiji
Nadleštvo državne policije
u Nuernberg-u

Predmet: Dragomir Drinčić, bivši beogradski upravnik policije, sada ratni zarobljenik u Oflag-u[2]) VIII B Nuernberg, baraka br. 24, blok 2, saslušanje.

Veza: Nema

Prilog: *1*

Dragomir Drinčić, rođen 1897 u Nišu, bivši upravnik policije u Beogradu, sada se nalazi kao ratni zarobljenik u Oflag-u VIII B u Nuernberg-u. Imenovani je bio kao upravnik policije u Beogradu u vremenu najvećih progona Nemaca suodgovoran za ceo niz protivnemačkih mera. Nikada nije krio svoje simpatije za protivnike Reich-a, te je delom otvoreno, a delom tolerisanjem

[1]) Otsek 2 odeljenja IV (Gestapo) BdS-a.
[2]) Oflag — Offizierslager, tj. oficirski zarobljenički logor.

podupirao rad protivničke obaveštajne službe i protivničke propagande.

Drinčić je, dalje, u mogućnosti da pruži tačna obaveštenja o razvoju političkih prilika u bivšoj Jugoslaviji od početka rata, a naročito je tačno informisan o delatnosti tadašnjeg ministra pretsednika. On može iscrpno dati obaveštenje i o delatnosti Uprave policije i Ministarstva unutrašnjih poslova.

Treba primetiti, da se je D., prema nekim informacijama, držao u raznim slučajevima objektivno prema nemačkim interesima. Celokupna slika međutim ukazuje, da se D. mora ubrajati u srpske krugove, koji su neprijateljski nastrojeni prema Nemcima. Imenovani je vaspitan u francuskom duhu, a bio je i solunski borac. Dalje se mora uzeti u obzir, da D. rado prima novac.

Molim, da se D. opširno sasluša po svim značajnim stvarima, imajući u vidu priloženi izveštaj (prevod sa srpskog) i da se rezultat ovamo dostavi u duplikatu.

Na osnovu naređenja RSHA IV D 2 — 4814/41 od 2.2.42., Vrhovna komanda Wehrmacht-a je pristala da se Drinčić sasluša u Oflag-u u Nuernberg-u.

Olovkom: Apfelthaler

2.) Predmet je iskorišćen kod IV 2
3.) Registraturi
4.) Ponovno podneti kod IV 2/Ap — 10.6.1942.

U zamenu:
Zappe s. r.
SS-poručnik

4) Lokalni problemi — Banat, Sandžak i Crna Gora

PRIPREME ZA EVENTUALNU PREDAJU BANATA MAĐARSKOJ

Iz akta Einsatzgruppe Sipo i SD-a od 15 juna 1941 proizlazi, pored činjenice da je Himmler preuzeo vrhovnu nadležnost nad banatskim Volksdeutscher-ima, još •i plan o pripremi nemačke manjine u Banatu za slučaj da ta oblast bude predata Mađarskoj.

DOKUMENAT BR. 372

SEF EINSATZGRUPPE
POLICIJE BEZBEDNOSTI I SD-a
Delov. Br. 798/41 — Pt/Le.

Beograd, 15 juna 1941.
Miloša Pocerca 32
Telefon 30714/15

Mastilom: ***Poverljivo!***

SS-potporučniku
Z o e 11 e r-u

Veliki ***Bečkerek[1])***

Mastilom: ***prekö*** ***Einsatzkommando*** ***Beograd***
Štambilj: K

Predmet: Sprovođenje naloga Reichsfuehrer-a vođi narodnosne grupe dr J a n k u.
Veza: Tamošnji izveštaj od 2.6.1941.

') Zrenjanin.

Tamošnji izveštaj od 2.6.41. nije dovoljan za iscrpni odgovor na postavljeno pitanje. Ponovno se ukazuje na to, da se ne radi o nalogu državnog savetnika Turner-a, nego u prvom redu o nalogu Reichsfuehrer-a SS-a. Ovaj nalog dr Janku, usmeren je načelno na to, da J. nemačku narodnosnu grupu organizaciono, privredno, upravno i kulturno, tj. na svima područjima, ojača toliko, koliko je to moguće, dok oblast, kako treba pretpostavljati, ne bude predata Mađarskoj. Do toga vremena, nemačka narodnosna grupa treba da je organizovana tako čvrsto i da tako obrazuje državu u državi, da to Mađari jednostavno moraju primiti. Turner-ov nalog je dakle samo deo zadatka u izvršenju naloga RFSS-a.

Stoga se moli, da još jednom temeljno zauzmete stav po postavljenom pitanju, a naročito i po pitanju privredne penetracije. Za ovo je potrebna saradnja sa SS-poručnikom H e i n s c h e 1-om iz E'. K. Beograd.

Štambilj:

Policija bezbednosti i SD-a E. K. Beograd	
Dan prijema: 16.VI.1941.	Pril.
Del. Br. 1123/41.	
Referent: SS-potporučnik Zoeller	

U zamenu:
Polte s. r.
SS-major

Paraf:
17/6.41.

UPUĆIVANJE KOMUNISTA IZ BANATA ZA NORVEŠKU

Sledeća beleška potiče iz arhive ispostave BdS-a u Zrenjaninu.

DOKUMENAT BR. 373

Veliki Bečkerek[1]), 21.4.42.

Beleška

U 18 časova javio se SS-poručnik Pamer telefonom iz Beograda i preneo je sledeče naređenje :

U petak, 24.4.42. treba u Velikom Bečkereku sastaviti transport svih komunista muškaraca između 19 i 45 godina, koji ne dolaze u obzir za streljanje, ali su predviđeni da do konca rata ostanu u koncentracionom logoru. Ovi komunisti treba da budu upotrebljeni za građevinske radove u Norveškoj. SS-poručnik Pamer je naredio da se kod ovdašnje policiske prefekture izvrše hitne pripremne mere.

Sa policiskim prefektom Reith-om i načelnikom dr. Spiller-om odmah je raspravljeno sve što je potrebno. Dr. Spiller će uhapšenike koji stoje na raspolaganju uneti u spisak, i izjavio je po površnoj oceni da bi za prvi transport moglo stajati na raspolaganju oko 30 do 50 uhapšenika.

Idući transport treba da krene 7.5.42. Policiski prefekt Reith radi na tome, da prikupi daljnje uhapšenike. On je načelno zamolio za kratki dopis, koji bi sadržavao godine starosti, kažnjivo delo i svrhu upotrebe uhapšenika.

Fritsch s. r.
SS-podoficir

***) Zrenjanin.**

LIČNOST PREFEKTA POLICIJE U BANATU

Policiski aparat u Banatu formiran je pod okupacijom, uglavnom, od Volksdeutscher-a. Na čelu mu je bio, kao prefekt policije, Franz Reith, o čijem moralnom liku daje jasnu sliku sledeči dokumenat.

DOKUMENAT BR. 374

Decembra 1943

Aktovna zabeleška

Predmet: Policiski prefekt Franz Reith

R. potiče iz vrlo siromašne porodice, u svojoj mladosti bio je zaposlen kao štalski sluga kod seljaka u Bačkoj, a potom ga je jedan župnik na osnovu njegove inteligencije naveo da studira teologiju. Kratko vreme pre završetka studija, iskočio je iz mantije i presedlao na prava. Pre rata u Jugoslaviji bio je advokat u Odžacima, u Bačkoj, a prolazno i sudija u Kikindi. Tada je vrlo živo politički radio u nemačkoj narodnosnoj grupi i mnogo puta je nastupio u borbenom vremenu pokreta obnove kao govornik.

Olovkom: Pril. 5, 6 Dodatak

Uprkos ovoj svojoj politički besprekornoj prošlosti, on je kao policiski prefekt u Banatu rado šurovao sa Mađarima, intervenisao je za Mađare koii su bili uhapšeni, a ne retko je primao posete mađarskih oficira i vršio posete preko. Prilikom jedne posete mađarskih oficira na njegovom salašu izjavio je: »Ja još nisam izgubio mađarsko državljanstvo«. Verovatno je hteo sebi da obezbedi položaj prefekta za slučaj dolaska Mađara, ili u najmanju ruku naklonost Mađara.

Moralno R. je potpuno nemoguć. U ćelom Banatu je poznato, da se sa zgodnim ženama i devojkama kod R-a »nešto može postići«. Njegovo pretsoblie

Olovkom: bilo je uvek puno takvih žena i devojaka, te su
Pril. 1, 2, 7 bile često intervencije kod ovdašnjeg nadleštva.

Sve prigovore, koje su mu u tome pogledu stavljali SS-poručnik Pamer i vođa narodnosne grupe, on je odbijao sa primedbom da su to ogovaranja, te da mu se to mora tek dokazati.

Na dan 19.8.43 uhapsio je SS-podoficir Baljer, uporište Modoš[1]), Srbina Lazara Bačlića (izražavanje protiv Nemaca). Ovaj je pobegao iz zatvora i odbegao u Rumuniju. Sledećeg dana, R. je pozvao na telefon SS-poručnika Pamer-a i pitao ga da li je spreman da B-u dozvoli da se iseli u Reich, ako se ovaj dobrovoljno javi da će se vratiti. Ja sam pristao i ovo saopštio Baljer-u. Baljer je na ovo saopštenje izjavio, da se je R. za ovo založio zato, jer tu sigurno ima svoje prste žena B-a, i obećao je da će u tome pogledu izvršiti saslušanje. Iz saslušanja gospođe B. se pokazalo, da je ona jednom već intervenisala za svoga muža i da se pritom morala podati R-u i da se sa R-om sporazumela za još jedan sastanak sledećeg dana. Gospođi B. je naloženo da ode na taj sastanak i da pravovremeno obavesti ovdašnje nadleštvo o sporazumu sa R-om. Gospođa B. vratila se nekoliko minuta kasnije (oko 10 časova pre podne) iz R-ove kancelarije i saopštila je, da joj je R. naredio da odmah ode u hotel Central, gde je telefonom poručio sobu.

Gospođa B. je upućena u hotel Central, kuda sam se 10 minuta kasnije uputio sa SS-podoficirom
Olovkom: Indlekofer-om, te sam tamo zatekao R-a već svu-
Pril. 4 čenog sa gospođom B. (Nameštenici hotela su ispočetka odbijali, verovatno po najoštrijem R-ovom nalogu, da pokažu sobu). Ja sam, uprkos R-ovim najplačljivijim molbama da odem sa njim prethodno u njegov stan radi objašnjenja, odmah otišao sa njim do vođe narodnosne grupe, prikazao mu stvar i molio ga da donese odluku. Dr Janko je odlučio da R. najpre podnese molbu BdS-u za

*) Jaša Tomić.

otsustvo i da se odmah uputi u diviziju. (R-ova molba priložena).

Kratko vreme posle toga, ustanovio sam sličan slučaj. (Karanjac, vidi priloženo saslušanje).
Oba slučaja podneta su BdS-u, koji je sa BdO-om zaključio, da se R. konačno smeni.
Stručno je R. bio ispravan, u akcijama bio je brutalan i stanovništvo ga se bojalo. Većinom je išao i sam u akcije, te je pritom jednom i ranjen. Saradnja sa ovdašnjim nadleštvom bila je otvorena i iskrena.

Olovkom:
Pril. 3

R. je posle rata kupio od jednog Jevrejina iz Bečeja imanje od oko 100 jutara. O njemu se govori da je ovome Jevrejinu tada pomogao da pobegne u Mađarsku. (R. je tada bio sreski načelnik u Novom Bečeju). Ovo se nije moglo dokazati, ali je ipak interesantno, da u spisku Jevreja u sreskom načelstvu u Novom Bečeju, nedostaju imena Jevreja od kojih je R. kupio nameštaj i salaš.

Pamer s. r.
SS-poručnik

Decembra 1943

odatak aktovnoj zabelešci po predmetu: Reith

Po predmetu Reith-a mora se još pomenuti, da se vrlo retko nalazio u svome uredu i da se većinom bavio na svome salašu u Bečeju.

Osim toga sastajao se u Bečkereku[1]) sa grupom slobodnih zidara, sa kojom je igrao karte, te se priča, da su ovi dozvoljavali da većinom dobija i sipali mu alkohola, kako bi od njega što više mogli izvući.

Njegovo nastupanje naročito prilikom visokih poseta, bilo je nemoguće. Tako se naprimer prilikom posete generala Bader-a (Zapovednik) strašno napio, te je ovoga stalno tapšao po ramenu i naglašavao da je i on general. Kada je kod sekretara mađarske narodnosne grupe Knoll-ax) u Kanjiži pronađena 1 lovačka puška i jedan pištolj, R. je utajio izveštaj i potom intervenisao za K-a, kada je R.[2]) na pobudu ovog nadleštva bio uhapšen. R.[2]) je od strane vojnog suda kažnjen sa 2 godine zatvora, ali je pre toga pobegao u Mađarsku.

Pamer s. r.
SS-poručnik

Kurva Bubalo Mileva iz Vračevog Gaja, koja se sada nalazi u logoru, dobijala je od R-a u više navrata novaca i sa njim je polno opštila.
(Vidi predmet Börseh-ova).

Mastilom:

x) Knoll je prilikom posete mađarskih oficira održao govor, u kome je govorio o »našem prefektu« i veličao njegove zasluge za mađarsku narodnosnu grupu.

Paraf: Pa(mer)

[1]) Zrenjanin.
[2]) Pogreška — trebalo bi da stoji K(noll).

POLITIKA PRIKLJUČENJA CRNE GORE OKUPIRANOJ SRBIJI

Jedan od političkih ciljeva-za kojima je išao Vanredni opunomoćenik Ministarstva spoljnih poslova Reich-a za Jugoistok, inž Hermann Neubacher, bio je pripajanje Crne Gore okupiranoj Srbiji, od čega se Neubacher nadao „smirenju" u „srpsko-crnogorskom prostoru". Ta je politika uključivala i odbacivanje onih crnogorskih političkih i reakcionarnih elemenata koji su bili protiv ovakve linije. Interesantno je, da je nemački bezbednosno-policiski aparat u Pavelićevoj NDH sarađivao sa istim crnogorskim reakcionarima, koje je aparat u Beogradu kvalifikovao kao sukrivce koji ometaju nemačku političku liniju.

DOKUMENAT BR. 375

VI[1]) — 583/3 — PA D 961 16.1.1944
Delov. br.. 1814/43 Pov.
Rx/LF

POVERLJIVO

1.) Glavnoj upravi bezbednosti Reich-a — Uprava VI E[2]) —
na ruke SS-potpukovnika dr Hoett-a
preko Rukovodne ustanove
državne policije

Štambili:

Ekspedovano 19.1.44
Prilog 1 *Paraf:*

Beč

Predmet: Crnogorski izazivači nemira iz Hrvatske
Veza: Ovdašnji dopis od 1.12.43 delov. br. 583/3
Prilog: ***1***

Crnogorski autonomisti dr Sekula Drljević i S. M. Štedimlija trude se da dovedu do izražaja svoj uticaj u Crnoj Gori u duhu potpune samostalnosti te oblasti.

Odeljenje VI (zagranična obaveštajna služba) BdS-a.
[2]) Odeljenje VI E bilo je nadležno za ob. službu u jugoistočnoj Evropi.

Pritom je naročito Drljević oduvek čovek koga se može kupiti, a koga su isprva dugo vremena iskorišćavali Italijani za svoje ciljeve u Crnoj Gori, sve dok tamo Drljević nije pretrpeo brodolom. Danas je Drljević, koji ima svoje stalno boravište u Zemunu u Sremu, savetnik ustaša i svakako plaćen da se bori za tezu crnogorske samostalnosti, koja je upravljena protiv Srpstva.
Obojica su razočarani smirenjem srpsko-crnogorskog prostora koje je prokrčio ministar dr Neubacher u duhu saradnje pod očuvanjem izvesne crnogorske upravne autonomije. Štedimlija, koji je, kako izgleda, agent policiskog atašea u Zagrebu, sada je napisio mišljenje o političkoj situaciji u Crnoj Gori od 7.12, koje se dostavlja u prilogu. Pritom osuđuje gotovo sva ona lica, koja u Crnoj Gori deluju u Upravnom veću i na drugim političkim položajima.

Pošto je delatnost obojice ovih crnogorskih političara podobna da ometa nemačku političku liniju u Crnoj Gori, bilo bi umesno da se kako Drljeviću, tako ni Štedimliji ne poklanja previše poverenja, pogotovu što ministar dr Neubacher oštro odbija naročito Drljevića kao agenta koji se može kupiti.

U zamenu
Paraf: T(eichmann) 18/1
SS-potpukovnik

Paraf: Rex(eisen)
16.1.44

2.) Zastupniku s molbom na znanje i potpis
3.) Registraturi ***Paraf:*** 19/1
4.) VI — ***Mastilom:*** lični predmet — D 961

BdS PRATI POLITIČKE DOGAĐAJE U CRNOJ GORI

Na liniji politike koju je pokušao da sprovede na teritorijama, za koje je bio nadležan, Vanredni opunomoćenik Ministarstva inostranih poslova Reich-a inž. Neubacher, ležalo je i priključenje Crne Gore Nedićevoj Srbiji. U vezi s tim je aranžirano putovanje istaknutog Ijotićevca i bivšeg Nedićevog ministra Mihaila Olćana u Crnu Goru. Isto tako je i crnogorski četnički rukovodilac Đurišić sarađivao u sprovođenju ove politike. Politički razvoj je BdS pratio preko svojih ogranaka.

DOKUMENAT BR. 376

Mastilom: 799/Schr

Ispostava[1]) Podgorica
Der Br. 19/44 10.4.1944.

Štambilj:

Zapovednik policije bezbednosti i SD-a u Beogradu		
Dan prijema: 20.IV.1944.		
Del. Br.: 5670/44		
Odeljenje:	Referat	Referent
III	IV	

Paraf: Br(andt)

Olovkom:
III/IV
IV 1 b
Paraf: Sa(ttler)
28/4
Paraf:

Paraf: ***F***

Olovkom:
Za situaciju SDK[2])
Paraf: Hei(ntschel)
22/4

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a,
na ruke SS-potpukovnika Teichmann-a
ili zastupnika na dužnosti

u Beogradu

0 BdS-a Beograd.
[2]) SDK — „Srpski dobrovoljački korpus".

Predmet: Poseta ministra O 1 ć a n a u Podgorici

Na dan 9.4.1944 stigao je oko podne u Podgoricu srpski ministar Olćan. Posle kratkog zadržavanja, produžio je odmah za Cetinje i tamo je imao konferenciju sa gospodinom savetnikom poslanstva dr K r a m e r t s-om[1]) i gospodinom generalom K e i p e r-om.

Oko 19 časova stigao je ministar opet u Podgoricu, te je odmah sa balkona opštinske kancelarije održao govor narodu Podgorice. Za njegov doček bili su se postrojili pojedini jurišni bataljoni nacionalnih formacija.

Ministar je u svome govoru pomenuo borbu, koju su dosada vodili protiv komunizma i partizana, a koju će i sada još dalje voditi na strani braće iz Crne Gore.

Naročito je pomenuo zasluge SDK-a pod komandom komandanta bataljona N a j d a n o v i ć a i četničkih formacija pod komandom vojvode Pavla Đ u r i š i ć a. Nijednom rečju, međutim, nije pomenuo takođe angažovane formacije puka »Brandenburg«.

Na kraju njegovog govora klicalo se kralju Petru, generalu Nediću, Pavlu Đurišiću i srpskoj braći i sestrama iz Crne Gore. Manifestacija je završena u 20 časova i 30 minuta.

Ministar je potom bio zajedno sa vodećim crnogorskim ličnostima iz Podgorice.

Na dan 10.4.1944 prebačen je ministar Olćan avionom Fieseler—Storch za Kraljevo, odakle je produžio dalje za Beograd.

Kako se moglo saznati, održaće se 14.4. u Beogradu konferencija, kojoj bi trebalo da prisustvuje i general Keiper.

Sadleder s. r.
SS-potporučnik

Olovkom:

Registraturi: priključiti ličnom predmetu Olćana.
U kasi, lični predmet — 0 39 ***Paraf:*** Br(andt)
29/4

Pogrešno; treba: Kramarz (pretstavnik inž. Neubacher-a na Cetinju).

SARADNJA SA CRNOGORSKOM KVISLINŠKOM POLICIJOM

Posle italijanske kapitulacije isturio je BdS Beograd svoje ogranke i na teritoriji Crne Gore. Tamo su ti ogranci saradivali sa kvislinškom policijom. Sledeći akt interesantan je i zbog toga što pokazuje da ispostave nisu imale ovlašćenje da same donose odluke o pogubljenju, već su saglasnost za to tražile od BdS-a.

DOKUMENAT BR. 377

Radiogram
policije bezbednosti i SD-a

Primljen	Prostor za štambilj prijema	Otpravljen
čas dan 09.21 9.		čas dan
mesec godina 8. 1944.		mesec godina
od		kome
po En		po

Mas tilom:

Br. 6266 Delovodnik Br. 10636/44

Kotor Br. 222

Štambilj:

Pošiljalac moli da se smesta odgovori

Zapovedniku policije bezbednosti i SD-a
Beograd

Štambilj: i,

Štambilj: Nije obuhvaćen u kartoteci

Paraf: R.

Štambilj:
IV/1: Ne postoji predmet — ***Paraf:***
Olovkom: 15.8.44.
: ***Štambilj:*** K

Na dan 8.8 Obaveštajni punkt Podgorica privremeno je uhapsio prostitutku Vukosavu Milunović, rođenu 29.4.07. u Rubešu, okrug Nikšić.
Ona je 1.7. otputovala iz Beograda i propusnicom za mali pogranični promet je iz Kos. Mitrovice bespravno doputovala preko Albanije u Crnu Goru. Htela je da dođe u svoje mesto rođenja na partizanskom području. Postoji sumnja komunističke kurirske delatnosti.
; Izdržava se bludničenjem. Obolela u najvećem
; stepenu od sifilisa. Zbog stalnih krvarenja ne može ostati dalje u zatvoru u Podgorici. Lečenje u bolnici nemoguće. Vojna lica, koja su sa M-evom polno opštila, bila su, ukoliko je utvrđeno, uzeta pod lekarsku negu.

Molim dozvolu za pogubljenje.

SD — Podgorica
Potpis: Hoellenschmidt

Rukovodilac IV Beograd, 11 avgusta 1944.
Radio-telegram
Ispostavi Kotor

Veza: Tamošnji radiogram Br. 222
Ne. Predati crnogorskoj policiji, da ona eventualno izvrši.

Po nalogu:
Paraf: Sa(ttler) 11/8

Štambilj:

Radiogram Br. 3047
Ekspedovan: 11.8.44 u 15.04 č.
kome: Kotor po: *Paraf:* En.

Olovkom:
1) Kartoteka
2) Lični predmet
Paraf: Wi(enecke) 13/8

IV 1 a Beograd, 25.8.1944.

Naređenje:

1. ***Kancelariji IV 1 a*** — razvesti, ***Paraf:*** Bub(enheimer)
2. ***Registraturi*** zavesti i sačiniti lični predmet.
Olovkom: izvršeno ***Paraf:*** N.
Paraf: 29/8.
3. Ponovno podneti ***IV 1 a-u,*** ***Mastilom:*** izvršeno
Štambilj: K
4. ***Registraturi*** staviti u akta

Wienecke s. r.
SS-kapetan

LIČNOST VON KREMPLER-a

U Sandžaku je za vreme okupacije igrao centralnu ulogu von Krempler, koji je tamo formirao od muslimanskog življa posebnu SS-ovsku jedinicu, a postavljen je za vođu SS i policije sa nadležnošću za Sandžak i Crnu Goru. Krempler je takođe merodavno učestvovao u organizovanju „Handžar divizije".

DOKUMENAT BR. 378

Nemačko poslanstvo
Policiski ataše
Ispostava Sarajevo
Del. br. 253/44

Sarajevo, 18 februara 1944
Ćemaluša 3
Telefon 39-68

Olovkom:
1) Naređenje
2) Na prepis
Paraf: H(elm) •
24/11

Policiskom atašeu kod Nemačkog poslanstva
SS-major Helm-u
Zagreb

Predmet: SS-kapetan von Krempler
Veza: Tamošnji radiogram od 18.2.1944

Gore imenovani je, koliko mi je poznato, vlasnik jedne fabrike u Beogradu i finansiski je nezavisan. On je vrlo inteligentan i govori više jezika. Vrlo dobro mu je poznat mentalitet balkanskih naroda, zbog čega će se uvek dobro snaći naročito u Srbiji i Hrvatskoj. Raspolaže odličnom prilagodljivošću i dobar je psiholog i poznavalac ljudi.
Isključivo ličnoj inicijativi i energiji von Krempler-a treba zahvaliti što je u tako kratkom vremenu bilo moguće izvršiti formiranje bosansko-hrvatske dobrovoljačke SS-divizije.
Njegova fizička pojava ne može se obeležiti kao idealna figura jednog SS-oficira. On deluje vrlo flegmatički, ma da je baš suprotno od toga. Mirno se može uvrstiti u kategoriju trgovca

— Balkančine. Vrlo je vešt i nikada ne krije sopstveno mišljenje ni pred svojim pretpostavljenima. Vrlo je istrajan i, po mom mišljenju, uvek će postići svoj cilj. On ima zdravu želju da bude uvažavan i ume se ponašati u svakoj situaciji.

K. je već 1918 radio kao obaveštajni oficir ili konfident /c. i k.[1])/ na Balkanu (Rumunija). I na ovom području vrlo dobro se snalazi, te bi i danas u istom svojstvu mogao postići dobre rezultate.

Potpisani je sa von K-om dobro sarađivao. Doduše, skreće se pažnja na to da je on svoja obaveštenja sprovodio raznim nadleštvima SS-a Hrvatskoj i u Berlinu.

K. rado pije dobru rakiju i slabo se interesuje za žene zbog svoje korpulencije i teške operacije u donjem delu tela.

Von Krempler je vrlo podesan za obaveštajca, ali bi morao biti obvezan za ***jedno jedino*** nadleštvo. Sada rukovodi borbenom brigadom »Krempler«, sastavljenom od muslimana, koja operiše u Sandžaku. Kao oficir on će sada svoja obaveštenja najpre dostavljati svome pretpostavljenom nadleštvu i tek potom ih stavljati na raspolaganje drugim nadleštvima.

Abromeit s. r.

') U bivšoj austro-ugarskoj vojsci.

DOKUMENAT BR. 379

Nemačko poslanstvo Sarajevo, 12.7.1944
Policiski ataše
Del. br.

Olovkom:
Zastupniku
Paraf: H(elm) 19/VIII

Policiskom atašeu kod Nemačkog poslanstva
na ruke SS-potpukovnika H e 1 m-a

Zagreb

Predmet: SS-pukovnik (ne SS-kapetan) K r e m p l e r, uspostavljanje veze
Veza: Tamošnji dopis od 4.7.1944 Del. br. 236/44

Direktna veza se do danas nije mogla uspostaviti, jer jedini put za Sandžak vodi preko Rudog—Prijepolja i leži stalno u borbenom području. Indirektna veza teče preko Jusufa Melića.

Molim da se saopšte direktive po kojima bi ovu vezu trebalo iskoristiti. Da li je planirana i dozvoljena izmena obaveštenja, ili bi SS-pukovnik Krempler trebalo da bude jednostrano iskorišćen, što će doduše teško uspeti. SS-pukovnik K. nalazi se u Sandžaku.

Olovkom:
Pitati Goetz-a QBL[1])

*) Šifra profesora Rudolfa Treu-a, agenta policiskog atašea Helm-a.

ISPRAVKE
VAŽNIJIH ŠTAMPARSKIH GREŠAKA

Strana	Red	Stoji	Treba
559	Fusnota[1]) (2 red)	Verbindungsführer	Verbindungsoffizier
592	17 ozgo	za Zapovednikom II).	sa zapovednikom II).
600	9 ozgo	o radio-službe	o radio-službi
612	3 ozgo	materijama	materijala
616	13 ozdo	sa ministrom	ministrom
623	4 ozgo	sabotaže organizacije	sabotažne organizacije
636	4 ozgo	istaknutih Abwehr-ovih oificira	istaknutijih Abwehr-ovih oficira
642	2 ozgo	Odlične veze, poudan	Odlične veze, pouzdan
653	2 ozdo	Pograničnom insektoru	Pograničnom inspektoru
687	12 ozdo	kod Kommantanture	kod Kommandanture
692	23 ozdo	Maksima Andrijevića je danas uhapsila patrola Koman-	„Maksim Andrijević (isprave priložene) nalazio se za vre-
693	7 ozgo	od strane komunista,	strane komunista,
724	5 ozgo	svedoče naredna četiri	svedoče naredna
732	15 ozdo	nalazio se je	nalazilo se je
740	8 ozgo	otkrilo postrojenje	otkrilo postojanje
778	14 ozdo	u Starom Bečeju	student medicine, rođen 5.II.1915
854	15 ozdo	javio sa se	javio sam se
855	17 ozgo	i za težim	i ja težim
881	20 ozdo	Požarevcu	u Požarevcu
'908	7 ozgo	ogrožavanjem	ugrožavanjem
938	17 ozdo	nemaju se upotrebiti:	ne treba upotrebiti:
961	11 ozgo	njegovog otpuštna;a	njegovog otpuštanja
984	9 ozgo	sprovodu srpske	sprovode srpske
989	6 ozdo	koriščenje pazlenjenih	koriščenje zaplenjenih
997	18 ozgo	najznačajnih agenata	najznačajnijih agenata
997	Fusnota[1]) (5 ozdo)	Janjić, koji	Janić, koji
1004	20 ozgo	Stoga bi treba	Stoga bi trebalo
1022	Fusnota[2]) (2 ozdo)	nadleštvo za	nadležno za